

PERSFOCUS

VIJFDE JAARGANG NUMMER 10 - OKTOBER 1989

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit



in dit nummer:

Griekse knapenliefde	pag. 2
Pedojagers gepakt	pag. 4
Limburgse jongenshandelaar	pag. 5
De dans ontSpongen	pag. 7
Genenplaatje	pag. 10
Belgen over Rossen	pag. 11
De lijdensweg van de zederwet	pag. 12
Immaterialia	pag. 15
Op criminelenjacht...	pag. 17
...of genuanceerd optreden	pag. 19
Daders...	pag. 20
...en slachtoffers	pag. 21
Falend strafrecht	pag. 22
Verkeerde vragen over incest	pag. 24
nog meer films	pag. 25
Misbruik taboe?	pag. 27
Meanwhile in Australia	pag. 28
Waanzin rond Engelse homo	pag. 29
Waanzin rond Amerikaanse kinderporno	pag. 31
Vooroorlogse waanzin rond ontucht	pag. 33
Ontucht van de maand	pag. 35
Goed verkeerd in het A'dams Historisch	pag. 38
Einde achterwerkdiscussie	pag. 40
Achtergrond	pag. 41

knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Trouw	Tr
NRC Handelsblad	NRC
Parool	Par
Telegraaf	Tel
Haarlems Dagblad	HD
Het Vrije Volk	VV
Alkmaarder Courant	AC
Utrechts Nieuwsblad	UN
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Tubantia	Tub
Drachtster Courant	
Nieuwsblad Gaasperdam	
Amsterdams Stadsblad	
Vrij Nederland	VN
Hervormd Nederland	HN
Groene Amsterdammer	GA
Ad Valvas (Vrije Univ.)	
VPRO-gids	VPRO
VARA-TV-Magazine	
Gay Krant	
Proces	
Het Schoolblad	
Naturisme	Nat
De Standaard	
Gazet van Antwerpen	GvA
Diverse Australische kranten	
Diverse Teletakstmededelingen	

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-. Bezorging als brief is f 15,- duurder en komt op f 80,-.

Losse nummers f 8,-

Giro 5459646 van Vereniging Martijn

Postbus 5478, 1007 AL AMSTERDAM

De verhouding tussen erastes en eromenos

Een studie naar homoseksualiteit bij de oude Grieken

ERASTAI
Homoseksualiteit in het klassieke
Griekenland
door K.J. Dover
Vertaling Wim Hottentot
Uitgever Bert Bakker, 336 p., f 45,-

JOHAN POLAK & FRANS GODDIJN VII 28

Is het klassieke Griekenland ten onder gegaan aan homoseksualiteit? Was de eigenseksige liefde, om met Couperus te spreken, een taboe voor de Grieken? Bewijzen hiervoor ontbreken te enen male, maar zeker aan het begin van de twintigste eeuw was menig geleerde bereid deze vragen met een krachtig 'ja' te beantwoorden. Vanaf 700 voor onze jaartelling tot grofweg de tweede eeuw na Christus is de Griekse maatschappij verscheiden geweest en gekenmerkt door een open verstandhouding tot homoseksualiteit, al was deze soms meer, soms minder sympathiserend. Alle Grieken waren zich bewust van het bestaan van deze vorm van liefdesbeleving naast de heteroseksuele. Beelden, beschilderde vazen en wat er is overgeleverd aan poëzie en proza (historisch, redekunstig en wijsgerig) laten in dezen geen twijfel over.

De dubbele moraal van de Victoriaanse preutsheid zette zich rond de laatste eeuwwisseling voort in een soms bespottelijke houding van geleerden, die het moeilijk hadden met de vrije opvattingen in het oude Griekenland. Een aantal van hen was zelfs bereid in teksten wijzigingen aan te brengen. De vermaarde classicus Ulrich von Wilamowitz-Moelendorf ontzag zich bijvoorbeeld niet fragment 2 van Sappho, een van haar mooiste gedichten, om te bouwen tot een bruidsofslied, om zo te ontkomen aan de enig mogelijke uitleg. Sappho beschrijft in deze verzen de lichamelijke aandoening die haar overvalt wanneer ze, door hartstochtelijke verliefdheid bevangen, kijkt naar een meisje dat met een man in gesprek is. Over de mogelijkheid dat deze man haar toekomstige echtgenoot zou zijn, wordt in de verzen niets, maar dan ook niets meegedeeld:

*Gelukkig als de goden lijkt
mij de man die vlak
tegenover jou zit en luistert
naar je mooie stem
een lieve lach zodat plots
mijn hart in mijn borst bonst
zodra ik naar je kijk
stokt mijn stem
mijn tong is gebroken,
een licht vuur loopt door
mijn huid, ik zie niets meer
mijn oren suizen
zweet stroomt van mij af
een beven bevangt me
ik ben groener dan gras
het lijkt of ik dood ga*

(...) (vertaling Paul Claes)

Wilamowitz heeft in de laatste regels, die onherstelbaar beschadigd zijn en misschien een zelfvermaning hebben ingehouden in de zin van 'maar wat het ook is, het moet al gedragen', de niet bestaande meisjesnaam Agallis ingevoerd! 'Fassen wir die Dinge so concret, so real, wie sie sich darstellen. Da sitzt der Mann, da sitzt Agallis, da kommen die Gäste und gratulieren...' Wat een idioot bruidsofslied is dat, waarin de dichteres die door Wilamowitz geacht wordt het gedicht zelf voor het bruidspaar te zingen, overvallen wordt door hartstochtelijke gevoelens van liefde voor de bruid? Wat moet de bruidegom, wat moeten de wederzijdse ouders daar niet van denken! In de oudheid, toen het gedicht nog intact was, maar ook in de renaissance en tijdens de barok is deze schepping van Sappho beschouwd als een van de meest schitterende liefdesverzen ooit geschreven. 'Slechts eenmaal in het verloop van twee en een half millennium,' zegt Denys Page, de Engelse Sappho-bezorger, over deze opzettelijke misinterpretatie, 'is het vers ten onrechte anders uitgelegd.'

Filistijnse figuur

Niet dat het commentaar van Wilamowitz in zijn eigen tijd geen reacties zou hebben uitgelokt. P.C. Boutens, de eerste Nederlander die nagenoeg alles wat omstreeks 1920 van het werk van Sappho bekend was, in onze taal heeft herdicht, schreef in zijn inleiding: '... de niet minder benepen aantijging van fatsoenlijkheid door de ridders van de filistijnse figuur, die haar hartstochtelijke gedichten pogen te verlagen tot een soort mufte kostschoolpoëzie. Het is alles het zelfverdoovende gekakel in het drekkig-donkere hoenderhok, dat zich wijsmaakt den opstijgenden leeuwerik te overstemmen.'

Om nu eens precies te achterhalen hoe de situatie werkelijk is geweest, zou je over een geleerde beschikt moeten hebben zoals Kinsey, die in de jaren veertig een onderzoek uitvoerde naar het seksuele gedrag van de man. In het begin van de jaren vijftig werden de resultaten gepubliceerd. Het Kinsey-rapport bracht een schokgolf teweeg in de beschaafde wereld. Kinsey toonde met behulp van droge statistieken aan dat een op de drie mannen in Amerika minstens eenmaal in zijn leven een homoseksuele ervaring leidend tot orgasme had gehad. Men was zeer ontstemd over zoveel onverdraaglijke waarheid en de vermanende vinger dat dit slechts gold voor de Amerikaanse en niet voor de Europese man, is ook in Nederland meermalen opgestoken.

Jammer genoeg is het niet mogelijk een enquête te houden onder mensen die er niet meer zijn. Wij verkeren echter in de gelukkige omstandigheid dat de oude Grieken ons een schat aan beelden, geschilderde vazen, potscherven en literatuur hebben nagelaten. In een boek met een rijkdom aan citaten, getiteld *Greek Homosexuality* (Londen, 1978) heeft K.J. Dover nauwkeurig plaatsen bijeengebracht waar in de Griekse letteren sprake is van homoseksualiteit. Deze uitingen heeft hij extra



Vaasschildering: Volwassen mannen (met baarden) maken een jongeman (in het midden, met brede borstkas) het hof.

bewijskracht verleend met de afbeelding van schilderijen. Hij heeft getracht hiermee eens en voorgoed af te rekenen met alle dwaze, niet op voldoende kennis gegronde, twistgesprekken over homoseksualiteit in het klassieke Griekenland. Uiteraard is er maar een klein gedeelte van de Griekse literatuur en de vaasschilderkunst bewaard gebleven, maar dat gedeelte is zo prachtig en zo onmiddellijk opgeweld uit het hart van de maker, dat het zich uitstekend leent voor een open, niet-bevooroordeeld commentaar. Dit boek van Dover is nu, elf jaar na eerste verschijnen, in het Nederlands uitgekomen, voorzien van een nieuwe inleiding en uitmuntend vertaald, zoals te verwachten was, door de classicus en homoloog Wim Hottentot. Het boek van Dover is allesbehalve eenvoudig. De vraag doet zich voor of een niet-classicus gemakkelijk met Dover kan meespringen van lyriek naar tragedie, van tragedie naar komedie en van de redenaars naar de filosofen. Beknopte inleidingen met betrekking tot de behandelde schrijvers zouden niet hebben misstaan, vooral omdat sprake is van schrijvers die soms meer dan een eeuw met elkaar in leeftijd hebben gescheeld. Het mooie van dit boek is de droge, niet-belerende, van alle emoties verstoken toon. Alleen zo kan homoseksualiteit, een verschijnsel dat veel emoties oproept, goed bestudeerd worden.

De Grieken waren zich ervan bewust dat de opgroeiende jongeman, op het punt om manbaar te worden, erg aantrekkelijk is. Tegenover seksuele relaties tussen volwassen mannen hebben zij vermoedelijk met voorbehoud aangekeken, maar echt belangrijk vonden zij wat aan een inwoner van de stadstaat in het bezit van burgerrechten wel of niet geoorloofd was. De verhouding tussen de *erastes* (minnaar) en de *eromenos* (beminde) werd niet afgekeurd, vooral omdat deze strookte met het opvoedingsideaal: de jongere werd door de oudere man tot een dapper soldaat en een goed burger gevormd. De Spartaanse maatschappij was volledig op deze betrekking tussen mannen ingericht. Een jongeman had het recht te trouwen, maar hij verbleef samen met andere mannen in de kazerne en de nachtelijk bezoeken aan zijn vrouw dienden geheim te blijven.

Processen

In Athene, een veel liberalere maatschappij, was meer toegestaan, maar ook daar gold het als het hoogste goed in de relatie tussen *erastes* en *eromenos* om niet aan de seksuele begeerte toe te geven. De vazenschilderingen en de komedie wekken bepaald niet de indruk dat aan deze strikte zedelijkheidseisen doorlopend is voldaan. Tegen prostitutie, in zoverre het niet-burgers en vreemdelingen betrof, bestond geen bezwaar, maar de jonge burger mocht zichzelf

niet prostitueren op straffe van verlies van burgerschap en het recht openbare ambten te bekleden. Voor geld zichzelf onderwerpen aan een door een oudere man te verrichten liefdesdaad die bijna altijd neerkwam op anale penetratie, werd als uiterst oneerlijk beschouwd. Veel processen die in de vierde eeuw zijn gevoerd, draaien hoofdzakelijk om dit punt. Het blijkt dat de Grieken zich niet erg bekommerden om homoseksualiteit als zodanig, maar alleen om de wijze waarop deze werd beleefd in verband met de sociale status van de betrokkenen.

Maar, zal de lezer van deze bespreking vragen, hoe moet dan het *Symposium*, een van de beroemdste dialogen van Plato, in het licht van deze opvattingen geïnterpreteerd worden? Die vraag is bepaald niet voor de eerste maal gesteld. Plato immers laat een aantal mensen bij elkaar komen voor een feestje om de overwinning in de tragediewedstrijd van de gastheer te vieren. Het gesprek aan tafel gaat over de liefde, in het bijzonder over de wijze waarop de godheid Eros geëerd moet worden. Plato, die zelf uit de hoogste kringen stamde, recruteerde zijn vrienden en leerlingen voor het merendeel uit de aanzienlijke stand, de zogeheten *leisure class*. De indruk bestaat dat deze jongemannen, die niet behoefden te werken voor de kost, veel in de worstelperken en de openbare baden te vinden waren. Het is dáár dat Socrates, Plato's leermeester, zijn gesprekspartners vindt. Het beeld dat Plato in het *Symposium* geeft van zijn vereerde leermeester is onvergetelijk: eerst als disgenoot die de gedachten over liefde uiteenzet welke afkomstig zijn van de priesteres Diotima, daarna als de ideale minnaar in de ogen van de dronken Alkibiades, de lieveling der Atheners. Socrates had zich niet laten verleiden door de aantrekkelijke Alkibiades en hij bleek niet bereid kennis in te ruilen voor een nacht van seksueel genot. Ook bij Plato gold als hoogste ideaal dat de verhouding van de oudere tot de jongere man in het teken zou staan van opvoeding, onderricht en onthouding. In het Nederlands is dit voorwoord door Ida Gerhardt in haar korte epos *Twee uur: de klokken antwoorden elkaar*. De verteller is vertwijfeld door de kloof die is ontstaan tussen jeugd en ouderen:

*Toen zag mij Plato's Theaetetus aan:
sober en statig van belettering
de Griekse tekst binnen de strakke rand.
Een groene twijg, een lauwer ongerept
lag overlans het blad - kronend de plaats
waar zij, een machtig denker en een knaap,
tesamen peilen wat mathesis is,
en waar hun beider adel het bestaat
elkaar tot hulp te zijn, zodat niet faalt
de opdracht steeds gesteld: de dialoog.*

In andere streken van Griekenland, zoals in Boeotië, was de homoseksualiteit nog verder ingeburgerd. De staat zette de minnaars en de beminde naast elkaar in het leger en er was een 'heilige schare' die uitsluitend bestond uit vriendenparen. Dezen zijn allen op het slagveld gevallen, toen zij met de verbonden Grieken in 338 streden voor het behoud van hun onafhankelijkheid tegen de oppermachtige Macedoniër Philippus II. Over deze veldslag, die het einde betekende van de Griekse vrijheid, is veel geschreven. In enkele regels biedt P.C. Boutens het wezenlijke daarvan:

*(...)
op onze eenparige afspraak en gelofte
van nooit den glans van Hellas te overleven
in den voornacht van onzen eersten dood,
van Chaironeia, waar wij allen bleven
opnieuw gezaaid in den Boiootschen grond.*

De lezer zal genieten van het boek van Dover waarin het hachelijke onderwerp homoseksualiteit op een hoog wetenschappelijk peil behandeld wordt. Ook zal de lezer er het gelijk van onze dichters, die Dover stellig niet gekend heeft, in bevestigd zien.

NRC

14 OKTOBER 1989

Homoseksualiteit in het klassieke Griekenland
door K. J. Dover
285 blz., geïll., Bert Bakker '89, vert.
Wim Hottentot (Greek Homosexuality,
'78), f 59,50
ISBN90 351 0740 3

Kasper Jansen

Een boek over homoseksualiteit in het klassieke Griekenland zou ik graag eens lezen, maar *Homoseksualiteit in het klassieke Griekenland* van K.J. Dover komt daarvoor niet aanmerking omdat het niet gaat over homoseksualiteit in het klassieke Griekenland. Dovers boek gaat over de knapenliefde in het klassieke Griekenland, en wat hij beschrijft is iets heel anders dan het hedendaagse begrip 'homoseksualiteit' inhoudt. Dover maakt echter geen principieel verschil tussen die twee termen, hij beschouwt knapenliefde ('pederastie') als 'een categorie van de klasse homoseksualiteit'. Maar zijn boek bewijst nu juist dat we over homoseksualiteit, zoals wij dat begrip nu kennen, in het klassieke Griekenland nauwelijks iets weten. Dover zegt dat in zijn inleiding ook met zoveel woorden.

Kortom: we hebben hier te maken met een klassiek geval van begripsverwarring en bovendien op een terrein dat er daarvan al te veel kent. Zo is 'onaneren', zoals Onan dat volgens de Bijbel deed (vóór het zingen de kerk uit) bepaald niet het zelfde als 'masturberen' (zelfbevrediging). De 'Platonische liefde' (geestelijke liefde, een hogere vorm van liefde, zoals Plato die beschrijft) sluit fysieke liefdesuitingen niet uit. En de 'Griekse beginselen zijn toegedaan' betekent naar de letter genomen niet 'homoseksuele gevoelens hebben', maar een voorkeur hebben voor de knapenliefde. Men leze daartoe *Homoseksualiteit in het klassieke Griekenland*, het zeer instructieve boek van de classicus en oud rector van het Corpus Christi College in Oxford, Sir Kenneth Dover, in 1978 in Engeland verschenen en nu in het Nederlands vertaald.

De knapenliefde in het klassieke Griekenland, zoals Dover die met een overvloed aan bronnenmateriaal en illustraties documenteert en beschrijft, lijkt meer een tijdelijk en sociaal fenomeen in een door mannen beheerste maatschappij dan een uitsluitend seksueel verschijnsel en nog wel van bi-seksuele aard. De knapenliefde was gebonden aan strenge ongeschreven regels en kwam er op neer dat een oudere jongeman (erastes), die verliefd werd op een mooie jonge knaap (eromenos), hem voor zich probeerde te winnen. Dat gebeurde met het geven van geschenken en het maken van fysieke indruk, zoals door atletische prestaties.

Was de knaap gewonnen, dan kon de jongeman zijn seksuele driften bij hem bevredigen. De knaap mocht hier echter niet van genieten, noch erotische gevoelens voor zijn minnaar koesteren. Strato van Sardes verwoordde de algemene moraal met een ontwapenend immorele en egoïstische conclusie:

n Onverstandig knaapje dat voor zijn tijd al werd bereden/ blijft buiten schot; want schuld draagt wie 't deden./ Maar blijf je mannen bekoren - je jeugd ging reeds verloren/ dan tref je dubbele blaam. 't is niet naar behoren./ Echter: d'r is geen verlies van eer tussen nog niet

Nieuw licht op Griekse beginselen

GAY KRANT 21

AMSTERDAM - Homoseksualiteit in de klassieke oudheid, zo zou men een lijvige recente publikatie van uitgeverij Bert Bakker kunnen omschrijven. Het betreft hier Wim Hottentots vertaling van Sir Kenneth J. Dovers 'Greek Homosexuality' uit 1978, waarin de homo-erotische elementen uit de antieke Griekse literatuur en beeldende kunst op



zeer expliciete wijze onder de aandacht gebracht worden. Een opmerkelijk boek, want Dover heeft bij zijn ontleiding van het tussen 700 en 200 voor Christus heersende maatschappelijke bestel een vlijmscherp en zeer illustratief mes gehanteerd. Talloze tot nog toe geaccepteerde opvattingen zoals de illegaliteit van homoseksuele betrekkingen of de gevoelsmatige achterstelling van gelijkgeslachtelijke erotiek komen hierbij behoorlijk op de tocht te staan en zijn, waar mogelijk, achterhaald. Zo toont hij onder andere aan, dat de portie van de homoseksuele zondebok die in bepaalde komedies voor lachsalvo's moet zorgen, tot nog toe is overschat. Zijn hetero-evenbeen kan zonder meer met hem

gelijkgesteld worden, omdat men driften, van welke aard deze ook waren, de baas diende te blijven. Je zou haast zeggen, een actuele boodschap. Zoals bekend, kwam men in aristocratische Atheense kringen niet uit onder een pedagogisch als weldadig beschouwde jongelingen-relatie. Waar de grenzen der welvoegelijkheid in deze nauw met mythologische helden en andere manlijke clichés samenhangende cultus precies lagen, is echter verre van gemeengoed. Helaas geldt dit eveneens voor een aantal in het Grieks verwoorde begrippen die summier worden vertaald, maar in de woordenlijst niet van een ABN-synoniem zijn voorzien, zodat er nogal eens teruggebladerd moet worden. De fascinerende erotische uitwisseling/wisselwerking tussen jong en wat ouder, waarover Socrates zijn zegje heeft gedaan, blijft wegens gebrek aan lesbisch bronnenmateriaal voornamelijk tot het sterke geslacht beperkt. De positie van de vrouw, waarover Dover beslist zonder discriminatie schrijft, krijgt profiel in zijn beschrijving van huwelijkse betrekkingen in de Griekse oudheid die sterk op verstandelijke principes gegrondvest waren. Het kennelijk plezier waarmee Dover de antieke wereld nieuw leven inblaast, loopt parallel met de komische, onbevengende, meestal aan vaatwerk ontleende afbeeldingen waarmee de gezaghebbende wetenschapper zijn (naslag)werk verlichtigd heeft.

(Markus Anton Etukudo)

'Homoseksualiteit in het klassieke Griekenland' van K.J. Dover is een uitgave van Bert Bakker, ISBN 90-351-0740-3. De prijs bedraagt f 59,50/Bfr 1195.

WAS GRIEKSE KNAPENSCHENNER ECHTE MAN?

en niet meer./ Dus Moiris, niets dat ons let, op naar 't bed. (vertaling: Charles Vergeer in Knapenliedboek, Arbeiderspers 1976)

KLASSEVERSCHEIJNSEL

Altijd was er een leeftijdsverschil tussen de minnaar en de door hem beschermde knaap. De relatie werd verbroken als de pre-pubere knaap seksueel volwassen werd. Dan ging de ex-knaap op zijn beurt op zoek naar een beschermeling. Ondertussen was de minnaar echter meestal gewoon getrouwd en onderhield een seksuele relatie met zijn eigen vrouw.

Overigens was de knapenliefde ook een klasse-verschijnsel: men moest wel de tijd hebben zijn tijd door te

brengen met de knapen in het gymnasium. Voor de gewone werkende man en de slaven was zo iets niet weggelegd. Van homoseksuele relaties tussen volwassen mannen weten wij nauwelijks meer dan dat zo iets verachtelijk werd gevonden: een passieve houding paste een man in ieder geval niet. Kortom: die tegenwoordig als gebruikelijk beschouwde vorm van homoseksualiteit kwam in het klassieke Griekenland wel voor, maar was, zij het op andere gronden, even verwerpelijk als homoseksualiteit nu nog voor velen in binnen- en buitenland is.

Maar in Griekenland was een man met zijn liefde voor een knaap zeker een 'echte man'. Dover werpt de theorie dat de knapenliefde een soort

van initiatie-rite is, zoals die nu nog bestaat bij stammen in Centraal Afrika en op eilanden in de Stille Zuidzee. Hij vindt de knapenliefde een destijds gewone en aanvaarde vorm van seksualiteit en wel een soort homoseksualiteit die gelijkwaardig was aan de heteroseksualiteit in een maatschappij waarin de vrouw een sociaal en geestelijk ondergeschikte positie had. De knapenliefde bood daarom óók intellectueel vertier voor de mannen, zoals de vertogen van Socrates en zijn vrienden in Plato's *Symposion* illustreert.

In *Symposion* treden ook Pausanias en Agathon op, twee Grieken die een echte en langdurige homoseksuele verhouding hadden, (homoseksueel naar onze huidige begrippen), zo-

als Dover uitlegt. Ten tijde van *Symposion* (416 v. Chr.) was Agathon ongeveer achttien jaar en toe hij tussen 411 en 405 zich in Macedonië vestigde, zou Pausanias - no steeds zijn erastes - met hem me zijn gegaan. Pausanias beschouwd een vaste relatie als hoger dan een voorbijgaande. "Het voortbestaan van de relatie was volgens Pausanias tevens de rechtvaardiging van de oorspronkelijke homoseksuele verhouding," constateert Dover. Voor 'homoseksuele' dient men hier dus weer 'knapenliefdelijke' te lezen: Het is lastig, maar wanneer men zich daarover heen zet, blijft Dover: *Homoseksualiteit in het klassieke Griekenland* fascinerende lectuur ook voor homoseksuelen.

NRC 28
KNAPENLIEFDE

Sir Kenneth Dover publiceert in 1978 "Greek Homosexuality". De Nederlandse vertaling wordt door Kasper Jansen van commentaar voorzien (in het Boekenbijvoegsel van 14 okt.).

Hij verwijt de schrijver het boek een verkeerde titel gegeven te hebben. Ook kan de vertaler zich daarmee vergist hebben. "... een klassiek (sic) geval van begripsverwarring..." Ik ben het niet met uw recensent eens. "Homosexuality" met name voorzien van het epitheton "Griek" heeft in het Engels de gevoelswaarde van "knapenliefde". Engelsen doen zich kuiser voor dan wij en hun taalgebruik, als het om seks gaat, moet aan de eisen van "mixed company" voldoen. Onze openheid, geef-het-beestje-de-juiste-naam-mentaliteit komt hen als "odd" en "dirty" voor. Engelse mannen leggen elkaar het raadsel voor: "How do Greeks separate the men from the boys?" Gnifselend komt dan het antwoord: "With a crow-bar."

Onan is overigens de buurmans kanarie die altijd met zijn zaad knoeit.

Jan G. M. Beerens
Venray

Nawoord Kasper Jansen:

In zijn inleiding bij de Nederlandse vertaling van zijn boek zegt K.J. Dover zelf dat voor degene die zijn mening niet deelt, zijn boek de verkeerde titel heeft. Ik deel dus inderdaad niet de mening van de auteur.



HD 29 sept.

Verdachten zochten materiaal voor EO-televisieprogramma

Tweetal pleegde overval voor bewijs kinderporno

HAARLEM. - Een Haarlemmer en een inwoner van Hoofddorp hebben zich donderdag tegenover de Haarlemse rechtbank moeten verantwoorden voor al te grote ijver in de strijd tegen de kinderporno. Om bewijsmateriaal te verzamelen voor een EO-televisieprogramma hadden zij een inval gedaan in de woning van een Haarlemse man, die betrokken zou zijn bij seksueel misbruik van kinderen. In hun strijd tegen het kwaad hadden de twee de man bedreigd en vastgebonden.

De officier van justitie vond het allemaal veel te ver gaan en eiste tegen beide verdachten een gevangenisstraf van vijftien maanden, waarvan drie voorwaardelijk. Tegen een vrouw die het tweetal tot de overval zou hebben aangezet, eiste hij vijftien maanden cel, waarvan vijf voorwaardelijk.

De overval vond 5 juni dit jaar plaats in de woning van het slachtoffer. De verdachten, de 31-jarige Hoofddorper en de 29-jarige Haarlemmer, drongen het huis binnen na de man met traangas te hebben bedwelmend. Het tweetal verklaarde voor de rechtbank niet op geld uit te zijn geweest, maar op bewijsmateriaal dat de Haarlemmer betrokken was bij gewelddadige kinderporno: zwarte handschoenen met messen en hakenkruizen.

Het slachtoffer werd met een neppistool bedreigd en naderhand op zijn bed vastgebonden. Een van de overvallers vulde een vuilniszak met videobanden, foto's, een 27mc-zender en waardepapieren van de man. Een verdachte vertelde aan de rechtbank dat eventueel gevonden bewijs zou worden gebruikt

voor een EO-televisieprogramma over het seksueel misbruik van kinderen dat 14 juni zou worden uitgezonden.

De mannen gingen er tijdens de overval van uit dat ze met een goede daad bezig waren. „Ik reageerde heel impulsief. Ik heb zelf namelijk ook kinderen”, zei de Haarlemmer. „Achteraf gezien kon het natuurlijk niet. We hebben het recht in eigen hand genomen.” Ook de Hoofddorper sprak achteraf over een 'heel kwalijke' zaak.

De verdachten beweerden dat ze het huis van het slachtoffer hadden doorzocht op verzoek van een 37-jarige vrouw uit Haarlem, paranormaal genezer en bestuurslid van de stichting Stop Sexueel Geweld Tegen Onze Kinderen. De vrouw, die gisteren ook terechtstond, ontkende echter met klem de overval te hebben uitgelokt. Ze zou slechts de Hoofddorper, wiens vrouw zij onder behandeling had, hebben gevraagd het slachtoffer van de overval goed in de gaten te houden.

Rechtbankvoorzitter mr. J. Matthijsse hield de Haarlemse echter voor dat verschillende getuigen hebben gehoord dat zij

wel degelijk opdracht heeft gegeven om bij de man in te breken. De verdachte ontkende dat zij het adres van het slachtoffer aan de overvallers had doorgegeven. Wel had zij zijn straat achterhaald via een bevriend contactpersoon bij de afdeling woonruimteverdeling van de gemeente Haarlem. De vrouw zou die persoon zelfs hebben opgedragen de man niet te dicht in de buurt van een school te laten wonen.

Officier van justitie mr. J. P. Boon leverde flinke kritiek op de stichting Stop Sexueel Geweld. „Het neigt naar bezetenheid en fanatisme. De grenzen van het toelaatbare zijn fors overschreden. Er moet bij hen koste wat kost bewijs op tafel komen. Daarbij wordt geweld bepaald niet geschuwd.”

De officier noemde de vrouw de 'kwade genius' van de overval.

De advocaat van de vrouw, mr. Van Mourik, drong aan op vrijspraak. Volgens de raadsman is er onvoldoende bewijs tegen haar: alleen de verklaringen van de Hoofddorper. „Eén getuige is geen getuige”, stelde mr. Van Mourik.

De raadslieden van de mannen wezen er op dat het tweetal onder invloed heeft gestaan van de 'gwiekste' genezeres. Eén van de advocaten deed daarom een beroep op psychische overmacht, omdat de verdachte slechts een 'willoos uitvoerder' zou zijn geweest.

De rechtbank doet op 12 oktober uitspraak.

Vrouw schuldig aan uitlokking overval

HAARLEM. - De Haarlemse rechtbank heeft gisteren een 37-jarige vrouw uit Haarlem wegens uitlokking van een overval veroordeeld tot een celstraf van een jaar, waarvan vier maanden voorwaardelijk. De overval, die 5 juni dit jaar in Haarlem werd gepleegd, was bedoeld om materiaal te verzamelen, waaruit zou blijken dat het slachtoffer betrokken is bij ontucht met jonge kinderen en kinderporno.

De twee overvallers, een 31-jarige Hoofddorper en een 29-jarige Haarlemmer, zijn veroordeeld tot straffen van elk vijftien maanden cel, waarvan drie maanden voorwaardelijk. Zij drongen gewapend met een busje met traangas de woning van het slachtoffer binnen. Terwijl de man op bed werd vastgebonden, stal het tweetal videobanden, foto's, een zender en waardepapieren.

De mannen hebben verklaard dat ze zijn uitgelokt door de vrouw, die bestuurslid is van de stichting Stop Sexueel Geweld

Tegen Onze Kinderen. Deze stichting zou op zoek zijn geweest naar materiaal voor een EO-televisieprogramma over seksueel misbruik van kinderen. De vrouw heeft haar betrokkenheid bij de zaak steeds ontkend.

okt.

SINGLE SLICES / PETER KOHLSAAT



ARLO AND JANIS / JIMMY JOHNSON



Wetboek van Strafrecht moet snel worden aangepast Jongenshandel in Nederland

Door Rob Bruntink

MAASTRICHT - Net als De GAY Krant is ook de Koninklijke Marechaussee Maastricht een zaak van jongenshandel op het spoor. Het is voor het eerst in Nederland, dat het justitiële apparaat een dergelijke zaak onder handen heeft. Al anderhalf jaar wordt in het diepste geheim de handel en wandel van op zijn minst één man nageplozen. Deze man

uit Heythuysen heeft in januari en april van vorig jaar ook via de advertenties in De GAY Krant geïnteresseerd voor zijn waar proberen te werven. 'De waar' bestond uit Thaise en Filipijnse jongens. Nog deze week verwacht de marechaussee een arrestatie te kunnen verrichten.

GAY KRANT 21

Al een half jaar is de redactie van De GAY Krant op de hoogte van de handel en van het onderzoek daarnaar. Klemmend verzoek van de leider van het onderzoek Van Dam van de marechaussee Maastricht zorgde ervoor dat publicatie daarover uitbleef.

Bets van Hoek, de eindverantwoordelijke voor de 'kleine advertenties' van De GAY Krant voelde anderhalf jaar geleden al nattigheid toen zij in april '88 een mini moest intypen waarvan de tekst "Thaise/Filip. jongens zoeken vrienden in Nederland om samen te wonen. Br. ond. nr. 104030" luidde. Achter het nummer 104030 zat een adres in Heythuysen, een klein Middenlimburgs dorp. "Wat moeten die jongens toch in zo'n gat?" dacht ze. Anoniem werd er enkele weken later een brief op het kantoor van De GAY Krant bezorgd met daarin de mededeling dat de man achter de advertentie er geen frisse bedoelingen mee had. Het doorsturen van reacties op de advertentie werd stopgezet, de mensen die gereageerd hadden kregen een net briefje met het hoe en waarom.

ZANGER/STUDENT

De marechaussee kwam er een paar maanden geleden voor naar de kantoren van De GAY Krant in Best. Want die was wel op de hoogte van de advertentie die in de krant van eind januari had gestaan ("Filipijnse zanger/student zoekt job/werk/vrienden. 20 jaar. Schrijf me zo spoedig mogelijk. Br. ond. nr. 099067"), maar niet van die van 9 april 1988. Achter het nummer 099067 bleek een andere naam te zitten, maar niet een ander adres. Wederom was het - of all places - Heythuysen. Op zichzelf niet zo heel verwonderlijk, "zo'n gat", want de vrouwenhandel heeft ons geleerd dat men in de meest afgelegen plaatsen van Nederland gaat zitten, omdat het de heren vrouwenhandelaren in de grote steden te heet onder de voeten wordt.

Vanaf begin oktober kwamen er geluiden uit de Limburgse hoofdstad als zou de zaak binnen afzienbare tijd worden afgerond. De GAY Krant vond het zo zoetjes aan tijd worden om te publiceren. Wederom klemmend verzoek van de marechaussee om - als we dan toch gingen publiceren - nog niet te schrijven welke provincie, welke afdeling van justitie, welke slachtoffers en welke verdachten erbij betrokken zijn. Immers - zo redeneerde men in Maastricht - als op het moment dat deze krant in de kiosken ligt de arrestatie nog niet is verricht (gepland was zondag de 15e oktober, want dan zou de man weer in Nederland zijn), zou de verdachte uit



trouwens: waarom wachten met arresteren totdat hij op Nederlandse bodem is?

Bovendien was de kans groot dat de zaak een voorlopige afronding zou krijgen op een voor De GAY Krant ongunstig moment. Ongunstig omdat de eventuele persconferentie hierover (op of net na maandag 16 oktober) betekende dat we pas twee weken later met het verhaal in de kiosken lagen. Terwijl gevreesd werd, dat de naam van De GAY Krant in het beklagdenbankje zou komen, als de 'algemene pers' op of net na 16 oktober te horen zou krijgen dat er "via De GAY Krant geprobeerd is jongens vanuit de Filipijnen en Thailand naar Nederland te handelen". U begrijpt dat ("in de volksmond") de link De GAY Krant-jongenshandel al snel vertaald zou worden met "De GAY Krant is betrokken geweest bij een handel in jongens", en dat zouden we ten koste van alles willen voorkomen. Vandaar dat niet langer kon worden gewacht met publiceren hierover.

'MENSENHANDEL'

Het is - zoals gezegd - de eerste zaak. Zowel het ministerie van Justitie, de Centrale Recherche Informatiedienst als Vreemdelingendiensten van politiekorpsen en de Stichting tegen Vrouwenhandel weten geen eerder geval aan te geven. Woordvoester Lisa Hofman van de Stichting (die ook open staat voor hulpverlening aan mannen, ook al doet de naam anders vermoeden) kan wel de gebeurtenis uit 1988 noemen van een man uit Leeuwarden die een jongen uit Gambia onder valse voorwendselen meelokte naar Nederland om daar de jongen te dwingen homoseksuele contacten aan te gaan, maar van echte handel was nog geen sprake.

Al in februari van dit jaar nam minister Korthals-Altes van Justitie zich voor de term 'vrouwenhandel' in het Wetboek van Strafrecht te veranderen in het bredere 'mensenhandel'. Sindsdien is het sul geworden rondom dit onderwerp, afgezien van een aantal rechtszaken. Begin van deze maand nog

legde de Rotterdamse rechtbank vrijheidsstraffen van 1 tot 2,5 jaar op aan vier vrouwenhandelaren.

ARTIKEL 250TER

Maar het voornemen van Korthals-Altes is nog steeds niet omgezet in realiteit. Het wetsontwerp is in april nog in de Vaste Kamercommissie voor Justitie geweest, daarna viel het kabinet en kwam er van behandeling van het wetsontwerp niets meer terecht. Wel is al sinds 1921 in het Wetboek bepaald dat "het handelen in minderjarigen van het mannelijke geslacht gestraft wordt met een gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren of een geldboete van de vierde categorie" (Artikel 250ter). Het biedt aan Vrouwe Justitia geen rechtsgrond op te treden tegen de exploitanten van de escort-bedrijven of clubs waar buitenlandse jongens van boven de achttien (onder dwang) werken, die direct of indirect door de seksbazen onder valse voorwendselen naar Nederland zijn gelokt.

De toezegging van Korthals-Altes om 'vrouwenhandel' te veranderen in 'mensenhandel' kwam er op advies van de Werkgroep Vrouwenhandel een werkgroep die in het leven werd geroepen door de procureurs-generaal. Het begrip 'mensenhandel' wordt in het rapport van de Werkgroep omschreven als "Het door geweld of een andere feitelijkheid of door bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid dan wel door misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of door misleiding een ander tot prostitutie brengen, dan wel onder voornoemde omstandigheden enige handeling ondernemen waarvan hij of zij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat de ander daardoor in de prostitutie belandt. Misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht wordt verondersteld indien de prostitué(e) in een situatie verkeert, die niet gelijk is aan omstandigheden waarin een mondige prostitué(e) in Nederland pleegt te verkeren."

Vrij vertaald houdt het dus niet op bij het tot

47 jr. slank, zoek echte vriend. Br. ond. nr. 104110.
Thaise/Filipp. jongens zoeken vrienden in Nederland om samen te wonen. Br. ond. nr. 104030.

De GAY Krant kunnen afleiden dat hij verdacht is. Gevolg: hij vlucht het land uit.

BEKLAAGDENBANKJE

De redenering van De GAY Krant was een andere. De man uit Heythuysen had al lang genoeg zijn verderfelijke werk gedaan, als erover gepubliceerd is, kijkt hij wel uit en stopt hij deze handel. En

de Volkskrant VAN DONDERDAG 19 OKTOBER 1989

Gearresteerde sergeant-majoor plaatste wervingsadvertenties in GAY Krant Handel in Thaise en Filippijnse jongens nieuw fenomeen

VERVOEG GAY KRANT

prostitutie brengen onder dwang of bedreiging, maar valt ook het misbruik maken van de omstandigheden onder mensenhandel.

Wat de maximale vrijheidsstraf betreft, adviseerde de Werkgroep deze op te trekken van vijf naar zes jaar. Dit is overgenomen door de procureurs-generaal, waardoor het opsporen en vervolgen van mensenhandel eenvoudiger wordt. Wanneer op een misdrijf namelijk een maximumstraf van zes jaar staat, mag de officier van justitie bij aanhouding van een verdachte voorlopige hechtenis opleggen.

HOMOPROSTITUTIE

Op Europees niveau is de aandacht voor mensenhandel onder meer vastgelegd in het rapport 'The sexual exploitation of children and young persons', van Heleen Buijs. Zij zat ook in de Werkgroep Vrouwenhandel en werkt als juridisch medewerker bij de Directie Coördinatie Emancipatiebeleid

Op-
foto
d. nr.
slank,
noodzakelijk!, krijg je gegarandeerd terug. Br. ond. nr. 099063.
Filippijnse zanger/student zoekt job/werk/vrienden. 20 Jaar. Schrijf me zo spoedig mogelijk. Br. ond. nr. 099067.
Asian boy
Muz
zwa
\$

van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Buijs schreef het rapport voor de European Committee on Crime Problems, verbonden aan de Raad van Europa. (Deze raad is geen instelling van de Europese Gemeenschap, meldt de Europese Almanak van 1989, maar is een internationaal forum van 22 landen die zich bezighouden met culturele, juridische, sociale en economische zaken.) Het rapport gaat niet specifiek in op de handel in jongens die later in de homoprostitutie terechtkomen, maar geeft een goed beeld van de duivelse manier van handelen.

De European Committee definieert de handel in minderjarigen als "een activiteit die erop gericht is een minderjarige in de prostitutie of pornografie-business te brengen, eventueel door hem of haar op binnenlands of buitenlands niveau te transporteren, hetzij met zijn of haar instemming, hetzij onder dwang of bedreiging". Daarin onderscheidt het comité vier verschillende typen handel.

- Handelaren of criminele organisaties verkopen kinderen aan bordelen;
- handelaren of criminele organisaties leveren kinderen aan rijke klanten;
- pedofielen kopen - individueel - kinderen "for their own use";
- organisaties van pedofielen kopen kinderen voor hun leden.

Wijd verbreid dus, deze handel. Ook de kennis omtrent vrouwenhandel heeft ons geleerd, dat dit geen incidentele activiteit is, maar een vorm van georganiseerde misdaad. Tijdens het International Symposium on Traffic in Human Beings dat in september vorig jaar door Interpol werd gehouden, werd de indruk bevestigd dat er internationale netwerken van handelaren in vrouwen bestaan. Het kan dus niemand verbazen als dergelijke netwerken ook voor de jongenshandel blijken te bestaan. Ofte wel: de mogelijkheid bestaat dat de Koninklijke Marechaussee met het onderzoeken van deze ene zaak in Limburg een enorme beerput opentrekt.

Van onze verslaggevers **VK 10**
AMSTERDAM — Voor het eerst in Nederland moet justitie zich buigen over een handel in buitenlandse jongens. Na vele veroordelingen van vrouwenhandelaren is dinsdag in Limburg een 45-jarige beroepsmilitair aangehouden die wordt verdacht van handel in jongens uit Thailand en de Filippijnen. De marechaussee in Limburg is ruim anderhalf jaar bezig geweest met het onderzoek.

De lange duur van dat onderzoek kan vooral worden verklaard uit het vermoeden dat handel in jongens een voor Nederland nieuw fenomeen is. Als de zaak tegen de 45-jarige man wordt doorgezet, zal het voor het eerst zijn dat de strafrechter (of de krijgsraad, gezien 's mans beroep) zich uitspreekt over jongenshandel.

Het huidige „vrouwenhandel-artikel” in het Wetboek van Strafrecht (artikel 250ter) stelt ook de handel in minderjarigen strafbaar. Het is nog onduidelijk of het in deze zaak gaat om minderjarige (volgens de wet jonger dan achttien jaar) dan wel juist meerderjarige jongens.

wenhandel vaak tegenkomt.”

De verdachte, zo is gebleken, fungeerde als een soort bemiddelaar voor homoseksuele mannen in Nederland en België. Tegen betaling van vijfduizend gulden zou hij ervoor zorgen dat jongens uit Thailand en de Filippijnen naar Nederland en België overkwamen. Voor zover bekend is van een overkomst van de jongens geen sprake geweest.

Lokken

Officier van justitie Eland: „Zoals het er nu voorstaat, wordt het een ingewikkelde zaak. We zitten in de sfeer van poging-tot. Maar ook die poging-tot is volgens de wet strafbaar.” Om de verdachte op basis van het vrouwenhandel-artikel te vervolgen, is het noodzakelijk dat de militair heeft gepoogd de jongens onder valse voorwendselen naar Nederland en België te lokken. In hoeverre dat het geval is geweest, blijft vaag.

En nog een probleem voor politie en justitie: het vrouwenhandel-artikel biedt alleen mogelijkheden om op te treden tegen handel in vrouwen en handel in minderjarigen. Sinds 1 januari 1987 is de grens van minderjarigheid in Nederland verlaagd van 21 tot 18

Marechaussee en justitie in Limburg en ook het ministerie van Justitie zijn het erover eens dat aan deze zaak — juridisch gesproken — vele voetangels en klemmen zitten. Kapitein Oussoren van de marechaussee in Roermond: „Mischien krijgen we de vreemde constructie dat we een zaak in handen hebben die vooruit loopt op nieuwe wetgeving.” De Roermondse officier van justitie mr Eland: „Juridisch gezien kan het een heel ingewikkelde zaak worden.”

Publiceren

De 45-jarige beroepsmilitair, een sergeant-majoor van de Ernst Casimir-kazerne in Roermond, werd dinsdag aangehouden door de marechaussee. De arrestatie werd eerder verricht dan de marechaussee wenselijk achtte. Oussoren: „De GAY Krant was van de zaak op de hoogte en zou gaan publiceren. We hadden het tempo van onderzoek niet meer in eigen hand.” Het was via diezelfde GAY Krant (hoofdredacteur Krol: „Het ligt juist andersom. De politie wilde een persconferentie beleggen en daarom zijn wij nu tot publikatie overgegaan”) dat de marechaussee de jongenshandel op het spoor kwam. Vanaf januari 1988 plaatste de beroepsmili-

tair enkele opvallende advertenties in dat blad.

De Limburgse marechaussee had liever nog in alle stilte aan het onderzoek willen doorwerken. De beroepsmilitair, opererend vanuit het Middenlimburgse dorp Heythuisen, had immers nog geen Thaise en Filippijnse jongens naar Nederland en België gehaald. Wel zou hij erin zijn geslaagd tientallen homoseksuele mannen te interesseren voor zijn „koopwaar”.

Een verhaal over de jongenshandel staat in de GAY Krant van deze week. In het blad werd ook geadverteerd door de sergeant-majoor. De tekst van een van die advertenties: *Thaise/Filipp. jongens zoeken vrienden in Nederland om samen te wonen*. Enkele maanden later kreeg ook de redactie van het blad het vermoeden dat er achter die advertenties „geen frisse bedoelingen” (aldus de GAY Krant) scholen.

De marechaussee in Limburg is „met een zeer kleine club” (aldus Oussoren) ruim anderhalf jaar bezig geweest met het onderzoek. De beroepsmilitair is woensdag in verzekering gesteld. Uit het onderzoek is gebleken dat de man geheel zelfstandig opereerde. Oussoren: „We hebben het niet over een georganiseerde bende, zoals je dat bij de vrou-

„In landen als Thailand en de Filippijnen wordt er nogal eens gerommeld met leeftijden.”

Een wijziging van artikel 250ter (vrouwenhandel) is al jaren in discussie. De Tweede Kamer en minister Korthals Altes van Justitie zijn het erover eens dat de wet moet worden aangescherpt. De Kamercommissie voor Emancipatiezaken heeft zich het afgelopen jaar een aantal malen over het onderwerp gebogen. Er bestaat overeenstemming over de wetswijziging om politie en justitie meer armslag te geven bij het aanpakken van, wat in de toekomst wordt genoemd, „mensenhandel”.

Wijziging

Een wetswijziging is voorbereid door de Werkgroep Vrouwenhandel, onder voorzitterschap van de advocaat-generaal bij het Amsterdamse gerechtshof, Koers-Van der Linden. De wijziging is in februari van dit jaar bij de Tweede Kamer ingediend. Op 19 april lag er een „voorlopig verslag”, een eerste reactie van de Kamer. Het wachten is sindsdien op een antwoord van Korthals Altes.

In het nieuwe wetsartikel zal in de toekomst sprake zijn van „mensenhandel”. Nu is er geen rechtsgrond om op te

treden tegen de handel in meerderjarige mannen. Behalve een aanpassing van de definitie, voorziet het nieuwe artikel in een verhoging van de strafmaat van vijf naar zes jaar. In gevallen van „strafverzwarende omstandigheden” kan de straf oplopen tot tien jaar.

In het Limburgs Dagblad van woensdag staat te lezen hoe een verslaggever van die krant, vermomd als geïnteresseerde koper, enige tijd geleden met de beroepsmilitair in contact kwam. In dat gesprek zei de man dat hij zijn handel louter „uit ideële overwegingen” heeft opgezet.

„Het gaat er mij in de eerste plaats om zo'n jongen te helpen. Je moet niet vergeten dat zo'n jongen in zijn eigen land nauwelijks toekomst heeft. Het is daar armoe troef. (...) Je moet zo'n knaap natuurlijk niet direct het bed insleuren. Je moet hem eerst een beetje op zijn gemak stellen. En dan is hij bereid om alles te doen wat je van hem verlangt.”

Voorts maakte hij duidelijk dat de jongens gemakkelijk kunnen worden geadopteerd. „Ik lever hem bij U aan de deur af. Als hij eenmaal hier is, hoeft U alleen nog maar met hem naar de vreemdelingenpolitie te gaan. Als U geen crimineel verleden hebt, wordt alles direct geregeld.”

CRANKSHAFT / TOM BATIUK and CHUCK AYERS



Strafpleiter Spong over de waarde van een vrije advocatuur

NRC Folkert Jensma 21

De Haagse cassatie-advocaat mr. G. Spong is een man van krasse uitspraken. Op televisie noemde hij de minister van Justitie ooit 'een ramp voor de rechtspleging'. Hij heeft zich inmiddels bedacht. Met 'sluipmoordenaar' is Kort-hals Altes' beter gekarakteriseerd. Zijn vereenvoudigingen van het strafproces, komen volgens Spong neer op uitholling van de positie van de verdachte. In mei van dit jaar bepleitte Spong bij de Hoge Raad der Nederlanden vernietiging van een arrest waarin een man verboden werd contact te zoeken met het kind dat hij bij zijn dochter had verwekt. Hij sprak toen begrijpende woorden over 'het recht op een familieleven' voor zijn incestueuze cliënt. Deze moest door het hoogste rechtscollege in staat gesteld worden "liefde en genegenheid aan zijn bloedeigen kind te schenken". Daags na deze ontboezemingen werden de ruiten van zijn kantoor ingegoooid en de gevel ervan besmeurd.

Vorige week moest Spong zich voor de Raad van Discipline, de tuchtrechter voor advocaten, in Den Haag verantwoorden. De Stichting Tegen Haar Wil vond dat Spong zich 'onnodig grievend' over incestslachtoffers had uitgelaten. Daarmee zou hij zijn beroepseed en de gedragsregels voor advocaten hebben geschonden.

De advocatenraad luidt als volgt: "Ik zweer (of beloof) getrouwheid aan de koning, gehoorzaamheid aan de grondwet, eerbied voor de rechterlijke autoriteiten en dat ik geen zaak zal aanraden of verdedigen, die ik in gemoede niet gelove rechtvaardig te zijn". (Advocatenwet, art. 3 lid 2). In de gedragsregels wordt de advocaat opgedragen "zich in woord en geschrift steeds op gepaste wijze en in geen geval onnodig grievend uit te laten".

Eerder deze maand verwierp de Hoge Raad het cassatieberoep van Spong. Het contactverbod voor zijn cliënt blijft gehandhaafd, evenals de gevangenisstraf van twaalf maanden. Maar de twijfels over zijn optreden zijn bij sommigen gebleven.

Gerard Spong (43) is een vooraanstaand strafpleiter met een reputatie op het gebied van euthanasie. Bij de drie arresten van de Hoge Raad uit 1984, 1986 en 1988 waarin de grenzen voor euthanasie werden verlegd, was Spong raadsman. Hij bewerkstelligde de vrijspraak van de arts die samen met een verpleegkundige in het bejaardenhuis De Terp drie comateuze patiënten met insuline injecties om het leven bracht. Nog onlangs kreeg hij een Dordrechtse arts vrij die bij een comateuze patiënt euthanasie had gepleegd. Ook een Rotterdamse tankcleaner en handelaar in afvalolie, die verdacht werd van een zwaar milieudelict, kreeg via hem vrijspraak; minister Nijpels moest spoorlags een maas in de Wet op de Chemische afvalstoffen dichtten. Spong behaalde ook resultaten in de Slavenburg-zaak. Met een tarief van f 350,- per uur behoort hij tot de duurder advocaten. Iedere maand dient hij als rechter-plaatsvervanger in Haarlem.

Met de zitting van vorige week is hij naar eigen zeggen 'ontzettend blij'. Eindelijk kwam het fundamentele punt van de meningsvrijheid van advocaten ter zitting in het openbaar eens ter sprake, in plaats van "tijdens de borrel of in rokerige achterzaaltjes". Tijdens de zitting verklaarde Spong het oneens te zijn met de motivering van de eerdere, en voor hem positieve uitspraak van de Haagse deken. Deze had de

klacht van de klagers verworpen omdat er geen sprake geweest was van 'onnodig grievende procedures'. Daarvan is volgens de deken alleen sprake "wanneer geen redelijk denkend advocaat zou kunnen menen dat het in gemoede rechtvaardig is te achten om een stelling, bijvoorbeeld die hier in cassatie is verdedigd, aan de rechter voor te leggen". Dat was niet het geval geweest. Met andere woorden - als Spong een contactverbod voor een incestpleger met zijn onechte kind bestrijdt, is hij een 'redelijk denkend advocaat' en zijn beroepschrift niet onnodig grievend.

Dat is geen juist criterium meent Spong: "Het zijn soms, als men dat zo wil zien, de niet redelijk denkende advocaten die hun nek uitsteken en een gewaagd standpunt verdedigen. Het enkele feit, dat zij soms winnen, kan hen natuurlijk niet in één klap van niet-redelijk tot redelijk denkend maken en omgekeerd." Het is een "vaag, arbitrair maar vooral onjuist criterium". Advocaten moeten in de rechtszaal alles mogen zeggen, meent hij. Ook als dat standpunt door de "goeemeente voor bizar wordt versleten".

Acht u een omgangsrecht voor een incestpleger een rechtvaardige zaak?

Dat heb ik niet bepleit. Ik heb wel bepleit dat het contactverbod moet worden opgeheven. Dat is iets anders. Er is een verbod opgelegd als een bijzondere voorwaarde bij een gevangenisstraf. En ik betwist dat. Maar dat wil niet zeggen dat ik een omgangsrecht bepleit.

Maar dat is er wel het gevolg van.
De ene maakt van zijn vrijheid wel gebruik en de andere niet. Waar het bij veel mensen om gaat, is dat het gevoel niet van je vrijheid gebruik te kunnen maken, al zeer beperkend is. Of die man werkelijk contact zal zoeken met zijn dochter en kind weet ik niet.

'Is het nou werkelijk zo'n gek idee om te aan te nemen dat een man liefde wenst te schenken aan een bloedschennig kind?'

Speelt dat voor u een rol?

Nee. Die bijzondere voorwaarde trok onmiddellijk mijn aandacht omdat ik dat in cassatie nog nooit was tegengekomen. Dan ga ik vanuit die man z'n belang bekijken of ik dat kan bestrijden, met juridische maar ook met niet-juridische argumenten.

Welke niet-juridische argumenten acht u daarvoor houdbaar?

Het is de man z'n eigen kind en ik meen dat hij in het kader van het recht op een gezinsleven de mogelijkheid moet hebben om liefde aan dat kind te schenken. Dat gaat ver, maar de Griekse drama's staan er bol van, de biografie van Casanova geeft er blijk van - er zijn talloze andere voorbeelden op te voeren van culturen waar dat mogelijk is. Is het nou werkelijk zo'n gek idee

om aan te nemen dat een man liefde wenst te schenken aan een bloedschennig kind? Dat is toch niet zo bizar? Ik werp die vraag alleen maar op - en ik betwist een eenduidig ontkennend antwoord. Ik heb inmiddels een precedent gevonden van een rechtbank in Missouri. Die veroordeelde nota bene de moeder tot twee jaar gevangenisstraf omdat ze de incestueuze vader het contact ontzegde met zijn bloedschennig kind. Het komt dus voor.

Waarom was uw pleidooi niet 'onnodig grievend' ten opzichte van het slachtoffer?

Een stelling die ik in een strafzaak verdedig kan heel wel grievend zijn, maar niet onnodig grievend, omdat het gebeurt in het kader van een noodzakelijke verdediging. In artikel 261, lid 3 van het Wetboek van strafrecht staat een rechtvaardigingsgrond voor smaad. Daarmee kun je dit vergelijken. Er is geen sprake van een strafbare belediging als het gebeurt in het kader van een noodzakelijke verdediging. In het strafproces wordt geen onderscheid gemaakt tussen getuigen: ook het slachtoffer is een getuige, net zo goed als een omstander die er niets mee te maken heeft. Als advocaat in een strafproces zal je soms de geloofwaardigheid van de getuige moeten betwisten in voor de getuige/slachtoffer vervelende, krenkende bewoordingen. Ik zeg wel: het slachtoffer is leugenachtig, ongeloofwaardig, probeert mijn cliënt een loer te draaien, etcetera. Ik maak met regelmaat van de klok mee dat zo'n slachtoffer in de zaal ineen krimpt als ze dat hoort. Dat is grievend, maar niet onnodig grievend. Ik behoor die vrijheid te hebben.

Er is dus geen grens aan wat een advocaat ter zitting naar voren kan brengen?

Ik kan alles doen. Ik moet elk argument naar voren kunnen brengen dat ik noodzakelijk acht voor het verdedigen van een standpunt.

Maar u heeft beloofd 'geen zaak te verdedigen die u in gemoede niet gelooft rechtvaardig te zijn?'

Ja, maar dat is heel erg subjectief. Ik moet geloven dat het rechtvaardig is. Welnu, als ik geloof dat een bepaald argument dienst kan doen in een pleidooi dan zal ik me daarvan bedienen.

Op het moment dat ik vind dat het argument de verdediging ten goede kan komen, is het in mijn ogen een rechtvaardig argument.

U velst dus bij het beoordelen van wat u wel en niet kunt zeggen geen enkel oordeel over de zaak zelf: alles is bepleitbaar?

Ja. De eed staat mij daaraan niet in de weg.

En wilt u ook alles bepleiten wat er te bepleiten valt?

Als ik eenmaal een zaak heb aangenomen, ja. Daar ligt de grens. Als ik me bereid heb verklaard een eenzijdig partijbelang te dienen dan moet ik ook alle argumenten die in deze bovenkamer opkomen en in mijn ogen de verdediging dienen, kunnen bezigen. Dan vind ik niet dat ik argumenten achterwege moet laten omdat ik op grond van een persoonlijk moreel oordeel meen dat het eigenlijk niet zou moeten. Als criterium voor het aannemen van zaken hanteer ik uitsluitend mijn persoonlijke betrokkenheid. Zolang het niet gaat om iemand die mijn zuster heeft verkracht of bij mijn moeder heeft ingebroken, is iedereen welkom.

Waar leidt dat toe?

Tot een grote praktijk. Ik behandel zo'n twintig tot dertig cassatiezaken per maand. Ontuchtzaken, diefstallen, fraudes, verkrachtingen, doodslagen, moorden, valsheid in geschrifte. Alles wat je maar kunt bedenken. Soms heb ik in één week drie doodslagen. Vorige week pakte ik uit de archiefkast voor de rol van die dag twee ontuchtzaken. Zuiver toeval.

Vraagt u zich nog wel eens af wat u vindt van de daden van uw cliënten?

Natuurlijk. Soms ben ik zeer geschokt. Ik zal twee voorbeelden geven die mij zeer aangegrepen hebben. De ene had betrekking op een man die een babytje van een paar maanden aan de beentjes pakte en met het hoofd tegen de muur sloeg, zo hard dat de hersens van het kind voor de voeten van zijn vrouw op de grond vielen. Morsdood. Dat blijft mij altijd bij. De tweede zaak ging over een echtpaar dat een kindje van twee of drie maanden heeft laten verhongeren. Moet je je voorstellen. Die ouders leefden gewoon in dat huis en die hoorden dus boven dat kindje huilen. Dat huilen werd steeds zachter en zachter

en na een week hield het op. Er zaten ook foto's in het dossier. Dat vergeet ik niet.

En toch verdedigt u die mensen?

En toch verdedig ik die mensen. Die zaak van dat echtpaar heb ik gewonnen. Dat is verwezen naar het gerechtshof in Amsterdam en daar kregen ze een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar. Eerst was dat onvoorwaardelijk. Uiteindelijk hebben ze dus baat gehad bij die cassatie - dat hebben de meesten, trouwens. In de zaak van de man die dat babytje dood sloeg heb ik een negatief advies gegeven. In dat vonnis kon ik geen juridische gronden voor cassatie vinden. De

'Een vrije advocatuur is onontbeerlijk voor het functioneren van een rechtsstaat.' 'Als men mij voor ijdel verslijt, vind ik dat niet erg'

cliënt heeft doorgezet, maar dat is een peek [juristenterm voor een verkort, ongemotiveerd arrest waarin een cassatieberoep wordt verworpen, red] geworden: de Hoge Raad heeft ook ambtshalve de zaak niet vernietigd.

Hoe bent u daartoe in staat?

Dat weet ik niet. Zodra je strafzaken gaat doen, weet je dat je het op moet nemen voor mensen die ellendige, onvoorstelbare, afgrijselijke dingen hebben begaan. In cassatie moet je voor hen alle juridische argumenten aanwenden, en in feitelijke aanleg ook alle straftoemingsargumenten, om ervoor te zorgen dat ze zo min mogelijk gepakt worden.

Zet u voor zo'n gelegenheid uw persoonlijke gevoelens af, met een soort knop?

Ik weet het echt niet.

'veem dat echtpaar. U heeft de zaak gewonnen, u komt 's avonds thuis en u bent tevreden en trots?'

Ja. Het komt een enkele keer voor dat ik een zaak win die tot gevolg heeft dat er een moordenaar of een heroïne handelaar op vrije voeten komt. Dan heb ik wel even het gevoel - daar gaat dan een gevaarlijk man voor de maatschappij. Ik ben dan misschien te abstract bezig, maar ik vind het toch een prijs die voor dat andere doel betaald moet worden.

Voor een goede rechtsgang. Precies.

Bent u gelovig?

Nee: Ik ben wel christelijk opgevoed maar ik kreeg het op m'n zeventiende aan de stok met de geestelijkheid. Ik speelde toen in een bandje. We mochten gebruik maken van het plaatselijke pastoriegebouw; in ruil daarvoor speelde we eens in de twee weken op een avond voor de jeugd van de kerk. Daar verdiende de kerk flink op. Maar toen kwam de pastoor ons zeggen dat we geen Beatles en Rolling Stones mochten spelen, want dat was 'zinneprikkelende' muziek, geloof ik. Zo is mijn verzet tegen de kerk begonnen. Toen ik in Amsterdam studeerde kreeg ik het boekje van Bertrand Russell *Why I am not a Christian* onder ogen. Dat heeft diepe indruk op mij gemaakt, en sindsdien ben ik van het geloof afgeraakt.

Gelooft u in de slechtheid van de mens?

Ja, mensen zijn in z'n algemeenheid slechte wezens. Ik ben in de loop der jaren iets milder en relativerender gaan denken over de mensen die met mij in aanraking komen. Als ik zie wat er door de mensheid aan slechts bedreven wordt dan vind ik soms dat wat ik op mijn bureau krijg, daarbij in het niet valt.

Wat dan? Het apartheidsregime in Zuid-Afrika, daar zijn we allemaal mede schuldig aan. Dat is een fascistisch bewind. We hebben de moed niet om ervoor te zorgen dat er minder mensen van de honger sterven. De wapenwedloop. In naam van veel godsdiensten wordt ontzettende ellende aangericht. Die zaken worden nou toevallig niet door het strafrecht bestreken.

Moet u zich geen beperkingen opleggen in uw gedrag als advocaat omdat u ook rechter-plaatsvervanger bent?

Ik zou niet weten waarom. Dat ik mij nogal profileer betekent niet dat ik afbreuk doe aan mijn beoordelingsvermogen als rechter. Als je het over profileren hebt dan kan de rechterlijke macht er ook wat van. Er zijn talloze rechterlijke beslissingen van hogere en lagere instanties die echt revolutionair zijn. Ons euthanasie standpunt is wereldvermaard. Toen dat eerste arrest in '84 geweest werd, belden ze me op uit New York om te vragen hoe dat nu toch in godsnaam mogelijk was. Ons porno-begrip, drugs, abortus... er is veel meer op te noemen waarmee de Nederlandse rechterlijke macht zich internationaal zeer opvallend profileert. En niemand die er de consequentie aan verbindt dat er wel iets met hun beoordelingsvermogen mis zal zijn.

Bovendien: als het een keer zo zou zijn dat ik in raadkamer met hele krasse ideeën kom, weten de andere twee rechters mij wel in het gareel te houden. Ik zeg er met enige klem bij dat het zelden of nooit is voorgekomen dat wij in Haarlem beslissingen hebben genomen die niet unaniem waren.

Had u bepaalde drijfveren om de advocatuur in te gaan?

Ach, welnee. Brood op de plank. Ik wilde een beetje werken en ik kreeg een aanbod van een goed kantoor in Paramaribo. Pas gaan-

VERVUL NRC 21

deweg ben ik tot de ontdekkingsgekomen hoe belangrijk het beroep is in het staatsbestel. Een vrije advocatuur is onontbeerlijk voor het functioneren van een rechtsstaat. Juist door de advocatuur worden netelige rechtsvragen aan de orde gesteld. Ik heb aan den lijve ondervonden hoe vervelend de staat dat kan vinden.

U bent door Bouterse in Fort Zeelandia een nacht vastgezet.

Ja, in '81, ik ben daarna nooit meer teruggeweest. Dat was aan de vooravond van het proces tegen drie militairen die ervan verdacht werden het wettig gezag omver te hebben willen werpen. Ik ben vrijgelaten op voorwaarde dat ik mijn pleidooi niet zou houden. Dat draaide natuurlijk om de vraag of dat gezag wel wettig was - daarin werden geen prettige dingen voor het regime ge-

zegd. Ik heb mijn pleidooi aan mijn drie collega's in die zaak gegeven en die hebben het toen gehouden. Zij zijn in december '82 door het regime vermoord. De waarde van een vrije advocatuur is er toen wel bij me ingegrift. Wat moeten die drie niet hebben gedacht toen ze voor het vuurpeloton stonden? Nu betaal ik de prijs? Mijn pleidooi heeft daar een rol bij gespeeld.

Hoe kijkt u terug?

Met grote bitterheid en wrok. Dat slijt ook niet. Af en toe heb ik het gevoel dat ik het geweer moet pakken en er zelf naar toe moet gaan.

Zoudt u ze in de rechtszaal verdedigen?

Dat heb ik me natuurlijk ook afgevraagd. Ik zit natuurlijk met een persoonlijke betrokkenheid - maar ik zou het toch doen, hoewel het me zeer moeilijk zal vallen. Kijk, Suriname is een kleine gemeenschap. Destijds waren er in het hele land twintig tot vijftientwintig advocaten. Er is geen advocaat in Suriname te vinden die niet persoonlijk betrokken is bij deze moord. Dat betekent dus dat geen doorslaggevend argument kan zijn.

Heeft u wel eens geblunderd in een zaak?

Ik heb wel eens dingen over het hoofd gezien. In 1979 heb ik in een vreemdelingenzaak een keer een termijn laten verstrijken. Dat had tot gevolg dat er een grote Surinaamse negerin Nederland uitgezet zou worden. Ik ben toen naar de Raad van State gegaan, enne, nou ja, het is niet zover gekomen. Maar ik had bij mezelf bedacht dat als het wel zo ver mocht komen, ik dan maar met 'r moest trouwen.

Hoe schrijft u een cassatiemiddel*?

Ik heb een checklist van veertig punten. Daarmee loop ik het vonnis helemaal door, dat varieert van pagina's tellen, namen en handtekeningen controleren tot het precies navlooiën van de overwegingen. Ik begin met globaal lezen: proeven of er iets in zit. Dan ga ik regel voor regel, letter voor letter na, met die gele en roze oplichtende viltstiften. Ik kruis aan wat me opvalt, zet uitroeptekentjes.

En als u niks opvalt?

Als er niks in zit, dan krijgt de cliënt een standaardbrief dat het me spijt. Soms zoeken ze dan een andere advocaat. Maar toch... ik ben niet gelovig, en zeker niet bijgelovig, maar als ik niets kan vinden in een dossier, sla ik het dicht, leg m'n handen erop, en een enkele keer voel ik soms dat er toch wat in zit. En heel vaak is dat dan ook zo. Ik doe elke dag een cassatiezaak, soms twee, een enkele keer drie. Maar dan ben ik ook uitgeput. Twee op een dag kan.

Waarom is dat leuk?

Ik voel me als een vis in het water. Dat komt omdat ik in dit beroep alles kan zeggen wat ik zeggen wil. Ik kan me in mijn cassatiemiddelen helemaal uitleven, niet alleen qua argumenten, maar ook qua schrijfstijl. Soms moet je de stijl aanpassen aan het onderwerp van het geschil. Een cynische toon erin proberen te leggen. Dat vind ik leuk, spannend. Ik probeer een vonk over te brengen. Ik vind het prachtig om zo scherp mogelijk, met zo min mogelijk woorden, iets te zeggen. Daar leg ik me echt op toe. Schrijvers die ik bewonder? Komrij en Hermans. Ik heb zelf wel eens wat korte verhalen geschreven, en één keer een filmscript. Voor mijn neef Pim de la Parra. Maar die zag er niks in.

In het verslag van de tuchtzitting in De Volkskrant werd u beschreven als 'ijdel en pedant'.

Gelul, denk ik dan. Maar ik weet hoe het komt. Advocaten in het strafrecht zijn vaak solisten, eigengereide, eigenwijze vechtjassen die in een underdogpositie zitten tegenover een groot apparaat. Daar komt vaak een behoorlijke portie geldingsdrang bij kijken. Als men mij voor ijdel verslijt, vind ik dat niet erg. Pedant - dat is iets anders. Ik vind mezelf helemaal niet pedant. Arrogant? Dat heb ik al zo vaak gehoord. Ik heb een beetje een eigenwijs snoetje. Misschien is het ook wel zo.

*Een 'middel' (nl. om tot cassatie te komen) bestaat uit een grief, de cassatiegrond, de beslissing waartegen opgekomen wordt en de rechtsregel die geschonden zou zijn. Cassatie is vernietiging door de Hoge Raad der Nederlanden van arresten en vonnissen van lagere rechters. Als de vormen van het proces zijn verwaarloosd (het vonnis is bijv. niet gemotiveerd, de verdachte heeft niet het laatste woord gehad) of omdat het recht is geschonden, mag de Hoge Raad casseren.

De incestzaak en het ongelijk van mr. Spong

Door Dorien Pessers NRC 2-11

Summum ius, summa iniuria. Het hoogste recht is het hoogste onrecht. De Haagse advocaat Spong heeft deze oude juridische wijsheid nieuwe actualiteit gegeven. In mei van dit jaar bepleitte hij bij de Hoge Raad vernietiging van een arrest waarin een wegens incest veroordeelde dader als bijkomende straf een verbod werd opgelegd om contact te zoeken met het kind dat hij bij zijn dochter had verwekt.

Het contactverbod zou volgens Spong in strijd zijn met artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, dat aan een ieder het recht op een gezinsleven garandeert, behoudens de beperkingen van lid 2 van dat artikel. Spong meende zich gesteund door de jurisprudentie van de civiele kamer van de Hoge Raad, waarin het biologisch verwekkerschap reeds voldoende wordt geacht om een *family life* in de zin van artikel 8 EVRM aan te nemen.

Daarmee had Spong een althans juridisch-technisch interessante zaak bij de kop. Wegens de dubieuze morele aspecten ervan zou niet elke advocaat deze zaak van harte hebben aangenomen, maar wanneer een advocaat zich beperkt tot een *result-oriented role morality* - en met name de strafadvocaat kan dat op zeer goede gronden doen - hoeft hij niet snel in gewetensnood te komen.

Sterker nog: de gehanteerde doelmorealiteit kan gerepresenteerd worden als de uitdrukking van een verheven opvatting over de functie van de strafrechtelijke

verdediging in de rechtsstaat. Deze opvatting, die gemeengoed is, komt er op neer dat de burger tegenover de machtige en naar willekeur neigende staat in een zwakke positie verkeert.

Terwille van het machtsverwicht komt aan de burger als verdachte een aantal sterke rechten toe, waarvan het recht op een onbeperkte verdediging de belangrijkste is. Elke formele en materiële beperking van het recht op verdediging brengt het *check-and-balances*-systeem en daarmee de rechtsstaat in gevaar. Ik geef de redenering wat verkort weer, maar het gaat er hier slechts om dat de lijn tussen verdediging en rechtsstaat duidelijk wordt.

Buiten schot?

Wie zijn argumenten op deze lijn plaatst, zoals Spong doet, maakt zich in zekere zin immuun voor kritiek, want niemand durft de geloofwaardigheid in twijfel te trekken van de advocaat die zich opwerpt als beschermer van de rechtsstaat. Spong lijkt zich dus buiten schot te hebben geplaatst en hij zou buiten schot moeten blijven wanneer hij zich tot een juridisch-technische verdediging van deze zaak had beperkt.

Hij is echter verder gegaan. In zijn cassatieschriftuur en in zijn pleitnota trekt hij de morele bezwaren tegen contacten tussen een incestdader en zijn (klein)kind, waarbij de moeder de uiterst pijnlijk derde-betrokkene is, in twijfel als 'vooroordelen' en 'onbewezen veronderstellingen'.

Deze uitlatingen wekten de verontwaardiging van de Stichting Tegen Haar Wil en van enkele collega's van Spong. Zij klaagden Spong aan bij de Raad van discipline, het tuchtcollege voor de advocatuur, omdat zijn uitlatingen onnodig grievend zouden zijn voor incestslachtoffers.

Spong beriep zich in zijn verweerschrift voor de Raad en in verschillende interviews opnieuw op de rechtsstaat, waarin de verdediging alles naar voren moet kunnen brengen wat de verdediging kan dienen, ook al levert dat *summa iniuria* jegens derden op. Handhaving van het beginsel van de vrijheid van verdediging en van de onafhankelijkheid van de advocaat is belangrijker dan het voorkomen van kwetsing van slachtoffers.

In zijn algemeenheid heeft Spong hierin gelijk. In deze zaak echter gaat zijn verweer niet op en lijkt hij zijn eigen standpunt over de onafhankelijkheid van de advocaat onderuit te halen.

Contactpogingen

In de september-aflevering van het maandblad *Opzij* vertelt de dochter van de verdachte dat haar vader heeft bedreigd contact met haar te blijven zoeken. Spong kon

dus weten dat opheffing van het verbod zou leiden tot nieuwe contactpogingen van zijn cliënt en dat zijn dochter en haar kind geen kans geboden zou worden tot verwerking van het misdrijf.

Nu zal Spong hier tegenin brengen dat het gedrag van zijn cliënt niet zijn verantwoordelijkheid is en dat het hem slechts erom ging het juridisch-technische punt met alle mogelijke middelen te motiveren. Door zich daarbij echter uit te laten over de vermeende onschadelijkheid van de contacten, identificeerde hij zich in te hoge mate met de belangen van zijn cliënt, die kennelijk verder strekten dan de juridische betwistbaarheid van het contactverbod.

Spong handelde daardoor in strijd met de door hemzelf in zijn pleitnota voor de Raad van discipline aangehaalde Verklaring van Perugia, waarin staat dat de advocaat zich onafhankelijk van zijn cliënt dient op te stellen. *Result-oriented role morality* is wat anders dan identificatie met de verdachte. Het eerste is verdedigbaar in het antagonistische processysteem van de rechtsstaat, het tweede is in strijd met de intrinsieke waarde van de *juridische* functie van dat systeem. Deze functie, die de morele integriteit

van de procesorde betreft, komt onder meer tot uiting in de advocateneed en in de gedragsregels voor de advocatuur.

In de eed belooft de advocaat geen zaak te verdedigen die hij in gemoede geloof niet rechtvaardig te zijn. Volgens de gedragsregels mag een advocaat zich niet onnodig grievend uitlaten. De strekking van eed en gedragsregels is een te ver gaande identificatie van advocaat met zijn cliënt te voorkomen en de eigen morele positie van de advocaat te garanderen.

Advocateneed

In NRC Handelsblad van 21 oktober jl. zegt Spong dat de advocateneed hem niet in de weg staat bij zijn verdediging, omdat de term 'geloven' in de eed erg subjectief is. Dat argument kan niet opgaan. De eed en de gedragsregels zouden geen enkele betekenis hebben wanneer het gedrag van de advocaat niet objectief zou zijn te toetsen. In deze incestzaak zou getoetst kunnen worden aan wat Spong had behoren te weten over de schadelijkheid van incest.

Nu kan natuurlijk niemand worden gedwongen feiten en wetenschappelijke meningen daar-

omtrent te accepteren. Een ieder heeft het recht alles te allen tijde voor onwaar of onbewezen te houden. Wetenschap en vooruitgang zijn juist op deze scepsis gebaseerd.

Dat neemt niet weg dat in de context van een strafproces en in de context van de huidige kennis omtrent de gevolgen van incest, het voor incestslachtoffers onnodig grievend kan zijn wanneer hun beweerde leed in twijfel wordt getrokken. De ellende die incest veroorzaakt is objectief zichtbaar in de ziektegeschiedenissen van de slachtoffers. In onze cultuur betekent incest een langzame *soul-murder* op het slachtoffer en een bestaan waarin een evenwichtige persoonlijkheidsontwikkeling en levensgeluk een zeer geringe kans krijgen.

Wie ervaring heeft in de hulpverlening aan incestslachtoffers weet hoe diep en breed de trauma's doorwerken en hoe moeizaam zij helen. Wanneer daarbij nog in overweging wordt genomen dat de aard en omvang van dit delict pas in de laatste jaren naar buiten konden worden gebracht en tot die tijd tot de donkere uithoeken van de vrouwelijke ervaring behoorden, dan wordt begrijpelijk dat ontkenning van dit leed als onnodig en onmatig grievend op de slachtoffers overkomt.

Spong heeft dit leed indirect ontkend door de positie van de moeder niet in zijn pleidooi te betrekken en zich alleen te richten op het contact tussen vader en (klein)kind. Juist in deze ontkenning van de positie van de moeder is zijn pleidooi het meest grievend. Zo het contact tussen vader en (klein)kind al geen onrechtmatigheid jegens het kind oplevert, dan toch in ieder geval jegens de moeder. De Hoge Raad heeft dit erkend in zijn arrest van 3 oktober jl. in deze zaak, waarin het contactverbod in stand werd gelaten ter bescherming van het privéleven van moeder en kind.

De auteur is medewerkster van het Clara Wichmann Instituut en universitair docente juridische vrouwenstudies aan de Universiteit van Amsterdam.

Hoge Raad bevestigt vonnis rechtbank over omgangsrecht

Vader mag geen contact zoeken met bij dochter verwekt kind

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Het gerechtshof in Arnhem heeft terecht besloten dat een 43-jarige man uit Neede geen contact mag zoeken met zijn 21-jarige dochter en het door hem bij haar verwekte jongetje. Dat heeft de Hoge Raad dinsdag bepaald. De advocaat van de man, mr. G. Spong uit Den Haag, overweegt de zaak nu aanhangig te maken bij de Europese Commissie voor de rechten van de mens.

De volgens Spong „princiële zaak over de rechten van de biologische vader”, heeft veel emoties opgeroepen. Onder de leuze 'Het zal je pa maar wezen' werden begin juni (kort nadat de zaak bij de Hoge Raad was behandeld) demonstraties gehouden in Groningen, Amsterdam en Utrecht. Ook werden enkele maanden geleden aan het kantoor van mr Spong vernielingen aangericht.

De 43-jarige man werd vorig jaar door het hof in Arnhem tot twaalf maanden gevangenisstraf veroordeeld, waarvan twee maanden voorwaardelijk. Het hof achtte bewezen dat de man zich schuldig had gemaakt aan incest. Als bijzondere bepaling legde het hof de man een verbod op om gedurende twee jaar contact te zoeken met zijn dochter en het bij haar verwekte kind.

Het „omgangsverbod” werd in mei door mr Spong bij de Hoge Raad bestreden. Hij meende dat het verbod in strijd

is met het recht op een gezinsleven, zoals dat is vastgelegd in de Europese Verklaring van de Rechten van de Mens. Volgens Spong moeten de rechten van biologische ouders op een gezinsleven niet afhankelijk worden gesteld van de wijze van bevruchting.

Toelaatbaar

De Hoge Raad bepaalde dinsdag dat

het verbod om contact te zoeken „toelaatbaar” is. De Hoge Raad erkent dat de biologische vader recht op een gezinsleven heeft, maar dat geldt uiteraard ook voor moeder en kind. Volgens de Hoge Raad kunnen de belangen van moeder en kind bij een omgangsverbod in dit geval hoger worden aangeslagen dan de rechten van de man op een gezinsleven.

De Hoge Raad bepaalde dat, „uit het oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid”, moeder en kind een confrontatie met de man moet worden bespaard. Althans, dat het hof in Arnhem terecht heeft laten meewegen dat een dergelijke confrontatie veel leed teweeg kan brengen. Het contactverbod loopt volgend jaar af.

Spongs verzoek om de zaak opnieuw door een hof te laten behandelen wordt deels ingewilligd. De Hoge Raad vindt

inderdaad dat het hof van Arnhem zich opnieuw over de zaak moet buigen. Maar alleen vanwege het feit dat de 43-jarige man ook is veroordeeld wegens een aantal feiten die hem niet ten laste kunnen worden gelegd. Het gaat hierbij om seksuele handelingen die verricht

zijn na maart 1986, de maand waarin de dochter meerderjarig werd.

Voor zijn rol in deze zaak moet mr Spong zich maandag zelf „verantwoorden”. Drie advocaten uit Groningen en de Stichting Blijf van mijn Lijf hebben bij de Orde van Advocaten een klacht ingediend tegen mr Spong. Volgens hen heeft de raadsman zich onder meer bezondigd aan ongenueanceerde, tendentieuze uitlatingen. Volgende week maandag behandelt de raad van discipline (een soort tuchtcollege van de orde) de klacht.

Incestvader VK 24

„Het wordt weer zomer en advocaat Spong wil naar buiten...”, zegt mr D. Pessers in Nemesi nr. 4 1989 naar aanleiding van het cassatieberoep van mr Spong voor de „incestvader”. Wij zouden daar aan willen toevoegen: en Spong wordt op zijn wenken bediend door de Volkskrant van 11 oktober.

Wie wat van onze strafrechtheid zegt, wordt belachelijk gemaakt: die komt bij kantoorgenoot Wladimiroff niet door het examen. Aan enig weerwoord daarop heeft de verslaggever geen behoefte, dat wordt de lezer dan ook onthouden.

In de jongens-onder-mekaar sfeer waar het artikel van getuigt, is de verslaggever vergeten de strekking van de klachten weer te geven. Wat vonden klagers nu zo „onbetamelijk” en „onnodig grievend”?

In het blad Opzij staat het verhaal van de dochter, de moeder van het kind met wie de cliënt van Spong omgang wilde. Daarin valt te lezen dat de vader, nadat de zaak al was voorgeweest, zijn dochter nog toevoegde: „Als je denkt dat je me te slim af bent, heb je het verkeerd.”

Een incestslachtoffer heeft levenslang problemen omdat de dader zijn zin doordreef, in zijn eigen belang, in plaats van naar de bescherming te geven waar ze op mocht rekenen. Spong stelde daar demagogisch tegenover dat de dader omgang wil met zijn „bloedeigen kind” en walst met dit valse sentiment over het slachtoffer heen.

Deze toelichting van de klacht vinden we niet terug in het stuk van Marcel van Lieshout.

AMSTERDAM

A.P.K. Pinkster
H.G. Kersting
advocaten

Slachtoffer niet achter klacht tegen raadsman

Van een onzer verslaggevers
DEN HAAG — De Stichting Tegen Haar Wil vindt dat de Haagse advocaat mr. G. Spong de vrouw wier vader bij haar een kind verwekte, heeft beledigd. De vrouw zelf neemt de raadsman niets kwalijk.

Dat bleek gisteren tijdens de zitting van de Raad van Discipline. Volgens Spong heeft de vrouw hem opgebeld en gezegd dat ze zich distantiëert van de klachten. „Ze kon goed begrijpen dat ik haar vader op deze wijze verdedigde, al had ze het er wel moeilijk mee”, aldus Spong. De stichting eiste bij de raad een maatregel tegen de advocaat, die een 43-jarige incestpleger uit Neede heeft bijgestaan. De man werd door het hof in Arnhem veroordeeld tot een jaar cel. Ook verbood het hof hem het kind dat hij bij zijn dochter verwekte, de komende twee jaar op te zoeken.

Voor de Hoge Raad stelde Spong onder meer dat zijn cliënt als biologische vader recht had op een soort familielevens. Het hoogste rechtscol-

lege vernietigde de strafmaat, maar liet het contactverbod onaangetast. De stichting reageerde gisteren niet op Spongs onthulling dat de vrouw om wie het gaat, het niet eens is met de klacht. Tegen Haar Wil vindt dat Spong in strijd heeft gehandeld met artikel 46 van de advocatenwet. Hij heeft zich onbehoorlijk uitgelaten door te stellen dat het jongetje zou worden gestraft als hij zijn biologische vader niet mocht zien. Bovendien heeft Spong het problematische in het gedrag van zijn cliënt niet erkend en geen rekening gehouden met het slachtoffer. Spong vond de klacht die door Tegen Haar Wil was ingediend gevaarlijke onzin. De stichting denkt volgens hem ten onrechte dat er inhoudelijke beperkingen aan een advocaat kunnen worden opgelegd.

Hij wees erop dat een advocaat de vrijheid moet hebben een cliënt zo goed mogelijk bij te staan. Hij kan dan geen rekening houden met het slachtoffer. „Straks moet ik nog tal van stichtingen bellen om te vragen: mag ik dit argument wel aanvoeren? Bij euthanasiezaken komt

Pro Vita, bij oorlogsmisdadigers de ex-verzetssensen”. Hij zei dat advocaten zo vaak stellingen verdedigen die door de goegemeente voor onzin worden versleten en waar schuwde voor het „gesundenes Volksempfinden”: „Waar dat toe kan leiden is genoegzaam bekend”. Klagers hebben volgens de raadsman een middeleeuwse visie op het strafproces. „Ze wensen kennelijk het Chinese model, waarin de advocaat voor het bepleiten voor vrij-spraak toestemming aan de partijleiding moet vragen en waarin hij zelf in de gevangenis kan komen wegens heulen met de verdachten.”

Het zat de klaagster overigens niet mee. Zo dacht zij dat alles zich in een civiele procedure had afgespeeld, terwijl het een strafrechtelijke was. Verder herinnerden de raadslieden van de stichting zich de advocaten-eed niet precies en uiteindelijk, tot hilariteit van de aanwezigen, wist de één de naam van de ander niet meer.

De Raad van Discipline doet op 11 december uitspraak.

Tuchtcollege gevraagd om maatregel tegen strafpleiter Spong

Advocaat incestpleger beticht klagers van „blunders”

Van onze verslaggever
MARCEL VAN LIESHOUT
DEN HAAG — Op 30 juli belde Patricia D. de Haagse strafpleiter mr G. Spong op. Patricia is het nu 21-jarig meisje dat enkele jaren geleden een zoontje baarde uit een verhouding met haar nu 43-jarige vader. Mr Spong is de advocaat die in mei bij de Hoge Raad betoogde dat de vader ten onrechte een „omgangsverbod” met dochter en kind was opgelegd.

Spongs rol in deze zaak heeft veel emoties losgemaakt. Er zijn landelijke demonstraties tegen hem en zijn cliënt gehouden (onder de leus: „Het zal je vader maar wezen”). Spong was „een vrouwenhater”. Op 30 juli vertelde Patricia aan de Haagse advocaat dat zij zich volledig distantiëerde van vernielingen die aan het kantoor van mr Spong waren aangebracht.

Patricia D. vertelde mr Spong nog meer, zo verklaarde de advocaat maandag in het Haagse Paleis van Justitie. „Namelijk dat zij heel goed kon begrijpen dat ik haar vader op deze wijze bij de Hoge Raad heb verdedigd. Desge-

wenst is zij bereid deze verklaring voor uw raad te herhalen.”

De „raad” is de Raad van Discipline, een intern tuchtcollege van de advocatuur. Mr Spong moest maandag voor die raad verschijnen door te doen van drie Groninger advocaten en drie stichtingen tegen seksueel geweld.

Deze klagers meenden dat Spong zich bij de Hoge Raad „onnodig grievend” had uitgelaten over incestslachtoffers in het algemeen en over Patricia D. in het bijzonder. Bij zijn optreden namens de incestpleger zou de advocaat in strijd met zijn beroepsdeed hebben gehandeld, zo luidde een van de klachten. De klagers verzochten de raad maandag om een „passende” maatregel te treffen tegen Spong.

De degens kruisen met mr G. Spong (volgens een aantal beroepsgenoten „ijdel” en „hoogst pedant”) in welke rechtszaak ook is een zeer hachelijke zaak. Spong aanspreken voor de Raad van Discipline op diens functioneren als advocaat is een verkapt invitatief tot voortijdige beëindiging van de eigen loopbaan. Mr D. van Binsbergen uit Groningen en mr W. Appelo (zij traden gisteren namens de klagers op) weten er sinds gisteren alles van.

Nog even kort de feiten. In juli 1987 werd een inwoner van Neede (Gelderland) door het gerechtshof in Arnhem veroordeeld tot twaalf maanden gevangenisstraf (waarvan twee voorwaardelijk) wegens het plegen van incest. De man had bij zijn minderjarige dochter een kind verwekt. Als bijzondere bepaling besloot het hof dat de man twee jaar lang geen contact mocht zoeken met de dochter en hun kind.

In mei van dit jaar bestreed mr Spong bij de Hoge Raad het „omgangsverbod”. Volgens hem werd de man het recht op een gezinsleven ontzegd. Hij betwistte het feit dat de man het recht wordt ontzegd „zijn liefde en genegenheid aan zijn bloedeigen kind te schenken”. Vorige week sprak de Hoge Raad uit dat het hof gerechtigd was de bijzondere bepaling op te leggen.

Het optreden van Spong bij de Hoge Raad maakte veel emoties los. Maandag werden de klachten tegen dat optreden in het Haagse paleis van justitie behandeld. Daarbij betoogden de raadslieden Van Binsbergen en Appelo dat het optreden van Spong bij de Hoge Raad „de grenzen van de betamelijkheid” te buiten was gegaan.

De beide advocaten verwezen daarbij

naar de eed waarin een advocaat zweert dan wel belooft geen zaak te verdedigen waarvan hij of zij „in gemoede” niet gelooft dat die rechtvaardig is. Spong werd verweten geen rekening te houden met „morele noties”. Volgens hen was het te voorzien dat Spong de zaak bij de Hoge Raad zou verliezen en had hij meer rekening moeten houden met de belangen van het incest-slachtoffer.

Verkeerd

In het verdedigen van zijn optreden trok mr Spong gisteren alle registers open. In een uitvoerig betoog sloeg hij de klagers met legio wetsteksten om de oren. Hij verweet zijn collega's „geen kaas te hebben gegeten van het strafrecht”, meende dat de verweerschriften wemelden van „de verschrikkelijke blunders” en voegde eraan toe: „Zelfs het citeren van onze beroepsdeed doet U verkeerd!”

Volgens Spong maakt een advocaat van de aangeklaagde partij zeer vaak opmerkingen die voor het slachtoffer grievend kunnen zijn. „Dan zeg ik dat de verklaring van het slachtoffer, welk slachtoffer dan ook, onbetrouwbaar is,

ja zelfs leugenachtig. Logisch, ik verdedig de belangen van mijn cliënt.”

Hij zei voorts niet te begrijpen waarom hij niet naar de Hoge Raad mocht gaan, terwijl de kans op welslagen aldaar gering zou zijn. „Hoezo? De verdedigers van Mussert hebben indertijd ook cassatie aangetekend, terwijl ze konden weten dat ze zouden verliezen. In cassatie hielden ze een briljant betoog. Maar Mussert is toch doodgeschoten.”

Spong vatte het optreden van de tegenpartij samen als „een blijik geven van een middeleeuwse visie op het strafrecht” en „een pleidooi voor het Chinese procesmodel” (in China wordt een advocaat geacht zowel het belang van de verdachte als dat van de staat te behartigen). „En niemand in deze zaal kan mij dwingen te verdedigen wat volgens hen in gemoede rechtvaardig is.”

Als immer na een zitting werden na afloop vriendelijk de handen geschud. Spong versus Van Binsbergen en Appelo: „Dag, tot ziens.” Spongs kantoorgenoot Wladimiroff (hij geeft ook les): „Vreeseelselijk die twee. Die waren bij mij niet door het examen gerold.”

De Raad van Discipline doet op 11 december uitspraak.

Verkrachtingszaak toont noodzaak wetswijziging

(Van onze verslaggever)

Op gezag van erfelijkheidsdeskundigen moeten we aannemen dat een DNA-test absoluut betrouwbaar bewijs oplevert van de schuld of onschuld van een verdachte die in Maastricht terecht staat wegens verkrachting van een 16-jarig meisje.

Door in het gerechtelijk laboratorium DNA-moleculen, aangehouden in sperma-sporen na de verkrachting, te vergelijken met DNA-moleculen in levende lichaamcellen van de verdachte, kan met zekerheid worden vastgesteld of dader en beklagde dezelfde zijn. Daarom heeft zo'n test ook wel een DNA-fingerprint: net als bij een vingerafdruk gaat het om voor elk mens unieke gegevens.

De strijd tussen de officier van justitie en de advocaat over de vraag of de verdachte zonder diens toestemming aan een DNA-test mag worden onderworpen, heeft inmiddels de proporties van een juridisch steekspel aangenomen. De officier wilde een bloedprik afdwingen, de rechter-commissaris gaf toestemming, de rechtbank besliste in raadkamer dat een dergelijke dwang-

maatregel in strijd is met de grondwettelijke garantie van de integriteit van het menselijk lichaam. Maar levende cellen kan men ook aantreffen in bijvoorbeeld de haarwortels of in slijm, dus vroeg de officier bij de verdachte slijm te mogen verzamelen. De rechter-commissaris geeft daar zijn fiat aan en de beurt is nu weer aan de rechtbank.

Onverkwikkelijk

Het is voorstelbaar, dat dit formele duel over bloed en slijm een onverkwikkelijke indruk maakt. Het is zonder twijfel een hard gelag, voor het slachtoffer en voor alle vrouwen die zich bedreigd voelen door de wetenschap hoe moeilijk verkrachtingszaken („mijn woord tegen het zijne“) doorgaans te bewijzen zijn.

En dat de verdachte ook, door mee te werken aan een test, zijn onschuld kan aantonen, doet niet ter zake. Schuld moet bewezen worden, onschuld wordt verondersteld. Het gezonde verstand zegt, dat in-

dien het bewijs van een dergelijk ernstig delict door een laboratoriumonderzoek onomstotelijk valt te leveren, dit onderzoek ook behoort plaats te hebben. Het gaat niet om twijfelachtige, terecht in Nederland niet toegelaten bewijsmiddelen als de leugendetector of het waarheids-serum. Er is evenmin sprake van een onmenselijke of zelfs maar ongebruikelijke ingreep.

De wetenschap heeft justitie nu eenmaal een nieuwe, zeker niet onbeschikbaar te noemen onderzoeks-methode aan de hand gedaan en het zou op den duur toch al te dwaas zijn als juist in zaken van seksueel geweld of moord (bestaan er ernstiger aantastingen van de integriteit van het lichaam?) een onbewezen verklaring moet volgen, terwijl het bewijs letterlijk voor het grijpen ligt.

Het staat buiten kijf dat de wet in de toekomst in bepaalde gevallen de mogelijkheid zal scheppen verdachten van enkele zware misdrijven te verplichten tot medewerking aan

Onderzoeken slijm voor DNA-test mag

(Van onze verslaggever)

HEERLEN — De rechter-commissaris in Maastricht heeft vanmorgen toegestaan dat een slijm-onderzoek van een 42-jarige man uit Kerkrade. De man wordt verdacht van de verkrachting van een 16-jarig meisje. De advocaat van de verdachte, mr. J. H. H. H.

Uit de krant van donderdag 12 oktober jl.

een DNA-test. In beginsel hoeft niemand justitiële ingrepen aan of in het lichaam te dulden, tenzij de wet dit voor een bepaald doel uitdrukkelijk mogelijk maakt. Deze uitzondering op de grondwettelijke waar-

borg komt sinds 1973 voor bij de verdenking van dronken rijden.

Zoektocht

Maar zolang de wet niet is veranderd, staat een verdachte die een DNA-test weigert betrekkelijk sterk. Dat een bloedprik niet mag behalve in geval van dronken rijden, staat vast. Er is een ware zoektocht geweest naar andere wettelijke mogelijkheden om toch een DNA-proef te nemen. De wet kent tal van „maatregelen in het belang van het onderzoek“ waar iemand aan mag worden onderworpen, zoals fotograferen, vingerafdrukken, afscheren van het haar. Maar afscheren is niet uittrekken van haar, en zonder haarwortels begint het gerechtelijk laboratorium niets.

De wet kent verder het „onderzoek aan het lichaam“. Bij zulk onderzoek moet dan het slijm met de DNA-cellen worden „verzameld“. Maar, is nu de vraag voor de rechtbank in Maastricht, houdt „onderzoek aan het lichaam“ ook de be-

voegdheid in slijm of andere afscheiding te verwijderen? Over het algemeen wordt in het strafrecht gekeken naar de strikte bewoordingen van de wetgever. Een andere weg leidt tot willekeur, tot schending van het legaliteitsbeginsel. De rechtspraak heeft als eens gekunstelde, bedenkelijke interpretaties opgeleverd van de term „onderzoek aan het lichaam“. Bij verdachten van cocaïnesmokkel worden bijvoorbeeld röntgenfoto's van de maaginhoud gemaakt, hoewel dat strikt genomen onderzoek betreft in en dus niet aan het lichaam. Is het niet beter, openlijk te erkennen dat dit juridische steekspel in de Maastrichtse verkrachtingszaak slechts tot doel heeft de wetgever ertoe te brengen het DNA-onderzoek formeel te regelen?

Het D66-kamerlid Wolffensperger heeft hier bij de minister van justitie op aangedrongen. Zelf heeft hij daarbij echter een nieuw, levensgroot probleem aangegeven: betekent een toekomstige wettelijke verplichting om in bepaalde gevallen aan DNA-onderzoek mee te

Bloedproef geëist van veronderstelde verkrachter meisje

MAASTRICHT (ANP) — De rechtbank in Maastricht heeft zich maandag in besloten kring gebogen over de vraag of een man uit Kerkrade mag worden gedwongen tot een bloedproef. Die moet uitwijzen of de man schuldig is aan verkrachting.

De rechter-commissaris heeft om die proef gevraagd. Hij is ervan overtuigd dat de verdachte Kerkradenaar, M. S., de verkrachter van een zestienjarig meisje is.

Het meisje is enkele maanden geleden in Heerlen verkracht door een man die een clownspak droeg. Op dat pak is sperma aangetroffen. Met het bloed van de verdachte kan worden nagegaan of het sperma van hem afkomstig is.

De advocaat van S., mr. C. Moszkowicz, is tegen een gedwongen proef op zijn client. Zowel het Openbaar Ministerie als de verdachte S., samen met zijn verdediger, hebben hun standpunten voor de rechtbank toegelicht.

De rechtbank wil zich nog nader beraden. Zij kon nog niet zeggen wanneer ze tot een uitspraak komt.

D66 wil DNA-test bij wet regelen

DEN HAAG — De Tweede-Kamerfractie van D66 vindt dat minister Korthals Altes van justitie moet onderzoeken of een verdachte in een strafzaak kan worden gedwongen een DNA-test te ondergaan. Kamerlid Wolffensperger heeft de minister gisteren schriftelijk gevraagd of hij een wetsvoorstel daarvoor wil voorbereiden.

Volgens Wolffensperger moet daarbij wel voorzichtigheid worden betracht en moet worden gelet op de Grondwet. Daarin beschermt artikel 11 het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam.

D66 reageert hiermee op een uitspraak van de rechtbank in Maastricht in een verkrachtingszaak. Deze wees woensdag een beschikking van de rechter-commissaris af om een verdachte te dwingen een bloedproef te ondergaan. (ANP)

Advocaat tegen slijmtest

MAASTRICHT, 13 okt. — De advocaat van een van verkrachting verdachte man heeft gisteren bij de rechtbank in Maastricht ernstig bezwaar gemaakt tegen de door de rechter-commissaris verleende toestemming om wangslijm bij verdachte af te nemen.

De 42-jarige man wordt verdacht enkele maanden geleden als clown vermoed een 16-jarig meisje in Heerlen te hebben verkracht.

Volgens de advocaat, mr. D. Moszkowicz, is het met wattenstaafjes afdeppen van slijm in de mondholte van verdachte geen onderzoek aan het lichaam, zoals de rechter-commissaris meent op grond van Artikel 195 Wetboek van strafvordering. Dit is volgens de raadsman een onderzoek in het lichaam.

Tevens acht hij het afnemen van slijm net als de door de rechtbank inmiddels al afgewezen bloedproef onder dwang strijdig met Artikel 11 van de Grondwet. Dit artikel beschermt de integriteit van het lichaam van de verdachte.

De rechtbank in Maastricht zal zich volgende week over de bezwaren tegen de slijmtest beraden.

De rechtbank heeft gistermiddag het voorarrest van de man met dertig dagen verlengd. Moszkowicz had vrijlating van zijn client gevraagd bij gebrek aan bewijs, maar de rechtbank wees dit verzoek af. De verdediger gaat hiertegen in beroep bij het gerechtshof in Den Bosch. (ANP)

Minister: DNA-proef in strafzaken dient in wet te worden geregeld

Door een onzer redacteuren NRC

DEN HAAG, 30 okt. — Minister Korthals Altes (justitie) wil de DNA-proef in strafzaken toelaten. In antwoord op vragen van het Tweede-Kamerlid G.J. Wolffensperger (D66) antwoordt de demissionaire minister dat er een wetsvoorstel moet komen dat „inbreuk op de lichamelijke integriteit van verdachten mogelijk maakt“.

Die inbreuk moet dan wel „zo gering mogelijk“ zijn en de persoonlijke levenssfeer dient „zoveel mogelijk“ te worden gewaarborgd, aldus Korthals Altes, die tevens Kamerlid voor de VVD is.

Ook CDA en PvdA hebben in het regeerakkoord afgesproken dat „de genenprint (net als bijvoorbeeld de bloedproef) een functie kan vervullen“. Korthals Altes heeft inmiddels een adviesaanvraag ingediend bij de commissie herijking wetboek van strafvordering.

Het Kamerlid voor D66 stelde zijn vragen naar aanleiding van een uitspraak van de rechtbank Maastricht waarin werd vastgesteld dat de Grondwet het afnemen van mondslim tegen de wil van een verdachte niet toelaat.

Korthals Altes somt een aantal principiële en technische problemen op, die nog opgelost moeten worden voordat de DNA-proef

kan worden ingevoerd. Bij welke delicten mag er straks om gevraagd worden; moeten er dan speciale „ernstige bezwaren“ tegen de verdachte bestaan? Welk weefsel moet de verdachte afstaan: haarwortels, mondslim, bloed? Krijgt de verdachte het recht op een contra-expertise? Wanneer mag een verdachte weigeren? Op welke manier wordt een verdachte die de DNA-proef weigert vervolgd? Heeft zo'n weigering ook bewijsrechtelijke gevolgen? Wat gebeurt er met de gegevens die uit het weefsel worden gewonnen? Moeten ook andere nieuwe onderzoeksmethoden geregeld worden: röntgenfotografie, echoscopie, endoscopie en auto-antistoffen identificatie? Daarbij zou de verdachte onder meer verplicht worden contrastvloeistof te slikken, het inbrengen van een endoscoop in slokdarm of rectum toe te laten, of speeksel of bloed te laten afnemen.

● GJJS SCHREUDERS

De Standaard België

Fantasma van kinderen en gedachtenspinsels van volwassenen

Zedenangst en massahysterie: het verhaal van Oude Pekela

BRUSSEL - Een jaar lang volgden miljoenen mensen met afschuw de perversiteiten in het Groningse dorp Oude Pekela: hoe kinderlokken zich verkleedden als klowns en zich vergrepen aan kleuters die ze seksueel misbruikten. Van heel dat verhaal blijft geen letter overreind, na het lezen van een boek (:) dat de Australiër Benjamin Rossen zopas publiceerde. Er waren geen kinderlokken, er was geen ontucht, en na anderhalf jaar seponceerde het openbaar ministerie dit dossier - „uit-gerechercheerd”, zoals de Groningse Hoofdofficier van Justitie het zei. Wat er wel was: zedenangst en massahysterie.

Vlijmscherp analyseert Benjamin Rossen wat er in Oude Pekela gebeurde en vooral wat ervan gemaakt werd. Volgens hem is het een duidelijk geval van zedenangst, die zich ontladaalde in massahysterie en kollektieve verstandsverbijstering.

Zedenangst, zo zegt hij, is de schrik voor het verlies van de goede zeden. Het is een woord dat hij overneemt uit de Amerikaanse psychologie (*moral panic*). Het verhaal van Oude Pekela is een kroniek over verontreiniging, geruchten die zichzelf vermenigvuldigen en „gebeurtenissen” die aanzwollen als een sneeuwbal nadat een leger deskundigen, hulpverleners en journalisten erop los gelaten wordt.

De zaak-Oude Pekela eindigde op wat Rossen een „kruisstocht” noemt die „de gelovige sekte van Oude Pekela” verde. Hoe het

Oude Pekela belastte. De gewone controle-onderzoeken, o.a. op het speelveld waar de aanranding zou hebben plaatsgevonden, maakten de tongen nog meer los. De gezachte grote jongens, volgens ondervragingen door de politie ongeveer tien jaar oud, werden niet gevonden.

Opgezwcept

Toen de betrokken jongen zich de week daarop niet goed voelde, moest hij meteen naar het akademisch ziekenhuis waar liet onderzoek een kleine rektale beschadiging vaststelde die echter niet leek op verkrachting. De afwezigheid op school leidde tot meer geruchten. Nieuwe ondervragingen door de kleuterleidsters leverden de eerste meldingen op van kinderlokken.

Op dat ogenblik hadden al een tiental kleuters diverse verhalen verteld, over ontvoeringen, auto-rijen, snoep, feestjes en eigenaardige voorvallen. De rijkspolitie meldde aan het openbaar ministerie „een omvangrijke ontuchtzaak met kleine kinderen.” Nu gingen burgemeester en wethouders hierover vergaderen, en toen er uiteindelijk een voorlichtingsvergadering kwam, had één der huisartsen, volgens Rossen, de inwoners zodanig opgezwepen dat tweehonderd ouders de bijeenkomst bijwoonden. Volgens Rossen ging de zaak vanaf dan

een eigen leven leiden, vooral door de onverantwoordelijkheid van deze huisarts, die vooral „de signalen” beschreef waarop de ouders moesten letten.

Op 15 mei hadden al 27 kinderen een verhaal verteld aan de politie. Nieuwe details, nieuwsgierigheden. Wat gebeurde er kon worden, bleek onjuist. Twee kindertartsen en twee gynaecologen werden ingeschakeld. De kinderen naar het ziekenhuis. Testen op Aids en geslachtziekten. Om zich heen grijpende paniek. Geen bewijs van seksueel misbruik. Onderzoekers bleven negatief.

Vier dagen later bleken 25 andere kinderen ook te zijn „meegeweest”. Ook die onderzoekers leverden niets op. Nieuwe voorlichtingsbijeenkomst, oprichting van commissies.

Toen er ook nog een woordje verder kwam voor „de ouders van Oude Pekela” geraakte de zaak in de nationale pers. De dikwijls suggestieve verhalen („De dode, holle ogen van de Pekelder woningen bieden een trouweloze aanblik”) bezwongen de lezers een combinatie van angst en seksuele prikkeling. En toen de affaire op tv kwam, werd Oude Pekela wereldnieuws.

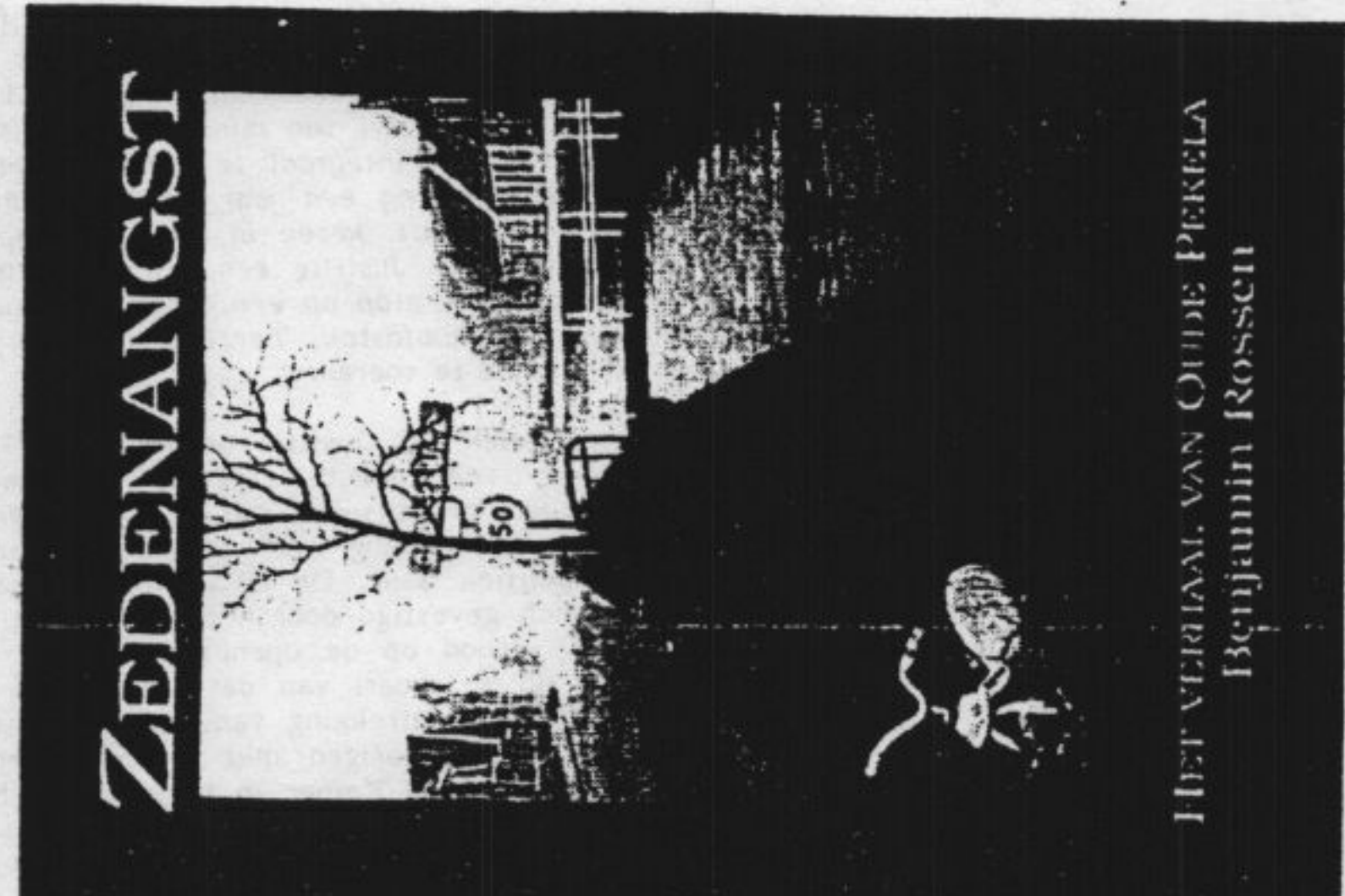
Tegen eind mei zag Nederland achter elke boom een ontuchtige klown.

Elk verhaal, elke tip, ledere mogelijke aanwijzing onderzocht de politie. Toen de politie na een uur onderzoek de handdoek wierp, waren er in Oude Pekela, een dorp van achttien inwoners nabij de Duitse grens in het Noorden van Nederland, achttien negentig kinderen ondervraagd. Zij waren van drie tot elf jaar oud.

Achttienveertig kinderen zagen de seksuele handelingen ondergaan of zelf verricht te hebben. Van achttien kinderen werd bevestigd dat zij bedreigd waren. Volgens de kinderen waren „de leuten” gepleegd in 103 gebouwen, in zeven gemeenten. Maar niemand was langer dan veertig minuten van huis weg geweest. Materieel bewijs werd niet gevonden. Er was geen begin van bewijs voor pornografische filmopnamen. Omslachtige en soms irrationelere medische onderzoeken vonden geen iets dat die wezen op seksueel misbruik. De kinderen waren ontvoerd in 14 auto's: 13 hadden een oranje kleur, 9 rood, 5 blauw, 17 hadden diverse kleuren. Er werden ook 17 bestelauto's, van verschillende kleur, genoemd en een blauwe caravan.

Tot vandaag blijft het verhaal van Oude Pekela aanzwellen als een sneeuwbal: wat in het voorjaar van 1987 begon als seksuele lelijes tussen kleine kinderen, is tegenwoordig uitgegroeid tot satanische proporties - zo blijkt althans uit verslagen die nog de afgelopen zomer in Nederlandse bladen verschenen.

In die recente artikelen is de zaak-Oude Pekela al opgeschromd tot een zoenoffer aan Satan waarbij het hart van nog levende baby's wordt uitgerukt en begraven werd in een gouden kistje. Drie zandbakken in Oude Pekela werden onlangs uitgegraven. Zelfs toen de hartjes niet werden gevonden, weigerde men de theorie te verworpen als belachelijk, maar konkludeerde men dat ze elders begraven moeten zijn. Het zou om baby's van Lombhaanwe herenichtuwtjes gaan. Seksuobsessies van Neder-



heksenwaan, de kunstmatig gekweekte jodenhaat in de jaren dertig en het MacCarthyisme van de jaren vijftig in de VS. Heel wat elementen van zijn theorie zou men in België kunnen toepassen op de zaak van notaris X.

In al deze gevallen van zedenangst en massahysterie ontdekt Rossen gelijkaardige ontwikkelingen: de verspreiding van geruchten, emotioneel geladen „gebeurtenissen”, niet te weerleggen beweringen („ik geloof sterk dat sommige kinderen rohypnol krijgen, de vergeetpil”), het toespitsen op symbolen (de klowns als nieuwe volksduivel), overdrrijving en verdraaiing, het ontdekken van een samenzwering (internationaal netwerk van pornobambazen), rationalisering (waaronder de ouders niets ontdekten), de versterking van rolpatronen (slachtoffer, ouder, kruisvader, helden en schurken), de rol van de pers, van deskundigen, van hulpverleners.

In zijn beoordeling is Rossen vernietigend voor één der huisartsen in Oude Pekela en voor een kinderpsychiater-politicus. Zij genoten een bijzonder gezag in de kleine gemeenschap van Oude Pekela. Zij manipuleerden de fantasmen van kleine kinderen. Zij organiseerden een ware kruisstocht, door ouders te wijzen op signalen nog vóór er symptomen waren. Volgens Rossen werden de kinderen geïndocctrineerd met gedachtenspinsels van de ouders, die zelf door angst waren gedreven.

Het is dit kollektief angstgevoel dat Rossen „zedenangst” noemt. Massahysterie is daarvoor een uitdrukking. Deze is niet te herkennen tot de clichés van schijnbekkende mensen die flauwval-len van razernij. De massahysterie in Oude Pekela bleek uit verdraaiing van begrip en waarmeming, en verblindende voor wat er echt aan de hand was.

Mon VANDEROSTYNI:
Zedenangst. Het verhaal van Oude Pekela. Uitgegeven door Swits & Zetlinger, Lissé, 221 blz. Prijs 17,5 gulden.

zijn studie wil hij niet de affaire hoogleraar massapsychologie en openbare mening aan de Universiteit van Amsterdam, in een voorwoord bij het boek van Rossen.

Toch zijn volgens Rossen de overdrrijvingen, verdraaiingen en de verbreiding door de pers niet alleen ingegeven door sensatie-zucht. Bij sommige Nederlandse weekbladen is volgens hem sprake van een „schijn van ideologische gedrevenheid.”

Het boek van Benjamin Rossen is de neerslag van een doktoraal-stesis waarmee hij afstudeerde in de massapsychologie aan de Universiteit van Amsterdam. Met

JAN SCHUIJER*

De lijdensweg van de zedelijkheidswetgeving

PROCES OKT / MANNOBLAN VOOR BERECHTING & RECHASSEERMI

Alle niet-confessionele Tweede-Kamerfracties hebben afwijzend gereageerd op het voorstel van minister Korthals Altes, de zedelijkheidswetgeving niet integraal te herzien. Het reparatie-wetsvoorstel dat de regering een jaar geleden indiende, en waarin dat voorstel was vevat, kreeg in het voorlopig verslag van de Vaste Commissie voor Justitie een uiterst kritisch onthaal. Het betekent de zoveelste stap op een lange lijdensweg van mislukte pogingen om het hoofdstuk 'herziening zedelijkheidswetgeving' naar een goed einde te voeren.

Toen minister Polak van Justitie op 11 mei 1970 een regeringsadviescommissie zedelijkheidswetgeving installeerde, zal hij zich niet hebben gerealiseerd dat hij het startsein voor zo'n lijdensweg gaf. Herziening van de zedelijkheidswetgeving was een populair politiek issue. De NVSH had een jaar tevoren veel aandacht op zich gevestigd door het congres 'de staat als zedenmeester'. Het verbod op de openbare verkoop van voorbehoedmiddelen was op 1 januari van dat jaar komen te vervallen en een wetsvoorstel tot intrekking van het verbod op homoseksuele contacten van meerderjarigen met minderjarigen boven zestien jaar was bij de Tweede Kamer in behandeling. Nee, de minister zal niet hebben voorzien dat de commissie pas tien jaar later haar eindrapport zou afleveren. En nog minder kan hij hebben beseft dat nog eens acht jaar daarna de regering ditzelfde rapport naast zich neer zou leggen. Niet de integrale herziening van de 'zware zedendelicten' die de commissie, onder voorzitterschap van de Leidse hoogleraar straf- en strafprocesrecht prof. mr. A.L. Melai, had voorgesteld, maar een beperkte reparatie van de bestaande wetten was voldoende, zo besloot het kabinet-Lubbers in augustus 1988. Strafbaarstelling van verkrachting binnen het huwelijk, een bepaling ter bescherming van geestelijk gehandicapten en strafbaarstelling van seksuele contacten in de extramurale gezondheidszorg en hulpverlening waren de meest in het oog springende elementen van het wetsvoorstel dat op 22 november 1988 bij de Tweede Kamer werd ingediend. In het kader bij dit artikel is te zien hoe de desbetreffende artikelen na aanpassing zouden luiden (zie blz. 270-271).

Al is het voorstel beperkt, minister Korthals Altes van Justitie schaaft zich toch in het pantheon van inmiddels vijf belangrijke

* Lid bestuurscommissie politiek van de N.V.I.H. COC.

in 1911 de verspreiding van alle pornografische geschriften strafbaar, evenals de openbare verkoop van voorbehoedmiddelen en abortiva, de terhandstelling daarvan 'uit winstbejag' aan jongeren beneden zestien jaar, bordeelhouden, souterieurschap, aborteurschap, vrouwenhandel, verleiding van minderjarigen van onbesproken gedrag en ten slotte homoseksuele contacten van meerderjarigen met minderjarigen. Dit laatste artikel werd bij nota van wijziging aan het wetsvoorstel toegevoegd, zonder de vereiste advisering door de Raad van State. In 1984 zou precies hetzelfde gebeuren met het wetsartikel 240b, dat de verspreiding van kinderpornografie verbiedt.

Vijf en twintig jaar later, in 1936, bleek ook de wijziging van Regout niet voldoende en werd de wet op voordracht van minister van Schaik verder uitgebreid. Hij vond het geen goed idee om minderjarigen alleen van het zien van commerciële porno te vrijwaren. Dat moest voor alle porno gelden. En, zo voegde de Kamer toe, niet alleen voor minderjarigen beneden de zestien, maar beneden de achttien. Voortaan mocht je boven je zestiende nog wel de liefde bedrijven (mits heteroseksueel), maar je mocht er geen plaatjes van zien en ... geen voorbehoedmiddelen gebruiken. Een andere wijziging uit 1936 was de invoering in de huidige vorm van artikel 248ter: het verbod op het verleiden van minderjarigen 'van onbesproken gedrag' door 'giften of beloften van geld of goed, misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding.' Dit artikel heeft altijd een kwijnend bestaan geleid, maar leek in 1985 plotseling erg belangrijk te worden, toen minister Korthals Altes met de genoemde formule een hele reeks van delicten wilde omschrijven. Ik kom daarop aanstonds terug.

Een lange reeks van uitbreidingen dus. Het was uiteindelijk Seyss-Inquart die in 1940 de 'kroon' op het werk zette, door alle homoseksuele handelingen strafbaar te stellen.

Uit dit alles is een aantal gevolgtrekkingen te maken. Ten eerste blijkt het strafrecht verbazend gemakkelijk te kunnen worden uitgebreid. Soms zelfs zonder dat daarvoor de normale procedure wordt doorlopen: ik verwijs nog eens naar de parallel tussen artikel 248bis en het kinderporno-artikel. Voorts blijkt een proces van strafbaarstelling zichzelf in stand te kunnen houden: zodra het verstreken van porno 'uit winstbejag' aan minderjarigen was verboden, blijken deze woorden 'uit winstbejag' een ongewenste beperking die het strafproces bemoeilijkt, en wordt schrapping van die woorden logisch gevonden. De ene strafbaarstelling lokt de volgende uit. Er is opnieuw een parallel met de kinderpornowet. Juist staat deze in het Staatsblad of het OM blijkt het lastig te vinden dat de overtredders niet in voorlopige hechtenis kunnen worden genomen, zo bleek bij de behandeling van een geruchtmakende zaak in Utrecht in september 1988. Dus bepleitten de Utrechtse officier van justitie Behling en hoofdcommissaris Wiarda van de Utrechtse

S413 NOS-TT 413 do 26-okt 20.17:57

1/2

IJSLAND ONTDOOIT

IJsland heeft zich geschaard bij het rijtje Scandinavische landen mdt een vooruitstrevende homo-wetgeving. Het parlement in Reykjavik heeft zich uitgesproken voor een verlaging van de leeftijd vanaf welke men seksueel contact mag hebben. Voor zowel hetero- als homoseksueel contact is die grens verlaagd naar 14 jaar.

Een andere wetswijziging heft de verschillen op tussen homo- en hetero-prostitutie.

De landelijke homo-organisatie Samtokin wil dat nu ook eengeregistreerd partnerschap mogelijk wordt gemaakt.

hervormers van de zedelijkheidswetgeving. Het wetsvoorstel is al zijn vierde op het gebied van de goede zeden, en het derde dat werkelijk wordt ingediend. Zijn vier hervormende voorgangers waren de ministers van Justitie Modderman, Regout, van Schaik en Polak. Men zou daaraan Van Agt kunnen toevoegen, zij het niet zozeer door diens dadendrang. Van Agt's invloed is vooral groot geweest door zijn weigering de wet te wijzigen toen daarop van alle kanten werd aangedrongen. Hij tilde de wetsherziening over de 'vrijheid, blijheid' jaren zeventig heen totdat decriminalisering minder en vogue was en voorstellen voor een hervorming in drastisch liberale richting zonder veel verzet van tafel konden worden geveegd.

De vijf genoemde ministers staan elk symbool voor een fase in de geschiedenis van de zedelijkheidswetgeving. Fasen die van elkaar worden onderscheiden door de uiteenlopende visie op de rol van het strafrecht ten aanzien van de seksualiteit. Het wetboek van strafrecht dat minister Modderman in 1881 door het parlement loodste was een produkt van de liberale tijdgeest: een uiting van terughoudend strafrecht, die ook tot uitdrukking kwam in de zedelijkheidswetgeving. De memorie van toelichting zei het aldus: 'Tegen vrijwillig eigen zedenbederf de individuen te beschermen behoort niet tot de taak der strafwet. Zij heeft alleen te waken tegen het kwetsen van eens anders eerbaarheid.' Dat nam niet weg dat de nieuwe wet een aantal noviteiten omvatte vergeleken bij de napoleontische Code Pénal, die in Nederland tot dan toe had gegolden. De belangrijkste nieuwlichterij was dat er een leeftijdsgrens zou worden ingevoerd voor seksuele contacten. Modderman stelde veertien jaar voor, de Tweede Kamer maakte er zestien van, en dat is het gebleven. Voor het overige waren alleen seksueel geweld, seks in gezagsrelaties, openbare schennis, overspel en het verspreiden van pornografische 'vliegende blaadjes' strafbaar gesteld.

Behalve terughoudend was de nieuwe strafwetgeving ook simpel van opzet. Seksuele contacten waren of strafbaar of strafvrij, zonder nuance. Zo is er uitvoerig gediscussieerd over de vraag of er een verbod moest komen op seks met geestelijk gehandicapten. Nee, zo luidde de conclusie, want ook geestelijk gehandicapten zijn zeer wel tot seksuele contacten in staat. Het hele idee van een tussenvorm tussen verbod en vrijheid, zoals het verbod op seksueel misbruik dat nu ten langen leste lijkt te zullen worden ingevoerd, was in de vorige eeuw kennelijk nog volkomen vreemd.

Rond de eeuwwisseling werden de politieke bordjes verhangen. Niet de liberalen, maar de confessionelen werden de dominerende stroming en dat miste zijn uitwerking op de zedelijkheidswetgeving niet. De strafwet werd een sterkere weerspiegeling van de heersende christelijke moraal. Er is waarschijnlijk niemand zozeer de verpersoonlijking van dat principe geworden als minister Regout. Zijn wet tot bestrijding van zedeloosheid stelde

De lijdensweg van de zedelijkheidswetgeving

politie een hoger strafmaximum, waardoor voorlopige hechtenis wel mogelijk wordt. Het resultaat is een verdere uitbreiding van de strafwet. Ten slotte wordt strafbaarstelling gelijk gesteld aan bescherming: het bordeelverbod werd in 1911 door velen gezien als een belangrijke stap ter bescherming van de vrouw, en van de openbare orde en zedelijkheid. Nu, in 1989, wordt met dezelfde argumenten afschaffing van het verbod voorgesteld.

In de jaren vijftig kreeg de zedenpolitie het drukker dan ooit tevoren: vooral de fatsoensdelicten - porno en openbare schennis - leverden handenvol werk op. Hetzelfde gold voor ontucht met kinderen. Anders dan de huidige aandacht voor het onderwerp doet vermoeden, was rond 1950 het aantal veroordelingen wegens seks met kinderen (art. 247) bijna negen keer zo hoog als nu (10,7 per 100000 inwoners, tegen 1,3 in 1987). Aan de andere kant had de politie weinig te stellen met seksueel geweld: de veroordelingen voor verkrachting en aanranding maakten tezamen maar vijf procent van het totale aantal veroordelingen wegens zedendelicten uit. In 1987 was dat vijftig procent.

Daarna gingen de ontwikkelingen snel. Minister Polak werd zijns ondanks - hij verklaarde steeds de zedelijkheidswetgeving geen plezierig onderwerp te vinden - een symbool van het terugtrekken van de staat als zedenmeester. Hij gaf de verkoop van voorbehoedmiddelen vrij en zorgde voor de intrekking van artikel 248bis en van de strafbaarstelling van overspel. Het was ook minister Polak die de commissie-Peters benoemde, later de commissie-Melai, die de gehele zedelijkheidswetgeving op de snijtafel zou moeten leggen. Dat die commissie daar tien jaar over zou doen, was een beetje haar eigen schuld, maar vooral die van minister Van Agt, die de interimadviezen over filmkeuring en porno terzijde legde, een 'ethisch reveil' afkondigde, en het vervolgingsbeleid weer op de oude leest probeerde te schoeien.

Van Agt heeft het niet gered. Zowel met zijn poging om de abortuskliniek Bloemenhove te sluiten als met zijn aanval op de pornofilm *Deep Throat* leed hij een smadelijke nederlaag bij de rechter. Weliswaar had de wetgever in de jaren zeventig stilgezeten, maar de rechter had intussen de verboden op porno-verkoop, naaktrecreatie en abortus drastisch ingeperkt. Pas onder Korthals Altes werden ook de wetsartikelen zelf aangepast, maar heel veel meer dan het kappen van dood hout was dat niet.

Minister Korthals Altes heeft de draad die Van Agt had laten vallen weer opgepakt. Wanneer binnenkort het bordeelverbod wordt geschrapt - het wetsvoorstel daartoe ligt bij de Eerste Kamer - behoort de wet van Regout, met een enkele uitzondering zoals het verbod op vrouwenhandel, tot het verleden. Maar ik heb Korthals Altes niet alleen om die reden in het pantheon geplaatst. Hij zal vooral de geschiedenis ingaan als de man die te laat kwam om te decriminaliseren en die vervolgens meer

was de rechterlijke macht die de oplossing aandroeg: de Vereniging voor Rechtspraak stelde voor de formule van artikel 248ter te gebruiken: 'giften of beloften van geld of goed, misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht of misleiding'. Seksuele contacten met maatschappelijk kwetsbare personen, zoals kinderen, zouden strafbaar zijn wanneer ze door een of meer van die middelen waren teweeggebracht of bevorderd. Minister de Ruiter (CDA) nam het voorstel over, maar door een jarenlange stagnatie van de pornowetgeving, die onder vuur was gekomen van vooral feministische groepen, was het pas zijn opvolger Korthals Altes die met de eer kon gaan strijken. Een twijfelachtige eer, zo bleek bij de adviesaanvraag aan de Raad van State in november 1985. Het persbericht dat het wetsvoorstel begeleidde was dermate slordig opgesteld dat tegenstanders van pedoseksuele contacten met het voorstel aan de haal gingen en via de *Telegraaf* en de *VARA-televisie* de indruk wekten dat seks vanaf twaalf jaar geheel zou worden vrijgegeven. Wie de memorie van toelichting leest kan zich alleen maar verbazen over de uiterst summiere toelichting die het toch opmerkelijke voorstel over jeugdseks heeft gekregen. Je zou kunnen zeggen dat Justitie door de nonchalante aanpak het onheil over zichzelf heeft afgeroepen.

In feite was het voorstel niet zo libertijns. Het voorstel ten aanzien van de twaalf- tot zestienjarigen was al een compromis: de versie van het wetsvoorstel die een jaar eerder voor advies aan de Emancipatieraad was voorgelegd bevatte ook beneden twaalf jaar geen absoluut verbod op seksuele contacten. Maar minister Korthals Altes was een kind van zijn tijd en het wetsvoorstel bevatte dan ook vooral uitbreidingen van de strafwet. Natuurlijk gold dat voor verkrachting binnen het huwelijk, maar ook werd dwang tot seksueel contact door 'andere feitelijkeheden' dan geweld strafbaar. Een voorbeeld van zo'n feitelijkeheid werd overigens door de minister niet gegeven. Voorts werd zeer ruim gebruik gemaakt van de meergenoemde formule van artikel 248ter. Die zou niet alleen worden toegepast op seks met kinderen boven de twaalf of geestelijk gehandicapten, maar op een groot aantal afhankelijkheidsrelaties waaronder zelfs die tussen leerling en leraar in de volwasseneneducatie en die tussen volwassenen in een éénverdienersrelatie.

Wat ten slotte het voorstel met betrekking tot jeugdigen zou hebben meegebracht aan feitelijke decriminalisering, is nooit goed duidelijk geworden. De memorie van toelichting zegt er weinig over en de jurisprudentie rond artikel 248ter is zeer summier. Waarschijnlijk betekende het voorstel niet anders dan strafbaarstelling van seksueel misbruik in situaties van overwicht, waarbij aan de rechter wordt overgelaten om per geval te bekijken of zulk misbruik aanwezig is. Dat zo'n wetsartikel in handen van een conservatieve rechterlijke macht een belangrij-

JAN SCHUIJER

seksuele handelingen strafbaar stelde dan sinds de dagen van Regout ooit gebeurd was. Ook hij is als mede-wetgever een produkt van zijn tijd. Een tijd waarin niet zozeer de seksuele ontplooiing als wel de bescherming van de seksuele integriteit van maatschappelijk zwakkeren het voornaamste onderwerp van aandacht is.

We komen nu op recent terrein. Op 2 juli 1980 bracht de commissie-Melai het lang verwachte eindrapport uit, waarin de wetgeving met betrekking tot de feitelijke seksuele contacten ('zware zedendelicten') werd behandeld. Uit de vele reacties, ook die in de vakpers, bleek dat het rapport kwalitatief niet aan de verwachtingen beantwoordde. Het was uiterst beknopt, maakte geen gebruik van gedragswetenschappelijke inzichten, kende een soms rammelende logica en was dermate rechtlijnig van opzet dat ook het inmiddels zo verfoeide artikel 248bis ermee verdedigd had kunnen worden, zo dat nog bestaan had. Het rapport kwam met enkele verwachte aanvullingen op de wet, zoals het strafbaarstellen van verkrachting binnen het huwelijk en het invoeren van een bepaling ter bescherming van geestelijk gehandicapten. Met betrekking tot die laatste groep en ten aanzien van kinderen tussen nul en zestien jaar (buiten afhankelijkheidsrelaties) werd een nieuwigheid voorgesteld. Niet het seksuele contact zou strafbaar zijn, maar het 'bewegen' van kinderen en geestelijk gehandicapten tot het plegen of dulden van seksuele handelingen. Met andere woorden: als het kind het initiatief neemt is het contact strafvrij.

De zedelijkheidswetgeving is altijd een bron van veel onenigheid geweest, maar nu waren de commentaren vrijwel eensluidend: dit voorstel kon niet. Ten eerste is in de strafwetgeving het 'bewegen' tot iets alleen strafbaar wanneer het gaat om het bewegen tot iets slechts, en seks is op zich moreel neutraal, zoals de commissie-Melai zelf al had opgemerkt. Maar belangrijker was nog dat het voorstel slecht toepasbaar zou zijn. In de praktijk ligt het initiatief tot een seksueel contact vaak niet eenzijdig aan één kant en zou het ondoenlijk zijn om uit te maken of Jantje, dan wel mijnheer Pietersen was begonnen, nog afgezien van de vraag of dat nu de doorslag moet geven. Minister de Ruiter van Justitie besefte ongetwijfeld waarmee hij was opgezadeld en zocht een uitweg in het vragen van advies over het Melai-rapport aan een groot aantal maatschappelijke organisaties. Die zouden hem de nodige legitimiteit moeten verschaffen voor een andere formule. De opzet lukte. Niet alleen NVSH en COC waren weinig gelukkig met de in hun ogen te terughoudende voorstellen van de commissie-Melai, maar ook uit politie- en justitiekringen kwamen bezwaren. Het Landelijk Beraad van Chefs Jeugdpolitie van Gemeente- en Rijkspolitie verklaarde een absoluut verbod op seks met jeugdigen maatschappelijk achterhaald te vinden en noemde bovendien de bezwaren tegen de 'bewegen tot' formule die ik zojuist al aangaf. Het

ke decriminalisering van pedoseksuele contacten zou hebben betekend is zeer twijfelachtig.

We zullen dit wellicht nooit te weten komen, want het nu door de regering ingediende reparatievoorstel gaat de leeftijds-kwestie zorgvuldig uit de weg. Het voorstel omvat alleen de wijzigingen waar de regering echt niet omheen kon. De strafvrijheid van verkrachting in het huwelijk was het afgelopen voorjaar opnieuw in de vuurlinie komen te liggen nadat twee verdachten van verkrachting waren vrijgesproken; één daarvan was nog formeel met het slachtoffer gehuwd, hoewel de scheidingsprocedure al in gang was gezet. De bepaling ter bescherming van geestelijk gehandicapten was onvermijdelijk geworden nadat het Europese Hof voor de Rechten van de Mens Nederland in 1985 verplichtte tot schadevergoeding aan een geestelijk gehandicapt meisje. Zij was seksueel misbruikt, maar de dader kon volgens de geldende wet niet worden vervolgd zonder formele klacht van het slachtoffer, tot het indienen waarvan het meisje niet in staat was. Zou zij echter meerderjarig zijn geweest (ze was net zestien) dan zou ook een klacht niet hebben geholpen: het feit zou strafvrij zijn. Dit hiaat in de wet wordt nu gevuld.

Dat seksuele contacten van artsen en hulpverleners met patiënten en cliënten in de extramurale gezondheidszorg en maatschappelijke zorg strafbaar worden gesteld vindt zijn oorzaak in de discussie die al enige tijd, maar vooral na het verschijnen van het rapport 'Seksueel contact binnen de hulpverlening' in april 1987, over dergelijke seksuele contacten plaatsvindt. Onderwerp van aandacht zijn daarbij met name de ongewenste contacten. De voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie, Ronald van den Berg, waarschuwde in een artikel in *NRC/Handelsblad* (4 januari 1988) dat de zwart-wittekening van misbruikende daders en misbruikte patiënten niet altijd recht doet aan de meer genuanceerde werkelijkheid. Minister Korthals Altes lijkt echter elke mogelijkheid dat cliënten vrijwillig een relatie met een hulpverlener aangaan uit te sluiten door seksuele contacten in dergelijke relaties ongeclausuleerd strafbaar te stellen. Men kan zich afvragen of zijn behoefte aan een zo beknopt mogelijk wetsvoorstel hier niet al te veel de overhand heeft gekregen boven de vereiste zorgvuldigheid. Het stellen van absolute verboden op seksuele contacten is op zich al riskant, dit is eens te meer zo wanneer het om contacten van volwassenen onderling gaat. Gezien de afwijzende reacties in het voorlopig verslag is het niet te verwachten dat de Tweede Kamer dit voorstel zo maar zal overnemen. Een voor de hand liggend compromis is, het verbod te beperken tot gevallen van misbruik van overwicht en misleiding, door ook hier de meergenoemde formule van artikel 248ter toe te passen.

Een andere zaak waarover het laatste woord nog niet gezegd zal zijn is de formulering van het verkrachtingsartikel. Volger-

De lijdensweg van de zedelijkheidswetgeving

de bestaande wet moet de dader de opzet hebben gehad, de vrouw door geweld tot gemeenschap te dwingen. De Hoge Raad bevestigde dit in 1987 in een arrest dat een jaar later voorwerp van een felle openbare discussie zou worden. Het punt was namelijk dat de Hoge Raad er, gezien de aard van de relatie tussen dader en slachtoffer ('een proces van aantrekken en afstoten', aldus het Gerechtshof) evenmin als het Gerechtshof van overtuigd was dat de man 'nog voldoende kon voorzien dat de vrouw de relatie wilde verbreken en daarom geen (seks) meer met hem wilde hebben'. Daarom zou er van het voor strafbaarheid vereiste opzet geen sprake zijn. De suggestie werd hierdoor gewekt dat verkrachting, behalve binnen het huwelijk, ook binnen een duurzame relatie niet strafbaar is. Minister Korthals Altes stelt in de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel dat hij die indruk niet deelt. Hij voegt daar wel aan toe dat in de redenering van de Hoge Raad de signalen van de vrouw dat zij de seksuele gemeenschap niet wil, sterker moeten zijn dan wanneer de Raad de term 'dwingt' net zo had uitgelegd als Noyon, Langemeijer en Rummelink in hun standaard-toelichting op het wetboek van strafrecht: dwang veronderstelt dat iemand door toepassing van het dwangmiddel anders handelt dan hij zonder dat middel had gehandeld. Minister Korthals Altes stelt voor, voortaan maar van die laatste interpretatie uit te gaan. Overtuigend is dat niet: de Hoge Raad heeft die interpretatie immers juist afgewezen. Het is daarom niet ondenkbaar dat het voorstel van prof. van Maarseveen (Nederlands Juristenblad, 11 juni 1988 en 23 januari 1989) om in het verkrachtingsartikel het opzetvereiste maar af te schaffen ('door geweld dwingen tot vleselijke gemeenschap' zou dan worden vervangen door 'door geweld brengen tot vleselijke gemeenschap') alsnog een rol kan gaan spelen.

Door de minimalistische aanpak van de regering blijven andere oude beloften voorlopig on vervuld. Anders dan in het wetsvoorstel uit 1985 nog werd voorgespiegeld, komt het onderscheid tussen verkrachting (gewelddadige dwang tot coïtus) en aanranding (gewelddadige dwang tot overige seksuele contacten) niet te vervallen. Van diverse kanten, recentelijk nog door het Clara Wichmann Instituut, was daarop aangedrongen. Voor vrouwen is de bewijsvoering inzake verkrachting vaak zeer ingrijpend, terwijl de ernst van aanranding toch niet voor die van verkrachting hoeft onder te doen. Ook blijft de verouderde terminologie van de bestaande zedenwet ('ontucht', 'vleselijke gemeenschap') in stand. In de memorie van toelichting wordt dit laatste verdedigd door de stelling dat 'ontucht' een 'meer geladen' (en dus minder ruim?) begrip is dan 'seksuele handeling'. Dat laatste is op zijn minst onzeker. Bij het wetsvoorstel uit 1985 werd over de daarin voorgestelde term 'seksuele handeling' in de memorie van toelichting opgemerkt, dat deze 'naar algemene verkeersnormen enige substantie moet hebben. Handelingen die

ernst van de bewezen feiten tot uiting brengen in de straftoemeting, maar hij kan niet tot vrijspraak overgaan, hoe weinig strafwaardig de zaak ook moge wezen. Hoe kwalijk dit kan zijn bleek in een zaak voor de Amsterdamse rechtbank, die in 1967 de stoot gaf tot de intrekking van artikel 243bis: het was de president van de Amsterdamse strafkamer, mr. Van der Waerden, die er zich binnenskamers (bij de Partij van de Arbeid) over beklagde dat hij op grond van dat artikel een veroordeling moest uitspreken die hij eigenlijk niet met zijn geweten in overeenstemming kon brengen. Tegenwoordig kennen we wel de figuur van schuldigverklaring zonder strafoplegging - onlangs uitgesproken door de Haarlemse rechtbank in een zaak tegen een van 'ontucht' met een jongen verdachte man -, maar het kan niet worden verwacht dat deze regelmatig als correctie van een te ongenueanceerde wetgever zal worden gehanteerd.

De rechtszekerheid staat bij de huidige, verouderde zedelijkheidswetgeving nog steeds op de tocht. Het is daarom verheugend dat een Kamermeerderheid hierin niet lijkt te willen berusten, maar vindt dat de wetgever de in 1970 op zich genomen taak moet voltooien. De ontevreden reacties op het wetsvoorstel van emancipatie-organisaties, zoals het Clara Wichmann Instituut of het COC, hebben al duidelijk gemaakt dat de herziening van de zedelijkheidswetgeving anders toch boven de markt zal blijven hangen.

Voorstelde tekst van de artikelen 242, 243, 246, 247 en 249 Sr^(*)

Artikel 242: Hij die door geweld of bedreiging met geweld een vrouw dwingt met hem ~~huwelijk~~ vleselijke gemeenschap te hebben, wordt, als schuldig aan verkrachting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 243: Hij die ~~huwelijk~~ vleselijke gemeenschap heeft met een vrouw van wie hij weet dat zij in staat van bewusteloosheid of lichamelijke onmacht verkeert dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van haar geestvermogens lijdt dat zij niet of onvolkomen in staat is haar wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 246: 1. Hij die door geweld of bedreiging met geweld iemand dwingt tot het plegen of dulden van ontuchtige handelingen, wordt, als schuldig aan feitelijke aantandig van de eerbaarheid gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

2. Indien de ontuchtige handelingen bedoeld in het vorige lid bestaan uit mede hebben bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt

JAN SCHUIJER

in het maatschappelijk verkeer algemeen worden aanvaard, zoals een kus ter begroeting, of die hoogstens als vergripen tegen de goede smaak worden beschouwd, zullen in de regel niet als seksuele handelingen in de zin van de strafwet zijn op te vatten.' Nu de Hoge Raad onlangs heeft uitgesproken dat een kus onder bepaalde omstandigheden wel 'ontuchtig' en strafbaar kan zijn, lijkt er alle reden, toch nog eens te bezien of oude begrippen als 'ontucht' niet aan vervanging toe zijn.

Ten slotte doet zich de vraag voor of dwang tot seksuele handelingen ook strafbaar zou moeten worden gesteld indien deze dwang niet door geweld, maar door andere feitelijkheden plaats vindt. In 1985 was dat wel voorgesteld. Bij 'andere feitelijkheden' kan men denken aan een werkgever die zijn secretaresse tot seks dwingt door te dreigen met maatregelen in de arbeidsrechtelijke sfeer.

Wanneer dit reparatievoorstel, al of niet geamendeerd, wordt aangenomen, kan men zich afvragen of het daarbij moet blijven, of dat alsnog tot een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving moet worden overgegaan. Een gemakzuchtige wetgever zou geneigd kunnen zijn, genoeg te nemen met de bestaande ruim geformuleerde bepalingen ter bescherming van maatschappelijk kwetsbaar geachte personen. De differentiatie tussen strafwaardige en niet-strafwaardige zaken zou dan niet in de wet, maar in het vervolgingsbeleid gemaakt moeten worden: wat niet strafwaardig is worde niet vervolgd.

* Een te ruim geformuleerde wet betekent echter een aantasting van de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid. Zo kan men er niet voetstoots vanuit gaan dat loze ruimtes in de wet wel onbenut zullen blijven. Ik herinner in dit verband aan artikel 248bis: de Tweede Kamer keurde de intrekking van dit artikel goed in januari 1971, de Eerste Kamer volgde in april 1971. Toch zijn in 1971 nog tien mensen op grond van dit artikel veroordeeld, terwijl dus al vaststond dat het op het punt van verdwijnen stond. Een ander voorbeeld is het 'tuinmansarrest' uit 1960. Volgens de geldende strafwet zijn seksuele contacten tussen personeel van een psychiatrische inrichting met patiënten verboden. Daaraan zal ook het jongste regeringsvoorstel niets veranderen. Nu werd in 1960 een bij zo'n inrichting werkzame tuinman veroordeeld en ontslagen, omdat hij een relatie was aangegaan met een vrouw die in feite reeds genezen, maar nog net niet uit de inrichting vertrokken was. Het 'delict' speelde zich ver buiten de inrichting in 's mans tuinhuisje af. Na een langdurig juridisch gevecht, waarbij ook het vervallen van de pensioenrechten van de 64-jarige dader in het geding was, bevestigde de Hoge Raad zijn veroordeling tot een gevangenisstraf van één dag. Het voorbeeld moge extreem zijn, maar punt is dat de geldende wet zulke extreme voorbeelden mogelijk maakt en tegen overijverig ambtelijk optreden geen dam opwerpt.

Wanneer wetsovertreding is bewezen kan de rechter nog de

een gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.

Artikel 247: Hij die met iemand van wie hij weet dat hij in staat van bewusteloosheid of lichamelijke onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden, of met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren ontuchtige handelingen pleegt of laatstgemelde tot het plegen of dulden van zodanige handelingen of, buiten echt, van vleselijke gemeenschap met een derde verleidt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 249: 1. Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwd minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.

2. Met dezelfde straf wordt gestraft: 1°. De ambtenaar die ontucht pleegt met een persoon aan zijn gezag onderworpen of aan zijn waakzaamheid toevertrouwd of aanbevolen; 2°. De bestuurder, geneeskundige, onderwijzer, beampte, opzichter of bediende in een gevangenis, rijkswerkinstelling, rijksinrichting voor kindbescherming, weeshuis, ziekenhuis, krankzinnigengesticht of instelling van weldadigheid, die ontucht pleegt met een persoon daarin opgenomen; 3°. Degene die, werkzaam in de gezondheidszorg of maatschappelijke zorg, ontucht pleegt met iemand die zich als patiënt of cliënt aan zijn hulp of zorg heeft toevertrouwd.

Nieuwe publikaties

1. 'TBS en Rechtsbescherming - naar een rechtspositieregeling voor terbeschikkinggestelden: commentaar en alternatieven bij de voorstellen Commissie Haars', te bestellen: Onderzoekscentrum voor Criminologie en Jeugdcriminologie, Groningen (050-635630), f.5.
2. J.R. Drost en J.Ph. Eggink, 'Behandeling in een TBS-inrichting' (verslag onderzoek in de V. Mesdagkliniek), te bestellen: tel. zie onder 1, f.10.

*1) [---] geschrapt, onderstreept nieuwe tekst.

Ethische vragen snel onder tafel gewerkt

Door onze redacteurs
ROB MEINES en
HUBERT SMEETS NRC

DEN HAAG, 6 okt. — Twee grote partijen die hoe dan ook met elkaar willen regeren hebben met veel van die zogenaamde immateriële punten maar één ding echt voor: hoe krijg je ze zo snel en effectief mogelijk van de agenda. En dat is CDA en PvdA deze week gelukt. In nog geen zeven dagen hebben ze twee hachelijke meningsverschillen opgeruimd: euthanasie en gelijke behandeling.

In beide gevallen kan zowel CDA als PvdA pronken met de eigen veren in het compromis. Vorige week 'lekte' de overeenstemming over de euthanasiewetgeving uit via enkele loslippige christen-democraten. Die dachten zo het beeld te kunnen inbranden dat het CDA de slag had gewonnen. Er kwam immers geen wet, maar slechts een onderzoek naar de aard en de omvang van de euthanasiepraktijk: geen nieuwe wettelijke regeling maar wel nadere studie op het vervolgingsbeleid. Wat wilde het CDA nog meer? De PvdA raakte hierdoor in het defensief. Want met dit compromis konden ook de sociaal-democraten leven omdat het de definitieve keuze voor of tegen nieuwe wetgeving wederom uitstelt en de huidige status-quo handhaaft, zodat het CDA geen kans zal krijgen om het vervolgingsbeleid te verscherpen. Anders dan de progressief-liberalen van D66 heeft

Nieuwsanalyse

de PvdA altijd meer oog gehad voor de geest van de praktijk dan voor de letter van de wet.

Bij de wet gelijke behandeling dreigde even hetzelfde. Gistermorgen publiceerde het op christelijke lezers gerichte dagblad Trouw een eerste bericht over een compromis. De interpretatie daarvan kwam het CDA wel zeer goed uit: de PvdA zou haar eigen initiatief-wetsvoorstel intrekken en leek er amper iets voor terug te krijgen. Gistermiddag gingen de sociaal-democraten daarom in het tegen-offensief. Op een moment dat in CDA-kring nog geheimzinnig werd gedaan over de inhoud van het compromis en wat werd geschamperd over de „symboolfunctie” van een anti-discriminatiewet liepen de PvdA'ers te leren met de exacte tekst van het voorstel dat vandaag bij informateur Lubbers op tafel zou worden gelegd.

De PvdA had een „belangrijke doorbraak” geforceerd, die notie moest er worden ingehamerd. En inderdaad, zij heeft op een belangrijk punt haar zin gekregen: er komt een algemene wet gelijke behandeling waarin de praktische mogelijkheden voor werkgevers om te discrimineren op grond van „politieke gezindheid, ras, geslacht, burgerlijke staat en homo- of heteroseksuele gerichtheid” wordt beperkt. Het CDA stond

en staat daar helemaal niet voor te „trappelen”. Bovendien kunnen belangengroepen bij een speciaal in het leven te roepen 'onderzoekscmissie' juridische procedures gaan voeren, zodat individuele burgers niet op eigen houtje de strijd tegen onwillige werkgevers hoeven aan te gaan. Een belangrijk detail, omdat de wet gelijke behandeling niet zozeer in Amsterdam-centrum een rol zal moeten gaan spelen maar veeleer in die regio's van het land waar de weerstanden tegen bijvoorbeeld homoseksualiteit veel manifester zijn.

Bejaardentehuis

Maar daarmee is het voor de PvdA wel op. Want haar aanval op een van de kernpunten van de huidige situatie is mislukt: levensbeschouwelijke instellingen houden een grote vrijheid bij het werven van mensen die niet in hun geestelijke klimaat passen. Een zwaar reformatorisch bejaardentehuis kan straks dan wel niet meer een vrouwelijke werknemer ontslaan omdat ze gaat scheiden, het kan er niet toe worden gedwongen gescheiden vrouwen aan te nemen. Bovendien behoudt de instelling expliciet de mogelijkheid om de genoemde vrouw wel te ontslaan als ze na haar scheiding bij de uitvoering van haar functie „niet in overeenstemming handelt met de doelstelling” van het tehuis. Niet voor niets staat het begrip „levensbeschouwing” niet in

het rijtje met „politieke gezindheid, ras” enzovoort.

In deze veiligheidsklep voor het christelijk volksdeel, dat zeer veel waarde hecht aan de „sovereiniteit in eigen kring”, herkent men de hand van CDA'er Jan Krajenbrink. In de discussie over het huidige wetsvoorstel was het steeds Krajenbrink die er de nadruk op legde dat een wet niet ten koste mocht gaan van de vrijheid van levensbeschouwelijke scholen, welzijnsinstellingen, ziekenhuizen en bejaardentehuizen. Die moeten hoe dan ook een 'eigen' personeelsbeleid kunnen voeren.

De PvdA accepteert nu kennelijk dat het CDA de beginselen van de 'verzuiling' niet kan opgeven omdat die partij daaraan haar identiteit ontleent. Omgekeerd aanvaardt het CDA dat zijn levensbeschouwelijke tradities geen absoluut primaat meer vormen maar nevensgeschikt zijn aan het moderne liberale beginsel dat individuele burgers in alle gevallen aanspraak moeten kunnen maken op gelijke behandeling. Zoals de PvdA heeft moeten accepteren dat ze geen actieve immateriële wetgeving kan afdwingen, zo heeft het CDA aanvaard dat het slechts passief kan afremmen.

De compromissen over euthanasie en gelijke behandeling zijn geen voorbeelden van juridische schoonheid en zuiverheid. De complexiteit van de moderne samenleving laat dat blijkbaar niet meer toe.

Akkoord over Wet gelijke behandeling

Door onze politieke redactie NRC

DEN HAAG, 6 okt. — Er komt een algemene Wet gelijke behandeling. CDA en PvdA zijn het daar gisteren over eens geworden. De vier specialisten van de beide Tweede-Kamerfracties hebben zelfs al een gedetailleerde ontwerp-wetstekst opgesteld die vandaag wordt voorgelegd aan informateur Lubbers en de vier onderhandelaren.

In de nieuwe wet zal de rechtszekerheid sterk worden verbeterd. Burgers die zich toch gediscrimineerd voelen, krijgen meer mogelijkheden om hun recht te halen.

Onder het nieuwe regime kan een onderwijzer aan een streng gereformeerde school niet meer worden ontslagen, omdat hij homoseksueel blijkt te zijn. Er mag namelijk geen onderscheid worden gemaakt op grond van „het enkele feit” van politieke gezindheid, ras, geslacht, burgerlijke staat en homo- of heteroseksuele gerichtheid, zo staat in het compromis.

Op grond van de nieuwe wet

hoeft een homoseksuele leerkracht echter niet te worden aangenomen. Bijzondere scholen en andere levensbeschouwelijke instellingen mogen ook onder de nieuwe wet aan hun werknemers eisen stellen „die gelet op het doel van de vereniging of stichting nodig zijn voor de vervulling van de functie”.

Dit betekent, dat een gereformeerde school van zijn leraren mag verlangen dezelfde geloofsovertuiging te hebben. Bovendien mag hij wel worden ontslagen wanneer hij zijn functie „niet vervult in overeenstemming met de doelstelling van de school”, bijvoorbeeld door homoseksualiteit te propageren.

Het CDA vindt een wet op dit punt overbodig, maar heeft zich neergelegd bij de wensen van de Partij van de Arbeid om het vraagstuk van de gelijke behandeling wettelijk te regelen. In welke vorm de wet bij de Tweede Kamer wordt ingediend, is nog niet duidelijk.

Pag. 3: Vorm nog niet duidelijk

Contouren wet tegen discriminatie nog vaag

Door onze politieke redactie NRC

DEN HAAG, 6 okt. — Het CDA gaat bij het nieuwe voorstel voor de Wet gelijke behandeling bij voorkeur uit van de nota van wijzigingen op het wetsvoorstel dat het huidige CDA/VVD-kabinet heeft ingediend. Het reeds ingediende initiatief-wetsvoorstel van de PvdA zal dan worden ingetrokken.

De PvdA wil liever dat een CDA/PvdA-kabinet een geheel nieuwe wet indient, waarna dan zowel het initiatief-ontwerp van de PvdA als het wetsvoorstel van de huidige regering van tafel gaat.

Bij de PvdA is men zeer tevreden over het bereikte akkoord; in de fractie wordt gesproken van een „belangrijke doorbraak”. CDA-woordvoerder Krajenbrink zegt „nog steeds niet te staan trappelen” voor wetgeving. Hij vreest dat de wet niet veel meer dan symboolwerking zal hebben.

De ontwerp-tekst is opgesteld

door de fractiespecialisten Krajenbrink en Soutendijk-Van Appeldoorn (CDA) en Alders en Kalsbeek-Jasperse (PvdA). In de wet die zij voor ogen hebben wordt uitgegaan van een nevenschikking van de grondrechten. Dat betekent dat het anti-discriminatieartikel in de Grondwet volledig wordt gelijkgesteld aan de artikelen die de vrijheid van onderwijs, godsdienst en vereniging regelen. In de nieuwe wet worden de rechter criteria gegeven waaraan bij praktijkgevallen moet toetsen. De vrijheid van de rechter om zelf te interpreteren wordt beperkt.

Om het de burger makkelijker te maken zijn recht te halen als hij zich gediscrimineerd voelt moet er een Onderzoekscmissie Gelijke Behandeling komen. Deze commissie kan bemiddelend en adviserend optreden, zodat het niet altijd tot het harde instrument van een gerechtelijke behandeling hoeft te komen. Van belang is verder dat de commissie ook mag worden ingeschakeld door een ondernemingsraad, vakbond of andere belangenorganisatie, zoals bijvoorbeeld het COC. De commissie kan ook uit eigen beweging de rechter om een oordeel vragen. Zij krijgt de bevoegdheid informatie en documenten op te eisen.

De ontwerp-tekst, zoals die gisteren door CDA en PvdA is opgesteld, geldt niet voor het lidmaatschap van verenigingen. Verenigingen mogen zelf bepalen welke mensen ze wel of niet als lid willen toelaten. Een Rotary kan niet worden gedwongen vrouwen toe te laten. Voorts wordt een uitzondering in de wet gemaakt voor de persoonlijke levenssfeer. Een particulier die een kamer wil verhuren mag iedereen weigeren die hij wil. Een bejaarde vrouw die een hulp in de huishouding zoekt kan bijvoorbeeld niet worden gedwongen iemand aan te nemen die homoseksueel of katholiek is

Maken van onderscheid bij aanbieden werk verboden

Door een onzer redacteurs NRC

DEN HAAG, 16 okt. — CDA en PvdA zijn in het concept-regerakkoord overeengekomen dat het kabinet-Lubbers III een nieuwe, scherpere wet Gelijke Behandeling aan het parlement zal voorleggen. Het gaat hierbij om verbod van discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele gerichtheid of burgerlijke stand.

Over de hoofdlijnen zijn afspraken gemaakt. De wetsvoorstellen van het demissionaire kabinet en van de PvdA worden ingetrokken zodra het nieuwe wetsvoorstel klaar is. Volgens de afspraken is het maken van onderscheid verboden bij de aanbidding van betrekkingen, het vervullen van vacatures, bij de vaststelling van arbeidsvoorwaarden en bij scholing en bevordering. Dat laat echter onverlet de vrijheid van een vereniging of stichting om op grond van godsdienst of levensovertuiging (niet-discriminerende) eisen aan werknemers te stellen die no-

dig zijn voor het vervullen van functies.

Ook blijft onverlet de vrijheid van instellingen van bijzonder onderwijs om aan werknemers eisen te stellen voor de vervulling van functies, die nodig zijn voor het verwezenlijken van de grondslag van de school. Maar deze eisen mogen niet leiden tot onderscheid op grond van politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele gerichtheid of burgerlijke staat.

Een nieuw wetsartikel is voorzien om via de rechter rectificatie af te dwingen van vormen van advies en voorlichting die in strijd zijn met het discriminatieverbod. Ook is uitdrukkelijk bepaald dat het in strijd met de nieuwe wet beëindigen van overeenkomsten nietig zal worden verklaard door een schriftelijke verklaring van de belanghebbende, gericht aan degene die de overeenkomst heeft beëindigd.

Verder komt er een onderzoekscmissie die op schriftelijke verzoeken de naleving van de nieuwe wet zal controleren.

'Ongelijke behandeling is geen discriminatie'

Door onze sociaal-economische redactie NRC

DEN HAAG, 30 okt. — Ongehuwd samenwonenden kunnen geen beroep doen op de discriminatiebepaling in het Verdrag voor Burger- en Politieke Rechten (BUPO-verdrag), om hun niet-werkende partner mee te laten verzekeren in de Ziektefondswet. Volgens de Centrale Raad van Beroep is er geen sprake van ongelijke behandeling ten opzichte van gehuwden, die hun partner wel mee kunnen verzekeren.

Dit blijkt uit een uitspraak die Centrale Raad vorige week heeft gedaan. Het gaat hierbij om afspraken van ongehuwd samenwonenden vóór 1 januari 1988. Met ingang van die datum is de regeling namelijk aangepast, en kunnen zowel gehuwden als ongehuwden hun partner meeverzekeren.

De Centrale Raad van Beroep meent dat tot begin 1988 heel duidelijk in de wet stond dat meeverzekeren alleen mogelijk was voor de echtgenoot(en), en dus ongehuwden uitsluit. Van indirecte discriminatie van vrouwen is

volgens de Raad geen sprake geweest. In dat geval zou moeten worden aangetoond dat vooral vrouwen nadeel hebben ondervonden van de regeling, aldus de Raad. Maar volgens hem is daarvoor onvoldoende statistisch bewijs. De Raad meent dat zelfs beargumenteerd kan worden dat vooral mannen het slachtoffer zijn, omdat zij hogere premies moeten betalen doordat hun partner particulier verzekerd moet worden.

Het Bureau voor Rechtshulp in Venlo, die een van de eisers vertegenwoordigt, zegt zeer teleurgesteld te zijn over de uitspraak. Het bureau wijst er op dat de Centrale Raad in eerdere zaken wel op basis van het BUPO-verdrag oordeelde dat er sprake was van indirecte discriminatie. Dat gebeurde bijvoorbeeld bij de Algemene Weduwen- en Wezenwet. In principe kunnen alleen vrouwen en kinderen van deze regeling gebruik maken, maar de Raad oordeelde eind vorig jaar dat dit in strijd is met de discriminatiebepaling in het BUPO-verdrag.

De school is geen zedenmeester

Een bijzondere school mag geen getrouwde of zwangere leerkrachten meer ontslaan, maar waarom dan wel homoseksuele of lesbische leraren?
Gea Zijlstra ziet een mogelijkheid om uit deze impasse te komen.

HN 7

Bij de kabinetsformatie van 1986 was de wet gelijke behandeling (WGB) een moeilijk punt voor het bereiken van een regeerakkoord. Men kan verwachten dat dit nu weer het geval zal zijn. Daarom een voorstel om de kaarten opnieuw te schudden.

Stormloop van kritiek

In 1981 kwam het kabinet-Van Agt met een voorontwerp van een wet gelijke behandeling. Het voorstel (van de hand van twee CDA-bewindslieden, staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters en minister De Ruiter) betrof drie zogenaamde discriminatiegronden: ongerechtvaardigd onderscheid tussen personen op grond van geslacht, huwelijkse staat en 'homofilie'. De intentie van het voorstel was goed én duidelijk (al was de praktische uitwerking gebrekkig): bescherming te bieden tegen discriminatie op de zoëven genoemde gronden. Het is thans bijna niet meer voorstelbaar, maar in het voorontwerp werd nauwelijks over afweging van grondrechten gesproken. Slechts acht regels in de memorie van toelichting, waarbij de vrijheid van godsdienst en de onderwijsvrijheid niet werden genoemd.

Een door de Evangelische Omroep en de Evangelische Alliantie ingezette stormloop van kritiek (begin 1982) zorgde er voor dat een echt wetsvoorstel nog jaren op zich liet wachten.

Het regeerakkoord van het tweede kabinet-Lubbers (1986) kwam met een uitgekende formulering: Er zou een wet gelijke behandeling worden ingediend die 'het maken van direct dan wel indirect onderscheid tussen personen wegens ... en seksuele geaardheid verbiedt, tenzij ... het maken van het onderscheid in redelijkheid kan worden geoordeeld als een rechtmatig uitvloeisel van: ...b. eisen die gelet op de betekenis van grondslag en doel van een instelling aan een werkverhouding kunnen worden gesteld; ...'. Voor ingewijden de aankondiging van een wet met uitzonderingsbepalingen voor christelijke instellingen, ofwel een wet die discriminatie in bepaalde situaties zou legaliseren, een slechte wet dus. In 1987 kwam de regering met het eigenlijke voorstel, met inderdaad gelegaliseerde ontsnappingsmogelijkheden voor bijvoorbeeld christelijke scholen. Ongeveer tezelfder tijd bracht de PvdA haar initiatiefvoorstel uit. Dit voorstel is in het voorjaar van 1989 verbreed, en vormt thans een redelijke basis voor een goede wet. Door de val van het kabinet kon de voor juni beoogde behandeling van beide voorstellen echter geen doorgang meer vinden.

De CDA-resolutie

In 1984 werd in het CDA een brede maatschappelijke discussie gevoerd over homoseksualiteit. In december van dat jaar nam men een resolutie aan waarin werd gesteld dat de overheid bij haar benoemings- en ontslagbeleid geen acht mag slaan op iemands 'homofiele geaardheid en dienovereenkomstige leefwijze'. Particuliere organisaties behoren dit evenmin te doen. Maar wanneer een particuliere organisatie het met een beroep op haar levensbeschouwelijke grondslag wél doet, dan acht het CDA het niet de bevoegdheid van de overheid zo'n organisatie non-discriminatie af te dwingen.

Er is nu een simpele rechttoe-rechtaan conclusie mogelijk: die zinsnede uit het regeerakkoord van 1986 (en in haar verlengde het wetsvoorstel uit 1987) liggen in de lijn van wat in de resolutie van 1984

al is vastgelegd. De kaarten zijn slechts op één manier te schudden, namelijk met uitzonderingsbepalingen voor particuliere instellingen.

Het lijkt me echter ook mogelijk een andere weg te kiezen. In het kader bij dit artikel staan enkele uitspraken van de resolutie, die op tal van plaatsen duidelijk is in haar afwijzing van discriminatie. Het curieuze feit doet zich echter voor dat een christelijke partij zich inspannt om dit kwaad (waar de overheid zich niet aan mag bezondigen) wel toe te staan aan christelijke organisaties.

Anders gezegd, de ontsnappingsclausule strookt niet met de geest van solidariteit die je elders in de resolutie tegenkomt. Van tweeën een: of je kiest de zoëven genoemde rechttoe-rechtaan oplossing, maar dan zijn de zinsneden vol solidariteit slechts als holle fraseologie te karakteriseren; of je probeert de intentie van de resolutie serieus te nemen, maar dan kun je geen kant op met de uitzondering voor particuliere organisaties. Het CDA (en het kabinet-Lubbers) koos tot nog toe voor de eerste weg. Ik wil hier een pleidooi voeren voor de alternatieve route. De bezwaren tegen een onvoorwaardelijke WGB zijn onder twee trefwoorden samen te vatten: de godsdienstvrijheid en de vrijheid van onderwijs worden bedreigd.

De kerken zijn in alle voorstellen voor

Het CDA gaat op grond van bijbelse getuigenis uit van de fundamentele gelijkwaardigheid van mensen, ongeacht overtuiging, ras, geslacht, geaardheid, afkomst en/of economische positie.

Gerechtigheid duidt op het ieder tot zijn recht laten komen als mens, ongeacht heterofiele dan wel homofiele geaardheid en dienovereenkomstige leefwijze.

Het overheidsbeleid dient gericht te zijn op gelijkwaardige behandeling van mensen met verschillende geaardheid en dienovereenkomstige leefwijze.

Uit de CDA-resolutie homofilie, 1984.

een anti-discriminatiewet (ook bijvoorbeeld dat van de PvdA) van de werking van de wet uitgezonderd. Anders gezegd: kerken mogen discrimineren. Maar wanneer een kerkgenootschap die gedachte onverdraaglijk vindt, let haar niets om uit te spreken dat ze van het 'recht tot discriminatie' geen gebruik wil maken. Ik vind die uitzonderingspositie terecht; ik zie het niet zitten om bijvoorbeeld de rooms-katholieke kerk via een anti-discriminatiewet ertoe te dwingen de vrouw in het ambt toe te laten. Mijs inziens wordt de godsdienstvrijheid door het PvdA-voorstel dan ook niet bedreigd. Maar de bezwaarden doelen op iets anders: zij achten de levensbeschouwelijke grondslag van christelijke instellingen bedreigd.

Een christelijke onderwijsinstelling mag van haar onderwijzend personeel verlangen dat het lid is (in volle rechten) van kerk A of kerk B, of bijvoorbeeld de Drie Formulieren van Enigheid onderschrijft. Wanneer een onderwijzer aan die eis voldoet, dient daarmee voor een school de kous af te zijn. Scholen zijn niet geroepen om tucht te oefenen, om te beoordelen of iemands leven wel in overeenstemming is met haar of zijn leer. Wanneer een school dat toch doet, treedt ze op een terrein waarop ze geen enkele bevoegdheid bezit.

Smalle weg

Alleen via deze smalle weg zie ik onder een goede WGB, die alleen de kerken (en vergelijkbare geestelijke genootschappen) uitzondert, nog toegestane mogelijkheden tot discriminatie. Een school mag eisen dat een lerares lid is van de gereformeerde kerk (vrijgemaakt) of van de gereformeerde gemeente en als ze lesbisch is kan haar kerk haar onder tucht stellen, waarmee ze voor de school 'ontslagwaardig' wordt.

Deze ene uitwijkmogelijkheid lijkt me op grond van de godsdienstvrijheid gerechtvaardigd. De vrijheid van onderwijs biedt ook niet meer mogelijkheden. Een school mag bijvoorbeeld niet in haar grondslag bepalingen opnemen die in strijd zijn met het anti-discriminatiebeginsel uit artikel 1 van de grondwet.

Misschien kunnen enkele voorbeelden de ruimte van de onderwijsvrijheid nog wat verduidelijken. Hoewel het nog altijd

tot de diepste overtuiging van sommigen behoort dat de gehuwde vrouw niet op de arbeidsmarkt thuis hoort, heeft een school niet het recht om op grond van deze overtuiging personeel te ontslaan. Vroeger was het gebruikelijk een onderwijzeres te ontslaan als ze ging trouwen, maar circa twintig jaar geleden is in het arbeidsrecht een bepaling opgenomen die ontslag bij huwelijk verbiedt, en elke christelijke school moet zich hier aan houden. Ook zwangerschap en bevalling mogen geen reden zijn tot ontslag. Toen hiervoor in 1976 een wijziging van het burgerlijk wetboek bij de Eerste Kamer in behandeling was, antwoordde de toenmalige minister van justitie, Van Agt, op een vraag van het SGP-kamerlid Meuleman dat de voorgestelde wetswijziging niet botst met de vrijheid van onderwijs: het kan 'niet de bedoeling van die grondwettelijke bepaling (namelijk van de vrijheid van onderwijs, G.Z.) zijn om in de weg te staan aan algemene regelingen van arbeidsrecht, bestemd voor alle werknemers in ons land. Het wetsontwerp heeft niet uitsluitend betrekking op onderwijzend personeel, nog minder op onderwijzend personeel in het bijzonder onderwijs.' (Handelingen I 1975-1976, p. 976). Een duidelijke uitspraak van een CDA-minister. Homoseksualiteit en ongehuwd samenwonen verdienen gelijke behandeling met huwelijk, zwangerschap en bevalling. Een goede wet, die alleen de kerken uitzondert, kan dit regelen.

Gea Zijlstra

G. Zijlstra is lid van het kerkelijk anti-discriminatieplatform.

'Justitie moet sneller naar verdachte in politiecel'

Wie zeurt gaat in de boeien: klachten over politie Amsterdam

Door onze redacteurs
FOLKERT JENSMMA
en TRACY METZ

geen ongepaste opmerkingen worden gemaakt aan het adres van burgers die al dan niet vrijwillig op dat bureau verblijven".

In haar recente jaarverslag levert de commissie gepeperde kritiek op het politie-optreden, dat soms als "onprofessioneel, onvolwassen, miselijk en zelfs miselijk makend" te kwalificeren was. Maar daarmee is zeker niet het hele Amsterdamse politiekorps aan de schandpaal genageld: slechts een op de drie klachten verklaart de commissie gegrond. Het totale aantal van 309 klachten is voor een korps met 3.600 personeelsleden ook betrekkelijk gering, zo meent de commissie. Bovendien is er ook sprake van kwaliteitsverbetering op een aantal bureaus waarvoor Rüter in zijn verslag "ongeclassificeerde lof" uitdeelt.

Narigheid

Het is echter de narigheid die de aandacht trekt. Het beeld dat de commissie in haar rapport schetst, lijkt er één van een korps dat zich arrogant en onverschillig opstelt tegenover het publiek dat zij geacht wordt te dienen. De meeste klachten richten zich tegen lichamen geweld op het bureau en verbaal geweld op het bureau en aangrenzende schade tijdens huiszoekingen.

Daarbij steken de bureaus Lijnbaansgracht en IJ-tunnel ongunstig af bij de rest. Het bureau



Prof. mr. T. Schalken

Is het anoniem optreden van agenten geen uiting van wantrouwen jegens de buitenwereld? Rüter, "Ieder politiekorps is natuurlijk vrij gesloten, maar in Amsterdam valt het toch nog wel mee. Je kunt hier geintjes maken met de jongens. In New York hoef je dat niet te proberen. De Amsterdamse politie kan het zich gemakkelijker permitteren om niet anoniem te opereren." Rüter houdt het op vrees voor gezichtsverlies en constateert dat die soms tot onnodige arrestaties leidt. Als het op bevelen uitdraait grijpt de agent naar zijn enige machtsmiddel: "mee naar het bureau".



Prof. mr. C.F. Rüter

Tot permanente ergernis van de commissie is het gebruik van handboeien daarbij tot een automatische verworpen. Alleen voor kinderen en oude vrouwen maakt de Amsterdamse politie een uitzondering — voor het overige geldt: wie zeurt gaat in de boeien. De commissie wil dat de agent per geval het risico van ontsnapping en het gevaar afweegt tegen de belangen van de verdachte. Ook aan de veel voorkomende praktijk van het uitkleeden voor in sluiting wijdt de commissie een apart, uitgebreid advies aan de burgemeester. Dat is alleen in zeer bijzondere omstandigheden

toegelaten, meent de commissie. Niemand kan zomaar gedwongen worden zich op een politiebureau geheel naakt uit te kleden.

Rüter toont zich uitermate tevreden over de samenwerking met burgemeester Van Thijn in de vier jaar dat de klachtencommissie bestaat. "Hij neemt onze aanbevelingen voor 99,9 procent over. Hij is zeer geïnteresseerd in de politie. Maar hij kijkt natuurlijk ook met het oog van de werkgever. Ed heeft echt zorg voor zijn mannen." Zo weigert Van Thijn de pasfoto's uit het personeelsarchief voor een identificatie af te geven als een agent verdacht wordt van een strafbaar feit. De burger kan immers vrijwel nooit de naam noemen van de agent. Met die bescherming gaat de burgemeester te ver, vindt de commissie. Ook een agent die verdacht wordt moet kunnen worden opgespoord — de burgemeester mag een deel van zijn personeel daarvan niet uitzonderen, meent Rüter.

Mankementen

Of er iets met de aanbevelingen van de commissie gebeurt, hangt af van het stadsbestuur. In individuele gevallen volgt Van Thijn bijna altijd het oordeel van de commissie — maar voor de verbetering van structurele mankementen als fouilleren, het handboeien, naamsweigeren en pasfoto-identificatie

ficatie lijkt de commissie afhankelijk van politieke druk uit de gemeenteraad. Hetzelfde geldt voor het saneren van zwakke districten en bureaus.

Desalniettemin vindt Rüter dat een lokale klachtencommissie zich "in een vele malen betere situatie" bevindt dan de Nationale Ombudsman, die ook klachten tegen de politie behandelt. De ombudsman moet het vanuit Den Haag laten bij een "onbehoorlijk". Van directe betrokkenheid bij het bestuur is geen sprake, evenmin van uitgebreide analyses en aanbevelingen voor plaatselijke omstandigheden. Juist die aanbevelingen van de afgelopen vier jaar waren voor Schalken "een openbaring. De kwaliteit is in motivering en uitwerking beter dan menig rechterlijk vonnis".

Het werk van de Amsterdamse commissie wordt intussen bedreigd door een wetsontwerp voor een landelijke klachtenregeling. Nu kan de commissie een ontorekend intern politieonderzoek desgewenst zelf overdoen; daarin voorziet de nieuwe landelijke regeling niet. Schalken, met ingang van vandaag de nieuwe voorzitter: "Een advies verliest beduidend aan kwaliteit als je klager en politiemann niet zelf kunt horen. Justitie beseft niet dat een eigen onderzoek een goed drukmiddel is op de politie om zelf voor een goede interne afhandeling te zorgen."

Van een onzer verslaggevers
DEN HAAG — De officier van justitie zou persoonlijk moeten onderzoeken of de verzekerde bewaring van een door de politie opgepikte verdachte met een maximum van 24 uur kan worden verlengd. Bij dat onderzoek moet hij in ieder geval de verdachte (bij voorkeur met raadsman) horen.

Dit stelt de Landelijke Werkgroep Verdediging in Strafsaken. Volgens de werkgroep wordt met deze regeling niet alleen de positie van de verdachte verbeterd, maar ook een bezuiniging van meer dan 40 miljoen gulden per jaar bereikt. In Nederland kan een verdachte vier dagen op het politiebureau vastzitten, voordat een rechter bekijkt of dat wel terecht is. Maar als gevolg van een uitspraak van het Europese hof in Straatsburg van vorig jaar november (de 'Brogan-zaak'), moet die tijdsduur worden bekort. Inmiddels bestaat er een richtlijn van de procureurs-generaal volgens welke het arrest tot drie dagen wordt bekort. Minister Korthals Altes heeft in juli een wetswijziging voorgesteld, die voorziet in een verlenging na twee dagen van de inverzekeringstelling door de rechter-commissaris met maximaal vier dagen. Volgens de minister voldoet hij daarmee aan de 'Brogan'-normen.

Maar naar de mening van de in april onder auspiciën van de sociale advocatuur en de Coornhertliga opgerichte werkgroep betekent dit in de praktijk nog een verslechtering van de positie van de verdachte. "Wij vragen een actiever optreden van de officieren van justitie. Die moeten niet meer achter hun bureau blijven zitten, maar direct naar verdachten toegaan. Bij dat bezoek zou dan ook een raadsman aanwezig moeten zijn", aldus secretaris, mr. G. de Jonge.

Veel voordelen

Het inschakelen van de officier in zo'n vroeg stadium heeft volgens De Jonge veel voordelen. "Een rechter-commissaris die gevangenhouding verlengt gaat slechts af op het rapport van de politie. Een officier kan echter, door het horen van de opsporingsbeambten en de verdachte en zijn raadsman direct een veel beter beeld van een zaak krijgen en slagvaardiger optreden." Volgens De Jonge zal dit ertoe leiden dat veel verdachten ('de kleine vissen') binnen 48 uur naar huis

worden gestuurd. "De politie zal dit misschien minder leuk vinden, omdat ze meer op de vingers worden gekeken. Maar aan de andere kant blijven de politiecellen weer niet zo lang bezet."

De werkgroep meent dat het aantal officieren van justitie moet worden uitgebreid. Verder zullen de officieren net als in de advocatuur avondpiket en weekeinddiensten moeten gaan draaien. Ondanks deze verhoging van de werkdruk verwacht De Jonge geen grote weerstand van het openbaar ministerie. "De grote frustratie van veel officieren is nu

juist dat zij in de beginfase weinig leiding aan een onderzoek kunnen geven."

Het voorstel van de minister houdt in dat er onder meer het aantal rechter-commissarissen moet worden verhoogd. De extra kosten van de wetswijziging worden op ruim 43 miljoen geraamd. Volgens de werkgroep kan dit bedrag met haar voorstel bijna geheel worden bezuinigd op personeelskosten (heen en weer brengen van verdachten) en kortere verblijfstijden van arrestanten. Een bijkomend voordeel is dat verdachten niet langer dan noodzake-

lijk in politiecellen hoeven te verblijven. Die cellen zijn daarvoor niet geschikt, wat de afgelopen jaren geleid heeft tot onhoudbare toestanden en zelfmoordpogingen.

Commentaar

TR 3

Het recht van de verdachte (1)

Een verdachte heeft het recht te zwijgen, te liegen of te chicaneren dat net een aard heeft. Met die aanmerking hebben wij ons rechtstelsel naar historisch voorbeeld ingericht. Niemand hoeft zichzelf in het nauw te brengen. De eisende partij in de persoon van de officier van justitie moet maar aannemelijk zien te maken dat de verdachte ook de dader is.

De officier staat een ruim arsenaal aan wapens ter beschikking. Hij of zij kan een politiemacht op de been laten brengen, getuigen onder ede verklaringen laten afleggen en vooral: het recht is aan de zijde van de officier. En nu juist dat kan zelden van een verdachte gezegd worden.

Dit principe verdient het gekoesterd te worden. Op het eerste gezicht kan het misschien handiger lijken om de verdachte minder rechten toe te kennen, maar het gevaar is dan levensgroot dat al gauw onze wraaklust gaat oppelen ten koste van ons rechtvaardigheidsgevoel.

Bovendien, een verdachte is iemand die er met gegronde redenen van beschuldigd wordt een loopje met de wet genomen te hebben. We kunnen proberen de betrokkene te dwingen onder ede de waarheid te vertellen, maar wie zegt dat er dan niet opnieuw een loopje met de wet genomen wordt, zonder dat we daar ooit achter zullen komen.

Dan zijn we meer gediend met een duidelijke rolverdeling, waarbij we er vanuit mogen gaan dat de verdachte misschien liegt.

Politie-infiltrant mag niet verkopen

Door onze redacteur
Mr. F. KUITENBROUWER

NRC

Nieuwsanalyse

AMSTERDAM, 12 okt. — Het heeft een wrange symboliek dat de rechterlijke maatstaf voor 'undercover-acties' in Nederland — het zogeheten Tallon-criterium — tot stand is gekomen in een zaak die een infiltrant uit het buitenland (Verenigde Staten) betrof. In andere landen is men vaak eerder dan in Nederland geneigd onorthodoxe opsporingsmethoden toe te passen in de strijd tegen de drugs.

Zo rijzen er nu vragen over een undercover-operatie van de befaamde Royal Canadian Mounted Police (RCMP). Een advocaat klaagt dat de Mounties via een tussenpersoon hier in Nederland een partij cannabis te koop hebben aangeboden om aldus handelaars naar Canada te lokken en ze daar te strikken.

Een pikant detail is dat uitgerekend de RCMP model heeft gestaan voor de pseudokoop-cursus die de toenmalige Amsterdamse recherchechef Sietsma jaren geleden heeft opgezet voor de Nederlandse politie. Bij gelegenheid is de Canadezen zelfs gevraagd „het kunstje nog eens voor te doen”, zoals dat in politiekringen wordt genoemd. Sinds het eind van de jaren zeventig is er trouwens al geregelde samenwerking van de Nederlandse recherche met een 'liaison officer' van RCMP op de Canadese ambassade. Maar dat liep via de officiële kanalen terwijl de Nederlandse justitie nu zegt niets te weten van de beverde infiltratie.

Uitlokking

Door niet te kopen maar te verkopen dreigt het Tallon-criterium in elk geval op zijn kop te worden gezet. Hoofddregel is dat het initiatief steeds dient uit te gaan van de aanbodzijde. De infiltrant mag

de beoogde aanbieder uit zijn tent lokken, maar hij mag hem nadrukkelijk niet brengen op boze bedoelingen die hij tot dusver niet had. Anders is het uitlokking en dat is ontoelaatbaar, zei de Hoge Raad in het geval van Bruce Tallon (1979). Dit betrof echter de gebruikelijke vorm van pseudo-koop, waarbij de politie(infiltrant) afnemer is en de val dichtslaat zodra de aanbieder daadwerkelijk met de verboden waar op de propen komt.

Het maakt nogal wat verschil of politiemensen (en/of hun handlangers) zich begeven op het pad van de pseudo-verkoop. Om te beginnen betekent dit dat de politie zelf met aanbiedingen de markt op gaat in plaats van drugs uit de markt te nemen. Pseudo-verkoop brengt om overtuigend te zijn ook al gauw een actieve, wervende rol met zich mee dan pseudo-koop. Evenredig daarmee stijgt de kans van verboden uitlokking.

De rechter mag bij beoordeling van de vraag of er sprake is van uitlokking wel meewegen in hoeverre de verdachte die zich daarover beklaagt zelf betrokken is bij drugshandel. Hoe duidelijker zijn aanwezigheid in de 'scene', des te minder zal verweer baten. Duidelijk is in elk geval dat een dergelijk spel goed door de leiding van het onderzoek dient te worden gecontroleerd.

Inwijden

Het Tallon-criterium bevat dan ook nog een ander element: infiltratie mag alleen plaatshebben onder supervisie van het openbaar ministerie (OM). Formeel heeft dit ook de leiding van elk opsporingsonderzoek en als onderdeel van de rechterlijke macht wordt

het geacht de nodige afstand te bewaren tot het jachtiinstituut van de speurders in het veld.

Deze stelregel vormt bepaald geen beletsel voor buitenlandse infiltratie in Nederland. Historisch gezien hebben wij deze opsporingsmethode zelfs te danken aan het Amerikaanse Drugs Enforcement Agency (DEA), dat midden jaren zeventig met speciale 'liaison officers' plus bijbehorende infiltranten — en zakken vol geld — onze politie kwam inwijden. Later kwamen onder meer de RCMP en het Westduitse Bundeskriminalamt. De laatste jaren heeft de Nederlandse politie steeds minder behoefte aan buitenlandse infiltranten.

Hoofddregel is en blijft dat buitenlandse opsporingsbeambten in Nederland nooit zelfstandig actief kunnen zijn. Buitenlandse infiltranten willen echter het Nederlandse OM wel eens passeren, zo is vooral gebleken in het geval van zogeheten V-Männer uit West-Duitsland. Zelfs de Nederlandse politiecollega's spreken over 'arrogantie'.

Beroemd werd het geval van V-Mann David waarover de Hoge Raad in 1984 een uitspraak deed. David had in Frankfurt geholpen een pseudokoop op te zetten. Dit leidde ten slotte in Rotterdam tot een aantal arrestaties door de Nederlandse politie, maar de actie was overduidelijk opgezet buiten medeweten van de Nederlandse justitie. Het OM had het optreden van David alleen achteraf gedeekt. Dat was voldoende, aldus onze hoogste rechter, die daarmee het risico op de koop toe nam dat het OM alleen akkoord was gegaan om de eigen tekortschietende controle te maskeren. Dat dit er in zit is volgens althans één ingewijde niet onwaarschijnlijk.

In het Canadese geval kan een argument zijn dat de RCMP-verbindingman zich helemaal niet heeft bediend van een echte infiltrant (onderworpen aan de regels uit 1985) maar slechts van een gewone tipgever die daarbuiten valt. Dat is in de intern-Nederlandse verhoudingen reeds een uitkomst gebleken, getuige een onlangz gepubliceerd arrest van de Hoge Raad over de anonieme 'burgerinformant 375' die een pseudokoop had ingeleid. De Hoge Raad hield hem buiten de regels voor infiltratie, hoewel hij steeds had gehandeld in opdracht van en in overleg met de politie.

Stromannen

In zijn noot bij dit arrest fulmineert prof. mr. A.C. 't Hart (Leiden) met reden tegen mogelijke ontduiken van de infiltratieregels met behulp van 'stromannen'. Dat zal toch helemaal moeten gelden voor de geaccrediteerde vertegenwoordiger van de RCMP.

Behalve bij het verdedigen van de zeggenschap van de Nederlandse justitie over infiltratie op eigen grondgebied kan ook een vraagteken worden gezet bij de toelaatbaarheid van het naar den vreemde lokken van Nederlandse onderdanen om hen daar te arresteren, zegt desgevraagd prof. mr. A.H.J. Swart (Utrecht), een specialist in internationaal strafrecht.

Dat geldt te meer wanneer het juist zou zijn dat de Canadese undercover-operatie was gericht op het verkopen van een partij drugs aan buitenlanders. Want dan is het Canadese belang helemaal ondergeschikt aan dat van Nederland. Zeker in het geval van soft-drugs. Zelfs in het niet altijd harmonieuze justitiële grensverkeer tussen de Bondsrepubliek en Nederland begint volgens Swart de regel post te vatten dat ieder in beginsel zijn eigen mensen afhandelt.

Jacht op criminelen is een estafette

door KURT VAN ES

PAR II

DEN HAAG — "Als je de Westduitse politie toestaat op Nederlandse bodem ambtshandelingen te verrichten, dan ben je bezig de rechtsstaat af te breken. Dat kan gewoon niet. Misschien groeien we er in de toekomst naar toe dat er een supra-nationale soevereiniteit en wetgeving komt. Maar nu moeten we onze eigen rechtshandhaving controleren, en dat kan niet als bij voorbeeld de Westduitse politie hier door het hele land kan opereren."

Maarten de Jong, plaatsvervangend directeur van de CRI, voelt niets voor de ruimere politiebevoegdheden waarop vooral vanuit de Bondsrepubliek wordt aangedrongen. "De nationale soevereiniteit is heel belangrijk."

Maar de politie mag nu ook de grens over.

"Zeker, maar niet meer dan tien kilometer. Ik vergelijk dat weleens met estafette lopen. Stel, ik begin te lopen en dan moet ik het stokje overgeven. Dat gebeurt niet op een vierkante centimeter, daar heb je al gauw een meter of dertig voor nodig. Zo is dat ook bij dergelijke acties."

"Het is te hopen dat we die regel zo kunnen handhaven, dat er niet een land is dat zegt: 'Ik loop wel alleen, want ik loop toch het hardst!'"

Schengen

Over drie maanden zou aanvankelijk al de grenscontrole wegvallen tussen de Benelux-landen, de Bondsrepubliek en Frankrijk. Deze operatie staat te boek als het Akkoord van Schengen, de plaats in Luxemburg waar in 1985 alle handtekeningen werden gezet, toen de vergaderboot die de rivier afzakte daar had aangelegd.

Tien kilometer. Zo ver mag de politie over en weer de Westduits/Nederlandse grens over bij een achtervolgingsactie. Mits dat ook wordt aangemeld. 'Veel te beperkt', is de boodschap die telkens vanuit de Bondsrepubliek doorkomt. De Westduitse politie wil dat de grenzen ook voor haar opengaan. Nergens voor nodig, vindt de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI).



Plaatsvervangend CRI-directeur Maarten de Jong

Politie maakt in jaren negentig specialisme van samenwerking

Onofficieel wordt al rekening gehouden met een verdraging van zeker anderhalf jaar, maar dan nog zullen de grenzen tussen de vijf landen eerder opengaan dan die van 'Europa 1992': het vanaf 1 januari 1993 wegvallen van de grenscontrole tussen alle EG-landen. "Schengen wordt nu gezien als een vingeroefening, een speeltuin voor 1992," zegt De Jong.

"Je krijgt de situatie dat bij voorbeeld de Pyreneeën de nieuwe buitengrenzen worden in het zuiden. Hoe regel je dat de douanebeambte daar dezelfde controle kan uitvoeren, die dan aan de andere grenzen is vervallen? Je zou je dat simpelweg zo kunnen voorstellen: we maken de plank bij die man wat langer en zetten naast het Franse opsporingsboekje ook de boekjes van de andere landen."

De Franse douanier bij de Pyreneeën krijgt het dus druk, net als zijn collega's aan de andere buitengrenzen, zoals de Nederlandse grensbeambten in de havens en op Schiphol.

De opsporingsboekjes zijn inmiddels vervangen door beeldschermen, maar alle gegevens worden daar niet zonder meer in opgeslagen. Nog altijd is niet definitief uitgemaakt welke Nederlandse informatie de douanier bij de Pyreneeën op zijn scherm kan napluizen.

De onderlinge verschillen in wetgeving en vervolging veroorzaken evenzovele problemen bij de onderhandelingen. Vooral West-Duitsland vreest bij open grenzen last van Nederlandse drugshandelaren. Maar er is nu genoeg overeenstemming om te beginnen met de vereiste automatiserings-

systemen. Die kunnen op z'n vroegst over anderhalf jaar volledig in bedrijf zijn, zodat er genoeg tijd overblijft om de data-zaken definitief te regelen.

Het kabinet heeft daarom voor de CRI het licht op groen gezet om met de automatiseringsoperatie te beginnen: een Nationaal Schengen Informatie Systeem.

Daarnaast komt er in één van de vijf landen een zogeheten Centraal Schengen Informatie Systeem, vanwaaruit de gegevens uiteindelijk worden doorgeleid naar de grensposten. "Ik vind dat Nederland dat moet worden," zegt Maarten de Jong. "De Fransen en de Westduitsers zitten toch altijd een beetje naar elkaar te kijken, Luxemburg heeft gezegd er niet aan toe te zijn en België kent helemaal geen privacy-regelingen."

Verbindingsmensen

De CRI is al begonnen met het aantrekken van automatiseringsdeskundigen voor het eigen Schengen Systeem. Daarnaast zullen in Parijs, Bonn en Brussel extra verbindingsmensen worden aangesteld.

De Jong: "Als je als Nederlandse politiemans in het Franse politieapparaat zit, kun je goodwill kweken en overleggen over de mogelijkheden. Zo'n verbindingsman kan steeds worden ingeschakeld, ook als wij bij voorbeeld een actie hebben in de richting van Frankrijk."

Onderdeel van de Schengen-operatie, waarmee totaal zo'n tien miljoen is gemoeid, is verder het verbod van het aantal vertalers en het aanstellen van extra strafrechtsspecialisten. "Zij moeten de politie kunnen adviseren bij rechtsproblemen, uitleveringskwetsies, etc."

Ook de wetenschappers van de misdaadanalyse, die trends en misdaadpatronen opsporen, worden volgens de blauwdruk van de CRI vernieuwingen flink versterkt. Een uitbreiding, die mede wordt ingegeven door veranderingen binnen de criminaliteit. De Jong: "Vroeger was een overval gewoon een overval. Iemand handelde dan niet ook nog eens in drugs. Dat is niet meer zo. Je moet je ook niet meer op delicten concentreren, maar op mensen, op criminele groepen."

Het was de afdeling misdaadanalyse, een fenomeen dat bij Scotland Yard vandaan komt, die anderhalf jaar geleden met een onthullend rapport kwam over de georganiseerde misdaad. Daarin kwam ook het 'brede' werkterrein van de criminele groeperingen duidelijk naar voren.

Deze ontwikkelingen, die al van jaren daarvoor dateren, zijn de andere belangrijke redenen voor de ingrijpende reorganisatie, die naast de 'Schengen-operatie' nog enkele miljoenen zal vergen. De aparte centrales voor bij voorbeeld autodiefstallen, verdovende middelen en overvallen zijn te zeer gericht op de vroegere verkokering in de criminele wereld. Wel specialiseren maar meer samenwerken, is het motto bij het opgaan in één grote afdeling Recherche Expertise.

Daarnaast wordt komend jaar begonnen met een groot-scheepse detachering van specialisten en verbindingsmensen bij de korpsen. "Daar moeten we uiteindelijk ook onze informatie vandaan halen," aldus De Jong.

De plaatsvervangend directeur van CRI is al zo'n driehalf jaar bezig met de reorganisatieplannen. "Regel dat even, zeiden ze tegen me."

In de praktijk van artsen en officieren is euthanasie gelegaliseerd

Door onze redacteur
FOLKERT JENSMA **MRC 5**

AMSTERDAM/DEN HAAG,

5 okt. — Precies twee jaar geleden besloot de directeur van de Amsterdamse GG en GD, dr. H. Rengelink, dat het „kiekeboek spelen“ met euthanasie in de hoofdstad maar eens afgevoerd moest worden. Uit representatieve peilingen onder een dertigtal huisartspraktijken was hem gebleken dat er maar liefst tien tot vijftien keer zo vaak euthanasie werd toegepast als er bij Justitie werd aangegeven. De Amsterdamse artsen wilden kennelijk geen risico's met rechters of politie lopen en velden dus de overlijdensakte maar onjuist in. In overleg met het openbaar ministerie en het toezicht op de volksgezondheid in de hoofdstad stelde de GG en GD daarop een vragenlijst samen die aan iedere arts werd toegezonden.

Hoeveel het niet met zoveel woorden werd gezegd betrof het hier een handleiding strafeloos euthanasie toepassen. Een vertaling voor de medische praktijk van de juridische zorgvuldigheidscriteria waarmee het strafbare 'doden op verzoek in Nederland door de rechter gebillijkt pleegt te worden. Het aantal euthanasie-aanvragen in de hoofdstad stijgt sindsdien: in '87 waren het er 25, in '88 50 en tot oktober van dit jaar waren het er al 54. Rengelink schat dat de artsen in de hoofdstad inmiddels 1 op de 5 tot 1 op de 7 euthanasiegevallen vrijwillig melden.

In het hele land werden er vorig jaar 186 gevallen bij Justitie gemeld. Dat zou niet meer dan 2

Amsterdams euthanasie-protocol

Artsen die ingaan op een euthanasieverzoek van een terminale patiënt worden vrijwel zeker niet vervolgd als zij dat aan de hand van de volgende vragen kunnen motiveren. De vragen zijn ontleend aan het formulier van de Amsterdamse GG en GD en gebaseerd op de jurisprudentie.

- Is genezing dan wel verbetering van de situatie tot een voor hulpvrager draaglijk niveau redelijkerwijs uitgesloten?
- Is er sprake van ernstig en duurzaam lijden van de hulpvrager? Op welke wijze heeft hij dit aangegeven en sinds wanneer?

- Waaruit is af te leiden dat het wilsbesluit tot levensbeëindiging weloverwogen en uit vrije wil tot stand is gekomen?
- Is het wilsbesluit door hulpvrager al eerder op schrift gesteld? (zo ja, dan aanhechten).
- Is het wilsbesluit duurzaam te achten?
- Bestaan er mogelijkheden verbetering in de situatie van hulpvrager te brengen (van welke aard ook) en zijn hem/haar deze voorgelegd en concreet aangeboden?
- Is een hulpaanbod als hierboven bedoeld (levenshulp) door hulpvrager uitdrukkelijk afgewezen? Op welke gronden?

- Had hulpvrager bij de totstandkoming van zijn wilsbesluit en daarna, goed inzicht in zijn eigen situatie en eventuele alternatieven tot verbetering daarvan?
- Is hulpvrager in staat tot een bewuste afweging van eventuele alternatieven en heeft deze afweging ook inderdaad plaatsgevonden?
- Zijn er derden bij de totstandkoming van het wilsbesluit (of daarna) betrokken geweest? Steunend zij het wilsbesluit (bloedverwanten, professionele relaties)?
- Wat heeft de consultatie van één of meer andere deskundigen

- opgeleverd? (evt. verklaringen aanhechten).
- Wie zullen de feitelijke uitvoeringshandelingen tot levensbeëindiging verrichten en hebben zij zich daartoe uitdrukkelijk bereid verklaard?
- Is de wijze van uitvoering van het wilsbesluit en de mogelijkheid van eventuele alternatieven van tevoren besproken met de hulpvrager?

Daarnaast dient de arts nog een anamnese te verstrekken — de personalia van de patiënt, de diagnose, de behandeling en de vooruitzichten.

wachten op de bevestigende beslissing van het parket zo'n psychische belasting dat men zich voorneemt de volgende keer maar „gewoon“ een Verklaring van natuurlijke dood in te vullen. Maar volgens officier De Wit is daar geen inhoudelijke reden voor: „Artsen die het een keer hebben gemeld weten dat er geen belemmering is om het de volgende keer weer te doen. Wij gaan echt uit van het medisch oordeel; we zouden de euthanasie-beslissing zelf niet eens kunnen toetsen.“

Ook het tempo van afwikkeling kan meevallen. Van de 54 zaken die Amsterdamse artsen dit jaar meldden zijn er op deze manier volgens hem tot nu toe „een stuk of 40 afgedaan“. Euthanasie lijkt een routinizaak te zijn geworden: de jurisprudentie geeft arts en officier een duidelijke richting. In de praktijk is euthanasie geleg-

laaste fase lijden. Volgens De Wit is er voor Justitie „bijna nooit“ reden om actie te ondernemen. Na ongeveer zes weken doet de hoofdofficier dan ook een gemotiveerd sepot-voorstel aan de vergadering van de procureurs-generaal. Die gaan daar met zo'n ijzeren regelmaat mee akkoord dat er binnen Justitie stemmen opgaan alleen nog de bijzondere gevallen „naar boven“ te sturen. Artsen die vergeten een collega te raadplegen. Artsen die de euthanasie aan een verpleegkundige overlaten.

Het kan tot negen maanden duren voordat een arts weet of het sepot-voorstel door de PG's wordt gevolgd. Menige arts vindt het

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

kan worden beschouwd. Een arts die wel meldt dat hij euthanasie heeft toegepast wordt met de politie geconfronteerd. Veel rechters weten met de situatie geen raad, aldus Spreeuwenberg. Ze zeggen volgens hem ook dat het politieke apparaat bij het handhaven van de huidige procedure totaal ontregeld zou raken als iedere arts euthanasie zou aangeven.

Trouw ZATERDAG 14 OKTOBER 1989

'Niet meteen politie' na plegen euthanasie'

De Wit: „Ik aarzel daarover. Als de Hoge Raad eenmaal een lijn heeft uitgezet duurt het toch geruime tijd voordat een ander vervolgingsbeleid effect heeft.“ Er zijn bovendien enige formidabele juridische obstakels te overwinnen. Waarom zou de rechter bij euthanasiezaken met vergelijkbare feiten van de ene dag op de andere overmacht opeens niet meer aannemen? Waarom zou een officier opeens zaken aantrengen waarvan hij uit de jurisprudentie begrijpt dat ze kansloos zijn? De politieke wens daartoe kan een rol

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Utrecht (ANP) — Er zou al veel gewonnen zijn als een arts na actieve euthanasie alleen te maken krijgt met de gemeentelijk lijkschouwer, die dan rapport uitbrengt aan de officier van justitie. Als er, ook na tussenkomst van de regionaal inspecteur van de volksgezondheid, nog teveel vragen openblijven kan alsnog tot politie-onderzoek worden besloten.

Studie

CDA en PvdA hebben een studie aangekondigd naar de praktijk van de actieve levensbeëindiging. Spreeuwenberg hoopt dat die studie een antwoord zal geven op de vraag in hoeverre deze praktijk past bij stervenshulp zoals die in een humane samenleving gegeven behoort te worden.

Verschillen

Bovendien zijn er volgens Spreeuwenberg aanzienlijke verschillen tussen de procedures van politie en justitie in de diverse arrondissementen. Door de huidige procedure en de onzekerheid bij de artsen wordt maar een zeer klein deel van de gevallen van euthanasie aan justitie gemeld. Spreeuwenberg zegt dat de huidige ondergrondse praktijk tot gevolg heeft dat veel artsen onjuiste verklaringen van overlijden afleggen. Daardoor is er ook geen zicht op levensbeëindigend handelen dat niet als onvermijdelijk en zorgvuldig

Is zo'n vragenlijst te begrijpen als een bestuursrechtelijk convenant tussen...

Is zo'n vragenlijst te begrijpen als een bestuursrechtelijk convenant tussen...

VK 14-10

9

Tbs biedt eenderde plegers seksuele misdrijven geen hulp

Van onze verslaggever
UTRECHT — Eenderde van de delinquenten die wegens het plegen van een seksueel misdrijf tbs kregen, pleegt na een behandeling van acht jaar toch weer een ernstig seksueel of gewelddadig delict. Volgens de Leidse hoogleraar seksuologie J. Frenken is dit recidive-percentage onaanvaardbaar hoog. Frenken pleit ervoor seksuologisch gerichte programma's te ontwikkelen waarmee in de tbs-klinieken wordt gewerkt. Daardoor kan volgens hem het herhalingspercentage aanzienlijk worden verlaagd.

Frenken zei dit vrijdag in Utrecht waar hij de Van Emde Boas-Van Ussel-prijs kreeg. Deze prijs wordt elke twee jaar uitgereikt aan een persoon die een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de seksuologie. De Vereniging voor Seksuologie heeft de prijs aan Frenken toegedeed omdat hij erin is geslaagd de resultaten van zijn wetenschappelijk werk naar een breed publiek te vertalen.

Uit onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie is gebleken dat de helft van de personen die tbs opgelegd heeft gekregen voor een seksueel misdrijf na de behandeling in een van de klinieken weer een delict pleegt. Bij 34 procent van hen betreft die recidive een ernstig seksueel of gewelddadig misdrijf binnen een periode van drie tot acht jaar.

Verscheidene studies in de Verenigde Staten geven volgens Frenken bij seksuele delinquenten een recidivecijfer van 16 procent te zien. De seksuoloog verklaart het verschil met het Nederlandse cijfer uit de vorm en de inhoud van de therapie die tbs-gestelden moeten ondergaan.

„In Nederland wordt alleen getracht de persoonlijkheid van de dader te beïnvloeden, terwijl in de VS het specifieke van zijn seksuele delict in de therapie tevens en bij herhaling onder de loep wordt genomen”, aldus Frenken.

„In tegenstelling tot de Nederlandse tbs-klinieken wordt in de Amerikaanse programma's ruime aandacht besteed aan de analyse van het seksueel afwijkende gedrag van de cliënt en diens normen op het gebied van seksualiteit en seksueel geweld.” Volgens Frenken onderstrepen de cijfers van het WODC de noodzaak om de seksuologisch gerichte benadering ook in Nederland in te voeren.

'Ter beschikkingstelling is als straf voldoende'

VR 7-10

Van een onzer verslaggevers
UTRECHT — Ter beschikkingstelling (tbs) moet niet in combinatie met gevangenisstraf worden opgelegd. Dat bepleit de prof. mr. J. C. M. Leyten gisteren op een symposium in Utrecht ter gelegenheid van de veertigste verjaardag van het Pieter Baan Centrum.

Op zware delicten waarbij de dader geheel of gedeeltelijk ontoerekeningsvatbaar wordt bevonden, volgt doorgaans zowel een celstraf als opname en behandeling in een tbs-kliniek zoals het Pieter Baan Centrum. Prof. Leyten, hoogleraar burgerlijk procesrecht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en tevens advocaat-generaal bij de Hoge Raad, vindt dat veroordeelden op die manier dubbel worden gestraft. „Het is niet alleen vanuit medisch-psychiatrisch standpunt bezien iets verschrikkelijks als iemand eerst jaren gevangenisstraf moet ondergaan en dat dan de ter beschikkingstelling aan de beurt komt. Het is ook vanuit juridisch standpunt doodgewoon onrechtvaardig,” aldus Leyten.

Hij meent dat tbs vooral succesvol is als zij direct ten uitvoer wordt gelegd.

De strafrechtspleging mag van Leyten toch al op de helling, want hij pleitte er gisteren ook voor, straftoemeting af te laten hangen van de mate waarin de verdachte een ander mens leed heeft aangedaan. We maken het ons nu onnodig moeilijk, aldus Leyten.

Immers, er valt momenteel nog wel vast te stellen of iemand strafbaar

is, maar moeilijker wordt het als de mate van strafbaarheid in geding komt.

Leyten: „De drughandelaar zou gevangen gezet moeten worden niet wegens het verwijtbare van zijn gedrag, maar omdat de veiligheid van anderen door voortgezet gedrag van dien aard in hoge mate in gevaar wordt gebracht.”

De duur van de vrijheidsontneming is volgens Leyten in zo'n geval afhankelijk van de zwaarte van het delict, maar van het gevaar voor andermans veiligheid dat daaruit voortvloeit. Het voordeel van een dergelijke werkwijze is dat niet meer van belang is of het gevaar moet worden toegeschreven aan geestelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens.

„Het leed dat de vrijheidsontneming met zich brengt, wordt afgewogen tegen het leed dat anderen dreigt te overkomen wanneer die vrijheidsontneming achterwege blijft.”

Beetje strafbaar

Het huidige strafrecht gaat ervan uit dat iemand niet strafbaar is als hij een feit heeft begaan dat hem niet kan worden toegerekend. Leyten vindt dat die redenering als consequentie moet hebben dat „ook wie een feit begaat die hem slechts een beetje kan worden toegerekend, ook maar een beetje strafbaar is.”

Dat er momenteel nog niet zo wordt geredeneerd, zal men volgens Leyten over honderd jaar „als twintigste-eeuws barbarisme aanwijzen.”

Kort geknipt:
 DRACHTSTER COURANT.
 12 OKTOBER. BIJTJDS

Minder alternatieve straffen voor jongeren

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — Het aantal alternatieve straffen voor jongeren tot achttien jaar in het Arrondissement Utrecht is in 1988 aanzienlijk gedaald. Vorig jaar werd in totaal 137 keer om een alternatieve straf gevraagd. In 1987 was dat nog 168 maal. Bovendien is het aantal mislukte alternatieve straffen gestegen van dertien procent in 1987 tot 22 % vorig jaar.

Voor de daling van het aantal straffen heeft het Bureau Alternatieve Sancties (BAS) geen duidelijke verklaring. Mogelijk is er een verband met de daling van het aantal uitgeschreven processen-verbaal onder jeugdigen.

Vorig jaar is wel het gemiddelde aantal aan alternatieve straffen opgelegde uren gestegen: van 52,9 in 1987 tot 65,1 in '88. Daar ligt volgens het bureau ook de verklaring voor de stijging van het aantal mislukte alternatieve straffen.

Wies Dull van het BAS: „Er is een tendens dat nu vooral alternatieve straffen worden opgelegd aan jongeren die anders tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf zouden worden veroordeeld. Vroeger ging het meer om voorwaardelijke gevangenisstraffen.”

Aan de ene kant vindt het bureau dat positief omdat daaruit blijkt dat alternatieve straffen steeds serieuzer worden genomen. Aan de andere kant zijn de problemen bij de zwaardere gevallen vaak groter en is de motivatie voor een alternatieve straf bij de delinquent zelf minder groot. De werkdruk van het BAS is daardoor groter geworden. Het BAS verwacht dat het aantal mislukte straffen ook in 1989 zal toenemen. Het is de bedoeling dat advocaten in het vervolg, in samenwerking met het BAS, een uitgewerkt plan op tafel leggen voor een jeugddelinquent die in aanmerking komt voor een alternatieve straf. Wies Dull: „Jongeren moeten zelf ook beter weten wat een alternatieve straf inhoudt. Het gebeurde dat ze na een veroordeling bij ons kwamen en dat ze geen flauw idee hadden wat er ging gebeuren. Het wordt ook vaak onderschat”. Het BAS wil daar van af en zo ook het gevaar ondervangen dat ongemotiveerde jongeren een alternatieve straf opgelegd krijgen.



URETERP - Afgelopen dinsdag was Gurbe jarig. Hij houdt veel van voetballen en oom Tom van der Heide hoopt dat Gurbe ooit net zo goed kan voetballen als dat hij kan plassen. De felicitaties komen van alle bekenden.

UN 21/10

Vereniging slachtofferhulp blij met versoepeling van strafrecht

(Door Charles Hasselman)

UTRECHT — Ruim een miljoen Nederlanders vervoegen zich jaarlijks bij de politie om aangifte te doen van een strafbaar feit. In slechts 1,4 procent van die gevallen wordt de geleden schade geheel of gedeeltelijk door de dader vergoed. „Een schandalig laag percentage”, vindt prof. mr. M.S. Groenhuijsen, voorzitter van de Vereniging Landelijke Organisatie Slachtofferhulp (LOS).

Binnenkort zal deze voor slachtoffers „uiterst onplezierige en onbevredigende situatie” verbeteren. Onlangs heeft demissionair minister Korthals Altes (Justitie) het wetsvoorstel 'Wettelijke voorzie-

ningen ten behoeve van slachtoffers van strafbare feiten' ingediend bij de Tweede Kamer.

Het voorstel is gebaseerd op de maart vorig jaar uitgebrachte adviezen van de Commissie-Terwee. Als het voorstel wet wordt, krijgen slachtoffers meer mogelijkheden schade en smart via het strafrecht te verhalen. Nieuw is dat een rechter een zogeheten strafmaatregel kan opleggen. Dit houdt in dat de magistraat een dader kan veroordelen tot het betalen van een geldsom aan het slachtoffer. De maatregel kan naast gevangenisstraf en/of boete worden oplegd. „Een rechter kan echter ook volstaan met met het opleggen van enkel de schadevergoeding. Dat vinden wij heel belangrijk”, aldus Groenhuijsen, die strafrecht doceert aan de Katholieke Universiteit Brabant. „Daarmee wordt het belang van het slachtoffer onderkent en onderstreept”. Een veroordeelde betaalt

het opgelegde bedrag aan de Staat. Het openbaar ministerie zorgt dat het bij het slachtoffer terecht komt. Welgert, een veroordeelde te betalen, dan mag justitie executieaal beslag laten leggen of de veroordeelde in hechtenis nemen. „Een goede zaak”, aldus de LOS-voorzitter. „Tot nu toe moesten slachtoffers daar zelf achteraan. En dat kan een hoop gedoe geven”.

Schadefonds

De wetswijziging geeft de rechter verder de bevoegdheid een dader te veroordelen tot een storting in een schadefonds voor slachtoffers van misdrijven. Dit kan alleen bij een voorwaardelijke veroordeling en als er geen duidelijk beeld bij vandalisme kan voorkomen.

Een zwakke plek in de regeling blijft dat nogal wat slachtoffers door een minder draagkrachtige dader te pak-

ken worden genomen. „Van een kale kip is het slecht veren plukken”, erkent Groenhuijsen. Mocht een dader werkelijk geen verhaal bieden, dan moet dat in een zo vroeg mogelijk stadium aan het slachtoffer worden gemeld om geen valse hoop te wekken, vindt hij.

Volgens Groenhuijsen zijn de sancties in het strafrecht tot nu toe nooit gericht geweest op herstel van de onaanname gevolgen voor slachtoffers. „Boetes komen immers ten goede aan de staat. En van gevangenisstraf wordt een gedupeerde ook niet veel wijzer. De wetgever gaat er in principe van uit dat het lockenken van schadevergoeding een zaak is voor de civiele (burgerlijke) rechter”.

Een slachtoffer heeft weliswaar de mogelijkheid zich met een vordering te mengen in het strafproces van de overheid tegen de dader, maar dat kan alleen binnen zeer beperkte grenzen. In de nieuwe wet worden de regels voor deze zoge-

noemde voegingsprocedure enigszins opgerekt.

Momenteel is het zo dat als een slachtoffer via 'voeging' schade wil verhalen, zijn vordering niet hoger mag zijn dan 1500 gulden bij een misdrijf en 600 gulden bij een overtreding. Had een slachtoffer meer schade geleden, dan moest hij zich tot de burgerrechter wenden.

Die grenzen vervullen. „Dat werd hoog tijd”, aldus Groenhuijsen. „Nu bestaat de vreemde situatie dat als je portemonnee met 1500 gulden erin geruoft wordt, je je probleemloos kunt 'voegen'. Zil er echter 2000 gulden in, dan kun je dat beter uit je hoofd laten: Je krijgt via de strafrechter maximaal 1500 gulden. Beroep is niet mogelijk. Voor de ruisterende 500 gulden kan je dus niet bij de burgerlijke rechter terecht. Daar kan je naar sluit-ten”.

Hoewel de 1500 gulden-grens komt te vervallen, is wel de voorwaarde opgenomen dat de vordering eenvoudig van aard

behoefte van het slachtoffer. De maatregel kan worden opgelegd als de dader jegens het slachtoffer wettelijk aansprakelijk is voor de schade. De maatregel kan samen met straffen en andere maatregelen worden opgelegd. Het Openbaar Ministerie is belast met de uitvoering. Als de veroordeelde niet betaalt, kan het OM beslag laten leggen op zijn bezittingen of zelfs overgaan tot het toepassen van hechtenis.

De commissie-Terwee zei over deze rol van het OM dat het slachtoffer zo meer kans maakt op daadwerkelijke schadevergoeding en dat hem of haar ook een hoop tijd en moeite bespaard blijft als hij of zij niet zelf achter de betalingen aan moet zitten.

Verruiming

Wat betreft de verruiming van de mogelijkheden voor het slachtoffer om via de strafzaak schadevergoeding te bewerkstelligen, volgt het wetsvoorstel de commissie-Terwee helemaal. De commissie wilde dat de grenzen aan de schadevergoeding

(nu 1.500 gulden bij een misdrijf en 600 gulden bij een overtreding) werden afgeschaft.

Zo kan worden voorkomen dat de behandeling van de civiele vordering van het slachtoffer ten koste gaat van de zorgvuldige behandeling van de strafzaak. Een slachtoffer dat zich 'voegt' in de strafzaak kan als het voorstel wet wordt zijn vordering splitsen in een eenvoudig en een moeilijk deel. Het moeilijke stuk kan dan via een civiele procedure worden behandeld.

UN 11/10 (ADVER)



VOORZITTER van de Vereniging Landelijke Organisatie Slachtofferhulp (LOS), prof. mr. M.S. Groenhuijsen.

dat door het verdwijnen van de limiet van 1500 gulden, er voortaan forse bedragen zullen worden uitgekeerd. „Anderhalfduizend gulden smartegeld voor een verkrachting is natuurlijk bitter weinig. Maar aan de andere kant moet je niet de suggestie wekken dat het leed geleden is door tien-duizend gulden toe te wijzen. Uit onderzoek is overigens gebleken dat de hoogte van het toegewezen bedrag niet van doorslaggevend belang is voor het gevoel van genoegdoening”. „Wij vinden het belangrijkste dat in zo veel mogelijk gevallen zichtbaar aandacht wordt besteed aan de belangen van het slachtoffer zodat het vestigd wordt dat niet het slachtoffer fout was, maar de dader”.

Splitsen

De wetgever heeft wel de mogelijkheid geschapen een ingewikkelde vordering te splitsen. Het eenvoudige deel kan tijdens de strafzaak worden afgehandeld. Het ingewikkelde restant van de vordering, bijvoorbeeld de opgelopen immateriële schade of derde inkomsten, kan voor de burgerrechter worden uitgeknopt. Groenhuijsen verwacht niet

DEN HAAG (ANP) — Daders van strafbare feiten moeten extra gestraft kunnen worden door hen de maatregel van schadevergoeding aan het slachtoffer op te leggen. Ook zouden slachtoffers van strafbare feiten een ruimere mogelijkheid moeten krijgen zich in het proces tegen de dader te voegen om zo schadevergoeding te krijgen.

Dat zijn de belangrijkste punten uit het wetsontwerp over wettelijke voorzieningen ten behoeve van slachtoffers van strafbare feiten dat demissionair minister Korthals Altes van Justitie woensdag naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. Het wetsontwerp is gebaseerd op het ruim anderhalf jaar geleden uitgebrachte rapport van de commissie-Terwee en de adviezen die de minister daarover heeft ingewonnen. In grote lijnen houdt de minister bij zijn voorstel de aanbevelingen van de commissie aan, maar hij wil van de plicht tot schadevergoeding geen straf maken maar een maatregel.

Die maatregel bestaat uit de betaling van een som geld door de veroordeelde aan de staat ten

„Het is toch wel droevig te moeten vaststellen dat een op zich goed systeem als dat van ons strafrecht op zo vele en essentiële terreinen faalt”.

door
gijs schreuders

juridisch medewerker

Deze verzuchting slaakt de president van de Amsterdamse rechtbank, mr. B. J. Asscher, in een opmerkelijk boekje onder de titel „Meesters der Metamorfose”, waarin vooral het Openbaar Ministerie er ongenadig van langs krijgt. „Van buitenaf lijkt het allemaal zo mooi”, schrijft de rechter. „Er is onrecht gebeurd, een misdrijf! Geen nood, daar is de politie, daar is ook de justitie en de zaak komt aan het rolen. De dader wordt vervolgd en gestraft. Er is recht geschied. De gelouterde zondaar kan weer in genade worden aangenomen. He-las...! Wat wij in werkelijkheid zien is een troosteloos te kort schietend systeem”.

De angst van de meeste rechters om, afgezien van hun vonnissen, deel te nemen aan de openbare meningsvorming, is Asscher vreemd. Het probleem is volgens hem niet dat het strafrechtelijk systeem onbeheersbaar zou zijn, maar dat de overheid, de minister van justitie en het Openbaar Ministerie de kansen om er greep op te krijgen en te houden, nauwelijks benutten.

Rechtsongelijkheid

De overheid geeft te weinig structurele aandacht aan het verschijnsel criminaliteit. In de 19 arrondissementen waarin ons land is verdeeld, voert het Openbaar Ministerie een beleid, waarvan de onderlinge samenhang onduidelijk is en onvoldoende geloofwaardig voor de rechter. Asscher be-

'Strafrecht faalt op essentiële punten'

schouwt dit als een bron van rechtsongelijkheid: vergelijkbare misdrijven worden op de ene plaats veel zwaarder bestraft dan op de andere.

Plannen om de rechters onderling meer op één lijn te krijgen, wijst de Amsterdamse president van de hand. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht verzet zich hier tegen. Het Openbaar Ministerie zou echter een duidelijker, controleerbare lijn moeten trekken. Dan weten de rechters tenminste weer wat het overheidsbeleid is dat zij geacht worden te toetsen. Nu ziet de rechter in vele gevallen de officier van justitie nog slechts als een soort verontruste burger in toga. Het lijkt wel of de toevallige, persoonlijke voorkeur van een korpschef van de plaatselijke politie de doorslag geeft bij de keuze van opsporings- en vervolgingsactiviteiten.

Kort geding

De kritiek van Asscher komt erop neer dat het Openbaar Ministerie in feite helemaal geen beleid voert. Sommige rechters blijken zelfs van mening dat de officier van justitie best gemist kan worden op de zitting. Daarom zou de minister van justitie volgens Asscher orde op zaken moeten stellen. Het Openbaar Ministerie dat onder bevel van de minister staat, behoort de enige bewaker en bewaarder te zijn van de rechtsgelijkheid in Nederland. Maar dan mag het opsporings- en vervolgingsbeleid niet worden overgelaten aan de individuele leden van het Openbaar Ministerie.



MR. B.J. ASSCHER
...voorkeur voor kort geding...

Als een minister, staatssecretaris of hoofdarticelenschrijver weer eens laat weten dat de wettelijke strafmaxima omhoog moeten en dat er zwaarder moet worden gestraft om milieuvervuiling, fraude, discriminatie, racisme enzovoort de kop in te drukken, dan praten zij volgens de

ongezouten mening van de Amsterdamse rechtbankvoorzitter „gewoon onzin”.

„Denkt u werkelijk dat daarmee het verschijnsel bestreden wordt”, vraagt Asscher over het uitzonderlijk geval dat iemand wegens discriminatie door de strafrechter wordt veroordeeld. „U weet wel beter!

Niets, het haalt niets uit”. Hetzelfde geldt volgens hem voor bijvoorbeeld zwart-geldpraktijken van banken. „Een strafzaak tegen de verantwoordelijke directieuren kan nooit, zelfs niet bij een veroordeling, bereiken dat de ongewenste praktijken ophouden. Een kort geding tegen de bank zelf kan dat wel”. Via een verbod, waaraan een dwangsom is gekoppeld, valt volgens hem veel doelmatiger op te treden tegen allerlei vormen van criminaliteit.

Asscher is ervan overtuigd dat er geen samenleving denkbaar is zonder strafrecht, maar „evenzeer weet ik dat een samenleving aan kwaliteit wint, naarmate zij erin slaagt de werkzaamheid van het strafrecht te beperken”.

Door een verschuiving van het strafrecht naar het civiele recht — een misdrijf is immers ook een onrechtmatige gedraging tegenover het slachtoffer — zou de reactie op crimineel gedrag sneller komen. Bovendien komt de positie van het slachtoffer dan beter tot zijn recht.

Een kort geding is echter duur en lang niet alle slachtoffers zijn bereid om op voet van gelijkheid in de rechtszaal met de dader in het krijt te treden. Daarom pleit Asscher ervoor het Openbaar Ministerie, als hoeder van het algemeen belang, de mogelijkheid te geven een kort geding aan te spannen als alternatief voor een strafproces.

Niet uitgewerkt

Het is jammer dat Asscher

'Politie moet bij opleiding les krijgen in mensenrechten'

VR 27-10

Van een onzer verslaggevers
MAASTRICHT — De individuele politiefunctaris moet het recht hebben de uitvoering van onwettige bevelen te weigeren.

Op een symposium over het thema 'politie en mensenrechten' gisteren in Maastricht stelde prof. C. Flinterman van de Rijksuniversiteit Limburg dat gezagsdragers, maar ook individuele politiefunctionarissen, op hun daden aangesproken dienen te worden.

Bij schendingen van de gedragscode voor wetsdienaars moet elke politiemans of -vrouw dit rapporteren

aan het bevoegd gezag zonder daarbij het risico te lopen disciplinair gestraft te worden, aldus de hoogleraar. Daarvoor is wel vereist dat de politie bij haar opleiding niet alleen in wetskennis, maar ook en vooral in de fundamentele waarden van de democratische samenleving wordt onderwezen. De educatie in mensenrechten behoort de hoogste prioriteit te worden gegeven. Nederland moet zich volgens Flinterman hoeden voor zelfvoldaanheid op het gebied van de mensenrechten, omdat onze wetgeving al verschillende keren door internationale toezichthoudende organen te licht bevonden werd. Bij haar opsporingstaak krijgt de politie voortdurend te maken met diverse aspecten van de mensenrechten zoals recht van de verdachte op informatie over zijn arrestatie, duur van de in verzekeringstelling, rechtsbijstand bij verhoren en het zeer dubieuze inschakelen van anonieme getuigen.

deze gedachte nauwelijks uitwerkt in zijn boekje. Zo maakt hij niet helder, waarom het Openbaar Ministerie op deze manier niet in precies dezelfde problemen zou belanden als zich nu voordoen in het strafrechtelijke systeem. Bovendien is onduidelijk aan wie de in een kort geding op te leggen dwangsom eventueel ten goede zou komen. Het slachtoffer van een gepleegd misdrijf komt er niet voor in aanmerking zonder zelf partij in het geding te zijn.

Het kort geding typeert Asscher als „het rechtsmiddel van de rechteloze”. Juist sociaal en economisch zwakke groepen, die geen adem hebben voor jarenlang slepende

processen, hebben behoefte aan snelle hulp. De populariteit van het kort geding schrijft de Amsterdamse rechter dan ook toe aan de opkomst van de sociale advocatuur. Huurders, werknemers, minderjarigen, consumenten kunnen op deze manier aan hun recht komen. Aan dit rijtje moeten dus volgens Asscher de slachtoffers van misdrijven nog worden toegevoegd.

De typering van het kort geding als rechtsmiddel voor de zwakkere lijkt enigszins nattevingerwerk. Zo zijn het meestal niet de werknemers, maar juist de werkgevers die in arbeidsconflicten naar de kortgedingrechter stappen om een staking te voorkomen of te beëindigen.

Asschers voorkeur voor het kort geding hangt samen met zijn humane visie op het rechterschap. Het mooiste vindt de president zijn werk, wanneer de conflictpartijen tot de ontdekking komen dat zij hem eigenlijk niet nodig hebben, dat zij er samen ook wel zonder rechter uit kunnen komen.

Hoe deze benadering van de conflictbehandelaar zich laat rijmen met „een alternatief voor het strafrecht” is een raadsel, dat na lezing van dit overigens doorgaans glasheldere boekje blijft bestaan.

(B. J. Asscher. Meesters der Metamorfose. Overwegingen van een rechter. Uitgeverij Balans. Prijs f 24,50).

Gerechtelijke dwalingen in Nederland

(Van onze correspondent)

DEN HAAG — Het is oudejaarsdag 1987. De werker van het postkantoor aan de Haagse Valeriusstraat heeft de kerstboom afgetuigd en zet 'm buiten. Een man, het gezicht bedekt met sjaal en puntmuts en gewapend met een pistool, glipt het kantoor binnen, bedreigt het personeel en gaat er vandoor met een buit van 300.000 gulden. Een maand later wordt de Rotterdammer Kees Hoogvliet van z'n bed gelicht. Een getuige heeft zijn foto herkend in het archief van de Haagse politie. Reden genoeg om de Rotterdammer aan te houden.

Hoogvliet ontkent. Met de overval op het postkantoor heeft hij niets te maken. Bewijs heeft de politie niet, alleen de positieve herkenning door een van de personeelsleden van het postkantoor. Bij een confrontatie wordt Hoogvliet door alle negen employees aangewezen als de dader. Er dreigt voor hem een gevangenisstraf van negen jaar. Vier maanden lang zit hij in voorarrest in het huis van bewaring in Scheveningen. Dan pakt de politie de werkelijke dader, die als twee druppels water lijkt op de onschuldige Rotterdammer. Hoogvliet gaat opgelucht naar huis. Maar zijn vertrouwen in het recht heeft een ernstige deuk opgelopen.

Fouten van politie en justitie komen vaker voor, maar echte blunders waardoor mensen jarenlang ten onrechte in een cel zitten, vallen in ons land erg mee. „In ons rechtsstelsel zijn zoveel zekerheden ingebouwd dat de kans op gerechtelijke dwalingen minimaal is”, zegt woordvoester Gerda Platteeuw van het ministerie van Justitie. „Hier moet het bewijs onomstotelijk vaststaan, voordat de rechter tot een veroordeling overgaat. Bovendien zijn er altijd beroepsmogelijkheden”.

Mishandelingen

Nederlandse deskundigen achten een gerechtelijke blunder, zoals laatst in Londen aan het licht kwam toen vier vermeende IRA-terroristen na 15 jaar gevangenisstraf werden vrijgelaten omdat ze onschuldig waren, bijna uitgesloten. „In de Ierse kwestie heeft de politie zich schuldig gemaakt aan mishandelingen, waarna de verdachten ten einde raad hebben bekend”, zegt Bernardine McLean van het bureau voorlichting van de Haagse politie. „Op die bekentenis zijn ze veroordeeld. Je kunt dat de rechter niet eens kwalijk nemen”.

Martelingen om een bekentenis af te dwingen, vinden volgens de politie in ons land niet plaats. Maar dat de verhoren weleens hardhandig plaatsvonden en voor een verdachte zoveel psychische problemen opleveren dat hij bekent om er maar vanaf te zijn, mag niet op voorhand worden uitgesloten. Bij een ernstig misdrijf ontstaat vaak grote maatschappelijke onrust. In zo'n situatie staat ook de politie onder druk. De drang om de dader te pakken, kan dan ten koste gaan van de zorgvuldigheid van het onderzoek.

Officier van justitie, mr. A. Welschen, kan zich voorstellen dat iemand 'door toevallige omstandigheden' ten onrechte in de cel belandt. „In die Ierse zaak is er opzettelijk geknoeid met het bewijsmateriaal. Dat is veel erger. Ik geloof niet dat zo iets zich in ons land kan voordoen. De verdachte is hier goed beschermd. Ik denk dat het vaker voorkomt dat iemand wegens gebrek aan bewijs op vrije voeten komt, terwijl iedereen weet

dat hij 't gedaan heeft. Alleen ontbreekt het onomstotelijk bewijs”.

Twijfel zaaien

Het komt nogal eens voor dat een verdachte een bekentenis voor de rechtbank intrekt. Komt dat omdat de aanvankelijke verklaring onder druk is afgelegd? „Welnee”, meent officier Welschen. „De verdachten proberen twijfel te zaaien in de hoop op een lagere straf. Het is een tijdje een modeverschijnsel geweest. Verdachten praatten elkaar aan dat dat zou helpen. Gelukkig gebeurt dat de laatste tijd wat minder. Die intrekkin-

gen van bekentenissen zijn vaak erg onwaarschijnlijk”.

„Ik herinner me een zaak uit de tijd dat ik nog op de rechtbank werkte”, vertelt politiewoordvoester McLean. „In de Bijlmer was een vrouw vermoord. Een van de getuigen heeft de politie een jaar lang geholpen bij het zoeken naar de dader. Toen kwamen we erachter dat die getuige zelf de dader was. Hij bekende, eerst tegenover de politie en later voor de rechter-commissaris. Maar tijdens de zitting trok hij de bekentenis in. Die zou onder druk zijn afgelegd. Niettemin is de man tot zeven jaar cel veroordeeld”.

De rechter neemt intrekkingen in het algemeen wel serieus, zegt McLean. „De rechercheurs worden in zo'n geval vaak onderworpen aan een getuigenverhoor voor de rechter-commissaris. Maar het is altijd wel opvallend dat verdachten beweren onder druk te zijn gezet, maar nooit een klacht indienen tegen de betrokken rechercheur. Dat maakt de zaak dan weer twijfelachtig”.

In Den Haag speelt op dit moment zo'n kwestie. In 1985 werd een vrouw tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld omdat ze een oudere dame uit Leidschendam, Ina Post, had gedood. De vrouw bekende, herhaalde die bekentenis de volgende ochtend en vier dagen later weer. Daarna is ze gaan ontkennen. Ze zou door de verhoren uitgeput geraakt zijn. De straf werd in hoger beroep bevestigd en ook cassatie bij de Hoge Raad bracht daarin geen verandering. De advocaat van de dader heeft bij de Hoge Raad onlangs om herziening gevraagd. Dat kan alleen als er nieuwe feiten zijn.

McLean gelooft niet dat in deze zaak sprake is van een gerechtelijke dwaling. „Ze is destijds hoofdzakelijk veroordeeld op grond van haar bekentenis. Als die er niet was geweest, zou het heel wat moeilijker zijn geweest om de zaak rond te krijgen. Ik weet niet welke nieuwe feiten er zijn, maar ik weet wel

dat de leider van het rechteerteam er nog steeds van overtuigd is dat ze 't gedaan heeft. De dader had destijds cheques van het slachtoffer ingewisseld. En ook noemde zij details, die alleen bij de dader bekend konden zijn”.

Valse verklaringen

De bekende Limburgse strafpleiter, mr. Max Moszkowicz kan uren verhalen over zaken, die in zijn ogen als gerechtelijke dwalingen mogen worden betiteld. „Ik heb laatst nog een man in hoger beroep vrij gekregen, die aanvankelijk tot negen jaar gevangenisstraf wegens drugs-smokkel was veroordeeld. De verdachte heeft altijd ontkend, maar de rechtbank was overtuigd van zijn schuld, naar later bleek op grond van valse verklaringen. Veertien maanden lang heeft hij in de gevangenis gezeten. Met hulp van een Turkse advocaat heb ik de werkelijke dader kunnen opsporen. Toen is mijn cliënt vrijgelaten”.

Er zijn tal van oorzaken waarom iemand ten onrechte in een cel belandt. Dat kunnen fouten zijn tijdens het politieonderzoek (de moord op de Zweedse premier Palme is daar een voorbeeld van), valse verklaringen van getuigen, maar ook valse verklaringen van de verdachte zelf. Moszkowicz: „Er is eens iemand veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf voor een misdaad, die hij niet had begaan. Hij is veroordeeld op zijn eigen bekentenis. Maar die was vals. Die had de verdachte alleen afgelegd om een ander te beschermen”. Ook komt het voor dat een onschuldige verdachte zichzelf in moeilijkheden brengt door niet de waarheid te spreken. „Ze denken dan dat ze meer verdacht zijn, als ze wel de waarheid vertellen”.

Gerechtelijke dwalingen komen in alle soorten rechtssystemen voor. Sommigen pleiten voor juryrechtspraak, die beter zou zijn. Moszkowicz is een aanhanger van het Angelsaksische

stelsel. „Daar komen de twee partijen, de advocaat en de officier, veel beter aan bod. Ze moeten beiden kunnen overtuigen tegenover een onafhankelijke jury. Een zaak wordt dan in alle details behandeld. Maar wat gebeurt er in Nederland tijdens een zitting? De rechter doet vaak niet meer dan het behandelen van de inhoud van het strafdossier van de officier. En dat dossier is geselecteerd. Wat ontbreekt in zo'n dossier, zijn vaak de zwakke punten van de officier. Dan moet de advocaat er maar voor zorgen, dat die punten toch tijdens de zitting worden behandeld”.

Het ministerie van Justitie erkent dat tijdens een zitting veel zaken onbesproken blijven. „Er is veel voorwerk gedaan, dat tijdens de zitting niet meer aan de orde komt maar wel van invloed is op de uitspraak. Er kunnen dan uitspraken komen die niemand begrijpt”, zegt Gerda Platteeuw. „In het jurystelsel wordt alles tijdens de zitting ter sprake gebracht. Dat kan ook niet anders, want de juryleden weten nog van niks”. Het risico van zo'n uitvoerige behandeling is dat de juryleden (twaalf leken op het gebied van de rechtspraak) worden beïnvloed door instemmende of afkeurende reacties van de publieke tribune en van de pers. „De emoties kunnen hoog oplopen, de politieke en maatschappelijke druk kan erg groot zijn”, weet officier Welschen. „Maar in het buitenland zeggen ze juist dat een jurystelsel veel democratischer is”, zegt Platteeuw. „Ach, elk land zal zijn eigen stelsel wel het beste vinden”.

Advocaten eisen vervolging van drie officieren van justitie

(Van onze correspondent)

HAARLEM — De Haarlemse advocaten mr. J. G. van Roijen en mr. L. Heukels willen dat drie plaatselijke officieren van justitie strafrechtelijk worden vervolgd. De raadslieden hebben gistermiddag namens een cliënte aangifte gedaan bij de Haarlemse gemeentepolitie. De officieren, mr. R. Toeter, mr. J. F. Boon en mevrouw mr. J. Müller, zouden zich schuldig hebben gemaakt aan wederrechtelijke vrijheidsberoving en misbruik van hun ambt.

De cliënte van de advocaten is een 22-jarige Israëliëse, die op 12 oktober in Haarlem werd vrijgesproken van opzettelijke handel in hard drugs. Na een eis van drie jaar gevangenisstraf legde de rechtbank de vrouw zes maanden hechtenis op. Die straf had de Israëliëse al in voorarrest uitgezeten. De rechtbank gelastte dan ook haar onmiddellijke vrijlating.

Toen de vrouw onmiddellijk wilde worden vrijgelaten, ontstonden problemen. Nog in de rechtszaal weigerde officier Müller de parketpolitie opdracht te geven de Israëliëse in vrijheid te stellen. De advocaten hebben inmiddels de procureur-generaal bij het gerechtshof in Amsterdam, mr. J. de Ruiter, per brief van de aangifte op de hoogte gesteld. Heukels verwacht een onderzoek van de rijksrecherche.

CRIMINALE RECHTSPRAAK

minimaal

Overbelaste justitie legt 6300 verbalen terzijde

DEN BOSCH (ANP) — Het openbaar ministerie in Den Bosch heeft 6300 processen-verbaal geseponeerd, omdat er een enorme achterstand was ontstaan bij het verwerken ervan. Volgens persofficier mr. G. Regelink gaat het om de oudste en lichtste zaken die nog op afhandeling wachtten. Regelink zegt dat het aantal processen-verbaal voor overtredingen in het arrondissement Den Bosch de laatste tijd met 43 procent is gestegen. „Die toevloed kan het openbaar ministerie niet verwerken. Daarvoor hebben we te weinig mensen en middelen.” Het openbaar ministerie heeft aan de politiekorpsen in Eindhoven, Helmond, Den Bosch en Uden, gevraagd om het aantal processen-verbaal terug te brengen tot het niveau van mei 1988. „Dat betekent dat er op jaarbasis 7000 processen-verbaal minder zullen worden opgemaakt. We zijn hiertoe gedwongen. Als die verbaal wel worden uitgeschreven en vervolgens blijven liggen, verjaren de zaken. Dan heeft iedereen voor niets gewerkt”, aldus Regelink.

Parket Maastricht weerlegt kritiek op sepotbeleid

MAASTRICHT (ANP) — In het arrondissement Maastricht worden beslist niet abnormaal veel zaken zonder vervolging terzijde gelegd (geseponeerd), zoals onlangs door het landelijk openbaar ministerie in het jaarverslag werd gesteld. Dit zeggen de Maastrichtse hoofdofficier van justitie mr. J. Frans en persofficier mr. J. Nabben. De onjuiste voorstelling van zaken schrijven zij toe aan het feit dat het landelijk OM transacties (strafvervolging afkopen) heeft opgeteld bij de andere zaken die niet worden vervolgd. Bovendien wordt een groot aantal geseponeerde zaken aan buitenlandse arrondissementen overgedragen. Het merendeel daarvan heeft betrekking op zaken in de drugsfeer.

W.A. Wagenaar

Dr. W.A. Wagenaar is hoogleraar psychologische functieer aan de Rijksuniversiteit Leiden.

O NRC 24

Onlangs hebben een psycholoog en een psychiater in de zaak van de Rotterdamse metromoord verklaard dat de verdachte M. rand-psychotisch was, en dus niet toerekeningsvatbaar. De rechter reageerde hierop verontrust met de vraag of de deskundigen dit nog eens wilden toelichten, aangezien het oordeel leidde tot de praktische onmogelijkheid om enige straf van betekenis op te leggen.

Hoe kan het dat de bevoegdheid om al dan niet te straffen, die wij als samenleving toch in de handen van de rechter hebben gelegd, ineens terecht is gekomen bij deskundigen die wij daarvoor niet hebben uitgekozen? Of heeft de rechter deze bevoegdheid wellicht ten onrechte uit handen gegeven?

Om enige helderheid over dit probleem te verkrijgen moeten we onderscheid maken tussen twee soorten vragen. Het eerste soort is de vraag aan de rechter: heeft A de moord gepleegd, is B toerekeningsvatbaar, is C'tje seksueel misbruikt door haar vader? Hoewel er in het algemeen over dit soort vragen geen volstrekte zekerheid is te verkrijgen moet de rechter de vraag beantwoorden. Daarom kan de rechter vaak niet anders doen dan een subjectief oordeel vellen. Dit oordeel is niet honderd procent betrouwbaar, maar dat hoeft ook niet: de rechter behoeft slechts 'voldoende overtuigd' te zijn, waarbij de interpretatie van wat voldoende is ook nog aan de rechter wordt overgelaten. De bevoegdheid om aldus in onzekerheid te oordelen ligt bij de rechterlijke macht; bij personen die ervoor zijn aangesteld om te oordelen, die onafhankelijk en onbeïnvloedbaar zijn, en in wie de samenleving vertrouwen heeft.

Redelijke consensus

Tijdens de behandeling van een zaak kan het gebeuren dat men stuit op een deelprobleem dat niet op het vakgebied van de rechtswetenschap ligt. Een van de procederende partijen, of de rechter zelf, kan dan een vraag aan de deskundige stellen: is de kogel uit dit vuurwapen gekomen, welke bloedgroep heeft de verdachte, vertoont C'tje afwijkend gedrag?

De vraag moet liggen op het vakgebied van de deskundige, en er moet binnen dat vakgebied een redelijke consensus bestaan over de methode die gebruikt wordt om de vraag te beantwoorden.

Anders dan de rechter kan de deskundige weigeren te antwoorden wanneer de vraag onbeantwoordbaar is. De rechter blijft dan met het probleem zitten, maar dat is voor de deskundige geen reden om maar naar het antwoord te raden. De deskundige velt geen subjectief oordeel, maar beantwoordt de vraag op een voor ieder te traceren wijze.

De vraag aan de rechter en de vraag aan de deskundige zijn nooit identiek. De eerste is de vraag om een juridisch oordeel, de laatste de vraag om toepassing van een andere, goed ontwikkelde, wetenschap of techniek op een deelaspect van het totale probleem. De rechter mag zijn recht en plicht om te oordelen niet afstaan aan de deskundige. De vraag: is M. schuldig? mag dus niet aan de deskundige worden gesteld. Van zijn kant mag de deskundige ook niet eigenmachtig op de stoel van de rechter gaan zitten. De uitspraak: M. is

schuldig! komt de deskundige niet toe.

Dezelfde regel geldt voor zaken die geen enkele deskundige kan weten. Voorbeelden zijn: Vergist getuige A zich wanneer hij zegt X te herkennen? Heeft Y in een vlaag van verstandverbijstering gehandeld? Is mej. Z tegen haar wil tot geslachts-gemeenschap gedwongen?

In alle drie gevallen gaat het wel om deelvragen, maar het zijn nog steeds vragen die de rechter zelf moet beantwoorden. De deskundige kan iets zeggen over het geheugen in het algemeen, over het geheugen van getuige A, en over de omstandigheden in deze zaak, maar dat leidt niet tot een wetenschappelijke vaststelling van het gelijk van A.

De forensisch psychiater kan de persoonlijkheid van Y uittentreuren bestuderen, maar hoe psychotisch Y na de moord ook is, nooit kan op wetenschappelijke gronden worden uitgesloten dat Y in kille berekening handelde. Mej. Z kan alle tekenen vertonen van de emotionele ontreding die na een verkrachting optreedt, maar de hulpverlener kan niet uitsluiten dat ze aanvankelijk met de seksuele omgang instemde. In zulke gevallen kan de deskundige

niet meer doen dan de bouwstenen aandragen die het oordeel van de rechter helpen vormen. Maar ze kunnen dat oordeel niet overnemen. Ik zal deze denkwijze allereerst toelichten aan de hand van een concreet en waargebeurd geval: de aanklacht tegen de vader van Carlijntje K. Daarna kom ik terug op de metromoord.

Carlijntje K.

Men verdenkt de vader van Carlijntje K. ervan dat hij zijn dochtertje seksueel heeft misbruikt. Om dit vermoeden te onderzoeken stelt de rechter-commissaris de volgende vragen aan een psychologisch onderzoeksbureau.

1. Kunt u seksueel misbruik van Carlijntje vaststellen?
2. Over welke man gaat de verklaring van Carlijntje?
3. Wat is het waarheidsgehalte van deze verklaring?

De deskundige antwoordt (kort en zakelijk weergegeven):

1. Carlijntje is in ernstige mate seksueel misbruikt.
2. De vader is de dader en moet effectief uit haar omgeving worden weggehouden.
3. De verklaring van Carlijntje is juist, want zij is een gezonde kleuter die zich niet overgeeft aan fantasieën.

Drie fundamentele fouten

Op grond van dit deskundigenoordeel is de vader vervolgens veroordeeld, hoewel er drie fundamentele fouten in de conclusie schuilen.

Ten eerste zijn alle drie de vragen van het type *vraag aan de rechter*. Ze hadden nooit aan een deskundige gesteld mogen worden, en de deskundige had ze nooit mogen beantwoorden.

Ten tweede is, zo de vragen al geschikt waren voor een deskundig

oordeel, er geen aanvaarde methode om dit soort vragen te onderzoeken. De in dit geval gebruikte poppenmethode is uitermate omstreden, en dat is nog vriendelijk uitgedrukt. De rechter weet dat echter niet, omdat hij op dit punt een leek is, en het is daarom de taak van de deskundige om naast de onmiddellijke uitkomsten van het onderzoek ook enige woorden te wijden aan de al of niet beperkte geldigheid van de methode. Dat is geheel achterwege gelaten: de conclusies worden als wetenschappelijk bewezen stellingen gepresenteerd.

De onwetendheid van het justitiële apparaat komt nog het fraaist tot uitdrukking in de term 'de verklaring van Carlijntje'. Men moet weten dat de poppenmethode een projectietest is, een methode om kinderen zoveel mogelijk van hun diepste zieleroerselen te ontfutselen zonder dat ze daar zelf erg in hebben. Een

verklaring van een getuige is juist het tegendeel: een weergave van feiten tegenover een ambtenaar of rechter, ondertekend in het volle bewustzijn dat deze weergave een rol zal spelen in een juridisch proces. Carlijntje heeft nooit een 'verklaring' afgelegd, en het is gewoon nonsens om te spreken over het waarheidsgehalte van de uitkomst van een projectietest. Zelfs Freud geloofde daar niet in!

Uit huis verwijderd

De derde fout is dat de conclusies op geen enkele manier logisch volgen uit welk onderzoeksgegeven dan ook. Een paar voorbeelden. Carlijntje noemt inderdaad Papa als de dader. Maar men dient zich te bedenken dat Mama allereerst haar bange vermoedens heeft bevestigd door Carlijntje te ondervragen. Daarbij is de naam van Papa natuurlijk genoemd, en we weten niet hoe suggestief dat onderhoud was. Daarna is Papa uit huis verwijderd, hangende het proces. Als Carlijntje zelf het verband al niet heeft gelegd zal Mama op haar vragen toch wel antwoord hebben gegeven. Nog daargelaten wat kinderen in de buurt haar hebben verteld.

Hoe kan men logisch uitsluiten dat Carlijntje Papa heeft gesubstitueerd op de plaats van een andere dader, die — naar zij zelf zegt — haar met de dood bedreigt? Of dit: de hele zaak is aan het rollen gekomen door het opvallend afwijkend gedrag van Carlijntje. De stelling is dat zij ernstig is misbruikt en bedreigd door de vader. Maar toch weet de onderzoeker te maken te hebben met een gezonde kleuter die niet fantaseert.

Om te beginnen is het onzin om te beweren dat gezonde kleuters niet fantaseren. Maar bovendien: hoe maak je verschil tussen een gezonde kleuter die afwijkt vanwege echte belevenissen, en een ongezonde kleuter die zulke belevenissen fantaseert? Is het wel goed mogelijk dat Carlijntje na al deze ervaringen nog een gezonde kleuter is?

De tweede en de derde fout vloeien regelrecht voort uit de eerste. Aangezien de deskundige, door de verkeerde vraag te beantwoorden, oordeelt in plaats van informeert, komen de problemen van beschikbare deskundigheid en logische argumentatie niet meer aan de orde. De deskundige stelt vast dat Carlijntje is misbruikt door de vader, en gaat vervolgens zelfs over tot de straftoemeting. Wie zijn die mensen, die wij nooit hebben aangesteld om te oordelen?

Oordeelsbevoegdheid

Is de zaak van de Rotterdamse metromoord is de fatale vergissing geculmineerd in een plotselinge bewustwording bij de rechter. De deskundige verklaart dat de verdachte niet gestraft kan worden, en plotseling realiseert de rechter zich dat hem zijn oordeelsbevoegdheid is ontnomen. Hij vraagt de deskundigen om hun methode toch nog eens toe te lichten, en om hun logische redeneerwijze in de rechtzaal te reproduceren.

Maar zijn reactie gaat niet ver genoeg. Alleen de tweede en derde fout worden op deze manier teruggedrongen, terwijl het in wezen gaat om de eerste fout: het stellen van een vraag aan de rechtbank aan de deskundige. De psycholoog en de psychiater kunnen niet weten of M. psychotisch was ten tijde van het misdrijf. (M. heeft zelf verklaard dat hij zich 'gewoon' voelde!)

De enige logische onderbouwing van zo'n vergaande conclusie zou zijn dat iedereen die zomaar drie vrouwen vermoordt psychotisch moet zijn. Maar in dat geval hoeft de rechter geen advies aan deskundigen te vragen. De inschakeling van deskundigen houdt in dat het, in de ogen van de rechter, mogelijk is om drie vrouwen op een metrostation neer te steken terwijl men bij zijn volle verstand is.

De deskundigen kunnen nog minder vaststellen dat een psychoticus niet toerekeningsvatbaar is. Dit is immers een filosofisch-ethisch probleem waarover men in verschillende tijden geheel verschillend heeft gedacht, en dat niet door onderzoek van de psyche van de verdachte kan worden opgelost.

De juiste vraag aan de deskundigen is: vertel mij welke symptomen u bij deze man vindt, en in welke mate deze symptomen er op wijzen dat de man in een vlaag van verstandverbijstering heeft gehandeld. De rechter kan dan zelf beoordelen of de man inderdaad psychotisch was, en of hij hiermee rekening wenst te houden bij de bepaling van de toerekening.

De rechter realiseert zich inmiddels dat hij het verkeerde antwoord heeft gekregen. Maar nog niet dat hij de verkeerde vraag heeft gesteld.

Deze maand zijn twee nieuwe films over incest uitgebracht: 'Incest en de school' en 'Mijn vader is twee mensen'. In beide films komen slachtoffers van incest, hun ouders en hulpverleners aan het woord en beide films dragen bij aan het doorbreken van taboes rondom incest. Toch zijn het twee heel verschillende films.

'Incest en de school' begint met uitspraken van docenten over incest. Er wordt ingezoomd op een leraar, die voor een klas met pubers zit. Hij kijkt in de camera en zegt op naïeve toon: "Je leest het wel in de krant, maar bij mij in de klas zitten ze niet. Dit is een buurt waar hoofdzakelijk artsen, managers en advocaten wonen. De kinderen krijgen misschien wat minder aandacht, maar incest, dat geloof ik niet." Cijfers uit het onderzoek van Nel Draijer laten zien dat incest bij vrouwen vaak voorkomt. Incest-slachtoffers (een aantal vrouwen en een man) die regelmatig in de film terugkeren, vertellen hun relaas: door wie de incest is gepleegd, op welke leeftijd het gebeurde, welk gedrag zij vertoonden toen er sprake was van incest en wat de persoonlijke gevolgen zijn. Een schoolarts, een psychiater, docenten, een decaan, een seksuologe en een medewerkster van het Landelijk Coördinatiecentrum Incest geven aan hoe je als docent incest kunt signaleren, wat je moet doen als er vermoedens van incest zijn gerezen en hoe je het beste met het meisje om kunt gaan wanneer zij je in vertrouwen neemt. De schoolarts: "Wat je niet moet doen, is naar het huis van het meisje gaan en tegen de vader zeggen 'je hebt vies gedaan'." In de film worden apart de signalen besproken bij peuters/kleuters, kinderen in de basisschoolleeftijd en pubers/adolescenten. Ook gaat de film in op de achtergronden van incest-gezinnen. Een moeder en een vader zijn heel kort aan het woord. 'Incest en de school' is een film voor docenten die zeer veel informatie geeft. Vanuit verschillende invalshoeken wordt het onderwerp besproken. Door afwisseling van informatie, gespeelde situaties, mensen die aan het woord komen en een tekenfilmje dat de onmachtsituatie waarin het kind terecht komt, duidelijk

maakt, blijft het onderwerp boeien. De film is heel systematisch opgebouwd; elk onderwerp dat met incest te maken heeft, wordt apart behandeld. De docent krijgt nuttige informatie hoe om te gaan met kinderen met incest-ervaringen. Bij de film is een docentenboekje uitgegeven.

Clara Fey

De film 'Mijn vader is twee mensen' is opgenomen in tehuis Clara Fey in Roermond. Anneke Hopmans, de maakster van de film, is zeven weken in Clara Fey geweest, voordat de opnamen zijn gemaakt. De film begint met Anneke Hopmans in de trein op weg naar Roermond. Zij zit voor zich uit te mijmeren over de vaders en moeders van meisjes met wie incest is gepleegd: "Wat zijn het toch slechte vaders" en "Die moeders laten het maar gebeuren." De drie hoofdpersonen in de film zijn Lies, die acht jaar geleden vanwege incest in Clara Fey hulp kreeg, Petra die pas vier maanden weg is van Clara Fey en weer bij haar ouders thuis woont en Angelique, die op dat moment in het tehuis woont en later verhuist naar begeleide kamerbewoning. De meisjes vertellen hun verhaal. Ondanks hun incest-ervaringen willen zij niet als slachtoffer worden gezien. Anneke Hopmans praat uitgebreid met de moeders van Lies en Petra en met de vader van Petra. Een van de gesprekken met de vader vindt plaats in de gevangenis. Lies, die haar vader nooit meer ziet, zegt over hem: "Ik kan niet zeggen dat mijn vader een dader is. Aan de ene kant is hij de incestman en aan de andere kant is hij de familieman. Het blijft toch je vader. Je hebt er maar één." Het ergste voor Lies was de constante angst waarmee ze leefde. "De sfeer om het hele incest-gebeuren is erger dan een uurtje misbruikt te worden."

Therapie

Petra, die zowel door haar oom als door haar vader seksueel is misbruikt, ontdekte dat er iets niet klopte toen ze op school een video over incest zag. Petra ging naar Clara Fey, haar vader ging in therapie toen hij in de gevangenis zat en haar moeder zette zich ervoor in het gezin niet uit elkaar te laten vallen. Er zijn onder leiding van medewerkers van Clara Fey veel gesprekken binnen het gezin gevoerd, waardoor Petra zich weer veilig voelt in de nabijheid van haar vader en weer thuis woont. De film 'Mijn vader is twee mensen' is bedoeld voor hulpverleners, jongeren, vaders en moeders. Lies heeft aan de film meegewerkt, omdat zij aan incest-slachtoffers de boodschap wil geven: "Werk er aan, doe er iets aan en het kan goed met je gaan." Zij vindt dat jongeren de film zeker moeten zien, al is het risico van emoties bij mensen met incest-ervaringen groot. "Voor leerkrachten die de film in het onderwijs willen gebruiken, is het raadzaam de film van tevoren te bekijken", meent Anneke Hopmans. "Dan kunnen ze inschatten of ze om kunnen gaan met de reacties van de leerlingen."

Tineke Snel

'Incest en de school' is te verkrijgen bij Egri-film, Transvaalkade 25, 1092 JL Amsterdam, telefoon 020-942819. De film kost 25 gulden, inclusief BTW en het begeleidende boekje.

'Mijn vader is twee mensen' is te bestellen bij SolFilmprodukties, Postbus 1032, 4810 BA Breda, telefoon 076-220080. De huurprijs is 75 gulden (exclusief BTW en verzending); koopprijs 175 gulden (exclusief BTW en verzending).

Het Schoolblad 17 5 oktober 1989

Serie videofilms over incest: „Weet je dat zeker?“

VK 28

Een gymlerares vertelt hoe een leerling haar in vertrouwen nam, en zei dat haar vader met haar naar bed ging. In haar onschuld ging de lerares op huisbezoek. "Die fout heb ik één keer gemaakt", zegt ze. Het bezoek werkte als een boemerang. Het gezin schermde zich nog beter af van de buitenwereld. De incest stopte niet en de leerling was de school kwijt als een plek waar ze zich veilig voelde.

Maar wat moet je dan als leerkracht? De serie videofilms *Hulpverlening bij incest* moet antwoord geven op deze en soortgelijke vragen. Ze zijn bestemd voor leerkrachten (een film), huisartsen (een film) en hulpverleners (vijf banden). De coöperatie Egri Film maakte de serie die mede werd betaald door drie ministeries en een aantal instellingen die hun geld in dit soort initiatieven steken, zoals het Nederlands Comité voor de Kinderpostzegels. De informatie is na te lezen in bijbehorende boekjes.

De laatste jaren melden zich steeds meer slachtoffers van incest. Niet zelden komen deze kinderen, mannen en vrouwen van een koude kermis thuis omdat ze niet goed worden geholpen. "Vond je het lekker?" is in dit verband een klassieke misser. In de films worden enkele foute opvattingen nagespeeld. Zo zegt een lerares dat incest heel erg is, maar dat de basisschool er gelukkig niets mee te maken heeft. Een meisje vertelt haar leraar dat haar vader „dingen" met haar doet. „Weet je dat wel zeker?" vraagt hij dan.

In het basisprogramma dat voor de drie groepen hetzelfde is, worden de feiten nog eens op een rij gezet. Wie overkomt het, wie zijn de daders, op welke leeftijd gebeurt het, waar gebeurt het, wat zijn de gevolgen, in wat voor gezinnen gebeurt het, hoe staat het met de hulpverlening?

In de gerichte trainingsfilms komen vertegenwoordigers van de aangesproken groep en incestdeskundigen aan het woord. Sommige situaties worden nagespeeld. Leken en deskundigen vertellen openhartig wat de valkuilen zijn

als je je met incest gaat bemoeien, wat zijzelf verkeerd hebben gedaan; hoe ze denken dat het wel kan. Er is dus niemand die zegt hoe het moet.

Zo vertelt seksuologe Willeke Bezemer in de docententfilm dat veel leerkrachten de leerling beloven dat ze alles geheim zullen houden. Het gevolg is dat ze niets kunnen doen, tenzij zij het vertrouwen van de leerling beschamen. Hoewel ze er zelf om vragen, voelen vrouwen zich achteraf enorm in de steek gelaten door leerkrachten die het wel wisten maar die niets ondernamen. „Je moet je als leraar dus niet in die positie laten manoeuvreren", is haar advies.

De samenstellers van de leraarfilm hebben een lange lijst verzameld van signalen die kinderen en jongeren kunnen uitzenden als er sprake is van incest. Dat kan gaan om dingen als (bij kleuters en peuters) angst voor verschonen en geen plezier hebben in klimmen, springen, rennen en hollen. Of, als ze wat ouder zijn, om slechte resultaten op school, om spijbelen, nooit mee willen doen met gym, of zelfmoordneigingen. Een vrouw vertelt hoe ze tot haar veertiende jaar op school elke dag in haar broek plaste.

De opsomming van signalen is niet uitputtend en het is zeker niet zo dat een kind dat bijvoorbeeld altijd te vroeg op school komt en altijd heel laat weggaat per se een incestslachtoffer is. Maar meerdere signalen tegelijk zouden een aanwijzing kunnen zijn.

En wat dan? Orthopedagoog Francien Lamers raadt leerkrachten aan eerst met iemand te gaan praten, bijvoorbeeld een collega, en pas daarna met het kind zelf. De leraar is meestal niet in staat de incest te stoppen. Daarvoor kan hij beter de schoolarts of de vertrouwensarts inschakelen. Maar de leraar kan wel een belangrijke rol spelen voor het kind, want dat moet iemand hebben die het vertrouwt.

MARIA HENDRIKS
Inl. Egri Film, Transvaalkade 25,
Amsterdam, 020-94.28.19.

Helse driehoeksverhouding in de intimiteit van het gezin

Voorstelling: Schrijf me in het zand van Inez van Dullemen door Theater van het Oosten. Licht- en decorontwerp: Reinier Tweebeeke; regie: Agaath Witteman; spelers: Rick Nicolet, Marijke Beversluis, Eric van der Donk e.a. Gezien 29/9 Theater aan de Rijn, Arnhem. Te zien t/m 30/11 in het gehele land.

Door KESTER FRERIKS
NRC 2

Jarenlang nauwelijks maatschappelijk bewogen theater gezien, en nu is er opeens het Theater van het Oosten met *Schrijf me in het zand*, een toneelstuk van Inez van Dullemen. De artistieke leider van het gezelschap, Agaath Witteman, voert de regie. De voorstelling heeft iets van een beginselverklaring voor een vorm van theater die in Nederland een tijdlang in de kou heeft gestaan: toneel waaruit engagement spreekt met verschijnselen in de samenleving. De erfenis van het voormalige vormingstheater - er vaart het gezelschap uit Arnhem kennelijk niet als kwalijk en het nastreven van een ideologie niet als 'uit de tijd'.

Een loffelijk streven, laat het theater in beweging zijn.

De voorstelling van *Schrijf me in het zand* heeft, net als bij voorbeeld *Kinderen van een mindere God*, een nadrukkelijke thematiek. Incest. Alweer enige tijd terug waaiden de kranten vol met berichten over dit hachelijke en pijnlijke onderwerp. Dader en slachtoffer bleken in een bijna onontwarbare verhouding tot elkaar te staan, en niet zelden was de moeder de stilzwijgende medeplichtige. Een helse driehoeksverhouding die zelden uit de intimiteit van het gezin in de openbaarheid kwam, bovendien voor het toneel heel wat minder aantrekkelijk dan een feestelijke *ménage à trois*.

Maar lichtvoetigheid past niet een voorstelling als deze. De toneelruimte is somber, donker en beklemmend. Voor- en achtertooneel zijn van elkaar gescheiden door een wand van doorzichtig plastic. Achter bevindt zich het domein van de dood, waar het meisje Anne (Yvonne van den Hurk) verblijft. Ze heeft zelfmoord gepleegd. Met wijd open ogen volgt ze de gebeurtenissen op het toneel, waar haar moeder, haar vader en jongere zuster in het reine pogen te komen met haar dood. Alsof er geen scheiding tussen dood en leven bestaat, zo dartelt en zich van geen kwaad bewust stapt ze af en toe over naar de andere wereld. Daar voltrekken zich geladen scènes. Heel het incestdrama ontvouwt zich met de noodlottigheid van een Griekse tragedie. Kwaad roept om nog meer kwaad. Incest is niet iets dat zich heimelijk afspeelt tussen vader en dochter, maar het tast als een gezwel alle gezinsleden aan.

Een schroef die steeds dieper in het hout wordt gedraaid: zo onderging ik de voorstelling. Ze gunde de toeschouwer geen ruimte of afstand; ze beklemde of liever: wilde verpletteren. De emotionaliteit van het spel laaide telkens op. Marijke Beversluis als de jongste dochter Judith verslikte zich bijna in de woede jegens haar vader. Ze leek erin te zwelgen, ze kon niet anders dan woedend zijn, en slaan en spugen en wat niet al. Een ordinaire, misplaatste ruzie maakt ze ervan. Toch wakte ze een onechte indruk.

Rick Nicolet als de moeder verbeeldde de wanhoop van iemand die zich geplaatst weet tussen twee vuren: haar man en haar beide dochters. Van haar subtiel geschreven rol maakte ze een mooi, weifelend maar tegelijk ondoordringelijk karakter. Ter wille van het gezin probeert ze de stem van haar geweten te sussen.

Yvonne van den Hurk als het misbruikte meisje treft precies de juiste toon; ze is kind en jonge vrouw tegelijkertijd, krachtig, ontredderd en zelfs wispelturig. En de vader, Louis, vertolkt door Eric van der Donk? Een verlamde man is hij, zittend terzijde van de speelvloer met een schaakbordje. In zijn gezichtsuitdrukking en verstokte motoriek geeft hij heel precies een weergave van de onbeheerste seksuele verlangens die hem naar zijn dochttertje drevan.

Er is veel, te veel geschrapt in de tekst door de regie. Dat is spijtig. Inez van Dullemen heeft terecht vermeden van het stuk een soort rollenspel te maken. Het thema krijgt in haar geschreven tekst uitbeelding, het is geen terechtstelling. Veel poëtische scènes zijn op het podium spoorloos verdwenen. Ze heeft de moed gehad van de man niet meteen de vermaledijde misdadiger te maken en het jonge meisje niet af te spiegelen als een verleidelijk wezen. De emotionele verhouding tussen de karakters is, uiteindelijk, ongrijpbaar. Van Dullemen toont drijfveren en motieven, verbeeldt de chaos van gevoelens waarin het dochttertje verzeild raakt maar werpt niet met stenen.

De regie daarentegen is eenduidiger, zeker in de rol van Marijke Beversluis. Wat literatuur kan, is in deze vorm van theater helaas niet mogelijk. Literatuur beschrijft het raadsel van iemands gevoelens en gedachten; het theater eist zijn tol en poest de subtiliteiten weg. Uiteindelijk blijkt de tekst sterk genoeg om tegen een al te rigide encenering bestand te zijn. De toeschouwer is gewaarschuwd: na afloop kan hij of zij zich murw geslagen voelen. De voorstelling is eerlijk en ernstig, en wil, net zoals de vader dat bij zijn dochter deed, een hand op de mond van de toeschouwer leggen. Zo'n hand verstikt. En laat zich niet zomaar wegtrekken.

Training in hulp slachtoffer incest

Na klachten over deskundigheid

PAR 6

AMSTERDAM - Staatssecretaris N. Ginjaar van onderwijs ontvangt vandaag in Amsterdam het eerste trainingsprogramma voor hulpverleners, docenten en huisartsen over de behandeling van incestslachtoffers. Het programma bestaat uit een zevendelige 'semi-documentaire', gebaseerd op gesprekken met deskundigen, en een begeleidend boek.

Psychologe en seksuologe W. Bezemer, die aan de documentaire meewerkte: "Het is de eerste keer dat een dergelijk breed opgezet programma voor de verschillende hulpverleners uitkomt. Volgens mij is het programma zeer nodig voor deze beroepsgroep. Ik heb om me heen hulpverleners gezien, die zelf kapot gingen toen zij incestslachtoffers begeleidden. Zij konden het werk gewoonweg niet aan, omdat er toch veel specifieke kennis voor nodig is."

D. Pos, regisseur en initiatiefnemer van het project, maakte de film naar aanleiding van een onderzoek onder incestslachtoffers waaruit blijkt dat zij niet tevreden zijn met de hulpverlening.

"Ik las de uitkomst van het onderzoek in een vaktijdschrift voor geestelijke hulpverleners en ging eens informeren bij deze groep. De behoefte aan goed materiaal bleek duidelijk aanwezig. Het is schrijnend om te zien dat steeds meer mensen om hulp vragen, maar niet of nauwelijks deskundig geholpen kunnen worden. Vaak worden een of twee hulpverleners naar een studie-middag over incest gestuurd en van hen wordt verwacht dat ze deze kennis overdragen aan een heel team. Dat werkt natuurlijk niet."

Bezemer beaamt dit. Volgens

haar hebben incestslachtoffers zelf aan de bel getrokken, omdat zij vinden dat ze niet deskundig genoeg worden begeleid.

De videoserie bestaat uit een docentenprogramma, een huisartsenprogramma en een hulpverlenersprogramma. Volgens B. Rensen, schoolarts en medewerker aan de film, heeft de voorlichtingscampagne een tweeledig doel. "Met deze film willen we voorkomen dat incestslachtoffers een lange mars langs de verschillende hulpverleningsinstanties moeten afleggen, voordat zij geholpen kunnen worden."

Heksenjacht

"Verder willen wij tegengaan dat er een ware hekstenjacht ontstaat op de (mogelijke) plegers van seksuele mishandeling. Je moet voorzichtig zijn met valse beschuldigingen, maar het is een nog grotere ramp als seksuele mishandeling niet bij kinderen wordt geïdentificeerd." Volgens de arts wordt 25 procent van incestgevallen niet herkend.

In de beginfase van het project kregen de initiatiefnemer en de medewerkers te horen dat incest een mode-artikel is geworden. Maar volgens Rensen komen slachtoffers nog steeds moeilijk uit voor hun problemen. (ANP)

Schoolarts alert op kindermishandeling

Van onze verslaggeefster
AMSTERDAM - Vooral schoolartsen melden zich bij het Bureau Vertrouwensarts als zij vermoeden dat een kind thuis wordt mishandeld. Leraren, huisartsen en anderen doen dat veel minder, ook als ze bijna zeker weten dat er van mishandeling sprake is. Mensen melden hun vermoedens niet omdat zij vinden dat ze daarmee inbreuk plegen op de privacy van anderen, of omdat ze bang zijn dat het kind nog erger de dupe zal worden.

Deze gegevens komen van het Nederlands centrum Geestelijke volksgezondheid (NcGv), dat in opdracht van de Vereniging tegen Kindermishandeling bezig is met een onderzoek naar de factoren die invloed hebben op het signaleren en melden van kindermishandeling.

De eerste cijfers komen uit een vooronderzoek, waarbij 86 mensen de vragen hebben beantwoord. Het is dus niet

representatief, maar volgens het centrum geven deze eerste cijfers de grote lijnen toch goed weer. Vrijwel alle ondervraagden weten zich een kind te herinneren dat volgens hen werd mishandeld. In 70 procent van de gevallen weten ze het bijna zeker.

Toch meldde slechts een derde van de ondervraagden zich bij het Bureau Vertrouwensarts, de Raad voor de Kinderbescherming of de politie. Het waren vrijwel alleen de schoolartsen die dit deden. Leerkrachten meldden hun vermoeden niet aan de vertrouwensarts, maar vaak wel aan de schoolarts. De ondervraagde bureaus, bekenden en familieleden hadden nog nooit kindermishandeling gemeld.

Behalve angst voor de schending van privacy en represailles tegen het kind, spelen de angst voor de goede naam van de school of de reputatie als huisarts een rol. Het feit dat schoolartsen zich wel

melden kan volgens het NcGv worden verklaard uit een aantal omstandigheden. De schoolarts is niet afhankelijk van de school; hij of zij krijgt informatie van leerkrachten, bezit medische kennis, heeft makkelijk toegang tot de huisarts en ziet kind en ouder samen.

Uit het beperkte vooronderzoek bleek ook dat schoolartsen en leraren zich meer richten op het belang van het kind als ze besluiten wel of niet handelend op te treden. Huisartsen en anderen zijn meer gericht op volwassenen. Zij hebben meer begrip voor de oorzaken van de mishandeling en betwijfelen of het belang van het gezin diende is met melding van mishandeling.

Het NcGv wil ook bekijken wat er gedaan wordt met meldingen. Op dit moment kunnen de vertrouwensartsen het werk vaak niet aan. Bovendien is het voor melders vaak niet duidelijk wat er met hun aangifte gebeurt.

Klachtenregeling Sexuele Intimidatie

In het voorjaar heeft het College van Bestuur de klachtenregeling sexuele intimidatie vastgesteld. Twee zaken worden hierin geregeld.

Allereerst de instelling van vertrouwenspersonen, die opvang en begeleiding verzorgen voor medewerk(st)ers en studenten die met enige vorm van sexuele intimidatie op werk en/of studeerplek geconfronteerd worden. Deze vertrouwenspersonen zijn overigens al een aantal jaren binnen de VU aan het werk.

Ten tweede is in de regeling de procedure beschreven voor het geval dat een medewerk(st)er of student een formele klacht over sexuele intimidatie wil indienen tegen een lid van de universitaire gemeenschap.

Het indienen en de behandeling van een formele klacht is voor alle betrokkenen een delicate zaak. De klachtenregeling voorziet daarom

in een speciale, ter zake kundige onderzoekcommissie, die op zorgvuldige wijze de klacht onderzoekt en het College van Bestuur adviseert. Als secretaris van de onderzoekcommissie fungeert mev. C. den Hartogh, kamer 2D 40, telefoonnr. 6916.

De klachtenregeling is opgenomen in het zgn. Handboek personeelsbeleid, dat ter inzage ligt bij secretaris/beheerder van de faculteit of diensthoofd. Voor nadere informatie over de klachtenregeling kunt u tevens terecht bij de vertrouwenspersonen sexuele intimidatie. Voor het personeel zijn dat de bedrijfsmaatschappelijk werkers, mw. M. Baanders en mw. I. de Jonge. Zij zijn bereikbaar in het Hoofdgebouw, kamer 1 A-29, toestel: 3664/4379. Overigens zal de tekst van de klachtenregeling binnenkort integraal worden gepubliceerd in Ad Valvas.

Ad Valvas
27-10

Nieuwsblad van het Noorden • woensdag 4 oktober 1989

Noordelijke contactdag over incest met geestelijk gehandicapten

'Het laatste taboe? Ik denk het niet...'

Een doorgewinterde maatschappelijk werker in de zwakzinnigheidszorg vroeg het zich zelfs af. "Incest met geestelijk gehandicapten? Komt dat dan voor?" Zijn vraag is het thema van de 23e contactdag van de drie provinciale overlegorganen zwakzinnigheidszorg (POZ) in Groningen, Drenthe en Friesland; 13 oktober in het Hendrik van Boeijen-oord in Assen. Een onderwerp dat nog maar net in de belangstelling staat en daardoor staat de hulpverlening aan het geestelijk gehandicapte incestslachtoffer nog in de kinderscho-

Van onze verslaggeefster
Marijke Knol

nen. De contactdag, waar hulpverleners ervaringen uit kunnen wisselen, moet meer duidelijkheid over het onderwerp en de mogelijke behandelingsmethode geven. "Want tot nu toe is maar een ding helder: incest met geestelijk gehandicapten komt voor. Hoe vaak is niet te zeggen, maar vaak genoeg om er aandacht aan te besteden."

Elke Plötz, maatschappelijk werkster bij de Stichting Sociaal Pedagogische Zorg (SPZ) in Groningen, was geschokt toen ze voor het eerst met een geestelijk ge-

handicapt incestslachtoffer te maken kreeg. "Maar waarom zou incest bij deze groep mensen niet voorkomen", vraagt ze zich nu af. "In feite is het zelfs logischer dat zij eerder slachtoffer worden. Sexueel misbruik is een machtsprobleem en bij geestelijk gehandicapten praat je over een nog grotere machtsongelijkheid dan bij normale kinderen. Ze nemen al een speciale positie in waar het gaat om afhankelijkheid. Een normaal ontwikkeld kind weet op een gegeven moment dat incest niet hoort. Maar een geestelijk gehandicapte kan incest niet toetsen aan normale waarden en normen."

Incest met een zwakbegaafde of geestelijk gehandicapte: het laatste taboe? Piety Groeneveld van het POZ in Groningen gelooft niet zo in laatste taboes. "Je denkt elke keer dat het bijna niet erger kan. Dat gevoel had ik ook bij incest met babies. Dat kun je je nauwelijks voorstellen. En toch gebeurt het. Zo is het hierbij ook. Daarom denk ik dat je beter kunt spreken over een tijdgeest. Nadat de reguliere incest de nodige aandacht heeft gehad komt de zwakzinnigheidszorg nu. Wij komen er altijd een beetje achteraan."

Beppie Teunissen van het Drentse POZ zegt dat de proble-

matiek schoorvoetend onder de aandacht is gebracht. "Steeds meer hulpverleners komen ermee in aanraking, maar daarnaast is er nog een grote groep voor wie deze vorm van incest nieuw is. Het lijkt net of wij zelf een probleem bedacht hebben, maar dat is natuurlijk niet zo. Er komt steeds meer aandacht voor dit onderwerp; mensen zoeken elkaar op om ervaringen uit te wisselen. Daarom organiseren we ook die themadag. Dan weet je beter hoe je met de problematiek uit de voeten kan. Hoe je deze kunt signaleren."

Elke Plötz kreeg met een incestzaak te maken bij een vrouw die inmiddels in een gezinsvervangend tehuis woont. "Daar schrik je van. Vooral omdat er tijdens de opleiding nooit iets over gezegd is. Nu wordt er via bijscholingen wel aandacht aan besteed. Want gebleken is dat de reguliere incest-hulpverlening tekort schiet. Je hebt met een specifieke groep te maken. Niet alleen omdat deze mensen zwakbegaafd zijn. Hun rechtspositie ziet er ook heel anders uit. Iemand die handelingsbekwaam is en niet onder curatele staat, moet zelf aangifte van incest doen bij de politie. Dat is een extra moeilijkheid. Daarnaast moet je je positie bepalen.



• V.l.n.r. Piety Groeneveld, Beppie Teunissen en Elke Plötz.
(Foto: Wolter Kobus).

Als een incestslachtoffer in een tehuis zit, heb je te maken met de ouders en het kind. Er moeten keuzes gemaakt worden. Je kunt namelijk nooit voor dader en slachtoffer hulpverlener zijn. Dat moet het hulpverleningscircuit wel goed beseffen."

Zoals reguliere incest onder alle lagen van de bevolking voorkomt, is er ook incest onder alle niveaus van geestelijk gehandicapten. "Het gebeurt met mongooltjes even goed als met zwakbegaafden", aldus Plötz. "Hoe onverstelbaar het ook is, het gebeurt. En vaker dan je denkt. Als je dat als hulpverlener weet, kun je daar rekening mee houden. Kun je eens wat verder kijken dan slechts vast te stellen "dat ze haar dag niet heeft". Want bij moeilijk gedrag wordt nooit gedacht aan incest als oorzaak. Nu wil ik helemaal niet zeggen dat elke geestelijk gehandicapte bij afwijkend gedrag on-

derzocht moet worden op incest. Maar zaak is wel dat het niet op voorhand wordt uitgesloten."

Voor Plötz staat als een paal boven water dat er wat gedaan moet worden. "Geestelijk gehandicapten die van jongs af aan sexueel misbruikt worden door leden van het gezin zouden in feite niet beter weten. Ze kunnen die incest-ervaringen niet toetsen aan de normale normen en waarden en daardoor zou je kunnen zeggen dat het geen ingrijpende gevolgen voor ze heeft. Maar dat spreek ik tegen. Ook al krijgt een geestelijk gehandicapte incest met de paplepel ingegoten, het blijft ingaan tegen de beschikking van het eigen lichaam. Ook een zwakbegaafde voelt dat. Er wordt vaak een claim op het slachtoffer gelegd en er gebeurt toch iets waar ze zelf niet voor gekozen hebben. En over het algemeen reageren ze er wel op. Door moeilijk of kleverig gedrag, bedplassen, wegkruipen, midden in de nacht wakker worden en noem maar op."

"De hele zaak is nog heel erg nieuw", zegt Piety Groeneveld. "We zitten pas in de fase van het bespreekbaar te maken. En dat is in principe al een hele doorbraak. Bovendien werden gehandicapten niet geloofd als ze incest aan het licht brachten. Dat gebeurt nu wel en dat is natuurlijk al een hele winst."

Het drietal heeft geen idee hoe vaak incest onder geestelijk gehandicapten voorkomt. "Als zorgcircuit heb je de verantwoordelijkheid voor het bieden van hulp. Dat moet gebeuren, of het nou één keer gebeurt of tien keer", zegt Elke Plötz fel. "Want het gaat om een ernstige materie. En dan kun je je afvragen wat erg is. Als een kind drie jaar op de wachtlijst staat om opgenomen te worden in een gezinsvervangend tehuis en de thuissituatie wordt steeds vervelender, dan is dat ook heel erg. Het is moeilijk te vergelijken. Beide problemen raken elkaar als iemand vandaag uit huis geplaatst moet worden omdat er van incest sprake is. Maar je praat in beide gevallen over schrijnende situaties. Situaties die erg genoeg zijn om er aandacht aan te besteden in de vorm van een contactdag."

zakelijk zijn, en financiële ondersteuning behoeven.

3) Het financieel ondersteunen van de zgn. samenwerkingsverbanden seksueel geweld - in de vorm van meerjarige projectsubsidies. (Er zijn nu circa zestig samenwerkingsverbanden waarin hulpverlening, politie/justitie tot samenwerking proberen te komen op het gebied van hulpverlening, consultatie/adviesgeving, crisisinterventie.)

4) Het creëren van vijf instituten, waarbinnen ten behoeve van strafrechtelijke procedures, onderzoek kan worden verricht ten behoeve van justitie, opdat niet het beroepsgeheim van hulpverleners voortdurend geweld wordt aangedaan, waar het gaat om het verschaffen van vertrouwelijke gegevens.

5) Het uitbreiden van experimenten ten behoeve van plegers van seksueel geweld waarbij - indien de pleger een bekentenis aflegt - strafoplichting kan plaatsvinden, zodat hulpverlening een kans kan krijgen (vgl. Rotterdam).

6) De verjaringstermijn waarbinnen aangifte van seksueel misbruik binnen gezinssituaties mogelijk is laten ingaan vanaf de wettelijke meerderjarigheid.

Natuurlijk is deze problematiek hiermee niet de wereld uit, gesteld dat dat al zou kunnen. Wel krijgt zij dan eindelijk erkenning op het hoogste politieke niveau, en dat zou op zichzelf al winst zijn.

De auteur is maatschappelijk werkende bij een Rijk Jeugdzorg en coördinator consultatie adviesteam seksueel misbruik.

Seksueel misbruik ook bij formatie taboe?

door Jelis van Leeuwen

Afgaande op in de media weergegeven lijstjes van 'immateriële' onderhandelingspunten bij de formatieonderhandelingen tussen CDA en PvdA, lijkt het duidelijk te worden dat het politieke stilzwijgen met betrekking tot seksueel geweld in het algemeen, en seksueel misbruik van kinderen/jongeren door volwassenen blijft voortduren.

Dat stilzwijgen is een slechte zaak, omdat onderzoek o.a. van Nel Draayer glashard aantoonde dat één op de zeven vrouwen te maken heeft gehad met seksueel misbruik door verwanten. Onderzoek van Frenken en Van Stolk (1987) liet zien dat 76 procent van de gevallen van seksueel misbruik begint wanneer een kind tussen de 6 en 13 jaar oud is, en 17 procent begint tussen de 2 en 5 jaar.

Zo langzamerhand is de vraag gewettigd hoeveel Bolderkaraffaires moeten plaatsvinden voordat de politiek zich echt met deze problematiek gaat bezighouden, anders dan door het obligate stellen van kamervragen (Hoefnagels D66 en Leerling RPF).

Complexe zaak

Seksueel geweld in het algemeen, en seksueel misbruik van kinderen is een buitengewoon ernstige en

complexe zaak, waarvan veel volwassen vrouwen nog dagelijks last hebben. Op langere termijn blijken vrouwen met misbruikervaringen meer en ernstiger psychische problemen te hebben dan anderen, doen vaker suïcidepogingen, hebben meer lichamelijke klachten, meer verslavingen (eetproblemen, medicijngebruik), meer seksuele problemen. De ernst van de klachten hangt nauw samen met de ernst van het misbruik en de leeftijd waarop het begon (hoe jonger, hoe ernstiger).

Seksueel misbruik komt niet alleen voor bij laagstbetaalden en 'sociale milieus' zoals de mythe vaak wil doen geloven, maar in alle sociale milieus. Er bestaat voorts samenhang tussen emotionele verwaarlozing (te weinig warmte, veiligheid, geborgenheid, aandacht) en seksueel misbruik; ook blijkt dat 25 procent van seksueel misbruikte vrouwen blootstond aan lichamelijke mishandeling.

De consequenties van seksueel geweld, van seksueel misbruik zijn immens, en hebben ook alles te maken met de structurele machtsongelijkheid, de structurele en vaak nog traditionele opvattingen over 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid'. Machtstructuren in Nederland zijn dermate in het voordeel van mannen, c.q. worden gedomineerd door mannen, dat de roep die vanuit deze problematiek op de samen-

leving afkomt, moeizaam doordringt, ook en juist in de politieke wereld van Den Haag - een manencultuur bij uitstek.

Seksueel misbruik vooral binnen gezinssituaties, is voor CDA en klein rechts een frontale aanval op de 'hoeksteen' van de door hen gewenste samenleving. Het kan en mag niet waar zijn dat dit binnen gezinssituaties voorkomt, dat seksueel misbruik tot 'molensteen' wordt voor alle betrokkenen.

Geen consequenties

Op zichzelf is het winst, dat De Koning en Brinkman (CDA) de inhoud van het door Nel Draayer uitgevoerde onderzoek hebben overgenomen (mei 1989) maar er worden verder geen politieke consequenties aan verbonden. Dat nu zou zeker van de PvdA verwacht mogen worden.

Wat zou de politiek nu concreet kunnen doen?

1) Erkenning van de problematiek als één waar de politiek te lang het stilzwijgen over bewaart (vaak is de

straf op zwijgen voor slachtoffers levenslang, en zelfs het spreken erover maakt het verre van gemakkelijker).

2) Deze problematiek erkennen als categorie waarvoor specifiek extra beleid gericht op hulpverlening, deskundigheidsbevordering, preventieprogramma's dringend nood-

TR 26/10/89

11

THE WEST AUSTRALIAN TUESDAY OCTOBER 24 1989

Government to try gay reform again

By STEVEN LOXLEY



Mr Dowding

only to private homosexual behaviour.

He said he would not tolerate the gross indecency which happened in parades in New South Wales and which offended public decency.

"It is a matter for the Upper House to decide because going on caucus's opinion the legislation will be passed in the Lower House," he said.

"I think it will be passed this time because I believe there has been a change in the community's attitude."

But Mr Dowding criticised the comments of the Liberal leader in the Upper House, Mr George Cash, who recently said that decriminalising homosexuality could lead to attempts to decriminalise bestiality.

Mr Cash also claimed that homosexual behaviour would be taught in schools if such legislation was passed.

Mr Dowding said it was typical of the Opposition that it could not have a serious moral debate without going overboard.

The Dowding Government's attempt will follow those of former Labor MLC Bob Hetherington, who twice introduced a private member's Bill into the Legislative Council seeking to decriminalise homosexuality.

Both of Mr Hetherington's

attempts, in 1984 and in 1987, were defeated in the Council.

The last time, the legislation was defeated by 14 votes to 13.

Meanwhile, the State Government's move has been welcomed by the AIDS law reform task force and gay law reform lobbyists.

But they admit it will be a battle to get the support of Liberal MPs who have been opposed to such reform.

A spokesman for the task force, Dr Rosemary Coates, said she was pleased that the Government had agreed to the move and hoped it would receive support in the Upper House.

"This is not about morals but about human rights and the AIDS issue," she said.

A spokesman for the Gay Law Reform Group of WA said the group welcomed the Government's move and was prepared to accept the age of consent at 18 to get the Bill through Parliament.

"THE HERALD" (MELBOURNE, AUSTRALIA) 17-10-89

Doctor molested me, says teen boy

An alleged sexual assault victim today told Melbourne Magistrates' Court how a Brighton doctor had interfered with him twice over a four-year period.

The teenager, who cannot be named for legal reasons, said the first incident happened on his grandparents' country property when he was seven and the next about four years later when he spent a short holiday at the doctor's Albert Park home.

Alexander Bruce Rossiter, 42, of Greig St, Albert Park, has pleaded not guilty to 42 charges of indecent assault on seven boys between 1978 and 1988.

Yesterday, the original magistrate hearing the case, Mr John Hutchins, disqualified himself after he ruled the charges should be heard in a higher court.

Counsel for Rossiter, Mr Brind Woinarski, QC, accused the magistrate of "bias" and of listening to "improper suggestions" from the prosecutor Sgt Murray Aldred.

Mr Hutchins then disqualified himself and a new magistrate, Mr John Tobin, was appointed today to hear the charges.

The teenager alleged the doctor had interfered with him for about 10 minutes on each occasion.

Rossiter had allegedly asked "do you mind me doing this?" to which the boy had replied "no".

The 22-year-old brother of the teenager also told the court how Rossiter had allegedly assaulted him when he came to Melbourne in 1979 when he was about 11 or 12.

The man said Rossiter's wife had gone out for the evening.

The hearing is not finished.

JANE HALL

THE WEST AUSTRALIAN WEDNESDAY OCTOBER 25 1989

Prison 'not the answer'

MORE severe sentences for offenders of crimes against children would only place society in more danger, parents were told last night.

sions spoke to a group of more than 100 people on the topic "Who's looking after the children?"

Clinical psychologist Christabel Bridges, who has spent many years counselling sex offenders, said her experience had shown prison was a "totally damaging environment".

"It is so damaging to the person locked up that it makes

them more dangerous to society, not less," she said.

Ms Bridges also said many of the juvenile offenders she had treated had been victims themselves.

The Chairman of the Law Reform Commission, Ms Moira Raynor, backed Ms Bridges comments.

"It's very clear from a lot of criminological evidence that when you have very heavy

penalties associated with sexual offences — offences which are highly emotive — either charges are not laid or courts are reluctant to convict," Ms Raynor said.

All speakers widely acknowledged there was a need for better support and counselling services for child and adult victims of sexual abuse.

They also wanted legislative changes that would further protect the rights of children.

THE WEST AUSTRALIAN THURSDAY JULY 27 1989

Ex-soldier assaulted boys

A WORLD War II veteran was given two years' probation yesterday for indecently assaulting three young boys.

William Henry Bristow, 66, of Kerwin Way, Lockridge, pleaded guilty in the District Court last month to three charges of indecently assaulting the boys on October 3, last year.

Bristow accosted one 9 year old and two 11 year olds in the public lavatories at Point

By SUE YEAP

Reserve in West Road, Bassendean, by touching them through their clothes on the penis and buttocks.

He told police in his record of interview that he didn't know he had done anything wrong or rude, but did it because he liked the boys.

Judge Keall said Bristow had served overseas in World War II by adding a year to his age. He suffered shell shock in 1943, was discharged in 1946 and had been unemployed and living on a war pension since 1974.

A clinical psychologist's report showed Bristow was a chronic alcoholic whose intelligence level was in the lowest 1.5 per cent of the population.

Judge Keall said Bristow wasn't responsible for his actions because his capacity to function as a normal person was limited by the fact that he didn't understand his actions were wrong.

He told Bristow that he hoped he would realise that what he had done was wrong and that under supervision "wouldn't do this sort of thing again", because if he did he would go to prison.

Indecency count

A FORMER district officer with the Department of Community Services pleaded not guilty in the Perth Children's Court yesterday to one count of indecently dealing with a boy under 14.

The man, from Gooseberry Hill, was remanded to appear in Perth Magistrate's Court in February. He was charged with the offence last February.

THE WEST AUSTRALIAN 25-10-89

Police chief in transsexual ruling

THE Police Commissioner, Mr Bull, will not instruct police personnel to ask transsexual prisoners if they would prefer to be searched by a male or female officer.

Mr Bull has told the Ombudsman, Mr Freeman, that such an instruction could lead to abuses.

The issue follows a complaint to Mr Freeman from a transsexual concerning the con-

duct of police officers after her arrest on false pretence offences.

The transsexual, dressed as a female but legally still a male, complained that she was ordered to strip to her underwear in front of several leering male police officers.

She said they insisted she lift her bra so that they could see her breasts.

She claimed this was an ex-

ercise in voyeurism by the officers and she was humiliated.

Mr Freeman said police routine orders provided that the officer-in-charge of the lockup should search the prisoner before he or she was admitted.

In this case, the prisoner was taken to a segregation cell for the search because the arresting officers were not prepared to body search her as they considered her a high AIDS risk.

The officer-in-charge said the prisoner was asked to lift her bra because the police officer thought he saw a dark shape inside the top of one bra cup.

Mr Freeman said the police did not call a female officer to carry out the search even though the prisoner had secondary female characteristics.

Mr Bull said the facts in the case were rare.

THE WEST AUSTRALIAN 25-10-89

Jaargang 50 — 7 oktober 1989

HUMAN RIGHTS

'En dan te bedenken dat ik vlakbij, aan de andere kant van het Kanaal, gewoon zou kunnen leven'

Homoseksueel in Engeland — de nachtmerrie van Tom McGrath

De discriminatie van homoseksuelen in Engeland neemt groteske vormen aan. Niet alleen worden homoseksuele verhoudingen pas toegestaan — en dan nog onder bepaalde voorwaarden — als je eenentwintig jaar bent (in de meeste westerse landen ligt de leeftijdsgrens bij zestien), bij overtreding van die wet wachten strenge gevangenisstraffen. Hoeveel mensen er alleen om deze reden in de gevangenis zitten, is moeilijk na te gaan, waarschijnlijk gaat het om vele tientallen per jaar. Veranderingen in het strafrecht zijn voorlopig nauwelijks te verwachten. De Social and Liberal Democrats, de Groenen en de Social Democrat Party zijn expliciet voor gelijke behandeling van homo- en heteroseksuelen. Bij Labour wordt er over gepraat, maar aanzienlijk minder duidelijk. Deze week komt op het partijcongres van Labour een voorstel in bespreking om Section 28 in te trekken en te streven naar wettelijke gelijkstelling van homo- en heteroseksuelen. Als de Tories, bijvoorbeeld bij de volgende verkiezingen, hun meerderheid

in het parlement verliezen, zou er een meerderheid voor wetswijziging zijn. Zes jaar geleden al stelde de Howard League, een vereniging voor strafrechtshervorming, voor de leeftijdsgrens voor iedereen op achttien jaar te stellen. Het is nog niet verder gekomen dan een voorstel. Inmiddels heeft de Stonewallgroup, een groep artiesten, intellectuelen en juristen, een wetsontwerp gemaakt dat zo ingediend kan worden. En de International Humanist and Ethical Union (een soort internationaal Humanistisch Verbond) heeft bij de Raad van Europa een klacht ingediend tegen Section 28. De verwachting is dat de Raad van Europa zich in januari 1990 daarover zal uitspreken. Dat zal voor de Engelse wetgeving consequenties kunnen hebben. Maar voorlopig is de situatie rampzalig. De straffen zijn hoog, het regime in de gevangenis heel slecht en de publieke opinie buitengewoon negatief. Wie uit de gevangenis komt, is meestal alles kwijt: werk, huis, geld, sympathie. Lees het verhaal van Tom McGrath.

Aukje Holtrop

Tom McGrath is een zevenendertigjarige Engelsman, homoseksueel en tot voor kort maatschappelijk werker in een tehuis voor moeilijk opvoedbare jongeren in Bristol. De reden dat hij een paar maanden geleden overwoog te vluchten naar Nederland, was een dreigende veroordeling wegens *gross indecency*, de term die in zijn land gebruikt wordt voor homoseksuele contacten met minderjarigen. Tom McGrath onderhield relaties met jongens van zestien, zeventien en negentien jaar, en zulke contacten zijn in Engeland strafbaar. Zwaar strafbaar.

Toen McGrath de dreiging van een rechtszaak voelde, zocht hij contact met de Amsterdamse advocaat mr. W.J. van Bennekom. Zou een asielaanvraag in Nederland een kans maken? Van Bennekom meende dat McGrath niet bijvoorbeeld kansloos was als hij zou vluchten, en hij raadde hem aan de rechtszaak niet af te wachten. McGrath aarzelde, gokte op een milde uitspraak en bleef. Op 15 maart kwam zijn zaak voor. Mild was de uitspraak niet, McGrath ging de gevangenis in.

Nu, zes maanden later, is hij weer vrij en een paar nachtmerries rijker. Hij logeert zolang bij vrienden, naar zijn eigen huis kan hij niet terug. De plaatselijke knokploeg staat bij wijze van spreken met opgestroopte mouwen klaar om Tom flink te pakken te nemen. *Sex offenders*, daar moeten ze in Engeland niets van hebben.

Het is regenachtig en koud in Bristol. Er hangt wasgoed in de regen, en binnen in het huisje waar Tom zolang logeert, is het kil. Mieziger, nattig, koud: een passende omliggende voor een verhaal over zes maanden gevangenisstraf in twee sombere gevangenisstraf in Engeland.

Tom McGrath ziet er desondanks tamelijk opgewekt uit, energiek, levendig, en de manier waarop hij over zijn belevenissen van de afgelopen dertien maanden praat is luchtig met een cynische ondertoon.

De ellende begon vorig jaar augustus. Om zeven uur 's ochtends stond er politie voor de deur met een huiszoekingsbevel. Ze kwamen naar pornografische videobanden zoeken, zeiden ze. Op dat moment woonden er twee jongens bij Tom, allebei zeventien jaar. Een van die jongens kende Tom vanuit het huis waar hij als maatschappelijk werker werkte. Dat huis was een soort opvoedingsgesticht, legt hij uit, waar zes jongeren en zes stafleden woonden. Omdat het om heel moeilijke pupillen ging die meestal al een lange tehuizen- en gestichtsgeschiedenis achter zich hadden, was het zwaar werk, maar het lag hem wel, hij kon het goed vinden met die jongeren, hij deed zijn werk met plezier. Die jongeren wonen in zo'n huis tot hun achttiende. Dan moeten ze weg: ze

mógen weg als ze zestien zijn en dat doen er nogal wat. De afgelopen twee jaar hebben er op die manier tien jongens bij hem gewoond, vertelt hij, en op het moment van arrestatie woonde er ook een jongen die eerder in het tehuis gewoond had.

'Ik was een goede *social worker*,' zegt hij. 'Ik heb het zelf moeilijk gehad in mijn leven, misschien dat ik daarom goed met ze overweg kon. Het is geen populair werk. Het is zwaar en het wordt onderbetaald. Je werkt in ploegdienst, en je vormt met elkaar een soort gezin. Je eet met elkaar, we koken voor ze, we praten met ze en om beurten slaap je in het huis.

Het leuke van ons systeem is,' zegt hij sarcastisch, 'dat ik ontslagen kon worden, een maand na mijn arrestatie, zonder dat er een rechtszaak was geweest en zonder werkloosheidsuitkering. Mijn baas is nog wel bij me geweest, hij vond het zonde van me, maar hij kon er verder niets aan doen. Zo gaan die dingen in Engeland.'

McGrath groeide op in Duitsland, omdat zijn vader daar een baan in het leger had. Zelf ging hij ook in het leger, en werd parachutist. Na zes jaar kreeg hij een ongeluk, de parachute ging niet open, hij moest voor elf maanden naar het ziekenhuis, kon niet meer springen en kreeg een invaliditeitspensioen.

'Een homoseksueel praat niet over zijn homoseksualiteit,' zegt Tom McGrath. 'Je kijkt wel uit om erover te praten. Ik had het er nooit over op mijn werk, mijn burens wisten van niets, ik gedraag me niet opvallend. Ik ben ook nooit bang geweest voor ontdekking, want de jongens met wie ik omging, deden dat uit vrije wil. Maar de politie is er toch achter gekomen, deed huiszoeking en vond pornobanden, voor een deel *home made* en is toen gaan uitzoeken wie de jongens waren die op die video's voorkwamen. Ze hebben er vier kunnen vinden, van zeventien, achttien en negentien jaar en die zijn toen ook aangehouden. Die jongen van zeventien mocht van de politie niet langer bij me wonen, bij zo'n *sexual pervert*, maar die jongen van achttien konden ze niet dwingen om weg te gaan. Die wilde blijven, die voelde zich prettig bij me.

Hypocriet

De echte ellende begon toen er stukken in de plaatselijke kranten verschenen met koppen als *Boys in sex scandal* en *Social worker involved*. Ik schrok me dood toen ik die stukken las. Je moet de Engelse kranten kennen om te weten hoe die met seks omgaan. Dagelijks staan er stukken over *sex beasts* in de kranten, je leest over *perverts*, over *monsters*, over *fiends*. Als je niet normaal bent, ben je al gauw een *beast* en dat wordt dagelijks afgedrukt. In *The News of the World* staat een rubriek "Phone this number". Je kunt dan de krant bellen met vermoedens over je burens. De krant zoekt dan na of het klopt wat je denkt, of die burens inderdaad naar vieze video's kijken, of dat ze rare spelletjes spelen. En kijk die kran-

ten eens: links advertenties met blote vrouwen met telefoonnummers en rechts de redactionele verhalen over die smerige *perverts* en *sex beasts*. Het is niet alleen hypocriet, het is eigenlijk krankzinnig.'

Toen die verhalen over McGrath in de krant gestaan hadden, met suggestieve koppen en hints over twaalfjarige kinderen die erbij betrokken zouden zijn geweest, wist hij dat hij nu echt bang moest worden. 'Je moet voor je leven vrezen, voor de plaatselijke *hooligans*, die de ruiten ingooien, op je muur graffiti spuiten als *sex pervert*. En de politie doet er niets tegen, kan er niets tegen doen zeggen ze, maar wil er ook niets tegen doen, omdat ze homo's haten. Ik was bang, mijn leven werd een nachtmerrie, kinderen jouwden me na op straat en de burens wezen voorbijgangers op mijn deur. Eigenlijk is bang niet het juiste woord, ik was beschaamd. Ik schaamde me voor de mensen die naar je kijken en hun hoofd schudden.'

Tot december bleef Tom thuis. Toen moest hij voorkomen. Hij werd ziek, kreeg een brief van de dokter dat hij vanwege hoge koorts niet kon voorkomen, maar werd door de politie van huis gehaald. De rechter wilde hem absoluut zien, als hij niet kwam zou hij gearresteerd worden en trillend en zwendend van de koorts kleepte hij zich aan en ging naar de rechtszaal. 'Ik dacht wel, in wat voor een land leef ik, het lijkt hier nazi-Duitsland wel, met die politie die op je deur staat te rammen dat je onmiddellijk mee moet.'

Nadat hij zich schuldig had verklaard aan de aangeklaagde feiten, werd de zaak verdaagd tot half maart. De rechtbank verplichtte hem tot een psychiatrisch onderzoek en Tom onderging dat, hoewel hij zichzelf niet als gek beschouwde. Dat idee werd door de psychiater bevestigd, Tom was niet gek, en zijn open houding ten opzichte van seks kon verklaard worden uit zijn langdurige verblijf in het buitenland, in Duitsland. De psychiater stelde ook vast dat Tom zich niet schuldig voelde en dat was eigenlijk precies wat de rechtbank wel had gewild: dat Tom spijt had betuigd.

Hij zat dus weer thuis. Geen contact met de mensen van zijn werk, dat was aan alle kanten verboden, geen contact met de jongens.

Half maart was de rechtszitting. Er lagen vier aanklachten wegens *gross indecency*, en omdat de rechter volgens de advocaat van McGrath een redelijke man was, verwachtte de advocaat twaalf maanden gevangenisstraf waarvan negen maanden voorwaardelijk. Het werd twaalf maanden gevangenisstraf, onvoorwaardelijk. De rechter vond het jammer dat een man die zijn land had gediend als parachutist en zo goed in zijn werk was geweest, zo ernstig had gefaald en die jongens misschien voor de rest van hun leven had geschaad. Hij moest gevangenisstraf opleggen, en omdat Tom een maatschappelijk werker was, een vertrouwenspositie had, zoals leraren en politiemensen dat ook hebben, kreeg hij een zwaardere straf.

Tom McGrath: 'Ik ben het er mee eens, als je het hebt over jongens die jonger zijn dan zestien. Ik vind het heel erg verkeerd om als leraar, of als maatschappelijk werker een verhouding te beginnen. Maar waarom mag je met meisjes van zestien jaar wel een verhouding beginnen en niet met een jongen van zestien? Ik weet heus wel dat ik de wet heb overtreden, ik weet dat het wettelijk verboden is om met jongens onder de

of het niet smerig is.

Het dagelijks leven op afdeling 43 was eentonig. Je kunt je cel niet uit, want het zou je dood zijn. Er was in Bristol geen werk voor de mensen van afdeling 43, en per dag mocht je een halfuur in de buitenlucht, rondjes lopen in een soort kooi. De rest van de dag moest je in je cel zitten, en lezen was het enige tijdverdrijf.

Echt moeilijk werd het toen bekend werd dat Tom maatschappelijk werker was. Dat soort mensen is buitengewoon gehaat bij *sex offenders*, omdat ze nogal eens kinderen uit de gezinnen weghalen. De andere gevangenen wisten het omdat het in de krant gestaan had en Tom werd gewaarschuwd voor de gevolgen daarvan. 'Op een dag kreeg ik, toen ik de trap afging voor mijn halfuur rondjes lopen een duw in mijn rug. *I kill you, bastard social worker*, hoorde ik. Ik moest mezelf verdedigen, gevangenebewaarders kwamen te hulp.

Vanaf dat moment was ik voortdurend bang. Als ik rondliep, hoorde ik achter me een stem: we zullen je krijgen, we maken je dood. Ik werd zo bang dat ik voortaan eten naar de cel liet brengen. De vierde dag kreeg ik, tijdens het halfuur kooilopen, een trap in mijn kruis die hard aankwam. Ik lag twee, drie minuten buiten westen op de vloer, maar omdat de anderen om me heen gingen staan, heeft geen van de bewakers iets gezien. Ze hebben ook niet opgelet, terwijl ze wisten dat ik in gevaar was. Ik ben niet bang uitgevallen, maar toen was ik echt doodsbang. Ik kon niet uit die kooi, ik zat opgesloten, na tien minuten ben ik opgestaan, naar de deur gegaan en heb om een dokter geroepen. Die onderzocht me, zei dat ik geluk gehad had, en ried me aan om op de beschermde afdeling 43 te gaan zitten. Wist hij veel dat ik daar nou juist zat. Ik ging weer naar de directie en vroeg om hulp, maar ze zeiden dat ik namen moest noemen, omdat ze anders niets konden doen. En dat deed ik niet.

Vanaf dat moment ben ik mijn cel niet meer uit geweest en ik had het gevoel dat ik gek aan het worden was.' Na drie weken hoorde Tom dat hij met nog twintig gevangenen wegens plaatsgebrek overgeplaatst zou worden naar Dartmoor. Dat leek hem de ergste plaats om naar toe te moeten, maar er was geen keus.

'Ik weet nog dat ik er aankwam en al die hoge schoorstenen zag. Zo'n somber onderwets gebouw. Het is in 1805 door Franse krijgsgevangenen gebouwd en de zeer deprimerende muurschilderingen uit die tijd zijn er nog. Maar het viel in de praktijk mee. De gevangenebewaarders waren aardiger, het waren geen mensen die bij voorbaat al een hekel hebben aan *sex offenders*. Er waren er zelfs die behulpzaam waren. Er is een hele aparte vleugel voor afdeling 43, en ook voor ons was er een mogelijkheid om overdag te werken. Dat kon in Bristol niet, omdat *sex offenders* niet in dezelfde ruimte konden werken als de andere gevangenen. Je kreeg ook een uur recreatie. Je had een cel voor jezelf alleen, dus privacy.'

Maar ondanks dit veel betere regime, was ook Dartmoor een verschrikking. Er zijn veel gevangenisstraf in Engeland, ze zitten allemaal stampvol en ze hebben allemaal te weinig personeel. Tom McGrath: 'Elke ochtend werd ik wakker en dan dacht ik: wat doe ik hier in deze nachtmerrie, wat heb ik gedaan? Ik had seks met mijn vrienden gehad, niet iemand vermoord, ik heb nooit iemand beroofd. Een politieman zei me, vlak na mijn arrestatie, dat ik beter een gewelddaad had kunnen plegen. Dan was ik beter af geweest. Als je iemand aanvalt en het is de eerste keer, dan kom je nooit direct in de gevangenis terecht.'

Het viel Tom op dat er zoveel gestoord in de gevangenis zaten. 'Mensen die in een inrichting thuishoren. Een man die alleen maar rondjes liep. Iemand anders die achter elkaar rookte, peuken van de grond raapte, die in de modder duwde en ze dan probeerde op te roken. Gekken, gestoorden. De inrichtingen

worden gesloten, de mensen worden de straat opgestuurd en dan komen ze nogal eens hier terecht. En ze krijgen geen behandeling. Er is geen medische behandeling, behalve een lopende bandbezoek aan de dokter, die zonder op te kijken je een middel voorschrijft, en er wordt ook niets aan psychiatrische behandeling gedaan. Ze sluiten je op en dat is dat. Als je zegt dat je suïcidaal bent, stoppen ze je in een isoleercel. Ik heb een aantal zelfmoordpogingen meegemaakt, waarvan er twee lukten.

Je zou kunnen zeggen dat het een voordeel is dat ik heb gezien wat de gevangenis doet voor mensen. Er is geen behandeling, er is alleen maar strafen veel gevangenen komen na hun vrijlating binnen een jaar terug. Ze plannen zelfs om gauw terug te komen. Sommigen voelen zich misschien veilig in de gevangenis, of ze zijn gewoon niet in staat om met andere mensen om te gaan.'

Machteloos

Na de helft van zijn straf te hebben uitgezeten werd Tom McGrath vrijgelaten, zoals gebruikelijk in Engeland. Op 13 september om zeven uur 's morgens stond hij buiten. Hij kreeg zijn spulletjes terug, veertig pond om een week mee te doen en een enkele treinreis. En toen moest hij weg. 'Het is gek,' zegt hij, 'maar ik was bang toen ik vrijkwam. Ik had het gevoel dat ik er een heel leven had gezeten. De tijd kruipt voorbij, het is zo langzaam gegaan.'

Een dag na zijn vrijlating spreek ik hem. En wat nu? 'Ik ben geruïneerd. Mijn werk ben ik kwijt en ik kan ook nooit meer met jongeren werken. Ik heb een brief gezien die naar alle kinderbeschermingsinstellingen in Engeland en Noord-Ierland is gestuurd. Als ik ergens zou solliciteren, moeten de instellingen onmiddellijk contact opnemen met de Raad voor de Kinderbescherming in Londen.

Mijn huis moet ik opgeven, want de hypotheek is onbetaalbaar geworden. Ik zit diep in de ellende, maar ik moet ermee zien te leven. Ik kan begrijpen waarom mensen zelfmoord plegen. Ik zou het niet doen, maar ik begrijp het. Ik denk dat ik het dankzij die keiharde parachutistentrainingen psychologisch overleefd heb. Ik wilde ze niet laten winnen, ik wilde overleven. Maar ik voel me bitter, en ik ben machteloos.

Ik vind het vreselijk om hier te wonen. Ik verdraag die hypocrisie niet. Het heeft me altijd verbijsterd hoe ze je haten. Altijd dat geroep van *beast, sex monster*. Waarom haatten ze *sex offenders* zo in de gevangenis? Omdat slechte mensen altijd nog slechtere mensen nodig hebben om zich tegen af te zetten? Maar waarom haten ze ook buiten de gevangenis homoseksuelen zo? Als ze in het leger hadden geweten dat ik homoseksueel was, hadden ze me onmiddellijk oneervol ontslag gegeven. Het is eigenlijk nogal ironisch, ik zat in het leger om de vrijheid te verdedigen. De vrijheid van wie? Het is zo moeilijk hier voor homoseksuelen. Engeland is erg homoseksueel, tenminste niet minder dan andere landen, maar je kunt er niet over praten. Je moet doen of er niets aan de hand is. En dan te bedenken dat ik vlak bij, aan de andere kant van Het Kanaal, gewoon zou kunnen leven, dat ik niet als een misdadiger beschouwd zou worden, dat ik niet in de gevangenis terecht zou zijn gekomen, omdat het daar niet strafbaar is om met jongens van zestien en zeventien jaar relaties te onderhouden. Maar voor ik erover kan denken om ergens anders te gaan wonen, zal ik toch eerst mijn schulden moeten afbetalen. En hoe doe ik dat, als ik geen werk kan vinden? Thatcher had het er op 14 juli, de herdenking van twee eeuwen Franse Revolutie, in Frankrijk over dat Engeland de *human rights* had uitgevonden. Wij vertellen andere volken wat zij moeten doen. Wij. Engeland. Laat me niet lachen. Terwijl de rest van Europa de eenentwintigste eeuw tegemoet gaat, is Engeland hard op weg terug naar de negentiende eeuw.'

VERVOLG VN 7

eenentwintig jaar seksuele contacten te hebben. Maar die wet zegt me zo weinig, het is zo'n onrechtvaardige wet. Het is zo onredelijk dat heteroseksuele contacten met zestienjarige meisjes wel mogen en homoseksuele contacten met jongens niet. En dan heb ik het helemaal niet over lesbische contacten, want die wordt niets in de weg gelegd.' Het verhaal van de gevangenisstraf van Tom McGrath is het tweede deel van het 'walgelijke' verhaal zoals Tom zegt. Het begint op vijftien maart, de dag van de rechtszitting. Hij werd na de uitspraak *taken down*, afgevoerd naar een kleine cel, waar hij uren moest wachten. Hij kon niet liggen, kon niets anders dan denken en wachten.

Hij kwam in de gevangenis van Bristol aan. 'Ik vergeet dat nooit. Je moest je spullen afgeven en dan naar het *central block*. Het was een ongelooflijke herrie en dan al die mensen die je daar zag. Ik kwam in een kleine cel terecht. Omdat de gevangenis overvol is, moeten die cellen door twee mannen gedeeld worden. Het stonk er verschrikkelijk, er is geen wc, er is een ton. Ik was gewoon in een andere wereld terechtgekomen, het was niet te geloven. Geen privacy, je zit er met een ander. Als een gewoon menselijk wezen kun je dat niet twaalf maanden uithouden, dacht ik.

Ik zat er met een vreselijke man die jarenlang allemaal kleine kinderen had aangerand. Hij was voor de tweede keer veroordeeld, hij zat nu acht jaar uit.'

Tom kwam terecht in een speciale beschermde afdeling in de gevangenis, de afdeling waar *sex offenders* worden opgesloten. Volgens *rule 43* van het gevangenisreglement moeten sommige gevangenen, met name *sex offenders*, speciaal beschermd worden tegen de rest van de gevangenen.

Kakkerlakken

Tom McGrath: 'Ik was veroordeeld tot die afdeling waar echt vreselijke mensen zitten. Daar werd ik ook bij gerekend. Toen ik binnenkwam, vroeg de directeur me of ik niet liever in de gewone afdeling wilde, maar ik durfde niet. Zodra de krant met het verslag van de rechtszitting zou uitkomen, zouden de gevangenen het weten en dan had ik geen kans gehad. *Sex offenders* worden gehaat. Ze steken je neer, als ze je te pakken krijgen, ze slaan je verrot, bijvoorbeeld met een sok vol batterijen om je te raken waar ze maar kunnen. En niemand helpt je. Ik moest dus wel in die speciale afdeling. Ik weet nog goed dat ik de trap opging naar afdeling 43 en vaststelde dat het de laatste keer was dat ik "gewoon" was. Daarna zou ik dat niet meer zijn.'

De volgende dag pas kwam er iemand die de gang van zaken uitlegde. Dat bleek op niet veel meer neer te komen dan dat je elke ochtend vijf minuten kreeg om tegelijk met alle anderen uit afdeling 43 je ton te legen, een bak water te halen om je in je cel te kunnen wassen en, als er dan nog tijd voor was, een van de twee wc's te gebruiken. 'Dat haalde je dus nooit, al haastte je je een ongeluk.'

Alles in de gevangenis was weerzinwekkend,' zegt Tom. 'De lucht van die veertig geleegde tonnen maakte me letterlijk misselijk. En dan die kakkerlakken overal, tot in het eten toe. In de keuken werken gewone gevangenen die precies weten welk voedsel voor afdeling 43 bestemd is. Daar pissen ze in, en ze doen er kakkerlakken in. Het betekent dat je je eten altijd moet zeven, alles moet onderzoeken en dan weet je nog niet zeker

VN 21-10

Human rights 1

Vrij Nederland van 7 oktober bracht het verhaal van Tom McGrath, een Engelse homoseksuele man die op grond van zijn seksuele betrekkingen een afschuwelijke behandeling moest ondergaan door de Engelse pers en justitie. Groepsopvoeder Tom bood, privé onderdak aan jongens van zestien tot achttien jaar. Ze konden hierdoor eerder ontsnappen aan het regime van kindertehuizen.

Na ingrijpen van de Engelse justitie bekende Tom seksuele betrekkingen met deze jongens. Bij huiszoeking werden *home made* pornofilms ontdekt waarop enkele van deze jongens ontdekt werden. Toms verweer bestaat eruit dat deze contacten uit vrije wil tot stand zijn gekomen.

Met de homoseksuele zaak in Engeland heeft dit verhaal niets te maken.

Als hulpverlener heb je je ook in je privéleven te onthouden van seksuele betrekkingen, of het stimuleren hiervan, met ex-cliënten. Terecht dat deze man veroordeeld wordt en niet terug mag keren in zijn oude beroep. Vanwege het intolerante klimaat in Engeland heeft Tom McGrath overwogen om naar Nederland te vluchten. Ik hoop dat de Nederlandse justitie een dergelijke aanvraag tot 1992 - de opening van de Europese grenzen - zal verhinderen!

Amsterdam, ANNEKE SARTON
inrichtingswerkster

Human rights 2

Wat zielig toch voor Tom McGrath dat zijn onbaatzuchtige opstelling zulke nare gevolgen voor hem had.

Gelukkig vindt ook Tom het heel erg verkeerd om als leraar, of als maatschappelijk werker een verhouding te beginnen met pupillen onder de zestien. Maar boven de zestien zou toch mogelijk moeten zijn, zonder dat het je je baan bij kinderbescherming kost? Want die is Tom mooi kwijt, tot zijn grote verdriet kan hij nooit meer met jongeren werken. Wellicht dat aan deze kant van het Kanaal de Raad voor de Kinderbescherming nog een instelling weet waar Tom zich weer vol enthousiasme op zijn geliefde arbeid kan storten?

Den Haag, WIERT W. FEHLING

De Groene Amsterdammer 18 oktober 1989

Ruim een miljoen kinderen zijn misbruikt voor kinderporno, roept de ene moralridder. Nee, tweeënehalf miljoen, roept het andere damesblad. En het wordt allemaal verspreid vanuit Denemarken en Nederland, weet een Senaatslid. Ondanks het feit dat deze beweringen inmiddels overtuigend zijn weerlegd, wordt in Amerika nog altijd hysterisch gejaagd op makers, gebruikers en slachtoffers van kinderporno. Lawrence A. Stanley ontrafelt het justitiële netwerk achter de opgeklopte 'zedenangst'. Hoe de Amerikaanse justitie op grote

schaal kinderporno opdringt aan potentiële kopers om hen vervolgens te arresteren. En hoe mogelijk misbruikte kinderen in intimerende ondervragingen 'bekenentissen' worden afgedwongen. Door agenten in clownspak!

Amerika lijkt één groot Oude Pekela

De grootste verspreider van kinderporno is de Amerikaanse Justitie zelf

In april 1986 ontving Tom Emerick, woonachtig in het middenwesten van de Verenigde Staten, een brief van Euro-Arts International, een organisatie uit de Maagdeneilanden. Bij de brief zat een bestelformulier voor kinderporno. Emerick, die reeds eerder was benaderd door hem onbekende organisaties onder de namen Research Facts en Ohio Valley Action League, maar toen niet had gereageerd, bestelde voor 50 dollar een videoband waarop twee jongens van elf en veertien jaar in seksuele poses te zien waren. Toen de post de videoband op 17 juni 1986 afleverde werd Emerick onmiddellijk gearresteerd en werd zijn huis doorzocht. Kinderporno werd er niet gevonden en Emerick heeft de videoband nooit gezien. Voor het 'importeren' en 'ontvangen' van de videoband werd hij echter tot een langdurige voorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld. Daarmee kwam hij er nog genadig af. Anderen zijn voor soortgelijke feiten werkelijk achter de tralies verdwenen.

Euro-Arts was, evenals Research Facts en de Ohio Valley Action League, opgezet door Paul Hartman, een undercover-agent van de postale recherche in Cleveland, Ohio. Tom Emerick was een van zijn doelwitten. Sinds op 21 mei 1984 de nieuwe federale wet tegen kinderporno in werking trad, is een toenemend aantal Amerikanen wegens schending van die wet in staat van beschuldiging gesteld: 61 in het begrotingsjaar 1984, 126 in 1985, 147 in 1986 en 244 in 1987.

Er zijn echter sterke aanwijzingen dat de overgrote meerderheid van hen slechts was aangehouden omdat zij van de douane of van de Postal Inspection Service een kinderpornoboekeje of -film hadden gekocht. Grote sting-(uitlok-) operations met als codenaam *Looking Glass* en *Border Line* leverden in 1987 alleen al ongeveer 224 beschuldigingen op. De stijging van het aantal veroordelingen wijst dus niet op het bestaan, laat staan het toenemen, van de handel in kinderporno. Ze bevestigt uitsluitend dat de Amerikaanse Justitie zelf de enige belangrijke

verspreider van commerciële kinderporno in de Verenigde Staten is.

Deze jacht op vermeende consumenten van kinderporno vindt zijn wortels halverwege de jaren zeventig. Het verschijnen van kinderporno op de schappen van de seksboetieks in grote Amerikaanse steden riep al spoedig felle reacties op. De meeste kranten in de Verenigde Staten publiceerden artikelen en redactionele commentaren die om beëindiging van kinderporno riepen. Binnen een tot twee jaar ging de pornohandel, onder de toenemende druk van het publiek, er toe over kinderporno uit hun voorraden te verwijderen. Toen de wetgever volgde en in februari 1978 de federale wet tegen (toen alleen nog de commerciële) verspreiding van kinderporno in werking trad, was de productie van kinderporno voor commerciële doeleinden vrijwel geheel verdwenen.

Kindermoord

Desondanks zijn Justitie, moralpredikers, politici en de media overal in het land doorgestaan met het uitbuiten van het kinderpornovraagstuk. Wat wellicht was begonnen als een gerechtvaardigde bezorgdheid om het welzijn van kinderen, onttaarde weldra in een golf van 'zedenangst' die de natie overspoelde. Nog steeds worden in hoog tempo duizenden persartikelen, boeken en televisieprogramma's verspreid die ouders en kinderen waarschuwen voor ontvoeringen of seksuele toenaderingen door vriendelijke onbekenden, burens en - af en toe - familieleden. Er zijn schoolprogramma's ontwikkeld om kinderen te onderwijzen over 'goede' en 'slechte' aanrakingen. Alle problemen waarmee een kind bij het opgroeien te maken kan krijgen, zoals slechte cijfers, verlegenheid en moeilijkheden in het contact met leeftijdsgenoten worden uitgelegd als teken van seksueel misbruik, evenals zelfbevrediging of openlijke uitingen van seksualiteit door een kind.

Er zijn wetten aangenomen die van medici en andere beroepsgroepen eisen dat zij elke verdenking van seksuele handelingen van en met kinderen aangeven, ongeacht de ethische beperkingen die het beroepsgeheim stelt. In veel rechtsgebieden moeten volwas-

senen die professionele hulp zoeken omdat zij zich seksueel voelen aangetrokken tot of zich hebben ingelaten met kinderen, eerst bij het bevoegd gezag worden aangegeven om strafrechtelijk te worden vervolgd. Talrijke onschuldige lieden, ouders, leraren en anderen zijn valselijk van seksueel misbruik beschuldigd, daarbij inbegrepen de deelname aan seksnetwerken met tientallen kinderen, dierenoffers, satanische rituelen, groepsgewijze verkrachtingen, kinderporno, kinderprostitutie en kindermoord. Velen van hen zijn op grond van weinig of geen bewijs veroordeeld. Veel anderen zijn uiteindelijk vrijgesproken, maar zijn failliet gegaan aan de kosten van de verdediging, zijn niet in staat om werk te vinden en zijn maatschappelijk en emotioneel te gronde gericht. Volgens Douglas Besharov, de eerste directeur van de National Center of Child Abuse and Neglect loopt in de Verenigde Staten het aantal onbewezen meldingen van kindermisbruik op tot 65 procent van het totaal.

De meeste kinderporno werd in het begin van en halverwege de jaren

zeventig in de Verenigde Staten en Europa vervaardigd, dat wil zeggen gefotografeerd of gefilmd. Een deel werd bovendien gemaakt in Noord-Afrika, Zuidoost-Azië en India. Het drukken van kinderpornobladen vond doorgaans buiten de Verenigde Staten plaats en de productie aldaar kwam geheel tot stilstand toen in 1978 het wettelijk verbod in werking trad. Tussen 1978 en 1980 werden nog wel enkele thuis vervaardigde films geproduceerd voor de handel. In Denemarken en Nederland werd gedurende de hele jaren zeventig kinderporno geproduceerd en er werden ook enkele bladen in Zweden en West-Duitsland vervaardigd.

Amsterdam

De productie vond altijd op kleine schaal plaats: de markt was uit commercieel oogpunt betrekkelijk oninteressant en de productie is nu bovendien in de meeste landen onwettig. Beweringen omtrent kinderveilingen in Amsterdam, 'snuff'-films met kinderen, satanische molestierituelen waarin dieren uit elkaar worden ge-

rukt, ketens van bordelen waar kinderen achter slot en grendel worden gehouden en gemotoriseerde verkrachtersbendes, worden erbij gesleept door politie, Justitie, politici en anderen. Maar de verhalen ontberen elk geloofwaardig bewijs.

De hysterie rond kinderporno begon kort nadat in 1975 en 1977 enkele, door de media breed uitgemeten, invallen waren gedaan bij diverse wederverkopers en pornohandelaren. De invallen werden gevolgd door een mediacampagne, geleid door zichzelf deskundig achtende personen zoals sergeant Lloyd Martin van het Los Angeles Police Department en Judianne Densen-Gerber, oprichtster van de multinationale drugsontwenningorganisatie Odyssey House.

Martin getuigde in het Amerikaanse Congres dat kinderporno 'erger dan moord' was en meldde dat alleen al in Los Angeles dertigduizend kinderen slachtoffer van kinderporno waren. Barbara Pruitt, een rechercheur van het LAPD, beweerde dat 'de kinderen die sterven nog gelukkig af zijn', alsof er bewijs of verdenking van moord bestond. Densen-Gerber verzond kinderporno naar Congresleden en bestookte het land met verhalen over gedwongen prostitutie en drugsverslaving, ontvoering en moord. Densen-Gerber beweerde dat er landelijk 264 maandelijks verschijnende kinderpornobladen werden verkocht en dat 1,2 miljoen kinderen in de Verenigde Staten voor kinderporno en prostitutie werden misbruikt.

Dit cijfer was verkregen door enige extrapolatie van de 300.000 misbruikte jongens, genoemd in een boek van de journalist Robin Lloyd. Lloyd had dit cijfer echter 'zomaar' genoemd, om te zien hoe Justitie erop zou reageren. Maar het getal van 1,2 miljoen werd in 1984 nog steeds genoemd in de tv-documentaire *'The Silent Shame'*, in Nederland uitgezonden door de Evangelische Omroep. Deze beweringen werden sensationeel gebracht en verder aangedikt in nieuwsberichten en commentaren van 's lands grootste kranten, in aanvulling op hoorzittingen in het Congres en in de deelstaten. De kruisvaart van Martin en Densen-Gerber kwam in 1982 ten einde toen de eerste gedwongen ont-

slag nam en de laatste wegens fraude werd aangeklaagd. Er stonden echter genoeg anderen klaar om hen te vervangen.

Sinds 1982 hebben overheidsdiensten en diverse 'deskundigen' beweerd dat de productie en verspreiding van kinderporno een enorme 'bedrijf' vormt die zeer grote winsten oplevert, talloze minderjarigen uitbuit en een uitgestrekt ondergronds netwerk van pedofielen omvat. Het Ladies' Home Journal, een van de meest populaire tijdschriften in Amerika, meldde in april 1983 dat kinderporno jaarlijks tussen de 500 miljoen en 1 miljard dollar opbrengt, met uitbuiting van enkele miljoenen kinderen. De Albany Times Union meldde dat kinderporno een 'nationale nijverheid met een omvang van 46 miljard dollar is - een los samenhangend netwerk waarbij volgens de federale statistieken 2,4 miljoen kinderen zijn betrokken' (15 april 1982). Zulke statistieken bestaan noch op federaal niveau noch elders. Desondanks verklaarde Senator De Concini zelf in 1988 nog voor het Congres dat 'kinderporno een hecht georganiseerde bedrijfstak is geworden waarbij vele miljoenen dollars omgaan.'

Nijverheid

Deskundigen binnen en buiten de Amerikaanse Justitie hebben sinds het eind van de jaren zeventig geweterd dat er nooit een omvangrijke kinderpornohandel heeft bestaan en dat elke bedrijvigheid die er bestond rond 1978 vrijwel was verdwenen. De wetgevers van de deelstaat Illinois waren een der eersten die dit feit openbaar maakten. Na een onderzoek dat duurde van 1977 tot 1980 bracht het Illinois Legislative Investigation Committee (ILIC) hierover rapport uit. De bevinding van het ILIC was dat, na de inwerkingtreding van het federale verbod in 1978 kinderporno volledig uit de kring van pornoverspreiders in de Verenigde Staten was verdwenen en dat er nauwelijks bewijs bestond van zelfs maar een ondergronds bestaand daarvan.

De door de FBI aan het ILIC verstrekte informatie stemde overeen met deze conclusie. Op 14 april 1980 sloot de FBI een tweeënehalf jaar durende undercover-operatie af

VERVOLG GA 18

waarin onderzoekers in het hele land actief speurden naar kinderporno en waarin gelijktijdige invallen werden gedaan in zestig pornomagazijnen. Tijdens deze hele speurtocht, zo meldde het ILIC 'werd daarvan niets ontdekt. Daarenboven resulteerde geen der zestig invallen in de inbeslagname van kinderporno, zelfs ondanks het feit dat de invallen veelomvattend waren en in het gehele land plaatsvonden. (...) Pornografie en andere met seks verband houdende "nijverheid" blijven in dit land enorme bedrijfstakken. Echter, kinderporno noch kinderprostitutie heeft ooit een aanzienlijk deel van deze bedrijvigheid uitgemaakt.'

Niettegenstaande deze bevindingen in het ILIC-rapport, bleven de berichten over een omvangrijke ondergrondse productie en een landelijk netwerk van pedofielen die kinderen en kinderporno uitwisselen aanhouden. Vroeg in de jaren tachtig, toen de hysterie over kinderporno zich vermengde met de paniek over 'vermiste kinderen' - in 1985 door de Denver Post ontmaskerd als bedrog - reikte de publieke hysterie tot nieuwe hoogten. Kinderporno en de activiteiten van pedofielen werden verantwoordelijk gesteld voor de verdwijning van honderdduizenden, zo niet miljoenen kinderen per jaar. Dit ondanks het feit dat er volgens de FBI halverwege 1985 in het hele land slechts 67 gevallen van ontvoering door vreemden aan de orde waren. Zoals het ILIC-rapport in 1980 al opmerkte werden 'de opvattingen van "de deskundigen" vaak zonder bevestiging afgedrukt, aldus de verspreiding van verhalen en citaten veroorzakend die in feite nauwelijks ergens op berusten.' Dit betoog is vandaag de dag nog steeds van kracht.

Organisaties die zijn opgezet en worden gedreven door postale rechercheurs - met namen als 'Candy's Love Club', 'Ohio Valley Action League', 'Research Facts', 'Midlands Data Research', 'Project Sea Hawk', 'Heartland Institute for A New Tomorrow', 'Freedom's Choice' - zetten correspondentie met personen op door te beweren het grondwettelijk recht om 'te lezen wat we willen' of 'seksuele vrijheid' te steunen of in contact te treden met mensen met 'gelijke belangstelling'. Deze organisaties zenden

verdachten vragenlijsten toe onder het voorwendsel onderzoek te verrichten voor de media of anderszins. Deze leveren persoonlijke informatie op die vaak wordt gebruikt in gericht vervolgonderzoek naar personen, het verkrijgen van bevelen tot huiszoeking en het bewerkstelligen van veroordelingen. Soms worden pen-vriendschappen gesloten, waarbij een undercover-agent zich voordoet als gescheiden vrouw met kinderen, als iemand met seksuele interesse voor kinderen of als kind (met een authentiek kinderlijk handschrift).

Sommige van deze organisaties stellen nieuwsbrieven samen, zoals die van de thans opgeheven Crusaders for Sexual Freedom (CSF) van postaal onderzoeker John Ruberti uit Chicago, die verdachten bewoog tot het plaatsen van advertenties waarin werd gevraagd om kinderporno of waarin werd aangeboden deze te verkopen.

Justitie en undercover-agenten hebben enkele tientallen schijnorganisaties opgezet en meer dan honderd schuilnamen gebruikt voor het verkopen, verzenden, uitwisselen en bij tijd en wijle verkopen van kinderporno.

Eerdere versies van dit artikel verschenen in Paidika (nr. 2, 1987), het Amerikaanse Playboy (september 1987) en het Cardozo Arts & Entertainment Journal (nr. 2, 1989). Het Playboy-artikel leverde behalve de nominatie voor de H.L. Mencken Free Press Association Award for Investigative Journalism een reactie op van de Southern California Child Exploitation Task Force. Opvallend in de reactie was dat ze Stanley's verhaal niet weerlegden maar juist onderstreepten dat de undercover- en sting-operaties een 'waardevolle dienstverlening aan het publiek' betekenden.

Zelfmoord

Dergelijke activiteiten hebben relatief weinig arrestaties opgeleverd. Veruit de meest succesvolle methoden om strafvervolging wegens kinderporno uit te lokken en de statistieken daarvan te doen uitdijen zijn de 'sting-operaties', waarbij de overheid agressief kinderporno op de markt en aan de man brengt. De douane en de postale recherche hebben onder valse namen (zoals J & S Distributors vanuit Bangkok, Euro-Arts International vanuit de Maagdeneilanden, International Enterprises vanuit Mexico, Samoan Adventures uit Amerikaans Samoa) duizenden personen benaderd en aan honderden daarvan videobanden, bladen en foto's met kinderporno verkocht. Alleen al in 1987 leidden twee van dergelijke operaties - 'Operation Borderline', een sting van de douane, uitgevoerd door douanebeambte Jack O'Malley in Chicago onder de namen 'L. Gagnon' en 'Produit Outaouais' met een postadres in Hull, Québec, en Project Looking Glass van de Amerikaanse PTT onder de naam 'Far Eastern Trading Company' met een postadres op de Maagdeneilanden - ertoe dat zo'n 225 personen in staat van beschuldiging werden gesteld. Vier slachtoffers van deze acties - Thomas Cleasby, Robert Brase, Dale Rijva en Gary Benson - pleegden zelfmoord.

Personen die door de douane en postale recherche worden beschouwd als potentiële doelwitten zijn uit diverse bronnen afkomstig, zoals 'target lists'. Deze worden door de douane opgesteld en bevatten de namen van personen aan wie vanuit het buitenland porno is gestuurd. De douane neemt alle porno in beslag; personen die slechts porno hadden besteld die in Europa legaal wordt verkocht, worden niettemin doelwit van sting-acties waarbij kinderporno wordt aangeboden.

Zo werd Alan Porter benaderd door Produit Outaouais nadat zijn naam was ontdekt op de verzendlijst van Alpine Distributors, een privéhandeltje van ene Joseph Surin uit Chicago. Van Surin is nooit vastgesteld dat hij kinderporno verkocht. Het enige dat Justitie kon aantonen was dat op een van zijn videobanden twee meisjes van twaalf en dertien voorkwamen die badpakken showden, terwijl op een andere een vrouw stond van wie onduidelijk was of ze wel of niet boven de achttien was. Dat Porter ooit iets van Surin gekocht zou hebben is echter evenmin vastgesteld; hij stond alleen op de verzendlijst. Het was niet duidelijk of de brochure van Produit Outaouais onmiskenbare kinderporno aanpreef; er werden slechts foto's van 'boys and girls in sex action' aangeboden. Ondanks dit alles sprak de openbare aanklager over Porters relaties met 'een als zodanig bekend staande kinderporno-handelaar'. Hij schrok niet terug voor de suggestie dat Porter belastend materiaal uit handen van de politie had weten te houden. Aan het eind van zijn requisitoir wees hij op Porter en riep tegenover de jury uit: 'Deze man wil uw tiener verkrachten.' Porter kreeg een voorwaardelijk vonnis.

Badkamer

Andere belangrijke bronnen zijn adresboekjes en verzendlijsten van diegenen die zelf worden verdacht van handel in kinderporno of van seksuele handelingen met een kind. De enkele vermelding van een naam volstaat; het vermoeden van medeplichtigheid is niet vereist om op een target-list te worden opgenomen. Volgens haar eigen mensen had de douane begin 1984 alleen al op grond van de inbeslagname in New York en Chicago reeds zesduizend namen in haar computerbestand.

Undercover-programma's en door de douane en andere wetshandhavers opgestelde lijsten vormen een aanzienlijk bestand aan persoonsgegevens over Amerikanen. Deze uitvoerige en kostbare justitiële activiteit wekt de onjuiste indruk dat er een grote onderhandse handel in kinderporno plaatsvindt en af en toe worden deze activiteiten aangehaald als 'bewijs' dat dit inderdaad het geval is. Vandaag de

dag zal iemand die naar een dergelijke handel op zoek gaat slechts een uitgebreid netwerk van rechercheurs aantreffen.

Onder het mom van kinderscherming zijn miljoenen dollars aan belastinggeld uitgegeven aan het opsporen en vervolgen van personen, onder wie er velen zijn die geen enkel gevaar voor kinderen opleveren. Dat ondervond het echtpaar Lerch uit Illinois toen het in 1985 werd beschuldigd van het 'naakt fotograferen van hun zes jaar oude kind met vertoning van haar schaamstreek' en van het 'welbewust toestaan dat hun kind zodanig werd getoond'. Het meisje was voor het in bad gaan met haar moeder in de huiskamer aan het spelen, buitelen en rondrennen en haar vader maakte foto's van haar, zoals hij dat al vele keren tevoren had gedaan. Deze foto's werden door het bevoegde gezag ontdekt nadat William Lerch hen naar de plaatselijke drugstore had gebracht om hen te laten ontwikkelen.

Kort na kerstmis 1985, toen Lerch

de foto's ging afhaken, werd hij gearresteerd. Zijn niets vermoedende vrouw werd op straat voor het huis gearresteerd door meer dan een half dozijn politieagenten met het geweer in de aanslag. Het kind werd van haar dagverblijf afgehaald door medewerkers van de kinderscherming, die het meisje en de kleuterleidsters vroegen dat het kind seksueel was misbruikt. Om drie uur in de ochtend werd het meisje in een voogdijhuis geplaatst. Vijf dagen lang weigerde ze te eten. Ze deed niets anders dan huilen. Uiteindelijk kregen haar ouders de rechter zo ver dat hij hun dochter aan haar grootouders overdroeg, waar zij zes weken verbleef alvorens naar huis te gaan. William Lerch kreeg een voorwaardelijk vonnis van een jaar cel voor het vervaardigen van 'kinderporno'.

Revolver

De zedenangst voor kinderporno en pedofilie heeft in de Verenigde Staten een maatschappelijk klimaat geschapen waarin seksuele relaties tussen volwassenen en kinderen ernstiger taboe zijn dan moord. In dit klimaat van inquisitie wordt een kind waarvan wordt ontdekt dat het een seksuele relatie met een volwassene heeft, gewoonlijk grof bejegend door ouders, leeftijdgenoten en het bevoegd gezag, zeker wanneer het kind om welke reden dan ook niet wil meewerken aan het vervolgen van de volwassene. Bij het strafproces worden kinderen routineus gedwongen tot het opsommen en zelfs het verzinnen van intieme de-

tails van hun seksuele contacten voor ouders, politie, openbare aanklagers, hulpverleners en advocaten, gedwongen intiem lichamelijk onderzoek te ondergaan en verplicht om te getuigen tegen volwassenen of zij dat nu willen of niet.

Bij de strafvervolging van een man uit New Jersey wegens beweerde seksuele handelingen met minderjarigen, werd een dertienjarige jongen gedurende enkele weken twee tot drie keer per week door een politieagent van school opgehaald en vijf uur achter elkaar over zijn seksuele handelingen met de man ondervraagd, ook al had hij bij herhaling ontkend dat hij een seksuele relatie of seksueel contact had gehad. Een agent die het verhoor afnam, legde een geladen revolver met de loop naar de jongen toegekeerd op de tafel waaraan de jongen zat. Bij po-

litieverhoor worden jongens van wie wordt vermoed dat ze bij seksuele handelingen met volwassenen betrokken zijn geweest, bedreigd dat ze geslagen zullen worden, dat de agent al hun vrienden zal vertellen dat ze flikkers zijn, of dat ze naar een jeugdgevangenis zullen worden gestuurd waar verkrachtersbendes hen onder handen zullen nemen.

Dr. Lee Coleman, een deskundige van naam inzake kindermishandeling, heeft in de vakliteratuur weergegeven hoe therapeuten en medewerkers van politie en justitie in het hele land al of niet bewust kinderen inprenten dat zij seksueel zijn misbruikt, in weerwil van psychologische en medische aanwijzingen van het tegendeel. In de Mc Martinschool in Manhattan Beach, Californië, waar het meest omvangrijke geval van misplaatste vervolging wegens ontucht in de Verenigde Staten plaatsvond, werden honderden jonge kinderen herhaaldelijk onderworpen aan suggestieve ondervragingen door ouders, politie en therapeuten, verbonden aan het Children's Institute International (CII), een door de overheid gesponsorde organisatie die door de openbare aanklager in de arm was genomen om de beschuldigingen van ontucht te onderzoeken.

Tijdens het vooronderzoek, eind 1986, werd onthuld dat Kee MacFarlane, de directrice van CII, die veel van de eerste verhoren afnam, tijdens de ondervragingen een clownspak aanhad en de kinderen die ontkennd dat ze waren misbruikt belachelijk maakte. De therapeuten van CII hielden de kinderen voor: 'We willen hier geen

domoren hebben. We willen alleen met slimme kinderen praten. Jullie zijn slim nietwaar? Jullie vriendjes hebben ons allemaal het een en ander verteld. Ik wil je geen nee horen zeggen. Als je nee zegt ben je een domoor.'

Voorafgaand aan de ondervraging door CII had ieder kind dat in het vooronderzoek getuigde ontkend dat het misbruikt was. Het was niet verrassend dat de kinderen na de grove ondervraging door MacFarlane en de andere therapeuten verhalen fabriceerden over moorden, grafdelverij, kinderporno, seksueel misbruik door priesters en nonnen, tochten met helikopters en vliegtuigen, onderaardse tunnels, verminking van dieren en allerlei soorten seksuele handelingen. De meeste verhalen waren zo tegenstrijdig en onsamenhangend dat de aanklachten tegen alle gedaagden op twee na zijn geseponeerd. De zaak van de Mc Martinschool is door vervolgende instanties en het CII zo uitgebuit, dat de ouders nooit te weten zullen komen of er wel of niet kinderen zijn misbruikt.

Evenals de campagne rond de 'vermiste' kinderen wordt de zedenangst over kinderporno in stand gehouden door onjuiste informatie. Ze vormde de speerpunt van een gevaarlijke campagne die tot doel had de kinderpornowetten uit te breiden, de schuld van de echte kindermishandeling bij porno en seksuele voorlichting te leggen, inbreuk te maken op de rechten van verdachten en het wetenschappelijke onderzoek en debat in te dammen. Ze is de rechtvaardigingsgrond geworden voor het uitlokken van criminele activiteiten door justitieambtenaren: onder het mom de wet te handhaven konden zij haar straffeloos overtreden. Uiteindelijk zal de kinderpornomythe een aanzienlijke vrijheidsbeknutting hebben opgeleverd zonder de oplossing van het maar al te serieuze probleem van de seksuele kindermishandeling dichterbij te hebben gebracht.

LAWRENCE A. STANLEY

←noot

Het is 24 november 1936. Minister Van Schaik van Justitie weet in een sensationeel requisitoir de Tweede Kamer ervan te overtuigen dat mr. L. A. Ries, de op non-actief gestelde thesauriër-generaal, een vervaarlijke homoseksueel is. Onder luid applaus van de aanwezigen wordt het lot van Ries bezegeld. Pers en publieke opinie halen opgelucht adem. Slechts één krant, De Groene Amsterdammer, gewaagt van een 'moreelen moord'. De zaak-Ries is een

momentopname uit de geschiedenis van homoseksualiteit in Nederland, waaraan het Amsterdams Historisch Museum vanaf 24 oktober een tentoonstelling wijdt onder de titel 'Goed Verkeerd'. Hans van Weel ploos het zedenschandaal rond de 'smeerlap' Ries nogmaals uit.

Het zedenschandaal rond mr. L. A. Ries

'Iedereen weet nu dat ik razend knap ben en een ontzettende smeerlap'

GA 25

Op 27 mei 1936 schrikt krantenlezend Nederland wakker van het bericht dat in Den Haag tien mannen zijn gearresteerd op verdenking van een zedendelict. De kranten spreken van 'ontucht met minderjarigen' - hetgeen toen nog betekende: beneden de 21 jaar - 'van hetzelfde geslacht'. Nu stonden dergelijke berichten wel vaker in de krant, meestal weggelaten in een hoekje op pagina 5. Maar dit keer haalde het de voorpagina, want onder de verdachten bevonden zich twee topambtenaren, vermeld met titel, initialen en functie. De Telegraaf gaf de namen zelfs voluit.

Zo begint wat uiteindelijk 'de zaak-Ries' zou gaan heten, naar een van de twee betrokken ambtenaren, mr. L. A. Ries, thesauriër-generaal bij het departement van Financiën. Hoewel kranten melden dat er volgens de Haagse politie spoedig nog meer arrestaties zijn te verwachten, ook in andere steden, neemt de publiciteit rond het zedenschandaal na korte tijd enigszins af. Mr. Ries wordt na ruim een week hechtenis weer op vrije voeten gesteld; de anderen zijn dan inmiddels ook al vrijgelaten. Maar in de herfst van datzelfde jaar laaien de emoties weer op, want dan wordt de zaak onderwerp van een heftig debat in de Tweede Kamer. Het zou de definitieve val van mr. Ries betekenen.

Wie was mr. L. A. Ries?

Bij het afbreken van zijn carrière was hij 42 jaar en gold hij als een briljante functionaris. In 1924 trad hij in dienst bij de Generale Thesaurie, waar hij na drie jaar al de functie van waarnemend thesauriër-generaal bekleedde omdat de betreffende ambtsdrager vanwege een langdurige ziekte zijn functie niet kon uitoefenen. Begin 1936 volgt de definitieve benoeming van Ries tot beheerder van 's Rijks schatkist en eerste adviseur van de regering in alle financiële kwesties.

Na de installatie van de Hitler-regering in 1933 is Ries hoofd van de Nederlandse delegatie die elk jaar in Berlijn onderhandelt over de Nederlandse vorderingen op Duitsland. Op

24 mei 1936 keert hij terug van een van zijn missies naar Berlijn. De volgende dag brengt hij verslag uit aan de ministerraad en wordt hij gelukgewens met het bereikte resultaat, want hij heeft uit de onderhandelingen twintig miljoen voor de schatkist weten te persen. Diezelfde avond komen twee rechercheurs hem aan huis arresteren. Er is een aanklacht tegen hem ingediend door de zeventienjarige Wim Vermeulen, die hem beschuldigt van onzedelijke handelingen.

Na negen dagen hechtenis acht de rechtbank 'geen voldoende bezwaren tegen de verdachte aanwezig' en heft ze het arrest op. Maar de ministerraad handhaaft de schorsing van Ries, die ze onmiddellijk na zijn arrestatie heeft laten ingaan. De minister van Financiën mr. P. J. Oud, de baas van Ries, weigert hem te spreken, en de ministerraad voelt niets voor een toelichting op de schorsing. Dan gaat Ries tot actie over.

Ries laat door een recherchebureau nader onderzoek doen naar de jongeman die de aanklacht heeft ingediend. Uit dat onderzoek blijkt dat Vermeulen een pathologische fantast is, die de indruk geeft van een keurige en intelligente jongeman van begin twintig. Het rapport staat bol van de oplichterijen, valse namen, diefstallen, onbetaalde rekeningen en fantastische verhalen. Vermeulen blijkt bovendien al meermalen met de politie in aanraking te zijn geweest.

Begin mei 1936 was het weer eens zo ver. Vermeulen moet zich bij de politie melden in verband met een aanklacht tegen hem wegens oplichting. Bij die gelegenheid noemt hij tegenover de politie tientallen namen van mannen die hij beticht van homoseksualiteit. Daarbij valt ook de naam van Ries.

Nu was het inderdaad zo dat Vermeulen en Ries elkaar kenden. Vermeulen was ooit op een *housewarming party* aan Ries voorgesteld als een 'aankomend, veelbelovend auteur'. Later had Vermeulen bij Ries aangeklopt voor hulp bij moeilijkheden met zijn ouders. Maar Ries betrapte hem daarbij op draaijerij en leugens en wees hem resoluut de deur.

Ondanks Vermeulens reputatie besluit de politie toch de klacht tegen Vermeulen te laten vallen en zijn verklaringen over Ries en anderen door te sturen naar de hoofdcommissaris van de Haagse politie en naar de ministers van Financiën en Justitie. Daarop wordt Ries gearresteerd en vervolgens weer vrijgelaten.

De zaak wordt evenwel niet geseponeerd. Verschillende justitiële autoriteiten buigen zich nu over de zaak. Na vier maanden wordt Ries opgeroepen voor verhoor. Hij krijgt echter, tegen de regels in, pas op het laatste moment inzage in de precieze aanklacht. Het blijkt dan dat de enige klacht nog altijd die van Vermeulen is, zij het dat die op acht punten is bijgesteld. Ries eist nader onderzoek naar de geloofwaardigheid van deze kroongetuige. De rechter-commissaris gaat daar niet op in en geeft daarvoor de volgende motivatie: 'De betrouwbaarheid van de getuigen die ik zou hooren nopens de betrouwbaarheid van getuige Vermeulen zou ook weer onderzocht moeten worden door nieuwe getuigen te hooren; de betrouwbaarheid van dezen laatsten insgelijks en zoo tot Adam. Dit acht ik een onoverkomelijk bezwaar.'

Na een tweede verhoor wordt het vooronderzoek afgesloten en half oktober wordt Ries van verdere vervolging ontslagen. Zijn schorsing wordt opgeheven en omgezet in ongevraagd verlof voor onbepaalde tijd. Wat betreft de overige verdachten: vier van hen worden in 1937 alsnog voor het gerecht gedaagd. Tegen twee verdachten worden voorwaardelijke straffen uitgesproken, waarop een van hen zelfmoord pleegt. Van de twee anderen is er een inmiddels naar het buitenland gevlucht. Ook een van de overige gearresteerden beneemt zichzelf het leven en drie anderen worden uit hun overheidsfunctie ontslagen.

Ondanks dat hij van verdere rechtsvervolging is ontslagen blijft eerherstel voor Ries uit. Dat prikkelt het Tweede-Kamerlid A. van der Heide tot het schrijven van een brochure. Van der Heide was regent van het Gevangeniswezen en had in die functie Ries in de gevangenis opgezocht. Hij was zich

VERVOLG 6A 25

voor de zaak blijven interesseren, hetgeen tot het pamflet leidde, dat hij in oktober verspreidde onder pers en parlementsleden. Ook het publiek kon zich de brochure à raison van dertig cent aanschaffen, van welke mogelijkheid het gretig gebruik maakte.

Het pamflet doet een boekje open over de aanklager, hier 'X' genoemd, over diens eerdere aanrakingen met de politie en over het feit dat ooit is overwogen hem onder toezicht van de Voogdijraad te plaatsen. Van der Heide onthult ook dat 'X' zijn beschuldiging aanvankelijk al weer vrij snel introk maar daar op aandringen van de officier van Justitie en de rechter-commissaris na vijf dagen weer op terugkwam. In de berichtgeving in de pers naar aanleiding van de brochure begint inderdaad enig twijfel door te klinken over de rol van politie en justitie.

Half november verschijnt er een tweede brochure naar aanleiding van de zaak, ditmaal alleen bestemd voor pers en kamerleden. De schrijver is mr. H. J. Bouman, een van Ries' raadslieden en reeds vanaf zijn jeugd met hem bevriend. Hij signaleert ettelijke vormfouten in de behandeling van de zaak. Er zijn grove onnauwkeurigheden begaan in de processen-verbaal en de advocaat van Ries is meerdere malen verboden bij de verhoren aanwezig te zijn. Bovendien laat Boumans nota zien dat het de rechter-commissaris op beslissende momenten heeft ontbroken aan de vereiste objectiviteit.

Boumans brochure toont bovendien aan hoe bevooroordeeld minister Oud in de kwestie is opgetreden. Wanneer Ries wordt gearresteerd mag hij heel even met zijn directe chef, de minister dus, bellen. 'Er schijnen feiten te zijn', zegt Oud-tegen Ries. 'Maar dan toch geen strafbare feiten', antwoordt deze. Later blijkt dat Oud dit antwoord heeft uitgelegd als aanwijzing voor diens schuld. Reeds twee dagen na Ries' arrestatie laat Oud zich op het departement ontvalen: 'Ries is een verloren man.' Tegelijkertijd vermindert hij diens salaris met zestig procent.

In de pers wordt ruime aandacht besteed aan de brochure van Bouman. Het is nu niet langer alleen maar een zedenschandaal: ter discussie staat de

bedenklijke houding van politie en justitie. Wanneer kort daarna de begroting van Justitie in de Tweede Kamer aan de orde komt krijgt de verantwoordelijke minister, mr. Van Schaik, een aantal kritische vragen voorgeschoteld. Van Schaik, geflankeerd door zijn collega Oud van Financiën, redt zich eruit door te verwijzen naar 'ander belastend materiaal' dat tegen Ries zou bestaan; hij kan daar echter helaas geen nadere mededelingen over doen omdat dat materiaal afkomstig is uit strafdossiers van andere personen. Wat hij niet vermeldt is dat de enige echte getuige tegen Ries, Vermeulen dus, inmiddels is gevlucht naar België.

* * *

Op 24 november komt de kwestie ten tweeden male ter sprake in de Tweede Kamer. Het werd een van de meest gedenkwaardige vergaderingen in de geschiedenis van het parlement.

Versillende kamerleden wijzen de minister op de inmiddels gepubliceerde reactie van mr. Bouman op het eerste kamerdebat, waarin Bouman onthult 'dat in het dossier, buiten de onbetrouwbaar gebleken verklaringen van den kroongetuige, zich geen ander voor mr. Ries belastend materiaal bevindt'. Daarop verklaart de minister dat hij nu van het kabinet het fiat heeft gekregen opening van zaken te geven over dat 'andere bezwarende materiaal'.

Van Schaik begint dan met het voorlezen van een getuigeverklaring over een huiselijke bijeenkomst van zes homoseksuelen in 1935. Het voorlezen wordt regelmatig onderbroken door rumoer en hoongelach in de vergaderzaal, met name bij passages waarin vermeld wordt dat heren met elkaar dansten en sommigen elkaar zelfs kusten. De verklaring maakt melding van enkele 'uitgesproken homoseksuele handelingen', die door Van Schaik niet nader worden omschreven. Hij laat echter niet na de parlementsleden erop te wijzen dat 'het stuk waarin een nauwkeurige omschrijving staat van vorengenoemde bepaalde handelingen, ter inzage ligt bij de griffie'.

Op dat moment interrumpeert Van der Heide met de opmerking dat

Ries weliswaar bij de bijeenkomst aanwezig was maar op het moment van 'vorengenoemde bepaalde handelingen' al lang was vertrokken, hetgeen overigens ook in het dossier staat vermeld. Van Schaik reageert geërgerd: 'Het gaat er niet om of mr. Ries weg was of niet.'

Van Schaik gaat onverdroten voort met het voorlezen van belastend materiaal. Hij citeert uitspraken van een man 'die verklaarde homoseksueel te zijn' en zeven jaar geleden al eens voorwaardelijk veroordeeld was 'wegens het plegen van ontucht met een minderjarige'. Uit de verklaring blijkt dat deze man een goede bekende was van Ries en dat hij Ries er telefonisch op gewezen had dat Vermeulen minderjarig was. In werkelijkheid ging het om een gewaardeerd kunstenaar, de zoon van een echtpaar dat met de ouders van Ries bevriend was. Hij had inderdaad Ries gebeld, niet zozeer om hem op de minderjarigheid van Vermeulen te wijzen maar vooral om hem attent te maken op diens onbetrouwbaarheid.

Vervolgens leest Van Schaik nog een verklaring voor betreffende een gebeurtenis uit 1932. De politie had toen een inval gedaan op een bijeenkomst van mannen 'waarvan sommigen buiten twijfel homoseksueel zijn'. Ook Ries was op die bijeenkomst, maar 'van eenig strafbaar feit bleek bij dezen inval niet; de jongste aangetroffenen was juist meerderjarig'. Van Schaik brengt het voorval als een onthulling, maar Bouman had het reeds, zij het in minder beladen bewoordingen, in zijn brochure vermeld.

* * *

Dan komt het klapstuk. Het betreft een politierapport dat twee dagen vóór het kamerdebat was opgeduikeld uit dertien jaar oude archieven. Minister Oud had het al aan enkele aarzende partijgenoten laten lezen. Van Schaik leidt de onthulling in door zich plechtstatig tot Van der Heide te wenden met de opmerking: 'De heer Van der Heide moet eens aan mr. Ries vragen wat er precies gebeurd is op 21 maart 1923.' Geroep uit de zaal: 'Lees het stuk voor!', 'Is dat uit het dossier?', 'Geen geheimzinnigheid!'. Oud zegt hoorbaar tegen Van Schaik: 'Zeg het

nou maar, zeg het nou maar!'

Met de woorden 'Als de heer Van der Heide voor zoo iemand opkomt zal hij hooren wat mij bekend is' begint Van Schaik met het voorlezen van een politierapport dat beschrijft hoe Ries in het gezelschap van een korporaal op de openbare weg door een agent werd aangehouden. Daarbij zou Ries hebben verklaard ontucht te hebben willen plegen. Het rapport werd destijds echter niet in een procesverbaal omgezet maar als onbeduidend terzijde gelegd.

Uit de zaal klinken verontwaardigde geluiden op. Dat is het moment voor de minister om de retorische vraag te stellen: 'Is er lichtvaardig of roekeloos gehandeld?' 'Neen, neen!', klinkt het luidkeels uit de kamerbanken. Onder stormachtig applaus van de Kamer en de publieke tribune nemen Van Schaik en Oud de felicitaties van verscheidene kamerleden in ontvangst.

De Telegraaf meldt in een bewogen verslag 'dat dit van minister Van Schaik de eerste maal is dat hij in het openbaar "uit de plooi" raakte. Men zag dezen correcten onbewogen bewindsman in het laatste deel van zijn betoog verontwaardigd gesticuleren, eenige malen zijn bril over de regeringstafel smijten en op interrupties ingaan als nooit tevoren in zijn parlementaire loopbaan.'

Niet alleen De Telegraaf is vol bewondering voor de minister van Justitie. Unisono roemt de pers diens terughoudendheid in de eerste debatronde en diens openheid in de tweede. Ries wordt met verwijten overladen. De liberale Avondpost schrijft: 'De grondfout ligt bij den heer Ries zelf. Nu hebben de feiten zich tegen hem gekeerd en zijn positie is nu definitief vernietigd. Het is zijn eigen schuld.' Het Volk vindt dat Ries had kunnen weten dat 'zijn positie, om het zacht te zeggen, teer was'. Maar in De Groene Amsterdammer vindt mr. R. H. Dijkstra het 'eenvoudig verbijsterend wat zich in de Tweede Kamer heeft afgespeeld'. Met strikt zakelijke argumenten boort hij de vier bewijsoveringen van de regering de grond in en hij eindigt met: 'Het publiek schandaal biedt een der weinige mogelijkheden tot collectieve uitleving van moeizaam

verdrongen lynchlusten in de vorm van moreelen moord.'

* * *

Ries krijgt ontslag wegens ongeschiktheid, zonder enige dank voor de aan het land bewezen diensten en zonder enige financiële regeling. Hij beseft dat het moeilijk zal zijn in Nederland nog werk te vinden. Reeds tijdens zijn hechtenis schreef hij: 'Alle modder die nu over mij is uitgegooten laat zich niet meer verwijderen.' Na zijn ontslag merkt hij ironisch op: 'Iedereen weet nu dat ik razend knap ben, maar daarnaast een zoo ontzettende smeerslap, dat niemand het met mij zou aandurven.' Ries besluit daarom maar naar het buitenland te vertrekken.

In 1941 duikt zijn naam weer op. De regering in Londen wil hem hoofd maken van het Nederlands Informatie

Bureau in New York. Verschillende leden van het kabinet maken bezwaar, maar de benoeming gaat desondanks door.

Na de oorlog verschijnt er in De Groene een artikel over financieel-economische kwesties, ondertekend met 'Ries'. In 1949 stuurt hij een artikel naar de NRC. Het artikel wordt geplaatst, maar zonder ondertekening. Ries daarover: 'Natuurlijk is het lot van één krantartikel volkomen onbelangrijk, maar voor iemand die nog belang stelt in Nederland en in dat vitale instrument van elke samenleving, de pers, wel zeer deprimerend.'

Kort voor zijn dood in 1962 schrijft Ries het volgende gedicht:

Als Holland niet zo winderig was en
zo vochtig
en als er niet zoveel fietsers waren en
zoveel beklemd meiers
en als die bovenhuizen niet zo steile
trappen hadden
en zo naar rode kool en slappe koffie
roken
en als er niet zo veel Hollanders
woonden
en als het ernstig besef er niet
uitgevonden was
en gepatenteerd,
ja, misschien zou het dan toch beter
zijn daarheen terug te keren

HANS VAN WEEL

Goed verkeerd 6A 1-1

Naar aanleiding van het interessante artikel over mr. L. A. Ries (De Groene, 25 oktober 1989) twee opmerkingen:

1. Ries is nooit hoofd van het Nederlands Informatie Bureau te New York in oorlogstijd geweest. Dat was dr. N. A. C. Slotemaker de Bruïne. Ries was, meen ik, onderdirecteur.
2. U schrijft dat in 1949 de NRC een artikel van hem plaatste, 'maar zonder ondertekening'. Ik mag er misschien op wijzen dat de NRC tot 1968 nooit ondertekende artikelen plaatste. Ik meen mij te herinneren dat Ries in het begin van de jaren zestig ook de memoires van oud-president Truman in de NRC besproken heeft.

Leidschendam,
J. L. HELDRING

Porno-onderzoek vordert moeizaam in Goudriaan

GOUDRIAAN — De rijkspolitie van het district Dordrecht vordert moeizaam maar gestaag met haar onderzoek naar de produktie van (kinder)porno in het dorpje Goudriaan, gelegen in de gemeente Graafstroom. Inmiddels heeft het onderzoeksteam zes aangiften in behandeling. Het gaat daarbij om aanklachten wegens ontucht en het nemen van pornografische foto's.

Woordvoerder W. de Rooij van de rijkspolitie in het district Dordrecht zegt dat de zaken betrekking hebben op handelingen die de afgelopen tien jaar zijn verricht. „Het onderzoek zal zich echter moeten richten op strafbare feiten die in de afgelopen twee of drie jaar zijn gepleegd. Tot dusver blijkt dat er vooral jongens van ongeveer vijftien en zestien jaar bij deze zaak betrokken zijn. Die kwamen op de boerderij, waarop zich de aandacht nu richt. We hebben geen aanwijzingen dat er ook jonge kinderen bij betrokken zijn. Ik kan me niet uitlaten over de vraag in hoeverre er sprake is geweest van dwang.”

De Rooij zegt dat de zes aangiften uit 'heel Nederland' afkomstig zijn. „De jongens die de verdachte thuis bezochten, kwamen bij hem klussen in de caravanstalling of in de kennel die hij er hield. Hoe de verdachte zijn contacten legde weten we ongeveer wel, maar daar wil ik niets over kwijt.”

Volgens De Rooij is de verdachte, een 66-jarige ex-leraar, nogal zwijzaam tijdens zijn contacten

met rechercheurs.

De Rooij: „Over een bekentenis kan ik nog niets zeggen. Het verhoor van de man staat op een laag pitje, totdat we voldoende bewijsmateriaal hebben gevonden. Onze aandacht richt zich vooral op de handel in kinderporno. De man onderhield contacten met uitgeverijen in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Denemarken, Australië en Nieuwzeeland. Op dit moment zit de verdachte in zijn eerste periode van dertig dagen ingevangenstelling.”

Het is overigens de tweede keer dat de man wordt verdacht van de produktie en handel in (kinder)porno. De ex-leraar, die in de periode dat hij les gaf aan de Rotterdamse Vrije School een behoorlijke populariteit onder de leerlingen genoot, werd in 1987 vrijgesproken door de Dordtse rechtbank. Over het toenmalige politieonderzoek wil De Rooij niets zeggen. Ook officier van Justitie mevrouw mr. H. J. M. Van Maaren-van der Kooij wil daarover geen mededelingen doen, hoewel zij die zaak toen zelf heeft behandeld.

De verdachte is destijds vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. Tijdens het politieonderzoek van toen vond de officier van Justitie geen grond om een huiszoeking in Goudriaan te rechtvaardigen. Nu bestaat de sterke verdenking dat de verdachte in zijn hofstede al circa tien jaar gebruik maakte van een studio en donkere kamer.

UN 13/10

MIDDEN-NEDERLAND 13

Eis: vrouw moet cel in wegens plegen ontucht

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — Heeft de 28-jarige Utrechtse P.H. ontucht gepleegd met twee kleuters, of is de vrouw 'slachtoffer' van een betze in de buurt? Deze vraag stond dinsdag centraal tijdens de behandeling van de strafzaak tegen H. voor de rechtbank.

De vrouw heeft van meet af aan ontkend. Maar officier van justitie mr. A. Maan achtte bewezen dat P.H. met twee 4-jarigen, een jongen en een meisje, ontuchtige handelingen heeft gepleegd. Hij eiste een gevangenisstraf van twaalf maanden waarvan vier voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

Nadat de verdachte eind juli dit jaar was aangehouden, hebben de ouders van de slachtofferfertes in kort geding een straatverbod voor de vrouw geëist. Die eis is toen door de rechtbankpresident ingewilligd; P.H. mag een half jaar niet in de buurt komen van de kinderen die ze zou hebben misbruikt.

De zaak was aan het rollen gekomen nadat het meisje een tv-uitzending van Meneer Kaktus over 'vieze volwassenen' had gezien. Ze had spontaan aan haar ouders verteld dat de moeder van een schoolgenootje vieze dingen met haar had gedaan. De ouders hadden aangifte bij de politie gedaan en toen het verhaal bekend was geworden in de buurt, hadden andere ouders daarover met hun kinderen gesproken. Dat had meer aangiften opgeleverd.

Een kinderpsychiater heeft twee kleuters later onderzocht met onder meer de 'poppenmethode'. Volgens deze deskundige

was van het meisje niet met voldoende zekerheid te zeggen of er met haar seksuele handelingen waren verricht, maar het verhaal van het jongetje was volgens hem zeer waarheidsgetrouw.

„Ik heb nooit ontucht gepleegd en zal dat ook nooit doen”, hield P.H. ook tijdens de zitting vol. „Ik ben zelf als kind misbruikt. Ik zou een kind zo iets nooit kunnen aandoen. Ze willen me de vernieling in helpen”.

De ouders van de slachtofferfertes vorderden als beledigde partij de maximale schadevergoeding van vijftienhonderd gulden. Officier van justitie Maan vond dat die vordering kon worden toegewezen.

Advocaat mr. F. Menkveld stelde dat door de geruchten in de buurt en de slechte reputatie van H. werkelijkheid en roddel niet meer van elkaar te scheiden waren. Hij noemde het rapport van de kinderpsychiater een opeenstapeling van conclusies zonder dat daaraan harde feiten ten grondslag lagen. De raadsman verzocht de rechtbank zijn cliënte vrij te spreken en onmiddellijk in vrijheid te stellen.

Na kort beraad honoreerde de rechtbank dat laatste verzoek. De voorlopige hechtenis van H. werd ter zitting opgeheven. De uitspraak volgt op 31 oktober.

UN 5-10

Rechtbank wil meer informatie in ontucht-zaak

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — De Utrechtse rechtbank heeft nog geen uitspraak gedaan in de zaak tegen de 71-jarige A.B. uit Utrecht die wordt verdacht van ontucht met twee jongetjes van acht en tien jaar. De rechtbank heeft de zaak terugverwezen naar de rechter-commissaris die de jongetjes nog eens moet horen over het precieze tijdstip van de ontucht.

De verdachte kwam al in 1949 voor het eerst met de strafrechter in aanraking vanwege zijn pedofiele geaardheid. Zijn laatste veroordeling dateert uit 1987 toen hij werd veroordeeld voor ontucht met twee jongetjes. Volgens de officier van justitie heeft B. in de periode van 1 januari tot en met 30 mei 1988 wederom ontucht gepleegd met diezelfde jongetjes, twee broertjes. Hun oudste broer had daarvan aangifte gedaan.

B. zei op de zitting twee weken geleden dat hij sinds zijn vrijlating eind 1987 geen ontucht meer heeft gepleegd met kleine jongetjes. Hun oudste broer heeft voor het eerst van die ontuchtgevallen uit 1987 gehoord in 1988 en die verhalen gehouden voor nieuwe gevallen van ontucht. De rechtbank wil nu dat de rechter-commissaris de twee jongens nog eens hoort. Als de twee jongens hun broer hebben verteld over de ontucht uit 1987 en er in 1988 niets meer is voorgevallen, zal B. worden vrijgesproken, want voor de ontuchtgevallen uit 1987 heeft hij zijn straf al uitgezeten.

UN 21/10

Tegen 71-jarige 12 maanden geëist wegens ontucht

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — Officier van justitie mr. P. van der Molen heeft tegen de 71-jarige A.B. uit Utrecht wegens ontucht met twee jongetjes van acht en tien jaar een gevangenisstraf geëist van twaalf maanden, waarvan drie maanden voorwaardelijk. De officier heeft tevens gevorderd dat B. het voorwaardelijk gedeelte van vier maanden van een straf uit 1987, voor eenzelfde delict, alsnog gaat uitzitten.

De officier achtte bewezen dat B. in de periode van 1 januari tot 30 mei 1988 ontucht had gepleegd met twee broertjes van acht en tien jaar. Hun oudere broer had aangifte gedaan en de twee jongetjes hadden de ontucht tegenover de politie bevestigd. B. ontkende op de zitting in alle toonaarden.

De verdachte kwam al al in 1949 voor het eerst met de strafrechter in aanraking vanwege zijn pedofiele geaardheid. In 1963 werd hem zelfs een TBR opgelegd die tot 1972 duurde. In 1987 was hij opnieuw veroordeeld. B. vertelde hij hij ernstig was mishandeld door de broer van de jongetjes met wie hij in 1987 ontucht had gepleegd. Dit zijn dezelfde jongens die B. nu weer beschuldigen van ontucht.

„Door die mishandeling voel ik me zo bang en angstig dat ik de gevangenis als een bevrijding zie. Ik ben nu een gevangene in mijn eigen huis, ik zie tralies voor mijn ogen”, aldus B. Tegen de rechters zei hij op zoek te zijn naar een plaats in een verzorgingstehuis.

Raadsman mr. A. van Odiijk voerde aan dat de twee broertjes met hun aangifte waarschijnlijk in de war zijn geweest met de gebeurtenissen die zich in 1987 hebben afgespeeld. Hun oudste broer vernam pas in mei 1988 van de ontucht. Als reactie daarop mishandelde hij B. „Het is goed mogelijk dat zijn twee broertjes hem van die ontucht uit 1987 hebben verteld en dat toen de tijdstippen door elkaar zijn gaan lopen”.

De rechtbank doet uitspraak op 20 oktober.

Vrouw wordt vrijgesproken van ontucht

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — De Utrechtse rechtbank heeft de 28-jarige Utrechtse P.H. vrijgesproken van ontucht met twee vierjarige kinderen. De vrouw heeft ook geen smartegeld te betalen aan de ouders van de twee kinderen. Tegen de vrouw was een gevangenisstraf geëist van twaalf maanden waarvan vier voorwaardelijk.

De zaak was aan het rollen gebracht nadat een meisje het televisieprogramma 'Meneer Kaktus' had gezien dat over 'vieze volwassenen' ging. Het meisje had spontaan aan haar ouders verteld dat de moeder van een schoolgenootje vieze dingen met haar had gedaan. Later hadden ook andere ouders aangifte gedaan van ontucht met hun kinderen.

De vrouw heeft van meet af aan verklaard onschuldig te zijn. De slechte reputatie die zij in de buurt heeft, zou debet zijn aan de aangiften. Haar raadsman, mr. F. Menkveld, had vrijspraak bepleit wegens gebrek aan bewijs. Volgens hem had de buurt werkelijkheid en roddel niet van elkaar kunnen scheiden. De rechtbank was het met de raadsman eens dat het wettig en overtuigend bewijs niet was geleverd en sprak de vrouw vrij.

Politie houdt kinderlokker aan in Utrecht

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — De Utrechtse politie heeft donderdagmiddag aan de Albert Schweitzerdreef de 28-jarige F.W. uit Zeist aangehouden op verdenking van het plegen van ontucht met kinderen van 4 tot 6 jaar. De man zou zeker vijftien keer 'doktertje' hebben gespeeld met de kinderen op diverse plaatsen in Overvecht en Zuilen.

De activiteiten van de Zeistenaar hebben de afgelopen maand voor veel onrust gezorgd in deze wijken. De politie hield de man aan na langdurig posten in Overvecht en Zuilen. De kinderen die het slachtoffer zijn geworden van de man hadden openlijk thuis gepraat over de spelletjes die hij deed. Hij kon worden aangehouden na een vrij nauwkeurige beschrijving die de kinderen verstrekten. Volgens de politie, die een aantal kinderen heeft gehoord, ging de man in zijn activiteiten niet verder dan oppervlakkige bestasting.

UN 24/10

Eis 18 maanden voor „kwelijke incestzaak”

ENSCHEDÉ — „Een kind van je eigen vader krijgen, dat is het ergste wat je kan overkomen”. Mr. van Kuijk, procureur-generaal bij het Gerechtshof in Arnhem, haalde donderdag fel uit naar de 55-jarige H. uit Enschede, die met zijn drie dochters jarenlang incest heeft gepleegd en bij de oudste een kind heeft verwekt. De man was door de rechtbank in Almelo veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf, nadat 1 1/2 jaar was geist, zowel de verdachte als de officier waren van het vonnis in beroep gegaan. De procureur-generaal liet donderdag weten dat de Almelse officier „in deze zeer kwelijke incestzaak” met zijn eis eigenlijk aan de lage kant heeft gezeten, maar hij wilde er niet bovenuit gaan en eiste opnieuw 18 maanden gevangenisstraf.

President mr. Kooleman noemde de Enscheder „een soort sultan, ik knip met de vingers en de koffie komt, ik knip met de vingers en er komen schone kleren, ik knip met de vingers en de benen gaan wijd, ik knip met de vingers en er komt eten op tafel”. De man trad op als een ware huistiran, als de dochters in zijn ogen te laat thuis waren ranselde hij ze met een leren riem af.

Met de oudste dochter, die nu 30 jaar is, begon de incest toen ze 10 was en de man is er mee doorgegaan toen ze met 18 jaar al 6 maanden zwanger was. Ze moest van hem zeggen dat het kind van een Antil-

liaan was, die haar had laten zitten. Toen de dochter om een financiële bijdrage voor haar en het kind vroeg zou hij hebben gezegd „ik wil jou en het kind niet meer zien en je moet niet zo zeuren”. Er is nu een regeling dat hij voor het nu 11-jarige kind tot haar 21e moet betalen.

Met de andere dochter, die nu 22 is, pleegde hij voor het eerste incest toen ze 11 jaar was. Met een derde, nu 29-jarige dochter, heeft H. ook ontucht gepleegd, maar deze incest is inmiddels verjaard en kan niet meer worden vervolgd.

De oudste dochter heeft begin deze maand een brief aan het Hof geschreven waarin ze laat weten dat haar vader niet de cel in moet omdat hij dan zijn werk kwijt raakt en niet meer voor het door hem verwekte kind kan betalen. „En dan ontloopt hij voor de zoveelste keer zijn verantwoordelijkheid”, aldus de vrouw. De jongste dochter heeft zich ook tot het Hof gewend, ze zegt dat het weinig zin meer heeft haar vader na zoveel jaar nog te straffen, volgens haar is hulpverlening meer op zijn plaats.

„U mag uw beide dochters ondanks alles daar best dankbaar voor zijn”, aldus de president donderdag.

De advocaat mevrouw mr. Bicknese pleitte er voor geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf meer op te leggen, maar een dienstverlening toe te staan.

Het Hof wijst 19 oktober arrest.

Advocaat allerminst verbaasd over seksueel gedrag cliënt

(Van onze verslaggever)
ALKMAAR — „Mijn cliënt is een eenvoudig man met een slecht ontwikkeld seksueel normbesef, die het spoor bijster is geraakt. Dat verbaast me ook helemaal niet met een Pin-up club op tv, sekstelefoonnummers en een professor in de criminologie, die openlijk op televisie zijn pedofiele geaardheid belijdt.” Dat betoogde de Texelse advocaat J. Feikema gisteren bij de rechtbank in Alkmaar, waar J.B. (58) uit Oudeschild moest voorkomen.

B. gaf toe tussen januari '79 en fe-

bruari '86 ontucht te hebben gepleegd met zijn minderjarig stiefkind. Volgens de verdachte wilde hij het meisje beslist geen kwaad doen. „Het was meer een geintje”, aldus B.

Officier van justitie C. van Riel denkt er anders over en eiste een gevangenisstraf van twaalf maanden, waarvan zeven voorwaardelijk. Van Riel vindt dat B. de zaak maar beter niet kan bagatelliseren. Bovendien wees hij advocaat Feikema erop, dat het gedrag van de verdachte niet valt te verklaren door de Pin-

up club of door de 06-nummers. „Die bestonden tussen 1976 en 1980 nog niet.”

Advocaat Feikema: „Dat mag zo wezen, maar de seksuele revolutie was al wel in gang gezet.” Volgens Feikema mag justitie ook niet verwachten, dat B. zich vol spijt en handenwringend ter aarde stort. De Texelaar zou nu pas beseffen, dat hij fout bezig was. Voor B. werd een voorwaardelijke straf bepleit. De man is bereid in therapie te gaan.

De rechtbank doet op 24 oktober uitspraak.

Man voorgeleid wegens zedenfeiten in Brussel G.V.A. 19 OCT

De Brusselse zedenbrigade rekende een man in die zich eerder deze maand nabij een school schuldig maakte aan zedenmisdrijven met kinderen. Hij had daarbij telkens aan meisjes van 7-8 jaar snoepjes aangeboden en was daarop handtastelijk geworden.

Exhibitionist betrapt in Vorst G.V.A. 20 OCT.

In Vorst werd een man opgepakt wegens exhibitionisme tegenover kinderen en hun begeleider. Dat gebeurde in de onmiddellijke omgeving van het lyceum van Vorst. De man werd nadien geïdentificeerd.

Ouders verkrachttertje: Hulpverlener pleegde ontucht met onze zoon

Van onze correspondent TEL 21 VEENENDAAL/ARNHEM, zaterdag

De ouders van een 13-jarige jongen uit Veenendaal, hebben bij de politie in die plaats aangifte gedaan van het plegen van ontucht met hun kind door een maatschappelijk werker van de Raad van de Kinderbescherming in Arnhem.

De jongen verblijft momenteel zelf in een inrichting, in

afwachting voor opname in een psychiatrisch ziekenhuis, omdat hij zelf tot twee maal toe enkele jonge kinderen heeft aangerand en verkracht.

Een woordvoerder van de Raad van de Kinderbescherming zei gisteren: „De aangifte is bij ons bekend maar de hulpverlener, die de ontucht zou hebben gepleegd is vandaag niet aanwezig in verband met een uitstapje van ons personeel naar Brugge.”

De jongen, die enkele maanden geleden al door de politie van zijn bed werd gelicht in verband met de verkrachting van een 6-jarig meisje, werd volgens zijn verklaringen al op het politiebureau in Veenendaal door de hulpverlener misbruikt, deze zou dit volgens zijn zeggen hebben gedaan in het belang van het onderzoek.

De tweede keer zouden de ontuchtige handelingen hebben plaatsgevonden in het paleis van justitie in Arnhem toen hij in afwachting was van de rechtszitting vanwege zijn bekentenis van een verkrachting, de maatschappelijk werker begeleidde hem daarbij.

Volgens de verklaringen van de ouders en de zoon wilde de maatschappelijk werker, na een bezoek aan de psychiatrische kliniek waar hij zou worden opgenomen als er plaats was, alleen nog maar hebben dat hij met hem in contact kwam als er zich problemen voordeden, de andere hulpverleners zoals politie, huisarts en Riagg waren volgens hem niet meer nodig.

Ruim een week geleden werd een zevenjarige jongen uit Veenendaal het slachtoffer van de dertienjarige scholier, ook deze zaak bekende hij waarna de jongen werd opgenomen, en deze feiten bij zijn huidige hulpverleners aan het licht kwamen.

Aangever kikkerman zelf verdacht

door Rob Hammink

DEN HAAG, donderdag

De 63-jarige Hagenaar J.J. van der L., die zich in juli van dit jaar als tipgever in de zaak van de Zoetermeerse 'kikkerman' opwierp, wordt nu zelf verdacht van het plegen van ontucht met een minderjarig meisje.

Van der L. wist in juli van dit jaar te vertellen dat zijn kleinzoon door de 35-jarige R.K., een bewoner uit de Zoetermeerse flat Belvédèrebos, werd misbruikt. Ook zou de Zoetermeerder met

andere kinderen van de flat sexspelletjes spelen en ze laten springen als kikkers. Door de stroom van geruchten die toen op gang kwam kreeg de beschuldigde Zoetermeerder al snel de bijnaam van kikkerman.

K., die samen met zijn vriendin werd opgepakt, is bij gebrek aan bewijs vrijgelaten. „Het enige bewijs dat wij hadden, waren de verklaringen van het jongetje,” aldus de persofficier van justitie, mr. H.M. Vos.

Tipgever Van der L. wordt nu zelf verdacht van ontucht met zijn 14-jarige

kleindochter. Het kind zou vijf jaar geleden twee weken lang door opa zijn misbruikt. Haar moeder: „Zij sliep zolang bij mijn schoonouders omdat ik bezig was met een verhuizing. Mijn dochter zegt dat ze vijftien maal is verkracht.”

Op 29 augustus werd er aangifte van deze praktijken gedaan. Van der L. werd dezelfde dag door de politie opgepakt. Vanwege zijn hartproblemen werd hij na een uur weer op vrije voeten gesteld. Er loopt een gerechtelijk onderzoek tegen de man.

Seksueel misbruik door psychiater leidt tot claims van half miljoen

Van onze verslaggever VK 19

ARNHEM — Vijf vroegere bewoners van de Helderingsstichtingen in Zetten hebben een half miljoen gulden smartegeld geeist van dr. H.F., de ex-directeur van het opvoedingsinstituut. Ze doen dat omdat ze als minderjarigen jarenlang seksueel zijn misbruikt door de man. In hun eis worden de vrouwen gesteund door het Proefprocesfonds Rechtenvrouw, een onderdeel van het Clara Wichmann Instituut (wetenschappelijk Instituut Vrouwen en Recht).

Om alvast een voorschot op die schadevergoeding te krijgen, hebben de eiseressen een kort geding tegen dr. F. aangespannen, dat op 1 november voor de arrondissementsrechtbank te Arnhem dient. Ze verlangen daar voorschotten die per persoon variëren van vijfduizend tot vijftienduizend gulden. In totaal schommelt de immateriële schadevergoeding tussen de 60 duizend en 150 duizend gulden per vrouw.

Met de vergoeding kunnen de slachtoffers psycho-sociale activiteiten bekostigen die nodig zijn om hun traumatische ervaringen te verwerken. Een groot deel van de vergoeding geldt als compensatie voor inkomsterving: de

slachtoffers zijn door de gebeurtenissen onder het schrikbewind van dr. F. vele jaren niet in staat geweest om te werken. „Zonder uitzondering hebben de slachtoffers grote psychische schade opgelopen die zich in de loop van hun verdere leven heeft geuit in depressies, suicide-pogingen, relatie-problemen, seksuele angsten en eenzaamheid”, zo zegt het Clara Wichmann Instituut.

In januari van dit jaar deden 21 slachtoffers (negentien vrouwen en twee mannen) bij de zedenpolitie aangifte van aanranding en verkrachting door dr. F. Tijdens therapeutische sessies werden zij onder meer gedwongen zich uit te kleden, voor de ogen van dr. F. te masturberen, met hem fellatio te plegen en zijn sperma door te slikken. Ook werden de meisjes verkracht.

In één aangifte wordt melding gemaakt van video-opnamen: dr. F. stelde een op statief geplaatste camera op, verkrachtte zijn slachtoffer en dwong haar naar haar eigen verkrachting te kijken. Dr. F. intimideerde zijn slachtoffers en sloot ze langdurig op in een isoleercel.

Op 6 december wordt de strafprocedure tegen dr. F. hervat. De slachtoffers willen het verloop van dit proces niet afwachten, omdat het nog jaren kan

duren. Een aantal van de 21 aangiften is inmiddels verjaard en van de overige zijn er slechts vijf in de tenlastelegging opgenomen.

Dwangpraktijken

Dr. F. werd begin dit jaar op staande voet ontslagen als directeur van het orthopedagogisch en jeugdpsychiatrisch centrum van de Helderingsstichtingen. Dat gebeurde nadat een der slachtoffers een klacht bij het bestuur van de inrichting indiende. Al jaren gonsde de naam van de psychiater-directeur in verband met dwangpraktijken en seksueel misbruik.

Zowel de staf als de naaste medewerkers van dr. F. hebben steeds ontkend van diens praktijken te hebben geweten. Een aantal van de slachtoffers werd dit voorjaar telefonisch door onbekenden bedreigd met repressailles. De ex-pupillen werden gesommeerd hun aanklacht tegen F. in te trekken.

De Clara Wichmann Stichting sluit niet uit dat toewijzing van de schadevergoeding meer ex-pupillen van „Zetten” tot actie zal bewegen en een stroom van nieuwe schadeclaims tegen de ex-directeur op gang kan brengen.

Correctionele rechtbank van Verviers G.V.A.

27/10/84

Vijf jaar cel voor verkrachter in Verviers

De correctionele rechtbank van Verviers heeft gisteren een inwoner van Verviers veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf waarvan een vijfde met uitstel. De man werd schuldig bevonden aan verkrachting en aanslag op de eerbaarheid op zijn twee kinderen, 8 en 10 jaar oud. De feiten hebben zich afgespeeld gedurende een periode van 7 jaar. De man stond goed aangeschreven op zijn werk. De rechtbank heeft rekening gehouden met het feit dat hij als kind het slachtoffer was geweest van geïjkardige feiten.

Pisseks met jongetjes gaat rechtbank te ver

Door Peter Olde Boerrigter

GAY KRANT 21

EINDHOVEN - Voor Jürgen viel er niets te ontkennen. Hij schaamde zich absoluut niet voor de aanklacht. Ook jongetjes van acht jaar hebben het volste recht op seks, luidde zijn theorie. Een theorie die hij dus met de daad had toegepast. Maar het was onjuist te denken dat hij de kinderen met computerspelletjes verleid zou hebben tot pisseks. Zoiets paste ook absoluut niet in zijn opvatting. "Ik bied iemand alternatieven aan, dring deze niet op. De seksualiteit van kinderen wordt door manipulerende ouders gereduceerd tot monogame heteroseksualiteit. Dat is iets waar de kinderen zelf niet om vragen. Dat blijkt wel, want zodra ik mijn homoseksualiteit als alternatief eraan legde en mij openstelde voor experimenten, waren er een aantal kinderen die dat wel eens wilden proberen."

Rechtbankpresident mevrouw Quadvliet en officier van justitie Regelink leken bepaald niet overtuigd van de juistheid van zijn theorie die regelrecht uit de koker stamde van de Eindhovense flicker-actiegroep 'Roze Driehoek' en de Eindhovense pedofielenafdeling van het COC, de JOR. "U kunt met uw visie de maatschappij en de wetgeving niet veranderen," hield Quadvliet de 21-jarige Jürgen moederlijk voor. "Mensen zijn niet zo onbevengend als u denkt. U kunt niet inschatten welke schade uw handelwijze bij anderen mogelijkveroorzaakt. Uw visie op het geheel is slechts één kant van de zaak." Voor de rest liet ze op voorhand weten geen behoefte te hebben aan een discussie over zijn leefwijze. Een ellenlange uiteenzetting over zijn denkwereld was inmiddels al aan het dossier toegevoegd. Daarvan had ze akte genomen.

Jürgen ontkende niet dat hij met verschillende Turkse jongetjes van onder de tien jaar zo nu en dan seks had. Het begon allemaal tijdens een discussie met het achtjarig knaapje Azis over Jürgen's homoseksualiteit. "Het zou best mogelijk zijn dat hij daarvan zo opgewonden raakte, dat hij er meer over

wilde weten en er ook wat mee wilden doen." Uiteindelijk kwam het zover dat ze de piemels aan elkaar lieten zien en het jochie Jürgen's geslachtsorgaan vastpakte en hem 'op zijn manier' probeerde te masturberen. Jürgen twijfelde er niet aan of Azis had het allemaal prachtig gevonden. "Ik weet zeker dat hij meerdere malen klaar is gekomen en daarom steeds bij mij terugkwam." Het was Azis die uiteindelijk andere Turkse leeftijdsgenootjes meenam. Met sommigen van hen had Jürgen eveneens seksueel contact. "Azis vertelde vrijelijk aan hen over wat wij samen hadden, daarom was ik ervan overtuigd dat de andere kinderen ook geïnteresseerd waren in seks. Een van knaapjes, Gokhan, pippte hij zelfs en hij liet het ventje in zijn mond pissen "omdat ik dat fijn vond". Net als Azis was ook Gokhan er getuige van hoe hij het met andere jongetjes deed. "Ik denk dat de jongeren onder elkaar hadden afgesproken als de ene in mijn mond plaste, de andere dat ook zou doen."

Het waren uiteindelijk de vaders van beide kinderen die een aanklacht bij de politie indienden. Daar zouden de kinderen gezegd hebben dat hij

seksfilms voor hen draaide. "Dat is nimmer gebeurd." De kinderen beweerden tevens dat hij in hun aanwezigheid met een andere pedofiel zou hebben gevreeën. Jürgen weigerde hierover iets te zeggen. De jochies hadden tegenover de politie verklaard tot seksspelletjes te zijn 'gedwongen' omdat ze anders niet op zijn computer mochten spelen.

De advocaat van Jürgen, Loes Hoogstad, had weinig meer ter verdediging aan te voeren dan dat de laatste bewering volstrekt onwaar was. Zij legde de nadruk op het vrijwillige karakter van de contacten. Er was geen sprake van dat de kinderen op een of andere manier verleid werden met computerspelletjes. Jürgen gaf toe dat hij tegen hen wel eens gezegd had dat zij alleen met de computer mochten spelen als zij hun broek uitdeden. Maar "dat was een grapje. Ik wist niet dat de kinderen het niet zo opvatten," verklaarde hij zelf. Nadat Jürgen thuis geen computer meer had staan, bleven de meeste kinderen weg. Alleen Azis, Gokhan en nog een jongetje zochten hem nog steeds trouw op. De seksuele contacten met hen gingen gewoon door. "Het strafrecht zegt dat dit niet mag, maar daar heeft Jürgen nogal moeite mee. In zijn visie heeft ieder kind seksgevoelens en iedereen die met kinderen omgaat, kan ook zelf ervaren dat dit zo is. Hij vindt dat iedereen het recht moet hebben op eigen wijze zijn seksualiteit te beleven. Dat geldt ook voor kinderen." Bij het vaststellen van de strafmaat

moest vooral gekeken worden naar de mate waarin de kinderen aan dwang of verleiding hadden blootgestaan. Daar was in haar ogen dus geen sprake van. Celstraf was in haar ogen ook niet nodig. Ja, zelfs ongewenst. Reclasseringsambtenaar mevrouw Bot had in haar rapport aangegeven dat Jürgen een gevangenisstraf niet zou kunnen verdragen.

Officier van justitie Regelink sprak in zijn requisitoir over 'zeer ernstige feiten'. "De normen die door de samenleving zijn vastgelegd kunnen niet door hem op eigen wijze worden uitgelegd. Door deze normen te overschrijden, nam hij een risico." Het was maar helemaal de vraag of de kinderen werkelijk in vrije wil handelden en de reikwijdte van hun daden niet konden overzien. Hij had daar meer rekening mee moeten houden, stelde officier van justitie Regelink. De kans dat Jürgen in de toekomst seksueel contact met jongetjes zal onderhouden, achtte mevrouw Hoogstad gering. "Jürgen is niet voor de rest van zijn leven veroordeeld tot louter seks met zichzelf. Gezien de risico's die pedoseksuele contacten nu eenmaal met zich meebrengen ziet hij daar in het vervolg van af. Hij heeft ook seksuele contacten met mannen en vrouwen." Alternatieven genoeg dus. De officier van justitie eiste een alternatieve dienstverlening (nog nader door de rechtbank te bepalen) of 6 maanden voorwaardelijke celstraf met aftrek van voorarrest. Uitspraak volgt.

Ontuchtpleger in therapie AC 18

ALKMAAR — Bij de Alkmaarse rechtbank is gisteren tegen een 33-jarige man uit Zaandam een voorwaardelijke gevangenisstraf geëist van zes maanden. De officier van justitie stelde de rechtbank bovendien voor om de man, die ontucht pleegde met het achtjarig zontje van zijn ex-vriendin, tijdens een proeftijd van twee jaar verplicht contact met het Riagg op te leggen.

De verdachte woonde tussen april '86 en juli '88 in Hoorn samen met de moeder van het slachtoffer. De man gaf toe dat hij de jongen in zijn

slaapkamer ontuchtig benaderde. Hij zou dat steeds na het avondeten hebben gedaan, terwijl zijn vriendin de hond uitliet. De jongen maakt zijn moeder nog steeds verwijten over haar veelvuldig afwezig zijn.

Officier van justitie E. Stokman hield vergaand rekening met de persoonlijke omstandigheden van de Zaandammer, die in 1984 tevergeefs zijn eigen zontje uit een brandend huis probeerde te redden. Sindsdien zou de man spanningen seksueel afreageren. Volgens advocaat H. ter Brake schaamt zijn cliënt zich enorm voor zijn gedrag en wil hij graag in therapie. Ter Brake noemde de eis alleszins redelijk.

Uitspraak: 31 oktober.

Eis twee jaar voor incest AC 11-10

(Van onze verslaggever)

ALKMAAR — Wegens incest is gisteren bij de Alkmaarse rechtbank tegen de 44-jarige B.V. uit Castricum een celstraf geëist van twee jaar. Volgens justitie had de Castricummer tussen 1976 en 1980 gemeenschap met zijn dochter, die toen nog geen twaalf jaar oud was.

De verdachte geeft toe ontucht te hebben gepleegd, maar ontkent de vleselijke gemeenschap. V. wijkt zijn gedrag aan overmatig drankgebruik. "Ik was meer dronken dan nuchter in die tijd." Volgens het slachtoffer was haar leven tussen het tiende en twaalfde jaar een verschrikking. Het meisje zag de school als een rustpunt. "s Avonds begon mijn tweede leven."

De Castricummer vindt de geëiste straf onvoorstelbaar hoog. V.: "Mijn dochter is al vijf à zes jaar in therapie. Ik heb daar op alle mogelijke manieren aan meegewerkt en dan nog zo'n straf."

Zijn advocaat, G. Brusche, meent evenals de officier dat een strafrechtelijke reactie niet achterwege kan blijven. Brusche bepleitte echter dienstverlening, zich daarbij basierend op de inhoud van het psychiatrisch rapport.

Uitspraak: 24 oktober.

Verontruste Zeeuwen willen zware straf voor vermeende verkrachter VK 30

MIDDELBURG (ANP) — De actiegroep "Verontruste vrouwen" in het Zeeuwse Groede wil dat een inwoner van die gemeente zwaar wordt gestraft voor een poging tot verkrachting. De 35 leden van de actiegroep hopen daarmee te bereiken dat vrouwen uit het dorp weer rustig over straat kunnen.

De 33-jarige F. de Z. stond vrijdag in Middelburg terecht wegens een poging, op 12 maart dit jaar, een dorpsgenote te verkrachten. Daarbij zou hij eerst geweld hebben gebruikt. Tijdens de zitting ging de rechtbank over tot onmiddellijke gevangenneming van de man. Officier van justitie mr R. Beaumont had daarom gevraagd. Volgens diverse rapporten is het gevaar groot dat de verdachte in herhaling valt.

Mr Beaumont vond de onrust die in het Zeeuwsvlaamse dorp heerst, terecht. De Z. pleegt al sinds zijn dertiende jaar seksuele delicten. Hij is daarvoor verschillende keren veroordeeld. Volgens de rapporten is overmatig alcoholgebruik de oorzaak van zijn gedrag. De onderzoekers achten hem verminderd toerekeningsvatbaar.

De officier eiste negen maanden celstraf en tbs met dwangverpleging. Bovendien vorderde hij nog eens drie maanden gevangenisstraf en tbs omdat De Z. het delict zou hebben gepleegd in de proeftijd van een andere straf.

Uitspraak op 10 november.

Ontucht met geestelijk gehandicapten Groepsleider krijgt 12 okt. alternatieve straf Nieuwsblad Gaas-Perdam

VENSERPOLDER — Zes maanden voorwaardelijk en 240 uur dienstverlening. Dat was de straf voor een 33-jarige man wegens het plegen van ontucht met vier geestelijke gehandicapten.

De man was groepsleider in een Gezinsvervangendtehuis in de Venserpolder. De man bekende voor het Amsterdamse gerechtshof in de jaren '87 en '88 seksueel contact te hebben gehad met vier pupillen.

De zaak kwam aan het licht toen één van de bewoners van het huis aan haar moeder vertelde dat de groepsleider seksuele handelingen met haar verrichte. Het bleek, na onderzoek, niet het enige incident. Tenminste nog twee andere vrouwen en een man bleken intieme handelingen te hebben verricht op aandringen van de groepsleider. Hoewel de slachtoffers allemaal lichamelijk volwassen waren, waren ze geestelijk op het niveau van een twaalfjarige.

Alternatief

De procureur-generaal vond het

gedrag van de groepsleider 'schurkachtig' en had lang gearzeld voor hij besloot om een alternatieve straf te eisen. Aan de ene kant was het gedrag van de groepsleider 'uiterst verwijtbaar', aan de andere kant was de man dadelijk na het gebeuren in de psychotherapie gegaan om te werken aan zijn probleem.

De groepsleider kreeg tenslotte van het gerechtshof de straf opgelegd van zes maanden voorwaardelijk en 240 uur dienstverlening. Daarnaast mag de man de komende vijf jaar niet met zwakzinnigen werken.

Half jaar cel voor ontuchtige leraar

DEN HAAG, 27 sept. — Een 30-jarige gymleraar uit Katwijk is gisteren door de rechtbank in Den Haag veroordeeld tot twaalf maanden cel, waarvan zes voorwaardelijk. De man heeft de afgelopen 2,5 jaar met 15 tot 20 leerlingen ontucht gepleegd. Volgens de rechter, mr. B. Punt, heeft hij misbruik gemaakt van zijn positie als leraar en trainer op een voetbalclub. Bij de bepaling van de straf hield de rechter er rekening mee dat de man "het vertrouwen van de mensen hevig geschokt heeft". Ook wees hij erop dat de ontucht bij de slachtoffertjes tot psychische schade kan leiden.

27-9-89 Nieuwsblad Gaas-Perdam

Al in de achttiende eeuw gaven secreten (openbare toiletten) homoseksuele mannen de gelegenheid tot het leggen van contacten, net als de kruysbanen (flaneerroutes) bij het stadhuis en buiten de Muiderpoort. Veel kennis over het homoseksuele leven in vroeger eeuwen is niet beschikbaar. Op de tentoonstelling *Goed Verkeerd* in het Amsterdams Historisch Museum is zoveel mogelijk materiaal bijeengebracht dat te maken heeft met het leven van homoseksuele mannen en vrouwen in Nederland bijeengebracht. „De boodschap is niet mis te verstaan: in feite is iedereen homoseksueel.”

door Kitty Kilian

NRC 4

„Afwassen? Dat haalde ik niet in mijn hoofd”, zegt een oudere lesbische vrouw uit Friesland. „Ik was de man. Als we uitgingen dan droeg ik de schoudertas. En ik had alle papieren en het geld: ik betaalde. Het was een vast rollenpatroon.” Ze haalt een krijtstreepkostuum uit de kast. „Dat droeg je dan, en vaak had je vriendin hetzelfde pak, maar met een rok in plaats van een broek. Dat mannetje-vrouwje idee zat er sterk in. We herkenden elkaar daar ook aan. En aan ons fluitje” — ze fluit een deuntje — „als je dat hoorde, dan wist je: o, das familie.”

De interviews met oudere homo's en lesbiennes op video zijn een van de geslaagde onderdelen van de tentoonstelling *Goed Verkeerd. Geschiedenis van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in Nederland* in het Amsterdams Historisch Museum. *Goed verkeerd* is naast een onderhoudend expositie ook een politiek statement: het is de zegetocht van het moderne, geëmancipeerde homodom. Met deze tentoonstelling, waaraan vijf jaar is gewerkt onder leiding van Jurriëne Ossewold en Paul Verstraeten, viert een groepje Nederlandse homoseksuelen de, historisch gezien zeer recente, homo-ëmancipatie. Doel van de tentoonstelling was het aan een breed publiek presenteren van de resultaten van onderzoek dat de laatste jaren is verricht bij homostudies aan diverse universiteiten.

Vuyle zonden

Wie deze weken het Amsterdams Historisch Museum over een driehoekig roze kleed betreedt, staat oog in oog met een wand vol portretfoto's van homoseksuele paren en alleenstaanden. De foto's zijn speciaal voor deze tentoonstelling gemaakt. Afgezien van bijvoorbeeld die ene oudere man in zijn kale studeerkamer of die andere, bij zijn kruisbeeld, zijn het portretten van blakende jonge mannen en vrouwen, in soms wat bestudeerde poses en kleding. Ze zien er militant en zelfbewust uit. De makers van de tentoonstelling laten op een tekstbord dan ook weten niet vooral de kommer en kwel te willen tonen die vooral in het verleden met homoseksualiteit verbonden waren.

De foto's van de vrouwen zijn gemaakt door een vrouwelijke fotograaf, die van de mannen door een mannelijke. De verhoudingen tussen mannelijke en vrouwelijke homoseksuelen liggen niet gemakkelijk. Dat blijkt ook uit het feit dat de samenstellers van de tentoonstelling de voorbereidingen in afzonderlijke mannen- en vrouwen-groepjes hebben verricht. Hun geschiedenis blijkt eveneens aanzienlijk te verschillen.

Serius historisch onderzoek naar homoseksualiteit wordt in Nederland pas sinds enkele jaren verricht, en niet zonder grote problemen. Homoseksualiteit heeft zich immers lang afgespeeld in het verborgene. Komen sinds de jaren zestig relatief veel Nederlanders openlijk voor hun gelijkgeslachtelijke gerichtheid uit, vóór die tijd was zoiets vrijwel ondenkbaar. Een van de weinige soorten historische

bronnen waarin men kan verwachten homoseksuelen door systematisch onderzoek terug te vinden, zijn de gerechtelijke archieven. Theo van der Meer deed in *De wettelijke sonde van sodomie en andere vuyligheden* (1984) verslag van de achttiende-eeuwse sodomie-tervolgelingen in Amsterdam. Van zijn boek hebben de samenstellers dankbaar gebruik gemaakt. Een sodomiet was voor de schout en schepenen een man die een andere man anaal penetreerde. Dit werd beschouwd als een zonde en een misdaad: de man die zijn zaad niet in een vrouw, maar in een andere man uitstortte verstoorde de door god gegeven orde. Wie sodomie bekende kreeg de doodstraf.

Pas in 1811, met de invoering van de Code Pénal, zou sodomie niet langer strafbaar zijn.

Het aantal strafrechtelijke procedures in Amsterdam tegen van sodomie verdachte personen beliep overigens slechts enkele tienden van procenten op het totale aantal criminele procedures: de drang om te vervolgen was kennelijk niet groot. Vrouwen die 'vuile zonden' met elkaar pleegden (tribades) kwam Van der Meer nog veel minder vaak tegen en de straffen die hun werden opgelegd waren lichter.

De tentoonstelling wil vooral de homoseksuele levensstijlen laten zien. Uit Van der Meers gedegen studie is bekend dat Amsterdamse sodomieten aan het eind van de achttiende eeuw inderdaad een eigen subcultuur hadden. Ze herkenden elkaar aan diverse tekens en bezochten speciale plaatsen. De secreten (openbare toiletten) gaven toen al de gelegenheid tot het leggen van contacten, net als de kruysbanen (flaneerroutes) bij het stadhuis en buiten de Muiderpoort. Op de tentoonstelling wordt de subcultuur aanschouwelijk gemaakt met dia's van topografische tekeningen uit die tijd.

Daarmee is de historische kennis over de homoseksuele levensstijlen tot aan deze eeuw in feite uitgeput. Om nog iets over vrouwen te kunnen zeggen hebben de samenstellers gebruik gemaakt van *Daar was laatst een meisje loos* (1981, onlangs herzien) van Rudolf Dekker en Lotte van de Pol. Die studie gaat over de in de zeventiende en de achttiende eeuw regelmatig voorkomende berichten van verkleden vrouwen. Gehuld in mannenkostuum meldden zij zich aan als soldaten of matrozen of voor andere beroepen die voor vrouwen normaal niet toegankelijk waren. Over hun motieven is vrijwel niets bekend, al lijkt er bij een enkeling wel een seksuele motivatie mee te spelen, bijvoorbeeld bij degenen die daadwerkelijk met een andere vrouw in het huwelijk traden.

Voor de negentiende eeuw moeten de samenstellers zich beperken tot vage aanwijzingen, die de geïnteresseerde leek voor raadsels stellen. „Er is minder plaats voor een gescheiden leven van mannen en vrouwen”, lezen we in de tentoonstellingsfolder. „Intieme vriendschappen worden meer en meer verdacht.” Als illustratie bij deze

these vinden we ook één van de pronkstukken van de tentoonstelling: een foto van twee negentiende-eeuwse heren in een leunstoel. De ene man zit bij de andere op schoot, en ziet eruit of hij zijn lachen in moet houden. De andere kijkt met een theatraal-aanminnig blik naar hem op. Was deze foto een serieus portret of was het een melige grap? Wanneer werd hij genomen, wie staan er op, en wat bewijst hij? Op de tentoonstelling ontbreekt iedere motivatie voor de beslissing om hem te exposeren.

De manier waarop dit beeld en vele andere in de tentoonstelling worden gebruikt, is zeer discutabel. Een van de essentiële problemen van de (kunst-)geschiedenis is dat wij niet meer naar oude afbeeldingen kunnen kijken met de ogen van de toenmalige beschouwers. Om de oorspronkelijke betekenis te achterhalen moet daarom in bronnen uit dezelfde tijd worden gezocht naar min of meer expliciete uitspraken daarover. Doet men dat niet, dan blijven de afbeeldingen betwistbaar bewijsmateriaal voor iedere opgeworpen stelling. Ook gevoelsuitingen in teksten worden herhaaldelijk geïnterpreteerd als typisch homoseksueel, hoewel het onduidelijk is of ze ooit tot seksuele handelingen hebben geleid. Een voorbeeld. Onder de kop 'verheven vriendschappen' wordt door de samenstellers gesuggereerd dat vriendschappen tussen mannen uit de betere kringen in de achttiende eeuw vaak een façade waren voor seksuele verhoudingen. Men wijst hierbij onder meer op koning-stadhouder Willem III die met Hans Willem Bentinck een levenslange kameraadschap onderhield. Als illustratie hangen er twee brieven, waarin de mannen niets meedelen over een mogelijke seksuele verhouding. Ze spraken wel van liefde en van vriendschap, maar dat was niet zo ongewoon en zeker niet voor goede vrienden die een verwijdering ongedaan probe-

ren te maken. De kijker wordt hier opgescheept met een vermoeden van de samenstellers. Bewijzen zijn nog nooit geleverd, hoezeer historici er de archieven ook voor hebben omgekeerd.

Definitie

Op dit punt van de expositie beland begint de bezoeker zich te realiseren dat een duidelijke definitie van homoseksualiteit hier sturend ontbreekt. Het begrip zelf vond pas ingang aan het einde van de negentiende eeuw, als medische benaming voor een afwijkend type van seksueel gedrag. Maar wanneer ontstond de moderne homoseksueel? Wat zijn zijn of haar kenmerken? Onderscheidt hij of zij zich van de sodomieten en tribades, en hoe dan?

De makers hebben de gelegenheid tot enige reflectie hieromtrent wanneer ze de medische en juridische ontwikkelingen rond homoseksualiteit vanaf de negentiende eeuw weergeven. De medische theorieën die sinds het midden van die eeuw opgang deden gingen er alle in de een of andere vorm van uit dat 'uranie' een afwijking was die te genezen viel. Met als gevolg castraties en al dan niet gedwongen psychiatrische behandelingen. Sinds 1911 was, volgens het beruchte artikel 248bis van het Wetboek van Strafrecht, seksueel contact van meerderjarigen met minderjarigen van hetzelfde geslacht strafbaar. Het artikel zou pas in 1971 worden ingetrokken. Rond dezelfde tijd begon vanuit de psychiatrie de opvatting veld te winnen dat homoseksualiteit niet als ziekte moest worden beschouwd. Wellicht ligt het geven van een definitie daarom historisch gezien gevoelig. Toch kan men geen tentoonstellingen maken of onderzoek verrichten als het onderzoeksobject niet is omschreven. Pas bij de

openingslezing van Henk van den Boogaard, die ik bijwoonde na de expositie te hebben bezocht, begreep ik dat de samenstellers voor zichzelf wel degelijk een definitie hanteren. De voorzitter van de stichting 'Vae Solis' (Wee de eenzamen) waarin de initiatiefnemers voor *Goed verkeerd* zich verenigden, stelde daar onomwonden dat: „het begrip homoseksueel in onze cultuur verengd is tot een keurslijf waarin we lang niet allemaal passen. En dat verklaart dan ook dat er onder vrouwen en onder mannen veel meer homoseksualiteit bestaat dan dat er mannen of vrouwen zijn die zich homoseksueel noemen.” Ook haalde hij Gerrit Komrij aan: „Zodra de heteroseksueel de homoseksueel begrijpt, begrijpt hij zichzelf. Maar dan is hij niet langer heteroseksueel.” De boodschap is niet mis te verstaan: in feite is iedereen homoseksueel, maar nog niet iedereen is zich daarvan bewust. Dit uitgangspunt is geen bewezen feit, maar een politiek program. Het is vanuit deze ideologisch geladen stelling — homoseksualiteit is overal — dat de samenstellers zo vrolijk zondigen tegen de gangbare regels van het historische en kunsthistorische handwerk, en uit alle hoeken en gaten tentoonstellingsmateriaal bij elkaar scharrelen dat op de materie maar enigszins betrekking lijkt te hebben.

Een groot deel van de objecten lijkt bovendien alleen aanwezig voor de goede verstaanders uit de eigen groep. Zoals het schilderij van Sint Sebastiaan, dat in het bezit was van Willem de Mérode. Met Sint Sebastiaan wordt door homo's wel gedweept: de heilige wordt steevast afgebeeld als naakte jongeling. Dit gegeven zal niet elke bezoeker bekend zijn, maar enige toelichting ontbreekt.

De expositie beperkt zich veelal tot bijschriften zonder verklaring. Voor deze eeuw zijn er afbeeldingen van plaatsen waar homo's en lesbiennes zich plachten op te houden: in kroegen bijvoorbeeld, zoals het legendarische café Het Mandje van de lesbische Bet van Beeren op de Zeedijk en urinoirs (de Krul met open onderkant om het aantal aanwezige benen te kunnen tellen). Diepgaande informatie leveren wel de al eerder genoemde video-opnamen van interviews met homoseksuelen van hogere leeftijd. Zij vertellen soms schokkende verhalen over hun leven. De tentoonstelling wordt besloten met een luchtige collage van televisieopnamen, die aan moeten duiden hoe de publieke opinie over homoseksualiteit sinds de jaren vijftig is omgeslagen.

Als beeld van hoe militante homo's van nu de homoseksuele geschiedenis zien, is deze expositie een interessant cultureel fenomeen. Dat zij gekleurd is door de vreugde om de uiteindelijke emancipatie is begrijpelijk en het is waarschijnlijk om dezelfde reden dat het ministerie van WVC de tentoonstelling ruimhartig heeft gesubsidieerd. De tentoonstelling is daarmee echter eerder sociologisch van aard dan historisch, zodat zowel de ondertitel als het museum verkeerd zijn gekozen.

Boek

Bij de tentoonstelling verscheen een boek met dezelfde naam, waar mogelijk enige verdieping of analyse had kunnen worden gevonden. Het *Goed verkeerd*-boek lijkt echter nog het meest op het leesknipt-plakboek dat je als kind mee naar huis kreeg om de kerstvakantie aangenaam mee door te komen. In een twintigtal artikelen worden deels dezelfde, deels andere thema's dan die op de tentoonstelling belicht, maar boek en expositie verwijzen niet naar elkaar. Dorelies Kraakman, redacteur van de bundel en docent Lesbische studies aan de Universiteit van

VERVOLG NRC 4

Amsterdam trekt er conclusies over Anna Blamans fans — 'door de fans een gezicht te geven krijgt Blaman ook een gezicht' — op basis van slechts vijftien per ongeluk bewaarde brieven, afkomstig van elf vrouwen. De socioloog Mattias Duyves zet uiteen dat het begin van de verstedelijking in Nederland 'zeker niet voor 1860' ligt. En dat terwijl de urbanisatiegraad van Holland in de zeventiende eeuw tot de hoogste van Europa behoorde. Volgens hem is de verstedelijking de locomotief die de homomancipatie heeft opgeduwd tot haar huidige stadium. Dat wil ik wel geloven, maar waarom staat Amsterdam dan bekend als het Roze Mekka en niet Peking, Delhi of Kairo?

Naast columns van Sjuul Deckwitz over homoseksuele 'populaire Nederlanders' als Albert Mol, Jos Brink en Pia Beck valt er ook wel eens iets leerzaams te lezen. Van Harry Oosterhuis bijvoorbeeld over veranderingen in de confessionele houding ten aanzien van homoseksualiteit tussen 1935 en 1965. Of over de affaire met het ezeltje van Gerard Reve in een artikel over het tijdschrift Dialoog. Echt nieuw en opzienbarend is het allemaal echter niet. Het boek wekt sterk de indruk haastwerk te zijn geweest. Zowel boek als tentoonstelling is feestelijk en onderhoudend, maar naar wetenschappelijke maatstaven: goed verkeerd.

Goed verkeerd. De geschiedenis van homoseksuele mannen en vrouwen in Nederland. Amsterdams Historisch Museum. Kalverstraat 92. T/m 25 25 feb. Ma. t/m zo. 11-17 uur.

'Goed verkeerd. Een geschiedenis van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in Nederland'. G. Hekma e.a., uitg. Meulenhoff, 265 p., f 29,50

DE WEL ERG ROZE BRIL VAN TRUUS RUITER:

VK 4-11

MAANDAGAVOND, half zeven. Op het verlichte sportveld in Ouderkerk aan de Amstel rennen jonge voetballertjes druk heen en weer. Wanneer ik langs fiets, zie ik hoe een tienjarige met de bal in zijn handen stil staat, zich buigt naar zijn kleine maat en ongeduldig vraagt: „Hou jij nou van meisjes of van jongens?“

Je bent tien en je houdt van jongens of van meisjes. Zo simpel ligt dat in 1989. Zonder doodsangst voor politie, psychiaters of pastoors die je weleens normaal zullen maken. Natuurlijk komt menig een niet verder dan een tolerante houding (hoe neerbuigend!), maar strafbaar, ziek of zondig zijn homo's en lesbo's, ten minste in Nederland, niet meer.

Een tentoonstelling over de geschiedenis van homoseksuele mannen en vrouwen, zoals die nu in het Amsterdams Historisch Museum loopt, is een mooie aanleiding voor een goed boek over die geschiedenis. Meulenhoff presenteerde op de opening van de gelijknamige tentoonstelling *Goed Verkeerd — Een geschiedenis van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in Nederland*.

Anders dan de titel doet vermoeden, geeft het boek geen chronologische verhandeling over homoseksuelen door de eeuwen heen. Dat is jammer, omdat zo'n boek de expositie zou kunnen aanvullen en op een aantal punten verduidelijken.

Het boek van Meulenhoff doet denken aan de homojaarboeken van Van Gennep. Dat project moest na drie afleveringen worden stopgezet; de voorraad werd verramsjt. Meulenhoff kon *Goed verkeerd* alleen maken met een substantiele subsidie van het Prins Bernhard Fonds. Wordt het niet tijd

voor een structurele subsidie van WVC (homobeleid) voor een homobibliotheek, waarin een gepopulariseerde editie van Rob Tielmans *Homoseksualiteit in Nederland* als serieus homogeschiedenisboek kan verschijnen?

TRUUS RUITER

Gert Hekma, Dorelies Kraakman, Maurice van Lieshout & Jo Radersma (redactie): Goed verkeerd — Een geschiedenis van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen.
Meulenhoff; f 34,50.
ISBN 90 290 9918 6.

Het mocht geen droevige geschiedenis worden, maar het overzicht van drie eeuwen homoseksualiteit komt neer op drie eeuwen onrechtvaardigheid. Maandag werd in Amsterdam de tentoonstelling *Goed Verkeerd* geopend. „So gruwzaam, so detestabel!“

VK 20-10

HET moest niet als één brok ellende overkomen, dat stond voorop. Dus begint de tentoonstelling *Goed verkeerd*, over de geschiedenis van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in het Amsterdams Historisch Museum, met een groot paneel vrolijke foto's.

Verwarrende foto's, ook. Het is niet altijd meteen even duidelijk of we te maken hebben met twee potten of twee flickers. De foto's van Erwin Olaf en Annaleen Louwes werken direct op menig slimmerend vooroordeel.

Goed verkeerd, dat vier jaar voorbereiding kostte, mocht van samenstellers Jurriëne Ossewold en Paul Verstraeten geen droevige geschiedenis worden, maar is het — voor wie het voelen wil — toch geworden. Want drie eeuwen homoseksualiteit komt, kort gezegd, neer op drie eeuwen onrechtvaardigheid.

Het duurt tot het einde van de twintigste eeuw, voordat een jongen die verliefd wordt op een iets oudere man, niet meer bang hoeft te zijn dat zijn vriend in de gevangenis belandt. Pas in 1971 werd het discriminerende artikel 248bis afgeschaft. Het wachten is nog op de wet Gelijke Behandeling, die al jaren in het stadium van voorontwerp verkeert.

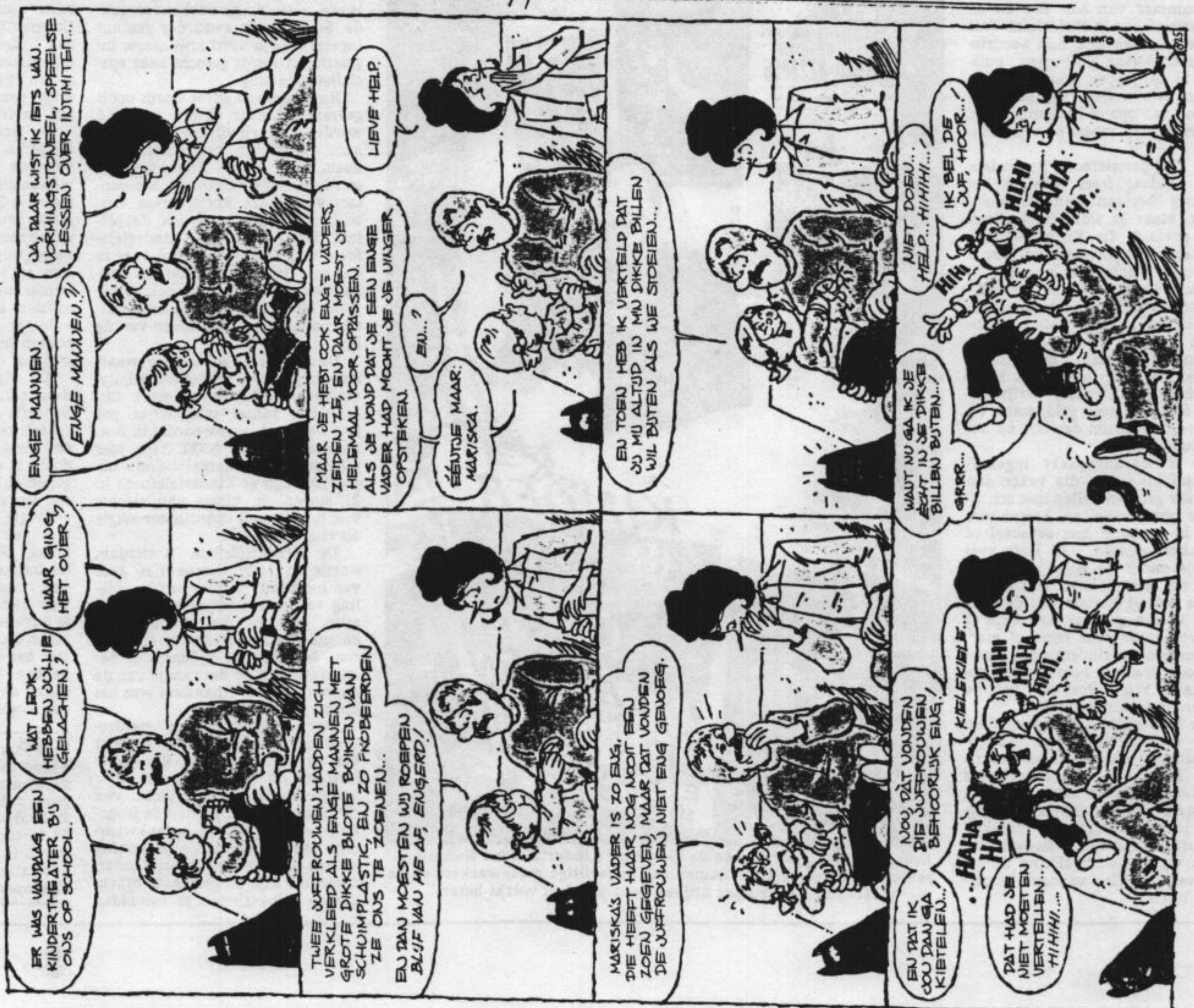
TRUUS RUITER

Goed Verkeerd. Geschiedenis van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in Nederland. In: Amsterdams Historisch Museum, Kalverstraat 92, Amsterdam. Tot en met 25 februari 1990 (gratis toegang van 27 oktober tot en met 5 november).

De brochure Goed Verkeerd - Two of a kind kost f 7,50.

WIT: LIEBELLE (DAMESBLAD)

door Jan Kruis
dan, dans en de kinderen



Beste Nelleke,

Een week of 5 geleden zond ik je een brief waarin ik reageerde op de 'Graag eerlijke reacties-brief' uit nr. 34. Het gaat mij nu niet om het feit dat je de brief niet hebt geplaatst, dat is je goed recht. Waar ik echter wel verolgen over ben, is dat je deze 'discussie' afsluit (daar lijkt het nu op) met een ongefundeerde en ronduit beledigende brief: Tijdelijke Consumptie (o.i.d.) in nummer 40. Nog afgezien van de bittere pil, die pedofielen die integer met hun gevoelens van liefde proberen om te gaan, hier weer eens te slikken krijgen, is de strekking van de brief ook geringschattend over kinderen. Als er nog zinnige post over dit onderwerp voorhanden is of komt, hoop ik dat je daar nog iets van plaatst. Wederom met vriendelijke groet.

Naam en adres bekend

Helaas

moest ik deze discussie afsluiten, de reden: heel veel post van pedofielen, maar geen post van jonge mensen die uit ervaring spraken of hier iets over te melden hadden. En daar is Achterwerk toch voor bedoeld.

Nelleke van der Drift

DIT IS ACHTERWERK 45

Brieven opsturen naar Nelleke van der Drift, VPRO, Postbus 11, 1200 JC Hilversum

S368 NOS-TT 368 ma 9-okt 12.13:26

VERONICA

MARIA WEET RAAD

1/2

Een 17-jarige jongen schrijft:

"Vorige week heeft mijn 12-jarige buurjongen bij mij gelogeed. Er is toen iets seksueels gebeurd. Ik sta op zeer goede voet met zijn ouders.

Zij weten dat ik homofiel ben, maar ik voel me nu vreselijk schuldig dat ik met hun zoon naar bed ben geweest. Ik heb het gevoel dat ze het weten en ik wil nu met ze praten. Ik weet echter niet of dat zin heeft."

VERONICA-INDEX:360

S368 NOS-TT 368 ma 9-okt 12.13:44

VERONICA

MARIA WEET RAAD

MARIA ANTWOORDT:

2/2

"Voel je je schuldig omdat het een homoseksueel contact is? Het leeftijdsverschil is erg groot tussen jullie, maar dat blijft hetzelfde als het een heteroseksueel contact zou zijn.

Heb je hun vertrouwen beschaamd omdat je op hem moest passen? Misschien wil je buurjongen helemaal niet dat je met zijn ouders praat en heeft hij alles heel anders beleefd. Vergeet zijn gevoelens niet. Bel eens met Romantica of met het Gay Switchboard in Amsterdam."

VERONICA-INDEX:360

Tien jaar Kindertelefoon: van klachten over te veel huiswerk tot vragen over verkrachting

Feest en verdriet bij tweede lustrum van telefonische hulpdienst: 'Er leeft veel ellende onder de jeugd'

Door Marjan Meijer

ROTTERDAM — Steeds meer kinderen grijpen de telefoon om het nummer van één van de 21 Kindertelefoons in Nederland. Wat ze kwijt willen zijn hun verdrietjes over kleine plagerijen, huiswerk of de kapper, maar ook hun vragen over vrijen, verliefd zijn, de dood van opa of hun problemen als gevolg van incest of verkrachting.

De Kindertelefoon Rotterdam viert vandaag feest vanwege het tienjarig bestaan van de hulpdienst. Maar er wordt niet alleen feest gevierd. De Kindertelefoon, 365 dagen per jaar van vier uur 's middags tot acht uur 's avonds te bereiken op telefoonnummer 010-4224455, voorziet namelijk steeds duidelijker in een behoefte. Zo wordt binnen twee weken het honderdduizendste telefonische verzoek om hulp verwacht. Meer 'openingstijden', meer vrijwilligers, dus nog meer geld, staan bij dit tweede lustrum dan ook op het verlanglijstje.

De Kinderlijn raakt ingeburgerd bij kinderen, die vaker dan tien jaar geleden bellen met schrijnende problemen en kreten om hulp in verband met seksueel of psychisch geweld. „Er leeft veel ellende onder de jeugd en dat is triest om te signaleren. Het is overigens niet al ellende wat de klok slaat. Voor een appeltaartrecept of een verhaaltje over hond of marmot mogen de kinderen ons nummer ook draaien, hoor," vindt coördinator Wigle Post (28) van de Rotterdamse Kindertelefoon.

De Rotterdamse Kindertelefoon is er voor kinderen van alle gezindten en nationaliteiten tot 18 jaar. De Turks en Marokkaans sprekende hulpverleners bleken na een jaartje 'telefoneren' niet nodig. „De jeugdige migranten spreken natuurlijk gewoon Nederlands. Soms wordt helemaal niet duidelijk waar het kind vandaan komt," weet Wigle.



Coördinator Wigle Post van de tienjarige Kindertelefoon Rotterdam poseert bij de posters. De namen van vrijwillige medewerkers en de plaats van het kantoor blijven geheim. „Dat werkt beter."

Bij de Kindertelefoon staat de behoefte of het probleem van het kind voorop. In de meeste gevallen is een telefonische babbel voldoende. Soms wordt zwaarder geschut ingezet en een vertrouwensarts ingeseind of wordt gezocht naar specialistische hulp.

„Naar naam of adres wordt nooit gevraagd. „Maar mogen genoemd worden. De vrijwilligers aan deze kant van de lijn geven hun voor naam," zegt Wigle. Anonimiteit is een belangrijke factor in het contact van de 25 Rotterdamse vrijwillige medewerkers met de bellers. Wigle Post: „De Kindertelefoon is al één drempel om over te stappen. Incestslachtoffertjes hebben een reeks van drempels te nemen. Zij hebben tijd én anonimiteit nodig, aan beide zijden van de lijn."

De vragen of problemen waarmee de jeugd de telefonische hulpverleners bellen lopen sterk uiteen. Het aantal telefoontjes per jaar bedraagt tegenwoordig in Rotterdam ongeveer 6500. Tien jaar geleden lag het aantal bellers hoger. „Nu zijn er Kindertelefoons in 21 steden, in plaats van slechts vier toen," geeft coördinator Wigle als reden.

De Kindertelefoon Rotterdam startte in 1979 tijdens Het Jaar van het Kind. De plaatselijke afdeling van de landelijke hulporganisatie, gevormd door vrijwilligers en uit particulier initiatief geboren, balanceerde tijdens het bestaan steevast op het randje van de afgrond. Vooral financieel was het huilen met de pet op.

De 'stadsbestuurders' (geldgevers) twijfelden zelfs aan het nut van de Kindertelefoon. Het eerste lustrumfeest werd gebruikt voor een discussie over 'De plaats van de kindertelefoon binnen de jeugdhulpverlening'. Deze gedenkwaardige dag betekende de erkenning van de nationale en lokale Kindertelefoons. Rijk en gemeente erkenden de hulpverleners en beloofden

scheutiger te zijn met subsidies. Nu beschikt de Rotterdamse afdeling over twee medewerkers in vaste dienst, Wigle Post en Inge Douma (28). Dit duo begeleidt, doet aan deskundigheidsbevordering, organiseert en legt de externe contacten. Sinds begin dit jaar verzorgt een administratieve kracht het 'papierwerk'.

De onderwerpen waarover de kinderen bellen zijn — met als opvallende 'stijger' de seksuele geweldsmisdrijven — als volgt: seksualiteit 39 %, lichaam 7 %, thuis 10 %, geweld 4 %, contacten 15 % en algemene dingen 23 %. Grepen de afgelopen jaren vooral de dertien- en veertienjarigen naar de telefoon, de laatste tijd zijn het de vijftien- en zestienjarigen die veelvuldiger telefoneren. De tieners zoeken hulp, willen hun verhaaltje kwijt of vragen om advies.

De Rijks Universiteit Leiden deed ooit een onderzoek naar de behoefte aan de Kinder- en Jongerentelefoons. Ontdekt werd dat een deel van de telefoontjes bedoeld is als test. 'Word ik serieus genomen?' kwam daarbij naar voren als reden.

Wigle Post: „Vinden jullie het niet gek dat ik bel?' is dan de vraag. De kinderen staan in een telefooncel of bellen als pa en ma niet thuis zijn. Wij proberen voor de bellers open te staan op alle terreinen. In dat gesprek komen zaken aan de orde, die soms niets met het echte probleem te maken hebben. Maar de eerste stap is gezet en de rest komt vanzelf tijdens een tweede gesprekje naar boven."

Tien jaar Rotterdamse Kindertelefoon wordt vandaag gevierd met een receptie in de grote zaal van gebouw De Heuvel, Grote Kerkplein 5 van 15.00 tot 17.00 uur. Vanaf 20.00 uur is in De Heuvel een reünie voor alle medewerkers van de afgelopen tien jaar.

Wilde fantasieën over vrouwenhandel als ^{vk} 14 feiten gepresenteerd

VROUWENHANDEL IS geen nieuw verschijnsel, maar kan in de media nog wel een tijdje als zodanig worden gepresenteerd. Gegevens zijn schaars, vermoedens spuiende deskundigen talrijk. Het is daarmee een onderwerp dat zich bij uitstek leent voor een gedegen, goed gedocumenteerd boek. *Vrouwenhandel* van de journaliste Anneke van Ammelrooy had zo'n boek moeten zijn. Het wordt gepresenteerd als „het eerste boek dat onderzoekt hoe vrouwenhandel een internationaal probleem kon worden”.

Hoeveel vrouwen als seksslavinnen worden verhandeld, is niet bekend. Cijfers zijn gebaseerd op schattingen en lopen uiteen. Ook het begrip „vrouwenhandel” is niet eenduidig. Van Ammelrooy zelf beperkt het tot vrouwen die als zij niet waren verhandeld „nooit van prostitutie hun fulltime beroep zouden hebben gemaakt”.

De door de Amsterdams advocaat-generaal mr M. Koers van der Linden geleide werkgroep Vrouwenhandel vindt het niet relevant of de vrouwen zich in eigen land ook prostituerden. De werkgroep legt het accent op „misbruik van uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht”, waardoor de vrouw is beland in een situatie „die niet gelijk is aan die waarin een mondige prostituee in Nederland pleegt te verkeren”.

Anneke van Ammelrooy bericht over vrouwenhandel in Colombia, Japan, Zwitserland, Ghana, Thailand, Bangladesh, Italië, Duitsland, de Dominicaanse Republiek, de Nederlandse Antillen, Amerika en Taiwan. Zij baseert zich deels op publikaties van anderen. Een aantal landen heeft zij zelf bezocht.

Die bezoeken leveren niet altijd meer informatie op. Zo had zij gehoopt in Colombia de relatie tussen de drugsmafia, de prostitutie en de politie bloot te leggen. Zij slaagt daar niet in, maar maakt in een noot melding van drie boeken waarin die relatie „amper of niet uit de verf komt” en stelt dan dat zij „ervan overtuigd” was en is „dat de politie veel meer weet”.

Verdacht vindt de journaliste het dat zij de superieuren van twee bepaalde veiligheidsagenten niet heeft kunnen vinden, nadat zij daar nog wel „een halve dag aan had gependeld”. „Ik vond het bijzonder jammer dat ik in Bogotà niet meer tijd had”, schrijft zij dan ook nog doodleuk. Alsof eigen tijdgebrek het recht geeft zelf bedachte en nergens ondersteunde verdachtmakingen dan maar als vermoedelijk juiste feiten te presenteren.

Nu is het buitenland een uitgestrekt en voor de lezer moeilijk controleerbaar gebied. Wanneer Van Ammelrooy beweert dat in Florida niemand (behalve zij dan) snapt dat schijnhuwelijken daar niet worden gesloten om buitenlandse vrouwen aan een verblijfsvergunning te helpen, maar als mom voor vrouwenhandel, kun je je afvragen of het echt mogelijk is dat zij het als enige

goed ziet. Beschikt zij soms over meer en andere informatie?

Controleerbaar zijn wel Van Ammelrooy's beweringen over Nederland. Anders dan de wervende flaptekst suggereert, komen in het boek geen rechters voor die „hun milde straffen voor handelaars rechtvaardigen”. Van Ammelrooy, die duidelijk niet veel op heeft met politie en justitie, citeert wel met instemming niet nader aangeduide „ambtenaren van het ministerie van Justitie” en „een ambtenaar van het ministerie van Sociale Zaken”. Aan de laatste was volgens haar duidelijk „dat de politie erg gebonden is aan wat het Openbaar Ministerie wil en dat die het vervolgen van vrouwenhandelaars te veel werk vindt”.

Met officieren van justitie heeft de journaliste niet gesproken. Met rechters evenmin.

Van Ammelrooy is niet een bij uitstek logisch denker. Zij verwijt bijvoorbeeld de Nederlandse wetenschappers die in 1985 in opdracht van Sociale Zaken een onderzoek naar vrouwenhandel deden, dat zij geen verschil maakten tussen de handel in prostituées en de handel in vrouwen die dat niet zijn. Daarmee zou, meent zij, de justitie in de kaart worden gespeeld, omdat die „niet zo happig” is op nuances.

Vervolgens neemt zij de media weer kwalijk dat die juist niet alle buitenlandse vrouwen op één hoop gooien: „Tussen uitgebuit worden in een Nederlands bordeel en in een Nederlandse fabriek blijkt een journalistiek verschil te bestaan: over het eerste worden smerige details verteld die aansluiten bij voyeuristische neigingen, terwijl smerige details over ander illegaal werk grotendeels taboe zijn.”

Op de laatste bladzijde van *Vrouwenhandel* blijkt dat het Van Ammelrooy toch niet is ontgaan dat de Werkgroep Koers eind 1988 een inmiddels door de procureurs-generaal overgenomen voorstel heeft gedaan om vrouwenhandel strenger te bestraffen, voor de opsporing vaste politiefunctarissen aan te stellen en de opvang van de slachtoffers te verbeteren.

Kan een over de seksuele uitbuiting van vrouwen oprecht verontwaardigd auteur ook over die voorstellen nog boos zijn? Inderdaad. „Verplaats de aanbevelingen even naar de Antillen en je weet wat je er aan hebt: niet bijster veel, want onderzoek ho maar”, schampert de journaliste. Precies de onderbouwde kritiek die je kunt verwachten van iemand die zich bij haar eigen „onderzoek” baseert op „een ambtenaar” hier een „een ambtenaar” daar en tijdgebrek ziet als een legitiem excuus om wilde fantasieën te presenteren als de waarheid.

JEANNE DOOMEN

Anneke van Ammelrooy: *Vrouwenhandel*. BZZT6H; f 25,-. ISBN 90 6291 292 3.

Op het emotionele vlak heb ik ook geen eisen of verwachtingen meer, want dat blijken toch alleen maar romantische voorstellingen te zijn die niet uitkomen. De vorm van homoseksualiteit waar ik me toe voel agetrokken, is volstrekt onmogelijk. Ik wil daar verder niks meer over zeggen, maar ik kan die vorm niet beoefenen om niet in consternatie te raken. Voor mij is dit daarom een goede oplossing.

DEBBEVIJN BUCH
IN VARA TV-
MALAZINE 20/27-10

Voorlichting

NRC 17

Een van de vele idealen uit de jaren zestig waar je nooit meer iets over hoort, betreft de seksuele voorlichting. Als je de opvoedingsdeskundigen en seksuologen in die jaren moest geloven, was je een ontaarde ouder als je je kinderen vanaf hun zesde jaar niet regelmatig seksueel onderzocht gaf. Gelukkig was ik toen nog geen vader, want het leek me geen sinecure om na het avondeten terloops (niet-autoritair!) tegen je kinderen te moeten zeggen: „Geen Ivanhoe vanavond, we moeten het eerst even over onanie hebben.”

Een hele generatie ouders en onderwijzers moet diep onder het juk van de gedwongen openhartigheid zijn doorgegaan. Het waren de hoogtijdagen van 'het goede gesprek'. Je ont kwam er als opvoeder niet aan wanneer Mary Zeldenrust of professor Trimbos op de televisie weer eens het causale verband had aangeduid tussen gebrekkige voorlichting en seksuele frustraties op latere leeftijd.

De ouders die er manmoedig aan begonnen zijn, zullen er snel hun bekompst van hebben gekregen. Kinderen willen door hun ouders gevoed en gekleed worden, maar verder, in godsnaam, pa, hou op over die seks — daar ben jij veel te oud voor. Ma kwam meestal niet verder dan enige nuttige wenken over maandverband, en als ze een héél goed contact had met haar dochter mocht ze mee naar de huisarts om de pil te bestellen.

Maar die arme onderwijzers kwamen er minder gemakkelijk af. Zij werden geacht in de hoogste klas 'iets aan voorlichting te doen. Ik heb begrepen dat het hier en daar nog steeds gebeurt — en het blijft een hel voor hen. De meester legt verleggen uit, de klas gniffelt, hoont, giert, brult. Ik hoorde van een onderwijzer die het absorptievermogen van de tampon probeerde aan te tonen door die in een bak inkt te drenken. De klas schijnt die dag niet meer te zijn bijgekomen. Een collega waagde het om in zijn onschuld van 'het gerimpelde zakje' te spreken. Het is een schooljaar lang een gevleugelde uitdrukking in zijn klas gebleven.

Misschien zult u zich als bezorgde ouder afvragen hoe uw kinderen dan wel aan hun seksuele in-

formatie moeten komen. Geen probleem. Daarvoor zijn hun slechte vriendjes en vriendinnetjes bij uitstek geschikt. Er is bovendien een belangrijke informatiebron bijgekomen: de blaadjes.

Jongens kijken zich macho-rijp in de porno, meisjes verdiepen zich in tijdschriften als *Yes* en *Flair*. Wat een veelgelezen jongerenblad als *Yes* aan seksuele voorlichting te bieden heeft, is niet mis. Ik lees het regelmatig, en ik leer nog steeds bij. De brievenrubriek behandelt vragen als: „Waarom zijn die lijfsluchtjes zo belangrijk bij het vrijen?"; „Is mijn clitoris te klein om een hoogtepunt te bereiken?"; „Hoe willen mannen graag aangeraakt worden?"; Bij het antwoord op de laatste vraag hoor je de redacteur bijna genieten: „Het randje tussen de eikel en de schacht (cylindervormig deel) van de penis is ook heel gevoelig. Veel mannen vinden het ook fijn als hun zaadballen gestreeld worden.”

Veel technische informatie dus met de impliciete boodschap: als je dit als 15-jarige meisje maar eenmaal weet, kan het in bed nooit meer fout gaan.

Yes verricht baanbrekend werk, het heeft zelfs een nieuw genre getintroduceerd: de educatieve soft porno voor meisjes. Citaat: „Laurens had een condoom bij zich, en voor de extra veiligheid deed hij het om. Ik voelde dat ik een beetje vochtig was, en toen Laurens in me kwam deed het helemaal geen pijn. Heel langzaam ging hij op en neer, en ik genoot van de uitdrukking op zijn gezicht.”

Dank VNU, uitgever van *Yes!* Ik ben vooral benieuwd — en geniet al bij voorbaat — naar de uitdrukking op het gezicht van uw katholieke achterban bij alinea's als: „En Menno streelde me. Ik voelde z'n lippen langs m'n buik strijken, z'n haar kriebelen in m'n navel. Met z'n hand volgde hij de glooiingen van mijn heupen toen hij m'n broekje naar beneden schoof.”

De seksuele voorlichting in handen van gehaaiden bladenmakers — Ivanhoe én onanie. Arme Zeldenrust, arme Trimbos.

FRITS ABRAHAMS

Wildebrassen maken toneel met 'leeuwentemmer'

PAR 11

„**W**IK VERSTA er geen fuck van. Als je niet duidelijker praat, hebben we straks ondertitels nodig.” Deze krachtige aanwijzingen komen uit de mond van Piet van der Pas, de man die met even veel recht leeuwentemmer als toneelregisseur genoemd mag worden. Onder zijn no-nonsense leiding werken zeventien rumoerige Amsterdams kinderen aan *Gestrand*, een jeugdtheaterproductie van de Krakeling, die op de eerste dag van de herfstvakantie in première zal gaan. Het was een bij elkaar geraapt zootje schoffies dat ik aantrof in het repetitie-lokaal in Oud-West. Maar een prachtig zootje en ook precies de wildebrassen die deze voorstelling, een bewerking van William Goldings roman *Lord of the Flies*, nodig heeft. In het boek spoelt een aantal kinderen aan op een onbewoond eiland. Daar blijkt dat zij de enige overlevenden zijn van een grote ramp. Roman en voorstelling gaan erover hoe die kinderen op hun eiland

een kopie van de volwassenenmaatschappij oprichten: één groep wil vooral jagen, doden en in oorlogskleuren rondlopen. De andere groep is die van de denkers onder leiding van een te dik jochie dat zijn kennis uit de Bijbel haalt. Hij pleit ervoor dag en nacht vuur te laten branden om hun kans op redding te vergroten en hij waarschuwt voor ziektes als een aantal de beek waaruit ze moeten drinken, ook als WC gaat gebruiken. Het vervolg laat zich raden: binnen de kortste keren staan de twee groepen als bloedhonden tegenover elkaar.

Piet van der Pas: „Mensen, hoe klein ook, kiezen een leider. Dat kan heel leuk gaan, in dit geval gaat het mis en neemt het destructieve het grootste stuk van de taart.”

Veel regisseurs beginnen de repetities met improvisatie, maar Piet van der Pas niet. Hij werkt met vaste rollen en een vaste tekst (dat wil zeggen de bewerking van de roman door Frans

Korsten). De spelers moeten zich leren inleven in de romanpersonages. „Al moeten ze er iedere nacht zes rauwe eieren voor eten en een uur lang voor op hun hoofd staan. Zij moeten invullen wat er in de tekst staat. En ik help, stimuleer en ben er verantwoordelijk voor dat niemand voor lul staat. Ik ben echt de regisseur en de baas ben ik ook (de regisseur lacht kort maar duivels). Ik zou het vooral heel vervelend vinden als mensen straks zeggen: wat enig dat ze die kinderen dat laten doen. Dat is alsof je zegt: wat leuk dat u geboren bent.”

Tijdens de repetities moeten de spelers, van wie de meesten voor het eerst op de planken staan, zich 'situaties eigen leren maken die ze nooit werkelijk beleefd kunnen hebben'. „Volwassen acteurs zijn handiger met het maken van associaties, ze hebben een getrainder voorstellingsvermogen. Maar kinderen zijn authentieker, een aquarel dat nog niet is opgedroogd. Alle kleu-

ren zijn er al, maar de verf loopt nog door. Dat kan overigens heel storend zijn want het dwingt mij om als een leraar op te treden.”

Zo gezegd, zo gedaan. Want even later tijdens de repetitie zie ik er eentje weglopen, waarop de regisseur/leeuwentemmer zijn tekst neergooit en roept: „Hé, wat ga jij doen? We hebben afgesproken dat je dat alleen in de pauze doet. Anders zeik je maar in je broek.”

Gestrand is een voorstelling met een spannend verhaal voor kinderen vanaf acht jaar.

MAARTEN VAN NISPEN

'Gestrand' in de Krakeling van 14 tot en met 21 oktober om 14.00 uur. Tijdens diezelfde herfstvakantie beginnen ook de proffessen van de kersverse Jeugdtheaterschool Amsterdam, waar leerlingen van 6 tot en met 18 jaar professioneel getraind zullen worden in het maken en spelen van toneel (16 en 17 oktober in de Melkweg).

'Uit het leven gegrepen naakt' in Parijs en Melbourne

NAT HERFST '89

In het labirint van exposities op de Parijse kunstbeurs, twee jaar geleden in het Grand Palais, sloeg ik de zoveelste hoek om. Het was er drukkend warm en ik was doodmoe. Maar de verrassing vaagde die moeheid weg: daar stond ze, een beeldig bloot meisje, zereen, ingetogen, koel en kuis op haar kleine voetstuk. Een anti-climax in deze drukke, keiharde wereld van de grote kunsthandel, van veel, soms onbegrijpelijk visueel geweld. Zij was veel verrassender, door die eenzame plek waarschijnlijk en door het directe contact, dan de aangeklede en blote mensfiguren, die ik eerder zag op de Documenta in Kassel en in het Centre Pompidou, waar zij veel geïsoleerder zijn opgesteld, ook letterlijk onaanraakbaar. Dit meisje zou je kunnen strelen — als je het al durft...

Zo'n tien, vijftien jaar geleden werden we geconfronteerd met beelden, drie-dimensionele afbeeldingen van mensen, zó natuurlijk dat je je een voyeur voelt, dat ze — zowel bloot als gekleed — een gevoel van gêne oproepen. Twee exponenten van deze kunstuiting zijn John de Andrea en Duane Hanson. Hoe deze kunstvorm te beoordelen weet ik niet. Evenmin weet ik of het iets is dat zich zal handhaven — voor mijzelf weet ik alleen, dat deze figuren mij 'wat doen'. En wat ik er verder van weet, ontleen ik aan een buitengewoon boeiend artikel van de hand van Paul H. Aletrino in Snoecks '81 (pag. 238 e.v.) onder de titel 'Uit het leven gegrepen'.

In dit artikel wordt ingegaan op de motieven van John de Andrea en Duane Hanson, op hun werkwijze,

ook op de vaak gemakkelijke reacties bij een plotselinge confrontatie. Let wel: De Andrea en Hanson maken niet alleen naakte figuren, in tegendeel, maar hun naakten vormen gewoon een onderdeel van hun visie op het leven rondom hen heen. (Zoals het ook in de beroemde foto van Diana Arbus 'Older couple in a nudist camp' ook niet in de eerste plaats gaat om de naaktheid, maar eerder een onderdeel van het leven weergeeft.) Nergens in het artikel van Aletrino ben ik — gelukkig maar! — iets tegengekomen van een neiging van de beide kunstenaars tot opvoeden. Zij willen, althans dat blijkt nergens uit, beslist niet de boodschap uitdragen: bloot is net zo gewoon als aangekleed en je krijgt er echt niets van! Tot zover John de

Andrea en Duane Hanson, waarbij ik wel aanteken, dat het de moeite waard is, Snoecks '81 eens in een bibliotheek op te vragen en de bijdrage over het tweetal te lezen en te bekijken.

Uit het leven gegrepen

Het zal mensen als De Andrea en Hanson ongetwijfeld een levensgrote zorg zijn, of zij met hun naakten schokken — hun uitgangspunt is geheel anders. Bovendien is er nauwelijks sprake van geschoktheid, eerder van een gegeneerdheid die mogelijk voortkomt uit de grote intimiteit, waartegen een levend mens een afweer biedt, en een 'pop' niet. Terwijl we in Nederland vrijwel niet meer met de oen knippen bij het zien van bloot, is dit elders in de westerse, 'geciviliseerde' wereld wel anders. Nog steeds zijn er bijvoorbeeld in de VS discussies over de mogelijke schadelijkheid voor het terre kinderzieltje van het zien van een bloot mens

Hoe het er in dit opzicht voor staat in Australië kan ik niet beoordelen, maar wanneer het Australische tijdschrift Sun & Health van juli-september 1988 een artikel opent met de volgende passage, dan bekruipt je toch het gevoel, dat flarden van de geest van het Victoriaanse tijdperk er nog rondwaren. Luister maar: 'Naaktheid is niet nieuw voor Melbourne — het is al vele jaren aanwezig in een van de beroemde attracties van deze stad, het geschil-derde naakt "Chloe", dat nu al meer dan een eeuw heeft gehangen in het Young and Jackson's Hotel in het centrum van de stad.' Toch curieus, nietwaar, zomaar een naakt in een hotel-lounge... Maar het tij begint te keren, want sinds 1985 herbergt Melbourne een heel wat 'origineler en opvallender expositie rond naaktheid', zo citeren we.

De woordkeuze latend voor wat zij is, daar in Melbourne is inderdaad iets boeiends aan de hand. De kunstenaar Peter Corlett maakte namelijk een aantal uitermate levensechte naaktfiguren in een techniek vergelijkbaar met die van De Andrea en Hanson, maar hier met een educatief oogmerk. En speciaal gericht op kinderen, die de kinderafdeling van het Museum of Victoria bezoeken. Corlett maakte naar levende modellen negen figuren van mensen — dat is misschien de beste omschrijving — zó 'uit het leven gegrepen' en op ware grootte. De groep bestaat uit een zuigeling in de armen van zijn geknelde vader, een kindje dat leert lopen aan de hand van zijn 11-jarige zusje, een jongen van 13 naast een oudere man, een oude vrouw, die op een bank zit, een gehandicapte jonge vrouw in een rolstoel en een hoogzwangere vrouw.

Het zijn zeer accurate kopieën van de levende modellen. De details zijn zo natuurgetrouw dat je bijvoorbeeld bij de zwangere vrouw de zwelling door vocht in haar enkels ziet, bij de oude zittende vrouw de adertjes in haar vermoeide voeten, een lichte afwijking in de arm van de oude man, die door een hersenbloeding werd getroffen. Bij het jonge meisje is het begin van zwelling van haar borstjes zichtbaar.

Elk kind heeft een lichaam...

Echte mensen dus zoals we ze tegenkomen op straat (of op onze naturalistenterreinen). Mensen die wij daar accepteren zoals ze zijn. En zo wilde het Museum of Victoria het ook: volwassenen en kinderen moesten deze 'facsimile-mensen' aanvaardden zoals ze zijn en omdat zij er zijn.

Uit het leven gegrepen dus en dat is dan een wezenlijk verschil met De Andrea, die niet alleen een ander uitgangspunt heeft, maar wiens blote mensen stuk voor stuk mooi, aantrekkelijk, 'puntgaaf' zijn. Deze esthetiek bij vooral De Andrea schept, denk ik, een grotere afstand, roept eerder gêne op dan Peter Corlett's figuren. En hoe zijn nu de ervaringen in Melbourne? Wij citeren uit het artikel in Australian Sun & Health dat deze figuren in vele opzichten opmerkelijk zijn, nog afgezien van de schitterende weergave: 'Dit is ongetwijfeld een expositie, uniek in de gehele wereld. Ofschoon naakt in de beeldhouwkunst natuurlijk iets heel gewoon is, bezit geen ander museum beelden, die zo accuraat mensen naakt weergeven. (Wat dus niet juist is: werk van De Andrea staat o.m. in het Centre Pompidou. WvO) Opmerkelijker is het feit dat deze beelden in de kinderafdeling van het museum staan. Het doel was kinderen de invloed van ouder worden te tonen.' De schrijver van het artikel stelt vast, dat 'deze museumstukken ongetwijfeld geschikt zijn voor kinderen,

want tenslotte heeft elk kind een lichaam en heeft het er recht op te weten hoe het functioneert en zal veranderen met de tijd'. Hij vindt het echter opmerkelijk dat in de huidige tijd waarin we de mond vol hebben over misbruik van kinderen en hoe verschrikkelijk elke vorm van seksuele kennis is voor kinderen, het Museum van Victoria de moed heeft gehad, kinderen in staat te stellen kennis te nemen van de naakte

Utrechtse promovendus: 'Seksueel probleem is vaak een gevolg van desintegratie'

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — De vraag wat bij mensen een probleem tot een seksueel probleem maakt, leidt tot niets als mensen met die problemen direct in hokjes als homoseksueel, sado-masochistisch of pedofiel worden geplaatst. Hoe mensen hun seksueel gedrag beleven en waarom ze bepaalde gedragingen hebben is voor drs. Lex van Naerssen een belangrijkere vraag. De Utrechtse seksuoloog Van Naerssen promoveerde vrijdag aan de rijksuniversiteit van Utrecht op het proefschrift 'Labyrint zonder muren, Analyse van het seksueel verlangen'.

De promovendus wil in zijn proefschrift duidelijk maken dat zogenaamd 'afwijkend' seksueel gedrag een gevolg is van desintegratie. Desintegratie komt dan weer voort uit de omstandigheden waarin de man of vrouw verkeert en vooral, waarin de man of vrouw is opgegroeid.

'Seksuele problemen zie je het sterkst als je de mensen die bij je komen laat vertellen over hun leven. Ze hebben te maken met aangeleerd 'aanrakingsgedrag', zegt Van Naerssen, die zijn ervaringen baseerde op ervaringen van 175 mensen met seksuele problemen. 'Heb je geleerd dat aanraken eigenlijk niet mag, werd je als kind het aanraken onthouden, dan ontstaan daar de problemen. Dat leidt later tot desintegratie. En desintegratie heeft volgens mij betrekking op het seksueel verlangen, niet op het seksueel gedrag'.

We moeten volgens Van Naerssen eerst maar eens vergeten dat iemand sadist, masochist, pedofiel of homofiel is. Veel meer moet een hulpverlener letten op hoe een hulpvrager zijn eigen seksuele gedrag beleefd. Seksuele problemen hebben volgens hem altijd te maken met desintegratie van jezelf, met de vraag wie je eigenlijk bent. 'Ik ben tevreden als iemand dan het waarom van zijn gedragingen gaat begrijpen en weet wat er in hem of haar zit'.

'Natuurlijk is het eigenlijk een

bekende theorie, maar in de hulpverleningspraktijk is die in het slop geraakt. Daar plaatsen we mensen nog steeds in een hokje en vragen ons af waarom een sado-masochist blinddoeken, zweepen, uniformen, knevels of schandblokken gebruikt om tot relatie te komen. Ik vind de vraag wat ze voor zichzelf realiseren bij zo'n interactie veel belangrijker'. Van Naerssen's proefschrift is uitgegeven in boekvorm bij uitgeverij Veen in Utrecht.

mens, inclusief een hoogzwangere vrouw. Hij constateert dat hiermee verhalen over de slechte invloed van naaktstranden en naturalistenclubs naar het rijk der fabelen worden verwezen: 'Kinderen die de expositie bezoeken zijn gefascineerd en misschien wat verbaasd, maar het doet hun geen kwaad. Voorzover het textielkinderen zijn, is het voor hun waarschijnlijk een waardevolle leerervaring.'

Geconstateerd wordt ook dat bezoe-

kers van verder weg (het platteland? WvO) verstandig reageren. De belangstelling is groot, het aantal klachten te verwaarlozen. Waarschijnlijk zijn wij alweer verder op de weg naar de acceptatie van het naakte lichaam. Niettemin is het goed te weten dat er een experiment als dit Australische bestaat in een tijd, dat ook bij ons — denk aan de Bolderkar-affaire — soms weer (of nog?) stemmen opgaan die het naakte lichaam zien als de 'root of all evil'.

Wiene van Ophuysen

Deel van de kinderafdeling van het Museum of Victoria.



HOMO'S EN LEGER *VK 30*

Homo's en lesbiennes kunnen rustig worden opgenomen in het Amerikaanse leger. Dat meldt een studie-groep van het ministerie van defensie in Washington. Tot nu toe is het leger verboden terrein voor homoseksuele Amerikanen. De studie-groep heeft een groep van 166 homo's en lesbiennes, die uit het leger zijn ontslagen vergeleken met een groep hetero's. De conclusie is dat beide groepen in gedrag nauwelijks van elkaar verschillen.

Opkomst en opsluiting van een politieke gelukzoeker *VK 14*

Homo-sergeant VS treft schikking met Nederlandse staat *VK 4*

AMSTERDAM (ANP) — De Amerikaanse ex-sergeant Jack Green zal geen schadevergoeding vragen van de Nederlandse staat. Volgens zijn advocaat, mr P. Ingelse, is de zaak geschikt. Daardoor is het kort geding, dat dinsdag in Amsterdam zou dienen, niet doorgaan. Green, die was geleverd op de luchtmachtbasis Soesterberg, zag zich twee jaar geleden gedwongen ontslag te nemen uit het Amerikaanse leger nadat bekend werd dat hij homoseksueel was.

Green wilde met een kort geding de Nederlandse staat om een vergoeding vragen voor geleden materiële en immateriële schade. Om welk bedrag het ging, wil zijn raadsman Ingelse niet kwijt. Evenmin wil hij de vorm waarin de zaak geschikt is, bekend maken.

Green werkte als sergeant in het Amerikaanse leger op de luchtmachtbasis Soesterberg. Er ontstond veel ophef toen bekend werd dat hij met een vriend samenwoonde in Amsterdam. Nederlandse beambten gaven dit door aan het Amerikaanse leger. Homoseksualiteit is bij de Amerikaanse strijdkrachten ten strengste verboden.

Voor Green brak op de basis een leven vol pesterijen aan en uiteindelijk probeerde hij zichzelf van het leven te beroven. Hoewel een Nederlandse arts hem overspannen verklaarde, beschouwde het Amerikaanse leger zijn ziek-zijn als desertie. Green kon vervolging voorkomen door vrijwillig zijn ontslag te nemen en als burger in Nederland te blijven. Toen Green zich echter weer bij het Amerikaanse leger meldde, wist men niets af van een niet-vervolging en werd hij regelrecht naar een Amerikaanse gevangenis in de Bondsrepubliek gevlogen en vastgezet.

Hij werd daar, volgens zijn toenmalige raadsman, slecht behandeld. Vervolgens werd hij naar de VS overgevoerd om voor de militaire krijgsraad te verschijnen. Ingrijpen van de Amerikaanse minister van Defensie, F. Carlucci, leidde ertoe dat hij vorig jaar werd vrijgelaten en naar Nederland mocht terugkeren.

Anonieme Aidstest nauwelijks zinvol geacht *VK 9*

UTRECHT (ANP) — Een grootschalig, anoniem bloedonderzoek naar de verspreiding van het Aidsvirus HIV is weinig zinvol. Dat stelt de meerderheid van de Nationale Commissie Aids-Bestrijding in een advies aan staatssecretaris Dees van Volksgezondheid. Een minderheid in de commissie vindt dat er wel meer inzicht nodig is in de verspreiding van het virus om een goed preventiebeleid te kunnen voeren.

De minderheid van de commissie schaarft zich achter een in februari verschenen advies van de Aids-commissie van de Gezondheidsraad over een anonieme Aidstest. De raad stelde voor dat er een steekproef komt onder bloedmonsters die toch al beschikbaar zijn, bij voorbeeld in ziekenhuizen. De bloedmonsters worden anoniem gemaakt zodat alleen kan worden gekeken naar leeftijd, geslacht en woongebied van de bloedgever.

Ook dat advies was verdeeld: de voorstanders meenden dat er nu te weinig informatie over de verspreiding voorhanden is. De huidige onderzoeken gebeuren onder de risicogroepen en deelname daaraan is vrijwillig. De 700 duizend bloeddonaties per jaar via de bloedbanken worden al op het virus gecontroleerd. Mensen uit risicogroepen is gevraagd zich als donor terug te trekken. Al met al levert dat geen betrouwbaar beeld op, zo meenden destijds acht van de tien leden van de Gezondheidsraad.

Dees liet in februari weten een groot onderzoek naar de verspreiding van het Aidsvirus vooralsnog niet nodig en niet wenselijk te vinden. De argumenten van de Gezondheidsraad konden hem niet overtuigen. De bewindsman zou dus nog geen wetsvoorstel indienen om de anonieme test bij wet vast te leggen. Dat is nodig omdat de Gezondheidsraad adviseerde bloed te gaan testen zonder toestemming vooraf van de bloedgever.

'Kanjers' van Ikon bekroond met Grote Kinderkastprijs *NRC*

AMSTERDAM, 17 okt. — De Grote Kinderkastprijs voor het beste kindertelevisieprogramma uit het afgelopen seizoen is gisteren tijdens het Cine Kid Festival in De Meervaart toegekend aan het programma 'Kanjers' van de Ikon. Het wordt gemaakt door Ruud Schuitemaker, Mary Michon en Karel Eijkman. De Kleine Kinderkast, toegekend door een kinderjury, ging naar het programma 'Superchamps' van Veronica, een programma geproduceerd door René Stokvis. De Kinderkast, een initiatief

van de Stichting Kinderpostzegels Nederland, wordt elk jaar toegekend aan een bij uitstek verdienstelijk kindertelevisieprogramma.

Op het zeventiende Golden Chest International Television Festival in het Bulgaarse Plovdiv heeft de Ikon gisteren eveneens een prijs gekregen voor de driedelige dramaserie 'De rivier waarin ik zwom'. 'De Auditie', een coproductie van de Ikon met JOM-producties (Jongeren Onderwijs Media) kreeg van de kinderjury een eervolle vermelding. (ANP)

Kinderen over het dragen van kleren *NAT. HERFST*

'Is het nodig dat we kleren dragen in een warm klimaat?' zo luidde de vraag die twee Australische onderzoekers hebben gesteld aan kinderen in vier verschillende landen. De resultaten waren onthullend. Het tijdschrift *Nude & Natural* citeerde de volgende cijfers. Er werden telkens kinderen gevraagd van 9, 11, 13 en 15 jaar oud. Gemiddeld vindt 44% van de Zweedse kinderen dat je kleren zou moeten

dragen. Een minderheid dus. Maar in Amerika vindt 77% dat. Engeland en Australië liggen er met 51% net tussenin. Ook de verdeling over de leeftijden is interessant. 11-jarige Zweedse kinderen zijn het makkelijkst: slechts 33% vindt dat je kleren aan moet. 9-jarige Amerikaanse kinderen en 15-jarige Amerikaanse teenagere zijn het andere uiterste. 83% resp. 81% vindt dat je ook in een warm klimaat kleren moet dragen. Voor de aardigheid hieronder de hele tabel:

Is het nodig dat we kleren dragen in een warm klimaat?

Leeftijd	Percentage ja-zeppers			
	Zweden	Australië	Engeland	Ver. Staten
9	37	58	40	83
11	33	43	50	73
13	53	53	60	73
15	40	50	55	81

(Geciteerd door Paul M. Bowman uit een studie van Goldman and Goldman, Latrobe University)

OP 7 FEBRUARI 1982 wandelde de Amerikaanse oud-minister van Buitenlandse Zaken Henry Kissinger nietsvermoedend met zijn vrouw Nancy door de hal van het vliegveld van Newark, wachtend op een vlucht naar Boston waar hij een hartoperatie moest ondergaan. Plotseling kwam een jongedame opgewonden naar hem toegerend: „Dr Kissinger, is het waar dat u in het Carlyle Hotel wel eens met jonge knapen de nacht doorbrengt?” Voor mevrouw Kissinger waren die woorden aanleiding de vragenstelster een flinke mep te verkopen.

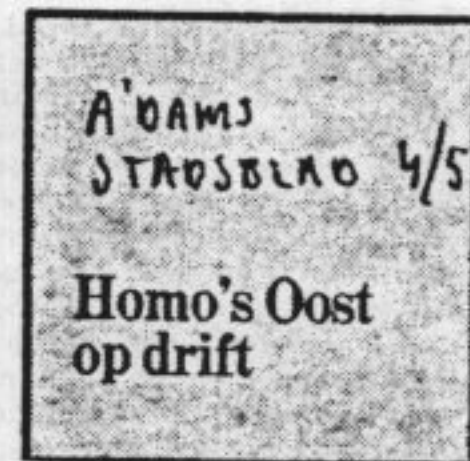
De vrouw in kwestie was een medewerkster van Lyndon LaRouche, die in zijn blad *New Solidarity* al sinds jaren fulmineerde tegen de rol van Kissinger in de anti-Amerikaanse samenzwering van joden en homoseksuelen. De oorjving van Nancy leidde niet alleen tot een

proces, waarin zij zich moest verdedigen tegen een aanklacht wegens geweldpleging (ze werd vrijgesproken), maar ook tot de verschijning van het door LaRouche geschreven *Kissinger — The Politics of Faggotry*. In dit pamflet werd de voormalige minister „ontmaskerd” als aanstichter van de Aids-epidemie waarmee het jodendom Amerika in het verval probeerde te storten.

In zijn boek *Lyndon LaRouche and the New American Fascism* probeert Dennis King aan te tonen dat LaRouche er niet alleen bizarre denkbeelden op nahoudt, maar ook — gemeten naar zijn politieke invloed — een gevaarlijke figuur is. Als leider van het sinds het midden van de jaren zeventig aan de uiterste rechtervleugel van de Democratische Partij opererende National Democratic Policy Committee (NDPC) zou deze politieke gelukzoeker belangrijke successen hebben geboekt.

Liefhebbers van de herenliefde, die des zomers graag de natuur intrekken om de seksuele spanningen tot ontlading te brengen, gaan barre tijden tegemoet. Niet omdat de herfst in aantocht is, want dat viel te voorzien, maar omdat een geliefde ontmoetingsplek voor homo's rondom het Amstelstation met de ondergang wordt bedreigd.

Viel eerder dit jaar al het nabij het Amstelstation Julianapark ten prooi aan kaalslag, omdat hier straks woningen moeten verrijzen, als de aanbevelingen van een recent rapport om de sociale veiligheid te verhogen, is het daar helemaal



gedaan met deze vorm van openluchtrecreatie. In het rapport, dat binnenkort door de deelraad Watergraafsmeer zal worden besproken, worden de knelpunten op een rijtje gezet. Het Julianapark blijkt er ook één te zijn. Nogal lachconiek merkt de onder-

zoekster daarover op: „De ontmoetingsplaats voor homofielen in het Julianapark bleek tevens een knelpunt. De bebouwing van het Julianapark maakt deze locatie ongeschikt voor een dergelijke ontmoetingsplaats. Aanbevelingen zijn hiervoor dus overbodig. In het algemeen kan nog gezegd worden dat ook in dit geval open groen, dat wil zeggen lage begroeiing of begroeiing op stam, dergelijke praktijken zal uitsluiten,” aldus het rapport.

Dus heren, nu u van deze snode plannen op de hoogte bent gesteld, rest nog maar één ding: slaat de handen ineen en klim de barricades op.

Deense homo's kunnen voor wet trouwen *VK 3*

KOPENHAGEN (AP, NYT) — Elf homoseksuele stellen zijn in het stadshuis van Kopenhagen in de echt verenigd krachtens een nieuwe wet. Volgens deze wet kan hun samenlevingsverband officieel worden geregistreerd en krijgen ze bijna alle rechten en plichten die ook getrouwd heteroseksuelen hebben.

De 22 mannen gingen zondag een kleine zaal binnen in het versierde gebouw, waar burgemeester Tom Ahlberg gereed stond om hen te vragen of ze „elkaar partner” wilden worden. Alleen in de omschrijving van de verbintenissen verschilde het ritueel van dat voor heteroseksuelen.

Na het „ja-woord” kregen de stellen de aktes van hun nieuwe samenlevingsverband uitgereikt. De plechtigheden gingen gepaard met het gooien van rijst en confetti en het ontkurken van flessen champagne.

Met de wet die zondag van kracht werd, is Denemarken het eerste land

waar verbintenissen tussen homoseksuelen een wettig karakter krijgen. Ook in Nederland en Zweden zijn overigens bepaalde wettelijke rechten (zoals in Nederland op het gebied van huisvesting en het verkrijgen van een verblijfsvergunning) voor heteroseksuele en homoseksuele samenlevingsverbanden gelijkgesteld.

Honderden homoseksuelen woonden zondag de plechtigheid in Kopenhagen zondag bij. Ze applaudisseerden en zwaaiden met vlaggetjes. Aan de andere kant van het plein hadden tegenstanders van de nieuwe wet een betoging georganiseerd tegen de „homoseksuele huwelijken”.

Onder de mannen (de wet geldt ook voor vrouwen) die voor de wet met elkaar verbonden werden, bevonden zich Axel en Eigil Axgil. De twee, die al sinds 1950 samenleven, hebben van de beginletters van hun voornamen een gemeenschappelijke achternaam gemaakt.

De 74-jarige Axel Axgil richtte in 1948 de eerste vereniging voor homoseksuelen op. Als gevolg daarvan werd hij door zijn werkgever ontslagen. Hij werd ook het doelwit van andere vormen van discriminatie. „De enige manier om de zaak in beweging te brengen, was er openlijk voor uit te komen”, zei de 67-jarige Eigil Axgil, die net als Axel een roze roos droeg in het knoopsgat van zijn grijze pak. Zondag beleefden ze eindelijk hun eerste dag als „getrouwd paar”.

In mei van dit jaar werd de wet, na een campagne van meer dan veertig jaar, in het parlement aangenomen met 71 tegen 47 stemmen. In Denemarken, waar de regering zich meestal nogal welwillend toont tegenover minderheden, kwam het verzet tegen de wet vooral van de kleine Christelijke Volkspartij. Die partij baseerde haar kritiek op religieuze gronden en noemde de wet onnatuurlijk, onethisch en in strijd met de wetten in andere landen. Hoewel de wet ervoor terugdeinst de

verbintenissen huwelijken te noemen, geeft ze homoseksuele paren dezelfde rechten en plichten als het huwelijk. De partners, van wie in ieder geval een de Deense nationaliteit moet bezitten en in Denemarken moet wonen, hebben tegenover elkaar een onderhoudsplicht. Ze erven elkaars eigendommen, ook als er geen testament is opgesteld, en ze moeten legale procedures volgen om te scheiden.

De paren kunnen niet trouwen voor de evangelisch-lutherse Deense staatskerk, waartoe meer dan 90 procent van de Deense bevolking van iets meer dan vijf miljoen zielen behoort. De kerk, die verdeeld lijkt over de kwestie, erkent dergelijke verbintenissen niet.

De stellen kunnen geen kinderen adopteren of gezamenlijk de voogdij over een kind uitoefenen. Vooral lesbische vrouwen hadden bezwaar tegen dit onderdeel van de wet en waarschijnlijk werd de bijeenkomst van zondag vooral daarom door vrouwen boycot.

DAG IN DAG UIT

SEX VERDWIJNT OM KWALITEIT KRANT TE VERBETEREN VK 26

Erotiek-babbelboxen, huizen van plezier en escort-dames in Noord-Brabant kunnen zich binnenkort niet meer in de bladen van Brabant Pers aanprijzen. De kranten-uitgeverij (onderdeel van VNU) neemt vanaf 1 januari geen sex-advertenties meer op in het Brabants Dagblad in Den Bosch, Het Nieuwsblad in Tilburg, het Eindhovens Dagblad en het Helmonds Dagblad.

Brabant-Pers wil de commerciële sex uit de advertentiekolommen werven om het imago van haar kranten te verbeteren. Volgens de directie moeten de regionale dagbladen van Brabant Pers de komende jaren hun kwaliteit aanzienlijk verbeteren om te voorkomen dat landelijke kranten als de Volkskrant en NRC Handelsblad de grote groeiers in de provincie zullen zijn.

„Zowel lezers als adverteerders klaagden met een zekere regelmaat over al die annonces voor 06-lijnen en sex-activiteiten”, zegt Brabant Pers directeur E. Penninx. „Door deze maatregel wordt het aanzien van ons bedrijf verbeterd en onze geloofwaardigheid onder de abonnees vergroot.”

Door de beslissing geen sex-advertenties meer te plaatsen lopen de dagbladen van Brabant Pers jaarlijks

800 duizend gulden aan inkomsten mis. Penninx: „Dat bedrag zou in de toekomst alleen nog maar hoger zijn geworden, want met name die 06-lijnen vormen een groeimarkt. Toch is de advertentie-afdeling het met de beslissing eens. Het klinkt misschien gek, maar ook bij een zakelijk bedrijf kunnen normen en waarden wel eens de doorslag geven.”

De „kwaliteitsdiscussie” bij Brabant Pers kwam in september naar buiten toen Penninx voorganger drs J. Scholten bekend maakte te studeren op een fusie tussen het Brabants Dagblad in Den Bosch en het Nieuwsblad in Tilburg. Uit de as van deze twee bladen zou dan een sterke, regionale kwaliteitskrant moeten verrijzen die meer dan voorheen aantrekkelijk dient te zijn voor hoger opgeleide lezers.

Hoewel beide redacties tegen de fusie zijn, heeft de directie van Brabant Pers de plannen nog niet op de lange baan geschoven. „Het fusieplan maakt deel uit van een heel pakket aan ideeën om onze kranten beter te maken. We hoeven echter niets te forceren, want we zijn een gezond en goed renderend bedrijf.”

Penninx gelooft dat het nog wel een jaar zal duren voor het nieuwe gezicht van de Brabant Pers kranten ook voor de lezer zichtbaar zal zijn.

„Of het nu een fusie wordt of dat er andere opties op tafel komen; de uitkomst moet gedragen worden door de redacties. Anders gaat het niet door.”

CHINESE JEUGD SPEURT NAAR VIEZE BOEKJES IN BOEKENKASTEN OUDERS

Chinezen zijn preuts en de hoogbejaarde leiders van het land willen dat zo houden. Chinese leiders zijn ook verzot op grote meeslepende campagnes, zoals voor geboortebepijking of tegen ongedierte. Een nationale campagne tegen pornografie kon dus moeilijk uitblijven. En met een opbrengst van dertig miljoen „vieze boekjes en blaadjes” werd zij een doorslaand succes, zo verzekerde de Chinese pers.

Maar op de binnenpagina's werd duidelijk dat de campagne ook tegengestelde resultaten bereikte. Zo leidde ze in sommige gevallen tot een toenemende verkoop van porno en de verspreiding ervan onder kinderen. In veel steden kregen alle arbeiders-eenheden van hogerhand opdracht een bepaalde hoeveelheid porno binnen te halen. De bazen op de werkvloer vertaalden deze order naar hun ondergeschikten als volgt: iedereen levert een vies boek in. Ook basisscholen kregen zulke instructies, met als gevolg dat de leerkrachten de leerlingen naar huis stuurden met

de opdracht goed achter de huiselijke boekenplanken te kijken naar „gele literatuur”, waarmee in China porno wordt bedoeld.

Dat is niet ongewoon. Chinese kinderen zijn gewend dode ratten in te leveren tijdens anti-ratcampagnes. Trouwens de hele bevolking is gewend te massaal gevolg te geven aan bijvoorbeeld opdrachten muskieten te doden of spreuwen te vangen, als de campagnes het daarop hebben gemunt.

Sommige ouders klaagden dat ze helemaal geen porno hadden en dus ook niets konden inleveren. In een jongerenkrant vertelde een lezeres dat de scholieren op een middelbare school in Oost-China gesommeerd werden elk twee pornoboeken tevoorschijn te brengen. „De ouders wisten niet of ze moesten lachen of huilen”, schreef Long Ximiao. „Sommige ouders stuurden hun kinderen de straat op om porno tegen hoge prijzen in te slaan. Er waren zoveel mensen die porno kochten, dat het aanbod niet toereikend was en de prijzen enkele keren per dag stegen. De boekhandel deed goede zaken. Maar de kinderen ruilden onderling hun pornoboeken, lazen ze nieuwsgierig en leverden ze dan pas in”, aldus Long.

Slaapkamercentrum laat kinderdromen uitkomen

HOMOHOEKJES

NAT. HERFST

Tussen Deventer en Apeldoorn ligt het openbare naaktstrand Bussloo waarin men zich ergerde aan vriende, naakte homofielen, zowel mannen als vrouwen. De hoofdredacteur van Noorderlicht, Johan Oosterloo, zegt hierover: „Waar wij als Naturisten ons vertonen op een naaktstrand in binnenland of buitenland, vinden wij zg. „homohoeekjes”. En dan??? Hoe zou je zelf reageren? ... Natuurlijk heeft ieder lid van de redactie en ieder van jullie een mening over het wel of niet tolereren van vrijpartijen. Ik wil echter graag de discussie over bovenstaand probleem aanwakkeren.” Dat is Johan dan gelukt! Het tweede nummer van Noorderlicht staat bol van de — negatieve — reacties. De kortste en puntigste citeren we hierbij:

TOEKOMST

Krijgen we straks...
Het Knuffelpieptje?
Het Wipweggetje?
Het Vrijweetje?
Het Homohoeekje?
Het Pedolaantje?
Het Bibosje?
De Poeplaan hebben we al!

Noorderlicht 89/1 en 2

MIT NATUURISTISCHE VERENIGINGSBLADEN

HOOFDPIJN

NAT. HERFST

De emancipatie van de jeugd levert voor velen van ons problemen op. Daaruit is de commotie te verklaren die ontstond uit het feit dat twee jongeren van amper 16 (en naar ik aanneem van verschillend geslacht-GM) samen op Markeplaat kampeerden. Volgens de reglementen toegestaan vond het bestuur van Mens en Natuur.

Bovendien: De ouders zijn in deze verantwoordelijk! Het commentaar van Sjaak Plomp hierop:

„Ik vraag me af: waarom al die commotie? Is het soms omdat een jongetje wel eens met een meisje bevriend kan raken en dat er dan risico's ontstaan? Dat zal toch niet? Daar zijn het jongetje en het meisje (neem ik aan) toch over voorgelicht?”

Is het soms omdat andere kinderen ook op het idee kunnen komen om zelfstandig te gaan kamperen tegen de wil van de ouders? Dat zal toch ook niet? Die ouders kunnen dan toch gewoon nee zeggen.

Nee lieve medenaturisten, stop nou maar met al die nuffige discussies en ergernis, daar krijg je alleen maar hoofdpijn van. Voor alle duidelijkheid, Zodra jeugdleden een eigen kaart hebben (en dat kan al vanaf 14 jaar), hebben zij dezelfde rechten en plichten als kandidaatleden. Dat heb ik niet zelf verzonnen, maar dat hebben we met z'n allen besloten. Waarom? Omdat de jeugd de toekomst heeft.”
Brabants Bont 89/3

Onderzoek naar seksueel gedrag en kennis over aids

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM — De Amsterdamse GG en GD voert samen met de Rijksuniversiteit van Utrecht en het Nederlands instituut voor sociaal seksuologisch onderzoek (Nisso) een grootschalig onderzoek uit naar seksueel gedrag en de kennis over aids. Voor het project zullen 2 600 Nederlanders worden benaderd. De resultaten worden volgend jaar zomer verwacht.

Hoewel het onderzoek al een jaar gaande is, hebben de drie instanties tot nu toe geen ruchtbaarheid willen geven aan het project. Ze waren bang dat dat de resultaten zou beïnvloeden. Achthonderd mannelijke proefpersonen zijn met toestem-

ming van B en W van Amsterdam benaderd via een steekproef uit het bevolkingsregister van Amsterdam. De overige proefpersonen worden geselecteerd via het stratenregister. Deelname is niet verplicht en de privacy van de proefpersonen wordt gegarandeerd. Er wordt geen aidstest afgenomen.

Volgens de GG en GD van Amsterdam is er geen sprake van dat het een 'geheim' onderzoek zou betreffen. Onder een deel van de Amsterdamse proefpersonen was namelijk onrust ontstaan over het karakter van het onderzoek. Volgens de GG en GD is hier geen enkele reden voor.

Aids-test was fout

Gedetineerde ongevraagd proef afgenomen

DEN HAAG (ANP) — In het Scheveningse huis van bewaring is in juni van dit jaar een aids-test gedaan zonder toestemming van de betrokken gedetineerde. Staatssecretaris Korte-Van Hemel van justitie heeft dit toegegeven. Ze spreekt van een „misverstand”. Op 17 augustus diende mr. B. Schwanebeck, de advocaat van de gedetineerde, een klacht in bij de geneeskundig inspecteur van Justitie. Volgens hem is sprake van „grote nalatigheid” van de medische dienst van de gevangenis. De gedetineerde had zelf om een test gevraagd vanwege zijn slechte lichamelijke conditie. Dat was op 9 juni. Zijn verzoek werd geweigerd omdat

er volgens de dienst geen aanleiding tot een test was. Hij kreeg te horen dat hij later op zijn verzoek kon terugkomen als er bloed afgenomen zou worden voor een algemeen onderzoek.

Op 13 juni werd er bloed afgenomen, maar noch de gedetineerde, noch de dienst hebben toen over een aids-test gerept. De medische dienst nam aan dat het verzoek om een test nog steeds van toepassing was. Volgens de staatssecretaris is de dienst „er ten onrechte van uit gegaan” dat de persoon toestemming voor een aids-test gegeven had. Ze vindt dit „zeer te betreuren.” De medische dienst heeft inmiddels zijn excuses aangeboden.

Kinderarbeid

Kijkend naar de Mini-Playbackshow, vorige week op de tv, ontwaarde ik tussen de juryleden de man van het TROS-programma 'Dierenmannieren', u weet wel, de man die altijd zo opkomt voor het dier.

Even dacht ik nog: hij zal het nu zeker hebben over kindermishandeling en/of kinderkar-

beid, maar nee... In mijn ogen namelijk is die hele Mini-Playbackshow en alles wat daarmee samen gaat, kindermishandeling. Denkt u eens in: dagen, weken, dressuur door ouders, vrienden en kennissen, voorafgaande aan een mogelijk optreden; dan het wachten op een oproep; de auditie. Heeft u al eens op die kindergezichten gelet als ze niet in aanmerking kwamen voor een 1e, 2e of 3e prijs? Wat een teleurstelling! Het huilen staat ze nader dan het lachen. Die afgang en dan de terugkeer in de eigen omgeving. Zo'n programma moet daarom m.i. gewoon verboden worden voor die kleintjes.

Las ik onlangs niet in de krant dat uit een onderzoek was gebleken dat kindermishandeling, overal en ook hier, steeds grotere vormen aanneemt?

J. VAN VLIET, Rotterdam

MONSIEUR MAGEE

De mini-playbackshow wordt steeds pedofieler. Hebben ze de dierentemmer Martin Mauws in de jury gezet. Doet of hij stamboekvee moet stempelen. Pruilmondje op kwijlen en knijpoojes op gluren prijst hij 'het kontje' van een zesjarig danseresje. Zegt Henny Huisvriend: „Kontje kan wel bij de TROS.” De overloper. Gaat ie straks bij TV 10 de mini-Pin Up Club presenteren?

Ouderwets? Strijd ik als een Don Quichotte tegen opwaaiende rokjes? Mogen kinderen in onze heupwiegende videotijd af en toe best even glitteren?

Inderdaad, de époque van de ledipop ligt achter ons. In de schoolbankjes hoeven de armen niet meer stijf over elkaar, *Knightrider* heeft de plaats ingenomen van de toverlantaarn. Maar moet ik nu ook al gaan vinden dat het direct na de luier hoog tijd is voor de tangaslip?

Begrijp me goed, weinig tegen playbacken. Niet de kinderen baren me zorgen, maar die natte juryleden. En sommige ouders. Hoe gaat dat thuis? „Kom Leontientje, ik neem het broekje nog wat in, moet strakker. Kijk 's wat uitdagender, strijk 's met je tong langs je lippen. Wat zeg je Sebastiaan? Wil je Michael Jackson niet nadoen, maar Han Peekel? Nou, dan win je niet hoor.”

Toegegeven, in veel gezinnen gaat het juist andersom. Pleit ma voor Rita Corita, maar zeuren de koters net zo lang tot het toch Ma Donna of Oma Turner wordt. Laat maar waaien. Eigenlijk is de mini-playbackshow een perfecte parodie op de verwording van de Top 10 tot een lillende billenparade.



EO grijpt in: 'Flamenco is te diabolisch'

(Van onze verslaggever)

ROTTERDAM — „De flamenco, een van oorsprong Andalusische zigeunermusiek en -dans, is te diabolisch (duivels).” Om die reden heeft de programmaleiding van de EO verboden, dat vanavond een aflevering van het programma Bunkeren wordt uitgezonden. Daarin zou de wereldberoemde Zwitserse flamenco-danseres Nina Corti optreden, die deze week ook een serie optredens heeft in het Amsterdamse Nieuwe de La Mar Theater.

Programmamaker Aad Peters was in tranen over het verbod, dat kwam op het moment dat de filmploeg klaarstond om Corti's optreden op film vast te leggen. Verbijssterd reageerden ook de dansers en haar echtgenoot/manager Rudi Ledermann.

„En opeens zijn we terug in de zestiende eeuw. De flamenco wordt beschouwd als hekserij en de zigeuners als gevaarlijke, diabolische mensen. Maar dit slaat alles. Dit riekt naar discriminatie”, aldus Nina Corti en haar ensemble, bestaande uit gerenomeerde klassieke, Spaanse- en jazz-muzikanten uit heel Europa.

Elf procent van sterfgevallen kinderen in VS door wapens

WASHINGTON (AFP, UPI) — Van alle kinderen die in 1987 in de Verenigde Staten omkwamen, stierf elf procent aan de gevolgen van een schot uit een vuurwapen. Dit staat in een rapport van het Amerikaanse ministerie van volksgezondheid, dat gisteren verscheen.

De regering Bush startte gisteren een nationale campagne tegen de gewelddadige dood van kinderen en jongeren tot 19 jaar. Volgens het rapport waren twee jaar geleden 3.392 kinderen en jongeren het slachtoffer van een vuurwapen. Dat is elf procent van alle jongens en meisjes tot 19 jaar die dat jaar omkwamen.

In het rapport staat verder dat het aantal doden door vuurwapens stijgt naarmate de kinderen ouder worden. Van de groep van één tot vier jaar stond van één procent de dood in verband met dergelijke wapens, terwijl dat voor tieners meer dan 17 procent was.

„Vooral zwarte tienerjongens lopen veel risico. Ruim 40 procent van hen sterft door een vuurwapen”, zo vermeldt het verslag. Sinds 1968 is moord de belangrijkste doodsoorzaak van zwarte jongeren tussen 15 en 19 jaar, staat daarin verder. En ook wordt gemeld dat meer nog door ongelukken en geweld dan door ziektes jongeren sterven.

U.N. 25/10

„450.000 fr. of dochter naar harem”

Thaïs milieu op negenjarige leeftijd in Bangkok — als ze nog maagdis! — verkocht wordt. Het zou één van de tien miljoen kinderen zijn, die volgens de Raad van Europa jaarlijks tot prostitutie gedwongen worden. Een schandalige groeimarkt van nu al 200 miljard frank per jaar!

Bladzijde 2: Miljoenen sekstoeristen voor 800.000 Thaise kinderen omdat hij de vrouw uit een bar had weggeplukt. De vrouw legde toen zelf klacht neer tegen haar eigen zus die onder invloed van haar „mec” chanteerde. Twee weken geleden trok de vrouw terug naar haar eigen milieu, ze klapte de Vlaamse huisdeur achter zich dicht. Dan volgden de bedreigingen over het éénjarige mooie halfbloedochtertje. Zo mooi dat ze volgens het

Gentse bar „B” al op het podium en moest zich voor drieduizend frank driemaal uitkleeden. Ze kon het na een halve fles whisky... Nadien belandde ze in de verborgen Kempische prostitutie, waar ze werd „ontdekt” door haar toekomstige Vlaamse echtgenoot. Aanvankelijk eiste het Kortrijkse-Thaise milieu van de man een afkopsom van 300.000fr.

onderzoekt, ook twijfels of de man wel degelijk met zijn eigen vrouw gehuwd is. Men denkt eerder met de zus van zijn vrouw... De beide zussen belandden in 1986 in het Belgische barmilieu, hoewel hen een plaats in de textielindustrie was voorgespiegeld. Mevrouw „P”, waarmee de Vlaamse textielhandelaar huwde, vloog de eerste avond in de

zullen opnemen”, dat kreeg de Vlaamse textielhandelaar „X” twee weken geleden te horen van het milieu, toen zijn jonge Thaise vrouw de deur achter zich dicht sloeg na anderhalf jaar huwelijk. Mogelijkerwijze een schijnhuwelijk, dat werd afgesloten twee dagen voor het vervallen van haar verblijfsvergunning. Bovendien zijn er volgens de gerechtelijke politie, die de zaak

„Betaal ons maar gauw drieduizend frank of uw ex-vrouw vertrekt met uw éénjarige dochterje naar Bangkok. Als ze daar op negenjarige leeftijd nog maagdis is, kunnen we haar voor 300.000 Bath, dat is omgerekend 450.000fr., verkopen aan Arabieren, die haar in de harem

Van onze redacteur

„Ik ben vijftig jaar, uit de echt gescheiden en ik heb bijna twee jaar geleden een toen 21-jarige Thaise leren kennen in een Vlaamse bar. Na enkele weken vertelde ze me haar miserie. Hoe ze vanuit Bangkok recht in een Gentse stripteasebar moest beginnen voor drieduizend frank per avond, driemaal uit de kleren. Hoe ze zoveel mogelijk flessen cider moest verkopen aan 1000fr de fles waarvan ze dan zelf 100fr. kreeg. Maar ze moest wel stevig meedrinken. Nadien werd ze door een Tunesiër (onlangs aangehouden nvdr) verplicht tot prostitutie.”

„Uit die bar heb ik haar weggehaald. De pooier vroeg me 5.000fr om me met haar af te zonderen. Ik heb hem gevraagd hoeveel het moest kosten om haar definitief mee te nemen. Dat was nog eens twaalfduizend bovenop. Die heb ik met een cheque betaald, waarna ik klacht neerlegde bij de Mechelse BOB, die de bar liet sluiten”, zegt textielhandelaar X.

Er kwam een kind én... begin oktober verliet zijn vrouw hem.

Arabische harem

De textielhandelaar had schrik dat zijn dochtertje zou verdwijnen en legde klacht neer bij de vrederechter, die het dochtertje

voorlopig aan de vader toewees. De vader kreeg — naar zijn zeggen — echter bedreigingen. Als hij geen 300.000fr betaalde, o.m. aan de zus van zijn vrouw, zouden ze het dochtertje laten verdwijnen naar Bangkok en het later verkopen aan Arabieren, die de harem bevoorraden.

De Vlaamse vader heeft een tweede klacht neergelegd. „Ik wil niet dat mijn kind daar eindigt. Mijn Thaise vrouw vertelde me begin dit jaar hoe haar vriendinnen op 13-14-jarige leeftijd in de prostitutie belandden. Hoe ze daartoe door de armoede van hun familie bijna toe gedwongen werden en hoe ze allemaal hopen een rijke westerling aan de haak te slaan en er mee te kunnen uitwijken. Maar ze vertelde ook wel hoe zijzelf in de val liep. Of hoe haar zus uit het Kortrijkse werd uitgezonden. Haar pooier trok naar ginder, huwde haar, en zus lief kon meteen op wettelijke wijze terugkomen en opnieuw de bar in. Die Kortrijkse pooier liet overigens alle verdiensten van de zussen op een gemeenschappelijke bankrekening zetten, waartoe ook hij toegang had... Ik kan u dat rekeningnummer bezorgen.”

Nu vraag ik me af of ik ook niet het slachtoffer ben geworden van een schijnhuwelijk want nadat mijn vrouw het huis heeft verlaten, merkten we hoe de geboortedatum op haar papieren niet klopt, wel met die van de zus. Wat moet ik nu doen?”

Op de vraag of hijzelf geen misbruik heeft gepleegd, volgt alleen een kort ontkennend antwoord...

50 Antwerpse schijnhuwelijken

Bij o.m. de Antwerpse vreemdelingenpolitie kent men het probleem van de schijnhuwelijken maar al te goed. „Het zijn er meer dan de mensen denken, zonder dat we de toestand willen dramatiseren. Toch zijn we zeker dat haast vijftig procent van de dringend afgesloten gemengde huwelijken fictief zijn. We stellen wel altijd een onderzoek in, maar men kan niet alles bewijzen. Alleen al op het Antwerpse stadhuis zullen er nog wel zo'n 50 tot 80 schijnhuwelijken per jaar afgesloten worden. Overigens wordt dat misbruik al op de Belgische ambassade in Bangkok afgeremd. Sinds een tweetal jaren worden vijftig procent van de immigratieaanvragen afgewezen.

Nu moet men toch het kaf van het koren scheiden. Er zijn ook heel wat integere Thaise mannen en vrouwen in ons land. Ik ken heel gelukkige gemengde huwelijken. Maar er zijn misbruiken. Veel Thaise vrouwen hebben ginder geen toekomst. Geen geld, niets. Ze proberen dus op alle mogelijke manieren de sekstoeristen af te troggelen. Onderschat bv de Belgische inbreng daar niet. Vele duizenden

Vlaamse vrijgezellen trekken naar ginder. Op zoek naar „kortstondig” of levensgeluk. Sommigen vinden het, anderen komen berooid terug. Een barbezoek is ginder niet duur. Voor 750fr heb je de ganse nacht een meisje. Normaal werken die meisjes voor 40fr per dag in de bouw. Als ze in een bar beginnen hebben ze al gauw 3.000fr per maand”, besluit de agent van de vreemdelingenpolitie.

40.000fr per maand voor Franse les

Misbruiken? Die zijn er genoeg en wederzijds. De Brusselse garagist „C” bv. die naar ginder trok, honderdduizenden uitgaaf, nadien maandelijks 40.000fr naar ginder stuurde omdat z'n geliefde goed Frans zou leren. Hij hoorde ineens niks meer. Hij ging in juli jl. naar ginder, vond haar begin september met een andere man en... twee kinderen.

Of de agent die een Filipijnse huwde. Het huwelijk strandde en de man onderschepte brieven waaruit bleek dat ze ginder ook gehuwd was. Of de Thaise die begin deze week de helft van 's mans eigendommen eiste na enkele weken huwelijksgeluk.

36 miljoen sekstoeristen

Onderzoekers van de Raad van Europa klagen echter het groeiend sekstoerisme aan. Thaise en andere derde wereld-vrouwen die naar het Westen uitwij-

ken zijn meestal ouder dan 18 als ze daar in het barwezen en de seksexploitatie belanden. Maar in de ontwikkelingslanden zijn er liefst 10.000.000 kinderen die seksueel misbruikt worden. Bovendien ontstaan er syndicaten die een wereldhandel in deze jonge kinderen op gang willen brengen.

Exportgebieden zijn in het bijzonder Thailand, Sri Lanka, de Filipijnen, Latijns-Amerika (Brazilië) en nu ook Afrika. Vooral halfbloeden liggen goed in de markt. Men gaat nu zelfs kinderen halen, zelfs ontvoeren, bij bergstammen in Noord-Thailand (dichtbij Birma) waar de bleekhuidige dochters zeer mooi zijn. In de Bangkok-bordelen krijgen ze een nummer (!) en van de 160 tot 700fr die ze per uur van de cliënten ontvangen, houden ze zelf 40fr. Het centrum voor

bescherming van de kinderrechten in Bangkok vermoedt dat er liefst 800.000 minderjarigen sommigen minder dan tien jaar oud, in de prostitutie gedwongen zijn. 80% van de onderzochter heeft geslachtsziekten. Mer vreest het ergste met AIDS. Alleen al in Thailand verwacht men binnen de vijf jaar 1 miljoen kinderen met AIDS!

Volgend jaar verwacht Thailand 5.000.000 toeristen, waarvan drie vierde mannen zijn. Ze brengen de harde deviezen...De rijke wereld is reislustiger geworden. In 1978 trokken nog 18 miljoen westerlingen naar landen waar goedkope seks mee op het menu kan staan. In 1988 waren dat er 36 miljoen. „De derde wereld is het ontuchtthuis van het rijke Westen geworden” zegt de UNO-mensenrechtencommissie. Ronald JANSSENS

VERENIGDE STATEN

Amerikaanse wetgeving bedreigt natuuristen-publikaties

WAT. HURFJ
Op 18 november 1988 trad in de Verenigde Staten een wet in werking die gewild of ongewild verstrekkende consequenties zou kunnen hebben voor natuuristen-publikaties. Artikel 2257 eist dat een ieder die beeldmateriaal publiceert waar naaktheid of seksueel gedrag op voorkomt een dossier moet bijhouden van iedere afgebeelde persoon (naam, adres enzovoort). En dat alles met terugwerkende kracht tot 1978. Als de producent dat niet doet, wordt hij er — tot hij het tegendeel bewijst — van verdacht schuldig te zijn aan het publiceren van kinderporno, zelfs als de afgebeelde personen volwassenen zijn. Gelukkig zijn de Amerikaanse uitgevers van kranten en tijdschriften en de hele mediawereld inclusief fotografenorganisaties hier tegen in het geweer gekomen. De Amerikaanse nationale natuuristenorganisatie heeft zich bij de rij procederende gevoegd. Op 16 mei 1989 is er voor de rechtbank een voorlopig vonnis gewezen dat de bepaling over het verplicht bijhouden van dossiers ongrondwettig heeft verklaard. Maar het kan zijn dat er nog hoger beroep wordt aangetekend door de regering. Eerste echte slachtoffer is voorlopig Lee Baxandall. Zijn schitterende standaardwerk *World Guide to Nude Beaches & Recreation* dat al een tijdje uitverkocht is, komt nog even niet uit. De commerciële uitgever wilde voorlopig geen risico lopen.

VN 5 "BEKNIFT VOOR U"
AARDENBURG
Cursus seksueel misbruik kinderen
(Zierikzeese Nieuwsbode)

Subsidiëring van 'obscene kunst' in VS verboden

WASHINGTON, 2 okt. — De Senaat van de Verenigde Staten wenst de subsidiëring te verbieden van 'obscene kunst'. Hieronder worden afbeeldingen verstaan van sadomasochisme, homocrotiek, seksuele uitbuiting van kinderen, of van individuen tijdens de geslachtsdaad. De republikeinse senator Jesse Helms diende in juli een amendement in tegen het subsidiëren van 'obscene, onfatsoenlijke en denig-

gerende kunst'. Hij had zich geërgd aan een fototentoonstelling van werk van de onlangs overleden fotograaf Robert Mapplethorpe en van Andres Serrano in een museum in Washington dat 'Overheidssteun' ontvangt. Sommige van Mapplethorpe's foto's werden homoseksueel en sadomasochistisch geacht, een foto van Serrano toonde een Christusfiguur overgestroomd door urine. Het museum gelastte onder politieke druk de expositie af. De tentoonstelling verhuisde naar een galerie van samenwerkende kunstenaars en trok tienduizenden belangstellenden. Het voornemen van Jesse Helms ontlokte de Amerikaanse kunstwereld een golf van protest. De vrijheid van meningsuiting stond op het spel. Als Helms zijn zin kreeg, zo meende men, zouden ook werken van Shakespeare en Michelangelo

getroffen worden. Na een langdurig debat wenste de meerderheid van de Senaat het amendement van Helms niet in zijn geheel over te nemen. Een commissie van Senaat en Huis van Afgevaardigden werkte een voorlopig compromis uit, dat neerkomt op de bepaling dat twee overheidsinstellingen, de National Endowment for the Arts en de National Endowment for the Humanities, geen subsidie mogen geven aan werk dat obscene geacht zou kunnen worden of 'geheel gespeend is van literaire, wetenschappelijke, culturele of artistieke waarde'. Een nieuwe commissie, te benoemen door de president en het Congres, zal bekijken of gesubsidieerde kunst aan andere normen zou moeten voldoen dan kunst op particuliere tentoonstellingen. (Reuter)

BO gript in Stamencio is te diabolisch

BOEVEN... (The text is mirrored and difficult to read due to the bleed-through from the reverse side of the page.)

... (Continuation of the mirrored text from the reverse side.)

Elk procent van sterfgevallen kinderen in VS door wagens

Washington, 12 mei 1930. Volgens de laatste cijfers van de Amerikaanse overheid, die in de afgelopen jaren zijn verzameld, is de dood van kinderen in de Verenigde Staten voornamelijk te wijten aan auto-ongelukken. Het aantal sterfgevallen is in de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen.

Subsidizing van 'obscene kunst' in VS verboden

Washington, 12 mei 1930. Het Congres heeft een wet aangenomen die het subsidizeren van 'obscene kunst' in de Verenigde Staten verbodt. Deze maatregel is bedoeld om de verspreiding van obscene materialen te voorkomen.

... (Mirrored text from the reverse side of the page.)

... (Continuation of mirrored text from the reverse side.)

... (Continuation of mirrored text from the reverse side.)

... (Mirrored text from the reverse side of the page.)

... (Continuation of mirrored text from the reverse side.)

... (Continuation of mirrored text from the reverse side.)

... (Mirrored text from the reverse side of the page.)

... (Continuation of mirrored text from the reverse side.)